

Del Collegio della Comp. di Gesù de Granada R. 1830

**BARTHOLOMAEI
CAMERARII, BENEVENTANI**

**DE PRÆDESTINATIONE
•DIALOGI TRES,**

CATHOLICVS, Dialogus primus.
PROTESTANS, Dialogus secundus.
CALVINVS, Dialogus tertius.

*Neminem damnat antequam peccet:
Neminem coronat antequam vincat.*

PARISIIS,
Ex typographia Matthæi Davidis, via amygdalina, ad Veritatis insigne.

I 5 5 6.

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22

Publicus est Actus. 9. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22.

*Del. (Meyis de la Comp.) de Jure de Grande P. de
R. 4833*

**BARTHOLOMAEI
CAMERARII, BENEVENTANI**

**DE PRÆDESTINATIONE
•DIALOGI TRES,**

CATHOLICVS,	Dialogus primus.
PROTESTANS,	Dialogus secundus.
CALVINVS,	Dialogus tertius.

*Neminem damnat antequam peccet:
Neminem coronat antequam vincat.*

PARISIIS,
Ex typographia Matthæi Dauïdis, via amy-
gdalina, ad Veritatis insigne.

1 5 5 6.

AD MARGARITAM VA-
LESIAM CHRISTIANISSIMI
Regis Henrici sororem.

VANQVAM multi, eam ob cau-
sam tibi suos libros dedicauerint,
quòd Francisci quondam Regis opti-
mi filia esses, qui magnis virtutibus
ornatus, non mgdò huius Galliarum
regni, sed totius orbis imperio dignus
erat: Henrici quoque soror, qui multis rebus præclare
gestis, paternam laudem non conseruauit solum: verùm
etiam auxit. Plerique verò, quòd singulari pietate, reli-
gione, atque aliis virtutibus esses prædita: quas parum
munificentiissimæ naturæ liberalitate consequuta es, par-
tim magnis laboribus summiisque vigiliis comparasti: quas
quidem si ego post tot eximios poetas, splèdidissimos ora-
tores, historicos veraces, ac graues sapientésque tam di-
uina quàm humanæ Philosophiæ professores, hac perte-
nui mea oratione narrare coner, nil equidem aliud age-
re, quàm magnam partem earum minuere videbor. Me
tamen hac sola ratio, vt illum tibi consecrarem impulit,
nempe quòd si altera ex parte, Prædestinationis quæstio,
tot tantisque subtilissimis sententiis est referta, & reliquas
sic antecellit, vt magni quoque nauæ, persæpe in hoc
a. ij.

Prædestinationis pelago naufragium fecerint: ex altera, tu sola, adeò pudico caelestique ingenio dotata es, ut omnia Scriptura arcana summa cum facilitate enucleare possis. Quare duo me omnino consequuturum videbam: alterum, ut si qua bene à me scripta fuisse inuenires, optimum ingenij tui pabulum essent: alterum, ut si qua malè me scripsisse deprehenderes, tuo limato & polito iudicio, prius emendares, deinde verò iustè tuereris. Vale.

AD LECTORES,

Um unicam conclusionem in hoc libello defendendâ proposuerim, qua sententia Ambrosii de præiudicio bono vsu gratiarum Dei prædestinatis fauco: ob eamq; causam diuersis argumētis qua Augustinus, Scotus, Driedo, Caietanus Thoma etiam nomine, Catherinus, Quinque Protestantes, atque Calvinus aduersum eam proponunt, sigillatim respondere cogar: rogatos vos velim, ne antequàm omnia accuratè legatis, prematurè iudicare velitis: memores quàm à ratione alienum sit, lege tota non perspecta, de re aliqua iudicare. Efficentis procul dubio, si huic meæ honestæ petitioni acquieveritis, ne multa, vestra auctoritate indigna effutiatis, quæ ab alijs in medium prolata, iustè explosa iam fuerunt: Deinde verò, ut vos quoque à certo sensu & vero, de omnibus semel iudicetis. Valete.

CATHOLICVS.

- Dei bonitas.
- Dei sapientia.
- Dei prouidentia, quæ vult omnes saluos fieri, modò ipsi velint.
- Dei præsciētia futurorum omnium.

Prædestinatio.

Reprobatio.

CAPVT PRIMVM.

Argumentum operis, Prædestinationisq; ordo.

SIMONETTVS, CAMERARIVS.

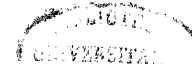

OPTAREM, Camerari, ut antè quàm difficillimas prædestinationis quæstiones tractare incipias, ea facilitate, qua poteris, ordinem quem Deus prædestinando seruauit, nobis ostendas. CAM. Nisi ipsam Dei sapientiam, vnigenitum nimirum Dei filium, quem ab aeterno se ipsum videndo pater genuit, & quot hoc nomen sapientia complecta-

Dei sapiētia.

a. iij.

† Aug. lib.
2°. de Trin.
ca. I.

tur, intelligas, minimè ordinem hunc rectè intelligere poteris. SIMO. Diu noui sapientiam hanc, tanquam æternam substantiam, vnicam atque simplicem in Deo esse: quæ tamen propter diuersos effectus, variòsque rerum status, plura ac diuersa nomina sortitur: ita quidem, vt non solum scientia, verum etiam prouidentia, præscientia, prædestinatio, eam ob causam sæpiuscule dicatur † quia intelligere Dei, suum esse & sua essentia est, nil per speciem aliã intelligens ab essentia sua. † CAM. Nouisse te igitur haudquaquam ambigo, summam rerum omnium prouidentiam in Deo esse, quæ ab æterno omnia præsciens, quæ futura vel non futura erant, tam bona quam mala, siue cœlestia siue terrena, siue voluntatem habentia, siue non, cuncta gubernat: speciali tamen modo, quasi priuilegio quodam illos intuetur, in quibus voluntas inuenitur, per quam æternæ gloriæ capaces sunt. † SIM. Memini. CAM. Nosti quoque hanc prouidentiam duos oculos habere: quorum altero misericordiam respexit, altero verò iustitiam. SIMO. Quid istud? CAMER. Non quidem te later Deum, qui summè bonus est, & vult bonitatem suam ex sui similitudine, tum propter se sicut finem operantis: tum propter utilitatem nostram, sicut propter finem operis, participatione quadam perpetuò multiplicari: † misericordiæ oculo altero, voluisse omnes quos in iustitia creauit, in gloriã præordinare: altero verò iustitiæ, vt quotquot sponte

Dei prouidentia.

Duo prouidentia oculi, quorum alter misericordiam, alter verò iram respicit.

Dei prouidentia qua hominè in iustitia originali creauit.

† Magist. i. dist. 35.

† 1^a. q. 14. 2. c. 4. 0.

† Aug. psal. 145. et psal. 148.

† 1. q. 22. 2. o. 1. dist. 40. q. 4. c.

† 1^a. q. 44. 4. c. 3^m. 1°. dist. 45. 2. c.

† Tho 1^a. q. 23. a. 3. c.

† Enchi. c. 104.

† Luc. 19.

† Io. 1°.

† 1^a. q. 100. a. 1. 2^m. † Rom. 11.

à iustitia originali decidissent, ad ostendendam eius iustitiam conseruarentur. SIMO. Sic Deus cum hominem peccaturum præsciuisset, ad hoc potius præparauit voluntatem suam, vt bene ipse faceret de male facientet. CAM. Scis præterea quomodo eadem Dei bonitas, cum in genere sciuisset omnes homines peccato Adami quasi sub vnã iræ massa concludendos fore, generali quoque prouidentia altera, filium suum formam serui assumere ab æterno præordinauit, vt quod perierat, saluaret †, itaque in gratuitam iustitiam restituerentur, ac Dei filij fierent, quotquot ipsum reciperēt. SIM. Dic quæso, an sub cõditione, vel sub modo hęc iustitiæ datae sint? CAM. Quid animum tuum ad hoc quærendũ impellit, in his terminis qui tãdem eundem finem habent? SIMO. Id scire percupio, an ne ius aliquod in homines translatum fuerit, quos in iustitia originali principiò Deus creauit, postea verò eos in gratuitam iustitiam restituit, tãetsi denique ab illa exciderint. CAM. Nullũ ius re illi habere potuerunt, qui neque in tẽpore iustitię originalis nati fuerunt, neque vllò vnquã tẽpore in gratuitam restituti. SIMO. Nonne re, Adamo pro se ipso, & omnibus quos virtute in lumbis detinebat, iustitia originalis data fuit? CAM. Non sic data, quin in animam vniscuiusque ex successoribus, adhuc speciatim infundèda non esset. SIM. Sine pœnitentia Dei dona sunt. † CAM. Fateor: nõ tamẽ mutato hominis statu facto eius, executioni

Dei prouidentia, qua massam iræ in iustitiã gratuitam restituit.

Purè, nõ autem sub cõditione vel modo, tam originalis iustitia quã gratuita à Domino infusa sunt.

demandari potuerunt. **S I M.** Quid impedit quin in iustitia gratuita, ius aliquod eis qui nati sunt acquiratur? **C A M.** Quia in beneficio absentis collato nullum ius transfertur, donec absens sub debita forma suum consensum præstet. **S I M.** Cùm verò consentit? **C A M.** Tunc non sub conditione, non sub modo, sed purè acquirit. **S I M.** Cur deinde amittitur? **C A M.** Quia propter mandata quæ Deus adiecit, omne ius in vtraque iustitia ad nihilum deduci potuit. **S I M O.** Quid & hoc? **C A M.** Si terminos illos nosti quibus Iurisperiti in titul. de in diem adiectione vtuntur, expensis verbis illis, Adiecit mandata: & purè ius translatum esse, in ipsa iustitiæ infusione, & deinde ob hominis inobedientiam resolutū, facillè dignosces: nam talis naturæ erat, vt à consequutione finis deficere posset. †

† c. si tibi
absenti. de
preb. in 6.

† Eccle. 15.

† Tho. p.
dist. 40. q.
4. a. 1. c.

CAPITIS PRIMI. §. PRIMVS.

*Qua ratione vnum origine alterum precedat,
tamen simul absque tēpore sint. & quis or-
do in ipsa prædestinatione seruetur.*

CAMERARIVS, SIMONETTYS.

NOSTI quomodo etsi omnia quæ diximus, simul absque tēpore in ipso Deo sic consideranda sint, vt bonitas Dei dum aliquid vult, nunquam velle ea de re incipiat, quia voluntas Dei est suum esse, & essentia sua, origine tamē in ipsa prædestinatione quam Deus ordine facit. Dei bonitas ipsam volū-

† 1°. q. 19. 1.
c. 3^m.
† Aug. cō-
fessionum
lib. 5. c. 9.

† Aug. de triplici habitaculo. c. 6. Basilius in lib. contra Eunomium. tatem præcedit? **S I M.** In memoria habeo. **C A M.** Legisti aliquando quomodo tria hæc, dispositio, scientia, prouidentia se habeant per additionem vnius ad alterum? **S I M.** Thomā ego legi: cui placuit in re hac artificem aliquem nobis præponendum esse, domum ædificare volentem, qui ordinem construendi domum prius intelligit, quàm aliquid operetur: vt sciamus eodem modo quo artifex ex cogitatione sola hoc opus scit, itidē Deum & sui ipsius, & eorum quæ facit scientiam habere: quatenus verò ordinem quo vsurus est cogitat, dispositio ratione duplicis ordinis dicatur, quem ponit in rebus, scilicet rei ad rem secundum quod iuuant se inuicem ad consequendum finem vltimum, & iterum totius vniuersi, ad ipsum Deum: †

† Metaphy
2.

† Tho. p.
dist. 39. q. 2.
a. 1. c.

In quantum autem rebus ita ordinatis, ea tribuit quæ ordinem conseruent, & omnium inordinationem propellit, prouidentia dicatur. † **C A M.** Hæc igitur cū ita se habeant, ordinem hunc à me pectura paulò antè ostensum obserua: Si prædestinationis ordinem scire optas, nempe sapientiam ipsam Dei, quæ ipsius bonitas quoque est, origine prouidentiam præcedere: prouidentiam autem, quæ omnes homines in genere saluos facere volebat, præscientiam: præscientiam verò electionem, qua in specie Petrum saluare proposuit: electionē autem, ipsam prædestinationē. † **S I M.** Rectè. **C A M.** His explicatis, coniunge, quæso, nunc ipsam Dei bonitatem & prouidentiam, qua sapientia superna

Prouidentia Dei,
qua omnes saluos fieri vult in genere.
Electio in specie.
Prædestinatio.

b. i.

omnes ab eo in iustitia creatos, in gloria aeternam præordinare, ac deinde omnes redimere voluit: & ostende mihi, quid ipsam Dei voluntatem præferat: s i m. Dei bonitas sola. c a m. Progredere ultra, & ipsam præscientiam omnium futurorum, Dei bonitati prouidentiaque coniungito: vt ea intelligas quæ Deus in specie quoque præsciuit. s i. Petrus sese mihi offeret: qui vt sapientia Dei amicus fieret, per quam saluum se fore credebat, martyrium subire non pertimuit. E regione verò Iudas, qui triginta acceptis denariis, Christum patris verbum incarnatum prodidit, deinde verò desperans, laqueo se suspendit, & medius crepuit. † *Acto. c. i.*

c a m. Dic, quæso, Simonette, si Deus, qui sua generali prouidentia omnes homines è massa perditionis vocauit, vt venientes ad se per Christum salui fierent, antequàm Petrum & alios electos misericorditer (vt hoc Scholæ vocabulo vtar) prædestinaret, vel Iudam cum reliquis ob eorum demerita cõdignè reprobaret, suum consiliariũ te fecisset, omnia recensens quæ in personis Iudæ & Petri præsciuit, quid tu de eis agendum Domino cõsuluiffes? s i m. Hominis ne consilium, Dei consilio comparandũ est: c a m. Minimè. atqui dic tu, quid consuluiffes? s i m. Nempe vt Petrum, quem bene suis gratis vsurum præsciuit, in specie prædestinaret: Iudam verò, quem malè vsurum præsciuit, sua iustitia reprobaret. Hoc vt dicã, natura me docet. tu autem an rectè senserim iudica. c a m. Rectum

*Exemplum
pro iudicibus,
vt ordinem
prouidentia
destinatio-
nis intelli-
gant.*

planè iudicium tuum est: quod ego sacre scripturæ testimoniis, cõtra omnes tam Catholicos quàm Lutheranos, qui huic opinioni contradixerint, defendere proniptus sum. s i m. Scribe, rogo, quid tu sustinere contra omnes præsto sis, vt illi consultò sua argumenta proponere possint.

CONCLUSIO DISPUTANDA.

c a m. Deus summè bonus, non modò omnibus in genere, qui virtute in lumbis Adami continerentur, ab eo in iustitia creandis, sua prouidentia aeternam gloriam dare voluit, modò ipsi in iustitia creati ab ipsa iustitia non excidissent: sed etiam, cum peccato Adami omnes in massa perditionis concludendos fore prænouisset, per Iesum Christum verbum incarnatum omnes quoque sua generali prouidentia saluare decreuit, qui per Christum salui esse vellent. Verum enimvero quia quosdam in specie bene, quosdam verò malè, suis donis vsuros præsciuit: sua misericordia, iustoque voluto, (vt sic loquar) Petrum prædestinavit, Iudam verò condignè reprobavit. Deus quidem est, qui neminem condemnat antequam peccet, neminem coronat antequam vincat. †

† *Amb.
Rom. 9.*

CAPITIS PRIMI §. SECVNDVS.

Quid prædestinare sit.

b. ij.

SIMONETTUS, CAMERARIUS.

PAMETSI idiotis orare potius quam de ipsa prædestinatione disputare satius sit, quia tamen multi nobiles dum doctos viros disputantes audiunt, quid dicant, intelligere cupiunt, impetratum à te velim ut horum causa, quid vox ista, Prædestinare, significet, principio explanare velis. CAM. Vox quidem composita est, ex præ, & destino, qua illos Scriptura ostendit, quos Deus præ, id est ante tempora secularia, ab æterno electos in gloriam destinavit, conformes fieri imaginis filij sui, ut sit ipse primogenitus in multis fratribus. SIM. Placet quibusdam, vocè hanc, prædestinare, ad personas potius quam ad tempora referri: quasi præ aliis, quotquot electi sunt, destinentur. CAM. Si verba hæc, præ aliis, ita intelligas, ut alteram certam Deus prædestinationem fecerit, qua eos quos dilexit prædestinavit: alteram verò sub conditione, si alij qui vocantur, venire voluerint, uti quidam censent: quantum à veritate hæc sententia abhorreat, paulò post videbis. Si verò verba illa, præ ceteris, id est in massa perditionis relictis dicas, assentior. SIM. Dicamus saltem idcirco præpositionem, præ, voci prædestinare præpositam esse, quia præ, id est ante vocationem fit. CAM. Quanquam ipsa prædestinatio vocationem præcedit, non tamen hoc Paulus consideravit, sed potius ante tempora secularia esse facta: quasi ea omnia quæ Deus prædestinàs ut sibi

Prædestinare.

Rom. 8.

Infra. c. 10.

† Eph. c. 1.
2. Rom. 8.
Titum. 1.

præsentia ab æterno ante tēpus operatus est, propter homines præparata esse dicantur, qui deinde facti sunt in tēpore. † Hac enim ratione scitiam, præscientiam: destinationem, prædestinationem: ac propositum gratiarum dandarum in tempore, præparationē Paulus vocavit: ea verò quæ facienda erant in tempore, simpliciter vocationis, iustificationis, glorificationis: nominibus appellavit: ut ea quæ ante tempus facta erant, ab iis quæ deinde in tempore facta sunt, hoc modo distingueret.

Propositum
quid.

CAPITIS PRIMI. §. TERTIVS.

} Prouidentia Dei. } Præscientia peccati. } Præparatio pœnæ. } Peccatum. } Obduratio. } Pœna æterna.	} Sciētia Dei simplex. } Scientia Dei cum beneplacito authoritatis.

Reprobare quid sit, & de effectibus prædestinationis vel reprobationis.

SIMONETTUS. CAMERARIUS.

† Mag. lib.
1. dist. 38.

VID reprobare est? CAM. Meministi quædam simpliciter Deum scire, quædam verò cū beneplacito authoritatis? SIM. Aliquod præbeas exemplū rogo. CAM. Si considerabis peccatum secundum Dei voluntatem eam ob causam committi, quia cum ipse hominem peccaturum sciat, cum peccare permittit,

b. iij.

tametsi eius autoritate non fiat: poenam verò peccati quam præsciuit vt peccatum puniretur, secundum beneplacitum autoritatis suæ ordinatâ esset, hoc optimum exemplum erit. **S I M.** Quid hoc est? **C A M.** Id quod Augustinus ad Prosperum & Hilarium scribit, peccatores in peccatis quæ Deus non fecit, præscitos tantum esse, non autem præparatos, † quandoquidem si peccatum plerunque pro pœna peccati stat, quam Deus præparat, non ibi peccatum Dei est, sed iudicium; ita quidem, vt iustitia, non autem prauitas peccandi, præparata dicatur†. Hoc enim modo, vocabulo largius sumpto, prædestinati quoque dicuntur hi, qui reprobandur, eò quòd à Dei prouidètia ipsa pœna præparatur, hoc est, in Dei proposito manet, suo tempore puniendos esset. **S I M.** Eadem ergo prouidètia, quæ in genere omnes iustos saluare volebat, contrà, eos qui à iustitia exciderent puniendos esse decreuit. **C A M.** Cum enim Deus sua prouidètia præordinasset, vt homo rectus creatus, suis donis concomitatus, per successiones gratiarum ipso Deo fruere, huius verò natura talis erat, vt à finis consequutione deficere posset: præsciens Adamum peccaturum, hunc defectum, in bonum iustitiæ eam ob causam cedere ordinauit, † vt ex æquo iustum & misericordem sese simul ostendens, quantum mali ipsa superbia, & quantum boni sua gratia valeret, nobis commonstraret †. Sic enim sicut prouidètia diuina, considerato bono quod est, per

† Aug. ad Simpli. lib. 1. q. 2.

† De præd. sancti. c. 10.

† De Gene. ad lit. lib. 11. c. 9. et li. Sent. scilicet. 379.

† Aug. de ciuit. Dei lib. 11. c. 18. et enchi. c. 104. Tho. 1. p. q. 23. a. 3. c.

† 1.º. distin. 40. q. 4. a. 1. c.

† Aug. de ciuita. Dei lib. 24. c. 27. de Gen. ad lit. lib. 11. c. 9.

Præparatio pœnæ.

consequutionem gratiæ & gloriæ, cum præscientia euentus, dicitur prædestinatio: prouidètia diuina respectu mali oppositi, cum præscientia defectus, dicitur reprobatio. **S I M O.** Quid propriè verbum hoc reprobare significat? **C A M.** Cum ipsa prouidètia diuina, tam prædestinationem quam reprobationem sub se contineat, & ad eam spectet, permittere vt aliqui à fine consequutionis gloriæ deficiant, in quibus suam iusticiam ostendat, hoc cum fit reprobare dicitur. † Hinc sanè prouenit vt effectus prædestinationis gratiæ appositio sit: reprobationis verò effectus, ipsa induratio: quæ minimè à Deo originem habet, sed potius à peruersitate hominis oritur, qui incipit Deo resistere: & cum propriis desiderijs relinquitur, sibi ipsi in peccatis placens obduratur: quem sic iustè Deus obdurari permittit, ac iusto iudicio suo deinde indurat, vt peccatum sit pœna peccati†: quemadmodum fufius in nostro Protestante dicemus. † **S I M.** Progredere Camerari, vt reliqua quæ ad hos effectus attinent audiamus. **C A M.** Quatuor per se distincta considerare debes, vt hos effectus facillè intelligere possis. **S I M.** Quæ? **C A M.** Primo loco Dei bonitatem atque sapientiam intueri debes, quæ sua prouidètia plena misericordia omnes saluos fieri vult, qui salui esse voluerint, † vti paulò antè dixi. Secundo, omnia illa intuenda erunt, quæ ante tempus facta sunt, quorum paulò antè meminimus vt effectus qui à voluntate Dei ante tem-

Prouidètia diuina, modo prædestinatio, modo verò reprobatio dicitur.

Effectus prædestinationis, gratiæ appositio: effectus reprobationis, induratio.

† 1.º. q. 23. 3. 2.º. Veri. q. 6. 1. c. 1. dist. 40. q. 4. a. 1. c.

† Tho. 1.º. q. 23. a. 3. c.

† Aug. ad Simpli. lib. 1.º. q. 2. † In Prote. parte. 4.º. c. 3. in prim. et §. 1. et 2.

† Amb. ad Rom. 9.

pora secularia processerunt cognoscant. Tertio vero loco, ea quæ cum prædestinatis fiunt in tempore: exempli gratia, cum ordine illo Pauli prædestinatum Deus vocat, iustificat, & gratias ei largitur: vel cum reprobatis, quos magis ac magis iuste indurat. Hæc enim omnia prædestinationis vel reprobationis effectus vocantur, aut alio nomine, actus, vel executio quæ tendit in finem. Quarto finem ipsum prædestinationis, quæ æterna gloria est, cum gratiam pro gratia Deus largitur, finem item reprobationis, quæ ipsa pœna æterni ignis est. SIM. Rectè quidem omnia. perge vt reliqua audiamus. CAMB. Cum hæc noueris, rursus scire debes, hos prædestinationis effectus bifariam considerari posse: altero nimirum modo in particulari, vt aliud sit prima gratia, cui consensum præstamus: aliud reliquæ gratiæ, quibuscum operamur. Altero vero modo in communi. exempli gratia, Si uocationem, iustificationem, reliquasque gratias, & glorificationem simul consideremus.

*Effectus
prædestina-
tionis & co-
muni, et in
particulari*

CAPITIS PRIMI. §. QUARTVS.

Prouidencia Dei ante quàm prædestinet.
Prouidencia Dei, quæ prædestinans, ipsam prædestinationem tanquam partem subiectiuam sub se continet.

SIMONETTVS, CAMERARIVS.

DVBITATIO quædam adhuc penes me inexplicabilis manet, cur prædestinatio, non autem prouidentia, id quod ante tempus factum est, dicatur. CAM. Pro-

uidetia Dei omnia perperud facit:† verum quia prouidentia officium est, ordinem respicere vniuscuiusque boni ad quemlibet finem, illorum etiam quæ prædestinata non sunt, utpote irrationalium, quæ largo modo, non autem isto prædestinata dicuntur, & multa complectitur quæ per speculationem duntaxat considerantur:† multa quoque quæ in hominibus aliter quàm prædestinando Deus prouidet. hinc tamen ipsa prouidentia sit, quæ in gloriam electos prædestinat, ipsam prædestinationem tanquam partem subiectiuam in se continens:† ipsi tamen prædestinationi quædam quæ iam iam enarraturus sum,† propterea tribuuntur, quasi speciale eius officium sit, transmittendi creaturam in vitam æternam.† Hoc memorie commenda Simonette, ne cum illis erres, qui dicunt vtranque Dei voluntatem, cum voluit ante peccatum, & post peccatum Adami, omnes saluos fieri, ex ordine prædestinationis fuisse, quod quidem falsum ea ratione est, quia prædestinatio quæ vt finem suum habeat necesse est, omnes ad salutem perduxisset: quod quidem factum non est. Vnde fit vt ex prouidentia isthæc fuerint, quæ, si ex parte Dei certa est† facta

† *p. q. 22. a. 2. c.*
† *p. di. 40. q. 1. a. 2. c. Veri. 1. q. 6. 1. c.*
† *vt. suprad.*

† *p. q. 23. a. 2. c. 6. c. 8. c.*
† *Infra c. 2.*

† *Tho. p. q. 23. a. 1. c. 2. c.*

† *Aug. de ciuit. Dei lib. 18. c. 51. de do. Christia. lib. 3. c.*

34.
† *p. q. 22. a. 4. 2. m. 3. m.*

Prouidencia Dei, quæ prædestinationem tanquam partem subiectiuam in se continet, ipsa prædestinat. Quæ ex ordine prouidentia, quæne ex ordine prædestinationis sint.

c. j.

UNIVERSITATIS

hominis potuit frustrari, & in sola speculatione consistere. *S I M.* Vnde hanc differentiã hauris? *C A M.* ^{† p. dif. 40.} Paulo antè vidisti, ipsam prouidentiam modò predestinationem, modò verò reprobationẽ propter ea dici, quia partes subiectiue ipsius prouidentie hæc sunt. *S I M.* Cur subiectiuas partes eas esse dicis? *C A.* Ad differentiam partis integralis, vt vocant. *S I M.* In quo ista differunt? *C A M.* Sicut vox ista, animal, equum, bouem, hominem, tanquam partes subiectiuas sub se continet: homo verò, brachium, manum, vel pedem, tanquam partes integrales: sic Dei prouidentia quæ ad multa se habet, prædestinationem tanquam partem subiectiuam complectitur. Hæc omnia ita se habere Thomæ autoritate probantur, cum inter ea quæ ex ordine prouidentia, & ea quæ ex ordine prædestinationis sunt, distinguit. *S I M.* Perpetuò igitur ipsa prouidentia dum ^{† p. dif. 40.} de hominis salute agit, prædestinationem connexã ^{† q. 1. d. 2. c.} habet. *C A M.* Quinque à nobis consideranda sunt.

1. ^{2.} Dei prouidentia, quæ hominem natura inapeccabilem creare potest, sed non creat.
2. ^{3.} Dei prouidentia, quæ hominẽ principio rectũ facit, potestatemque ei tribuit vt à iustitia excidere possit.
3. ^{4.} Dei prouidentia, quæ post Adami peccatum, homines consentientes, & vsque in finem perseuerãtes, per Christum saluare vult.

4. ^{5.} Dei prouidentia, quæ præscientiam omnium futurorum habens, præcitat Petrum salutem velle, Iudam verò eam nolle.
5. ^{6.} Dei prouidentia, quæ Petrum volentem prædestinat, Iudam verò reprobat.

S I M. Progredere. *C A M.* Hæc si rectè expendaris, paucis concludes, primo modo, nunquam ipsam Dei sapientiam, hominem, præter vnũ Christum à Verbo assumptum, natura sanctum creasse: vel aliquẽ cum Maria præseruasse: quandoquidem ^{† Nah. p.} scriptũ est, Deus nũdando non facit innocentẽ. Secundo autem modo, Adamum & Euam fecisse, quorũ salutem, atque omnium qui in Adami lumbis virtute continebantur voluit, si sponte à iustitia in qua erat, nõ excidisset. Tertium verò modũ eam ob causam proposui, vt intelligere posses, hæc Dei prouidentia, non ea volũtate omnes saluos fieri voluisse, vt ipsa Dei potentia sicut volũtas ad vnũ determinata, sub ipsa prouidentia contineatur: immò potius vt Petrũ saluare velit, si Petrus saluus esse velit, iuxta illud Augustini, Qui fecit te sine te, nõ saluabit te sine te. Hoc enim modo loqui ea ratione cogimur, ne aliter intelligẽdo, cum audimus, Deus vult omnes saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, nec veniunt, eius voluntatem ex defectu potentie frustrari dicamus: & prophetam dicentem, Deus quæcunque voluit fecit in cœlo & in c. ij.

† De verb. apost. serm. 15.

† 1. ad Tim. 2.

terrat, mendacij arguamus. Voluit namque Deus humanam prouidentiam suis gratiis concomitatam, diuinæ prouidentia conungi, neque aliter hominem saluari: & hoc quidem multis ex causis, quas suo loco dicemus. Quarto, prouidentia ipsa, coniuncta præscientia omnium futurorum in specie considerari poterit, quæ prouidentiam sequens, sic prædestinationem origine præcedat, sicut Paulus testatur, cum inquit: Quos præsciuit, & prædestinauit. Tunc enim præscientia quæ voluntatem Petri accessuram voluntati Dei cognoscit, efficit ut Deus verax, qui operatur omnia secundum consilium voluntatis suæ †, exitum ordinis voluntatis conspiciens, sua prouidentia gratias ad id necessarias, atque opera in quibus Petrus ambulaturus est, præparet, hoc est, suo tempore conferre in eius mente proponat. Quibus iam vides non semper ipsam Dei prouidentiam actu tanquam partem subiectiuam, ipsam prædestinationem continere: sed post omnium præscientiã cum proposito, quo tempore iam prædestinat, † s i m. Quo autore loqueris? C A M. Hæc omnia Paulus perspicue docet, cum ait, Ipsius enim sumus factura, creati in Christo Iesu in operibus bonis, quæ præparauit Deus ut in illis ambulemus. & alio in loco, Ut ostenderet diuitias gloriæ suæ in vasa misericordiæ, quæ præparauit in gloriam. Sic enim ipsa prouidentia prædestinat, & id agit quod præsciendo, non simpliciter, sed cum proposito prædestinandi, facere cogi-

Dei propositum.

† Psal. 113.

† Infrã in Caluino, c. 3. §. i.

† Rom. 8. et dicemus infrã latius c. 5. † Eph. 1.

† De bono per/c. 18.

† Eph. 2.

† Rom. 9.

tauit: nempe prædestinare Petrum, & alios qui salui esse volumus, ut simus in laudem gloriæ eius. † Eph. 1. s i m. Voluntatem itaque Dei sub diuersis qualitatibus, in vna eademque prædestinatione consideras? C A M. Cur non? Nam sua prouidentia principio omnes saluos fieri voluit. cum verò prædestinauit, illos elegit quos salutem velle præsciuit. s i m. Quis hanc differentiam inuenit? C A M. Augustinus in locis quos citat: quem Thomas sequitur in libro sententiarum. s i m. Poteras semel loquendo hæc omnia in exordio capitis istius explicare. C A M. De industria paulatim his paragraphis omnia explanare volui, ut quæ simul confusionem parerent, seorsum enucleata commodius intelligi possint. Eundemque ordinem vsque in finem libri feruabo, donec omnia minutatim rectè explicata, ad elucidationem istius conclusionis quam disputaturus sum, gradatim tendant. s i m. Arrideret certe ista, si tu aliquo scripturæ testimonio ostēderes, Deum in finibus prouidentia aliquādo substituisse. C A M. Nōne hanc prouidentiam Deus ostendit, cum Adamum rectum in iustitia creauit, ut ipse, & omnes qui in lumbis eius erāt, iustitia comite in horto paradisi operarentur, itaque Deo fruerentur? & tamen peccato Adami hæc prouidentia hunc finem non habuit, & in sola speculatione permansit. Rursum nōne cum Iesum misit in mundū, ut omne quod perierat saluaret, quod & fecit, quantum ad ipsum spectabat: sed pauci salui propterea facti

c. iij.

Dei voluntas sub diuersis qualitatibus.

Prouidentia sola.

† Infrã. c. 9

† p. dif. 40

q. 1. a. 2. c.

vide. inf.

c. 4. & 5.

† Eccle. 7.

† Gen. 2.

vide Aug.

de gene. ad lit. c. 8.

sunt, quia pauci fide quæ per charitatem operatur, Christo coniungi voluerunt. hæc enim, inter voluntatem Dei in genere sua providentia omnium salutem volentis, & voluntatem in specie electos prædestinantis, quantum interfit, satis perspicue docent: & quam necessarium sit, gradus quosdam satis diuersos in ipso prædestinationis opere contemplari, quemadmodum diximus.

CAPVT SECVNDVM.

Prædestinationis definitio.

SIMONETTVS. CAMERARIVS.

QVAM tu definitionem prædestinationis sequeris? CAM. Quamquam diuersis modis illam Theologi nostri definiant, in hanc sententiam denique concurrunt: nempe nil aliud ipsam prædestinationem, quam rationem esse, in mente diuina existentem, transmissionis creaturæ rationalis in finem vitæ æternæ. Voce transmissionis vtentes, quasi supra naturæ potentiam homo ipse ad æternam gloriam per Dei propositum atque potentiam, bona ei præparantis, prædestinetur. Vel secundum Augustinum, qui alio in loco sic eam definiuit: Prædestinatio, præparatio est, cum præsciencia beneficiorum Dei, quibus certissime liberantur, quicunque liberantur. quem in modum verba apostoli intelligere debemus, cum ipsam præscienciam pro prædestinatione

† Aug. ibi.

† Ro II. 8.
Aug. de bo.
perf. c. 18.† 3. q. 24.
4. l. c. Aug.
de præde.
sanc. c. 10.† I. q. 23. ar.
2. argu. 4.
Augu. de
præde. san.
c. 10.† vt sup.
arg. 3. p^m.† Rom. 8.
Eph. p^o.† Paul^o an
tè dixi.† Pa. q. 23.
1. c.

† vt sup.

† Aug. de
bo. perf. c.
14.

vsurpat, inquit, Non repulit Deus plebem suam, quam præsciuit: vt simul præparando bona secundum propositum præsciendo prædestinauerit: quæadmodum sequentia verba in eodem loco declarant, cum ait, Reliqui mihi septem millia virorum. Vel prædestinationem, præordinationem Dei esse æternam, de his quæ per gratiam facienda sunt in tempore. Vel adoptionem filiorum Dei esse, atque eorum quæ sunt ex gratia: quandoquidem prædestinatio ipsa, nil aliud est, quam præparatio gratiæ, in præfati tempore dandæ, & gloriæ in futuro. Sic enim prædestinati, gratiam recipientes, gloriã expectant. In hanc quoque sententiam concurrunt hi quoque, qui prædestinationem, electionem Dei esse inquit, qua nos Deus ante mundi constitutionem elegit, vt essemus sancti & immaculati. Hi etiam, quibus placuit prædestinationem ipsam delectionem esse quorundam à massa perditionis & istiusmodi generis reliqua, quæ imaginari poterunt, modò propositum, præparationem, & præscienciam, his definitionibus perpetuò inesse confiteamur. Neque aliter illa definitio accipiẽda erit, prædestinationem Dei, segregationem esse: non illam qua in die iudicii bonos à malis, secundum præcedentia merita segregabit: sed illam segregationem, qua nullis præcedentibus meritis, ab æterno vasa suæ misericordiæ à massa perditionis, vt diximus, segregauit: cuius Apostolus meminit, cum dixit: Cuius vult miseretur, & quem vult indurat. Vel

† Rom. 9.

c. iij.

si paucis prædestinationem cum Damascenō definire volueris, dic prædestinationem eorū esse quæ in nobis non sunt. *S I M.* Pauca verba, sed confusa satis. *C A M.* Hoc in summa dicere voluit, prædestinationem ab æterno factam, ipsam quoque naturam præcedere, ac ea nobis præparare quæ in nobis non erant: eò quòd æternitas naturam antecedit, natura gratiam, gratia gloriam: quæ omnia nō in nobis, sed Deo præsentia erant, propter ipsam scientiæ substantiam, quæ vita est. Hæc sana sententia est, à qua discedere nobis Catholicis non licet: » dum tamē sciamus, haudquaquam per hæc nomi- »

Neque ali- na, aliqua accidentia in Deo significari, quorum »
quod acci- vnum primum, alterum verò posterius sit: sed po- »
dens i Deo tius ut ipsa divina substantia significetur (cui om- »
est, neque nia præsentia sunt) præsciens, prædestinans, pro- »
tempus, ne- ponens aut decernens, quæ tum per se, tum per »
que aliquid causam cooperantē, hunc tandē producat effectū. »
velle vel o-

perari inci-
pit, sed om-
nia æterna
in eius sub-
stantia sunt.

CAPVT TERTIVM.

Quod Ambrosii propositum in hac prædestina-
tionis disputatione, quòd ve Augustini, inter
se diuersa fuerint, hoc loco ostenditur.

CAMERARIVS. SIMONETTVS.

CONFLICTATIONEM illam diurnā aliquando audisti, eorum qui Ambrosium sequentes, palàm asserunt, Deū ab æterno homines propter præuisa opera bona, seu demerita, vel prædestinasse, vel reprobasse?

illorum item, qui Augustino placuisse contendūt, nullis inspectis futuris operibus, ab æterno suos electos quos dilexit, gratis Deum prædestinasse? *S I M.* Multis disputationibus interfui, in quibus dum de hac re concertarent, Augustini opinionē, opinionem Ambrosij, prætulerunt. *C A M.* Quid si hi, neque Ambrosij, neque Augustini mentem conceperint? *S I M.* Ad eò tardos eos esse autumas? *C A M.* Res ipsa neque Ambrosium, neque Augustinū eos intellexisse perspicuè docebit, qui horum patrum sententias contrarias esse censent. *S I M.* Perge obsecro: & quid tu sentias, in medium affer. *C A M.* Decebat planè illos, Ambrosij institutum principio considerare: quod tale fuit: nempe ut Manichæis, qui liberum arbitrium prædestinationi posse coniungi negabant, apertissimis sacræ scripturæ testimoniis ostenderet, electorum prædestinationē, ob præuisum bonum vsum gratiarum Dei, à libero arbitrio gratia concomitato procedentem, ab æterno factam esse. Augustini verò institutū, satis contrarium fuisse, qui è regione cum Pelagianis litem habebat, fidem ab ipsis sic initiari contendētibz, atque liberum arbitrium ad bonum, absque gratia, sese habere profitentibus, ut dicerent, Præsciebat Deus qui futuri essent sancti & immaculati, per liberæ voluntatis arbitrium: & id eò ante mundi constitutionem in ipsa sua præscientia, qua futuros esse præsciuit, elegit. Elegit ergo antequàm essent, prædestinans filios, quos futuros sanctos immacu-

Ambrosii
propositum
contra Ma-
nichæos.

Augustini
propositū
diuersum
cōtra Pela-
gianos.

Pelagianorū
opinio.

latósq̄ue præsciuit: vtique ipse non fecit, nec se facturum, sed illos futuros esse præuidit. vnde prædestinationem inspectis nostris meritis à Deo, ante tempora secularia fuisse factam contendebant: quibus contrariū Augustinus ostendere conatur, quippe nullis operibus nostris inspectis, tanquam meritum condignum prædestinationis, Deum ab æterno electos gratis prædestinasse †: non quia futuri erant sancti, sed potius vt essent sancti. Hinc planè factum est, vt multi in hunc scopulum impegerint, non animaduertentes, quòd etsi nil in Dei prouidentia contineatur, quòd secundum Augustinum eius volūtatem antecedit, præter bonitatem suam, qua mouetur, vt omnium salutem velit †, addita deinde præscientia omnium futurorum, ex ea altera causa secunda oriatur, quæ primæ additur, vnde secundum Ambrosium fit, vt præuisus bonus vsus gratiarum in Petro, causa secunda prædestinationis Petri fuerit: contra verò præuisus malus vsus in Iuda, vt reprobaretur. itaque iustum in vtroque Dei volitū reddi, tametsi voluntatis eius causa non sit. Interest igitur secundū Thomā, an voluntatem vel volitum consideremus†. Opperire itaque paululum, mi Simonette Bottone, vt ea quæ Catholicici iamiam differunt, audiēs, hæc & alia intelligas. SIM. Neminem concertatorum hîc adesse cerno. CAM. Hîc concertationis ordo erit, vt principid Augustinus & Ambrosius de re hac disputare suis commentariis incipiant: quibus quædā ego

*Huiuslibri
methodus.*

addam, quæ cæteri qui illos sequuntur, postea scripserunt: deinde eodem ordine Scotum pro se & omnibus disciplinis suis audiemus: & post ipsum Driedonem, Sotum, Caietanū, atque Catherinum: vt his omnibus auditis, Protestantes in secundo dialogo auscultemus: in tertio verò Caluinum. Superest igitur, vt tacitus tu omnia auscultes, ea capiens, quæ vt capere possis Dominus dat. Reliqua verò quæ explicitè intelligere nequibis, implicitè vt credas obsecro.

CAPVT QVARTVM.

Ambrosii & Augustini disputatio, in qua principid, an causa prædestinationis à nobis querenda sit, tractant.

AMBROSIVS, AVGVSTINVS.

QVARTVM à nobis inquirenda est, Augustine, cur Deus quosdā, antequàm homines essent, ab æterno prædestinauerit, quosdam verò reprobauerit. A V G. Quæ sollicitudo inanis hæc est, vt Dei consilia, quæ incomprehensibilia sunt, penetrare tanta cum diligentia velis? A M B. Si causam hanc nō intellexero, quid illis respondere potero, qui ignorantia ducti, sic loqui solent: Qualiscunque ego sum, talem me Deus creauit: quæ igitur culpa mea, si non operator? Ille inæqualis prouisor: ille necessario omnia nos agere ordinauit: ille personarum acceptator: ille redarguendus est potius quàm ego, qui malè d. ij.

† Rom. xi.

† p^o. sen. dis
41. q. l. a. 3.
c.

viuere cogor. † A V G. Si nullam operum Dei, quæ sub Sole fuit, rationem Salomon inuenire potuit: quid de his quæ supra solem, sunt atque æterna, dicemus? Num curiosus aliquis, quasi cælestis ciuis, adeo de sua prudentia præsumet, vt quid æternam Dei voluntatem præcesserit, inquirat? † A M B. Quicumque à seipso causas operum Dei scire laborauerit, à gloria eum opprimi, stultumque reputari in via sua, fateor: quandoquidem omnes homines qui eorum quæ æternitatem præcedunt, scientiam habere optat, nil aliud scire quam nil scire optat. At minimè propterea dicemus, quin Deus ea quæ in se ipso sunt, homini reuelare per sæpe non confueuerit. nam & ipsum prædestinationis ordinem, Paulo patefecit. A V G. Cùm iniquitatē à Deo abesse Paulus dicat, & ille sit qui omnia in pondere, numero, & mēsurā agit: quid præter hoc querendū erit? A M B. Quid si idcirco Deus Paulo mysteriū hoc reuelauerit, vt ab ipso reuelaretur nobis: nōne reuelationē hanc ex Pauli ore audire expediet? A V G.

Causam in cōmuni notā esse Augustinus fertur: verū in particulari, etsi ad sit, nos ipsam ignorare subiūgit.

Prædestinationis causam in communi, Paulū patefecisse non contradico: vt Deus quotquot prædestinavit, ad ostendendam suam misericordiam id fecerit: siquos verò reprobauit, vt suam iustitiam demonstraret. In particulari verò, quare Deus Petrum prædestinauerit, Iudam verò reprobauerit, nullam causam ipse assignat, præter voluntatē Dei: quam ego minimè inquiram. immò hoc tibi confulo, ne causam interrogas quare, si nō vis errare. †

† *Vide in Prorest. parte 4^a. c. 4. † Eccl. 8. d.*

† *Aug. in tracta. 83. q^{um}. 9. 27. 28. infra in Caluina, cap. 1. † Proverb. 25. † Mag. p^o. sent. dist. 45.*

† *Sap. 11.*

† *Rom. 2.*

† *Aug. 10. 6.*

A M B. Ille hoc mihi reuelabit, qui nō potest errare. A V G. Si meum consilium audire neglexeris, tuæ sententiæ memor saltem esto, cūm ais: Scrutetur qui potest tam profundum iudicium: caueat tamen præcipitium: Paulo dicente, O altitudo diuitiarū sapientiæ & sciētīæ, Dei, quā incomprensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius: Quis enim cognouit sensum Domini? † A M B. Cūm dixi, vt is qui potest, hoc profundum scrutetur iudiciū: non omnibus perscrutationē inhibui: certus Deū non fecisse verbum quod non reuelauerit amicis suis. A V G. Quid reuelare poterit ultra voluntatem suam? A M B. Iustitiam voliti sui. cur Petrū elegit, Iudam verò reprobauit: ille cūm sit, qui omnia in sapientia facit. A V G. Iustum esse Dei iudicium, qui æquitate occultissima, & ab humanis sensibus remotissima, iudicat, cūm prædestinat, inficias nequaquam eo: sed nobis occultum esse contendit. A M B. Non quidem consequens hoc admittendū erit: Tibi occultū est: ergo & reliquis.

† *Rom. 11.*

† *Gen. 18. Amos 3.*

† *Psal 103.*

† *Aug. ad Simpl. lib. p^o. 9. 2. in lib. 83. q^{um}. 9. 27. et 28. et de bono. pers. c. 11.*

CAPITIS QVARTI. §. PRIMVS.

An futurus bonus gratiarum vsus à Deo præscitus, tanquam causa secunda, prima, hoc est bonitati Dei, quæ voluntatis suæ prima causa est, addendus sit.

d. iij.

- Dei bonitas.
- Dei prouidentia, qua Deus vult omnes saluos fieri, quotquot salui esse volunt.
- Dei prouidentia qua ad ostendendū eius iustitiam, inobedientes reseruat.
- Dei præscientia.

Præsciens bonū vsum,   Præsciens malū vsum:
Vnde prædestinatio.   Vnde reprobatio.

AUGUSTINVS, AMBROSIVS.

RATERIS tu Dei voluntatem causam omnium esse? *† A M B.* Fateor. *A V G.* Ergo nil creatum suæ voluntatis causa esse potest, præter bonitatem suam increatā. *A M B.* Quanquam causa voluntatis, ipsa bonitas est: aliud tamen in ipso Deo quæri potest, quod ad sapientiæ diuinæ, atque bonitatis pulchritudinem, dum hoc vel illud vult, ordinetur. *A V G.* Sola voluntas Dei, causa prædestinationis est, Paulo teste, cum ait, Deum nos omnes prædestinasse secundum propositum voluntatis suæ. *† A M B.* Voluntatem Dei, primam causam prædestinationis esse fateor: cui secundam addere scriptura permittit. *A V G.* Quid istud? *A M B.* Paulò antea vidisti, ipsam præscientiam omnium futurorum, tam in prædestinatione, quam in reprobatione, prouidentiam origine sequi: prædestinationem verò vel reprobationem præcedere. *† A V G.* Perge. *A M B.* Causa igitur altera ab ipsa præscientia emergere potuit, ob

† De verb. Apo. ser. 2. et de Gene ad lit. c. 18. c. 19.

† Ephe. 1.

† sup. c. 1. 1. prim. et 5. 1.

Prima causa prædestinationis Dei voluntas est, quæ soli eius bonitas antecedit.

quam, vel prædestinauerit vel reprobauerit, quæ tamen ipsam Dei voluntatem minimè præcedat, sed sequatur. *A V G.* Prædestinatio ergo haudquam gratis, sed secundum debitū facta fuit. *A M B.* Absit. *A V G.* Quam tu causam secundam poteris addere, quæ hoc non efficiat? *A M B.* Voluntati Dei, qui sua prouidentia omnes in genere saluare vult, & pro causa antecedente, suam bonitatem habet, quæ ex facto hominis vel impediri vel suum finem habere poterat, † tanquam causa secunda sequens, bonus vsus gratiæ preuisus, addi debet. *A V G.* Aut causa hæc, tam prædestinationem, quam reprobationem sequitur, aut non. Si ipsam sequitur, causam condignam reprobationis è medio aufers: & congruum iustumque volitum, nec in electo facis: quando isthæc, quæ prædestinationem iam factam sequuntur, nil ei addere possunt. *A M B.* Vtrumque Dei prouidentiam sequitur, prædestinationem verò præcedit. *A V G.* Quæ in modū? *A M B.* Si prouidentia Dei qua omnes saluos fieri voluit, præscientiā addideris omnium futurorum, quæ sequax prouidentia fuit, hæc præscientiā effecisse cognosces, vt quoddam congruū iustumque volitū ex ea emergeret, quo Petrū, quæ in specie obauditurū præsciuit, deinde prædestinaret. Itidē & condigne Iudam non obauditurū reprobaret. *A V G.* Quam prouidentiam reprobationem, hoc condignum volitum sequitur? *A M B.* Illā prouidentiam, qua prouidens Deus omnes saluos non fore, sicut præordinauerat, partem ad ostendē-

Secunda causa à præscientia Dei proueniens prima causa voluntatis Dei addita.

† vt dixi sup. c. p. 2. §. 4. et 5. c. 8.

d. iij.

„dendū eius iustitiā referuauit, quos in specie præ-
 „sciens non obaudituros, deinde reprobauit. ecce quæ
 „apertè ostendi, tā congruū in electo, quàm condi-
 „gnū in reprobato, prouidentia sequi, prædestinatio-
 „nem vel reprobationē verò præcedere. A V G. Quid
 Paulorespondebis, cum inquit [Collabora euāgelio
 secundum virtutem Dei, qui nos liberauit, & voca-
 uit, uocatione sua sancta: non secundum opera no-
 stra, sed secundum propositum suum, & gratiam,
 quæ data est nobis in Christo Iesu, ante tempora
 secularia: manifestata est autem nunc per appari-
 tionem saluatoris nostri Iesu Christi.] A M B. Hoc ^{† 2. Timo. 1.}
 modo electos Dei prædestinitos esse fateor. A V G.
 Ergo non secundū bonum vsum præuifum, quem-
 admodum tu Pelagianis subscribens tenes. A M B.
Ambrosii Pauca ego à te requiram, antequàm meam doctri-
Doctrina. nam proponam, ut tu deinde me audito, an Pela-
 gianus sim, maturo consilio iudicare possis. A V G.
 Perge. A M B. Ais tu Christum secundum modum
 prædestinationis eius, ab æterno esse prædestinatum? ^{† Rom. 1.}
 A V G. Aio. A M B. Christum esse caput totius cor-
 poris mistici Ecclesiæ Dei, fontemque gratiæ, quæ
 sese in cuncta eius membra diffundat? ^{† A V G. Aio. † Ephe. 4.}
 A M B. Hunc ipsum Iesum Christum sic prædesti-
 natum, causam esse propter quam omnes homines
 prædestinati prædestinantur? ^{† A V G. Aio. A M B.}
 Censes præterea paruulos in meritis Iesu Christi,
 & fide gestantis, immò & Ecclesiæ pro eo creden-
 tis ac pœnitentis, per Christum iustificari? ^{† A V G.}

<sup>† Ephe. 1.
 et Tho. 3. 9.
 24. 3. 4. 0.
 † Tho. 3. par
 9. 68 a. 9. 0.
 9. 69.</sup>

<sup>† Dicemus
 in protest.
 parte. 4. c. 1.
 † Sup. c. 1.
 §. 4.</sup>

Censeo. A M B. Fateris item, æternam gloriam se-
 cundum merita quoque operum præcedentiū cum
 gratia cooperatorum dari? ^{† A V G. Fateor. A M B.}
 Ais denique ipsam Dei prouidentiam qua homi-
 nes prædestinat, ipsam prædestinationem tanquam
 partem subiectiuam continere? ^{† A V G. Aio. † A M B.}
 Cùm hæc ita se habere fatearis, hanc doctrinam,
 quare hic prædestinatus fuerit, non item ille, pro-
 pono: nempe ut si quærat quæ causa prædestina-
 tionis paruulorum sit? respondeamus, Dei volun-
 tatem esse, quæ præsciens ea quæ à me paulò antè
 dicta sunt, in paruulis baptizandis fore, illos ab
 æterno gratis prædestinauit. Secundo verò loco si
 roges, quid in adulto, qui ante mortem operari
 nequiuit? (Exempli gratia si hominem adultum
 lauacrum exeuntem occidi singamus) id ipsum re-
 spōdebo: ita ut in nullo à puero in hoc differat, præ-
 terquam, quod ipse id agat, quod gestans & Eccle-
 sia pro ipso puero credendo & pœnitendo agunt.
 Si verò & tertio quæras, quæ causa prædestinatio-
 nis in homine adulto fuit, qui potuit operari, &
 gratia comite bene operatus est? Itidem responde-
 bo, eandem voluntatem Dei fuisse, quæ præsciens
 prædestinandum hominem bene suis gratis vsurū,
 gratis eum per Iesum Christum prædestinauit, suā-
 que dona ab æterno præparauit. A V G. Non qui-
 dem audeo te doctū sanctūque magistrum meū
 Pelagianum vocare: sed vereor ne terminorū error
 huc te induxerit, ut propter causam quæ ab homine
 e. i.

oriatur, eundem hominem à Deo prædestinari putes, Etenim si iustitia hominis est, condignum meritum proponis, nec gratis prædestinauit. si verò ipsius iustitia non est, frustra hunc præuisum bonum usum imaginariis. *AMB.* Non sic loquor, quasi ab homine aliquid creatum, in Deum tanquam causam volendi, quæ eius voluntatem præcedat, referatur: sicut Pelagiani tenent. hoc enim nemo rectè sentiendo dicere potest. Atqui, ut paulò antè dixi, si ultra pergens, ipsam Dei præscientiam considerabis, inuenies procul dubio, ipsum Deum eadem præscientia, qua omnia in seipso origine ante prædestinationem præcitat, hunc quoque bonum usum gratiarum in tempore condonandarum in ipso homine futurum præcitat: ac præsciendo, non propter illud, quod in Deum resultat ab homine, sed potius propter id quod sua præscientia videt in homine, per quod iam ei constat, humanam prouidentiam eius diuinæ prouidentiae accessuram, ipsam prædestinationem fecerit: itaque iustum propter hanc secundam causam Dei volitum reddatur, quare Petrum iustitia comite prædestinauerit, tametsi tota Petri prædestinatio misericordia dicatur: Iudam verò ob præuisum malum usum, dum vocatus ut è massa perditionis exiret, benedictionem hanc noluit, condignè reprobauerit. *AVG.* Perpetuè equidem palam confessus sum, præscientiam horum omnium, Deum prædestinantem habere. Verum ut propterea prædestinet, hoc nego.

*Secunda
causa,
que pri-
mæ addi-
tur iustitiam
Dei volitum
reddidit.*

† *Aug. de
præd. sanc.
c. 18.*

† *c. 1. in pri-
mæ s. p.º.*

† *Vide inf.
c. 8. & 9.*

† *Tho. p.º. d.
4. q. 1. a. 3.*

† *Ephes. 1.*

† *Vide do-
ctrinas
Aug. inf. c.
5. & 9. a-
ceruat. 15.*

AMB. Si vocem propterea, pro debito, vel condigno vel congruo vsurpas, quòd voluntatem Dei præcedat, rectè loqueris. si verò pro congruo, quòd voluntatem Dei sequatur, ut iusto volito Petrum, non autem Iudam prædestinauerit: causam hanc secundam primæ vniendam esse confirmo. *AVG.* Si hæc tua imaginatio vera est, responde mihi, an Liberum arbitrium aliquid ad bonum absque gratia possit. *AMB.* Parum ad posse, gratia desistente, Liberum arbitrium valet. *AVG.* Responde rursus, an gratia, effectus prædestinationis sit. *AMB.* Omnino. *AVG.* Vtram mauis partem nunc elige: quippe, ut aut dicas distingui oportere inter id, quod est ex causa secunda, libero hominis nimirum arbitrio, & id quod est à causa prima, id est gratia, in bono vsu. aut gratiam, quæ est effectus prædestinationis, suæ causæ rursus causam esse. *AMB.* Quantum ad primum attinet, aliud quærere est, an opus quod cooperatur distingui possit, in quo causa prima à secunda non diuellitur: aliud verò ordinem operis considerare quomodo fiat, in quo causa prima à secunda hoc modo distinguitur, ut quid per se agat vnaqueque, speciatim cognoscamus. *AVG.* Quo authore loqueris? *AMB.* Paulo, cum iuxta editionem vulgatam, cui stare debemus, sic ait: Plus omnibus laboraui, non autem ego (solus) sed gratia Dei mecum. ita ut opus suum quoque, dum simul cum gratia agit, agnoscat. Ad hæc innumerabilia testimonia adducere posse,

† *Diximus
de gra. &
lib. arb. li.
p.º. c. 3. et 6.*

*Quo modo
inter id
quod est ex
causa pri-
ma, & ex
causa secun-
da, distin-
guatur.*

† *p.º. ad
Cor. c. 15.*

quæ in hominis & gratiæ cooperatione id ipsum
 testantur: sed breuitatis causa illa omitto. † Quod
 verò ad secundū, suæ causæ: causa tunc esset, quādo
 voluntatem Dei, bonus vsus præuisus præcederet:
 hic autem bonus vsus, ipsi voluntati, tanquā secun-
 da causa sequens additur. A V G. Omnia feram,
 modò Pelagianismus vitetur. A M B. Nil quidem
 nobis cum Pelagianis commune, qui propria me-
 rita, secundum debitum, prædestinationis causam
 esse contendebant: quasi futura eorum fides, & o-
 pera, quæ ad gloriam sequentem, in die iusti iudicij
 Dei, causa meritoria erunt: per quamdam fictionē
 translatiuam, vt aiunt, ad tempus ante prædestina-
 tionem, & primam gratiam retrahantur. † quod
 nos omnino negamus. A V G. Nōne prædestinā-
 do Deus vult? A M B. Omnino. A V G. Voluntatem
 ergo Dei, dum prædestinauit, hic præuisus bonus
 vsus præcedit. A M B. Constito de hominis futuro
 consensu, quod per præscientiam fit, ipsa prima
 volūtas Dei, quæ saluare omnes in genere vult, quos-
 dam in specie, quos actu secundum propositum
 saluat, prædestinat. Sic enim prædestinatio patet sub
 iectiua prouidentia est. † A V G. Aliquid ponitur quod
 hominis sit, prædestinationem præcedens? A M B. S. 4.
 Quotiens loquar, nil quidem ex homine sic in
 Deum refertur, vt Dei voluntatem præcedat, eius-
 que voluntatis causa sit: sed præsciendo deinde
 omnia futura, aliquid in mente eius versatur, quod
 in homine futurum est, ipsi verò Deo præsens: quo
 præscito congruum sibi videtur, vt sua dona absque

Secūda
 causa
 præuisi
 boni v-
 sus gra-
 tiarum,
 Dei vo-
 litum iu-
 sti red-
 dit, dum
 ipsa Dei
 prouide-
 re eadē
 voluntate
 retentā
 ta præ-
 destinat.

† Vide in
 nostro libel-
 lo de grat.
 et lib. arb.
 lib. 1. c. 10.

† Diximus
 sup. c. 3.

† Sup. ca. x.
 §. 4.

† Infrā c. 8. o. pœnitentia conferat: & quod velle in genere, sua
 prouidentia ceperat, in specie eadem voluntate re-
 tenta, cum omne hominis obstaculum è medio
 sit sublatum, re ipsa, prædestinando exequatur. Ita-
 que erga eos quod præsciuit, suam amicitia vsque in
 finem electuros, misericordia eos prædestinando
 vtatur: in alios verò qui inimici erunt, rigore. Quod,
 si scholarum vocibus lucidius intelligere volueris,
 dicam. Ex hoc quod vidit in Petro, vult hoc quod
 fecit: id est, Petru in specie prædestinauit, sed non
 propter hoc quod vidit in Petro, vult hoc quod fa-
 cit, hoc est vt ab eo quod vidit in Petro, præde-
 stinandi uoluntas originem habuerit: † potius au-
 tem vt notetur causa in ipso hominis facto à Deo
 præscito, tanquam causa sine qua non fieret. † So-
 briè quidem nostri Theologi hoc considerant, nē
 pe vt tamen, nil Dei voluntatem præcedat, quod
 regula voluntatis Dei prædestinantis esse possit,
 præter bonitatem suam: aliqua tamen sequantur,
 quæ Dei volitum iustum reddant, cur quosdam re-
 probet, quosdam verò eligat. † Hoc persæpe eam ob-
 causam repetendū esse duxi, vt conclusionis huius,
 perpetuò memor sis. A V G. Quid in reprobato? A M B.,
 Præscientiam Dei, vnde electionis congruum iu-
 stumque volitū emerfit, causam quoque condignę
 reprobationis fuisse, paulò antè dixi. A V G. Nōne
 mea opinio hæc est, qui teneo nil voluntatem
 Dei præcedere, quod causa suæ voluntatis sit, quem-
 admodum Pelagiani tenebāt? hoc quidem perpetuò
 persuadere conor, præterea nihil: itaque verba
 c. iij.

† Tho. p. 4. q.
 19. a. 5. c. in
 fin.

† Mag. post
 Orige. lib.
 p. dist. 38.
 ibi. hanc i-
 gitur.

† Tho. sent.
 1. dist. 41. q.
 1. a. 3. c. p. a.
 parte. q. 19.
 a. 5. o. Vide
 inf. c. 8. §.
 p. a.

mea vbiq̄ue intelligi volo, quippe vt omnē causam humanam Dei voluntatē antecedentem explodā. † *De præd. sanct. c. 10.*
 A M B. Tua planē opinio hæc est, sed minimē illorū qui te sequuntur, illi namque solam voluntatem Dei, prædestinationis causam sic esse censent, vt nil præter eam, in ipsa prædestinatione quærat̄ur. nos verò vnanimē secundam causam dudum enarratam, primæ addendam esse fatemur. † Sunt enim quidam gradus in ipso prædestinationis ordine cōsiderandi, quos latius in præfationibus explanauimus, qui si prætereantur, maximam confusionem, vt pariant necesse est. † *Doctrina Aug. infra c. 9. accurrunt.*

CAPITIS QVARTI. §. II.

Quorundam qui Augustinum sequuntur contemplationes, hoc loco excluduntur, atque Ambrosii & Augustini sententiæ conciliantur.

AUGVSTINVS. AMBROSIVS.
CAMERARIVS.

SI hoc modo dicamus, Deus propter præuisa bona opera meritoria prædestinavit: vel, Deus propter præuisa merita prædestinavit: nonne idem est? A M B. Exemplum à te propositum, vt proponitur, nil diuersum continet. At dicere, Propter præuisa bona opera, de congruo, tanquam ex causa secunda quæ primam sequatur, prædestinavit: vel de cōgruo, quòd Dei voluntatem antecedit, prædestinavit, valde contraria hæc duo inter se sunt. A V G. Quo

modo, futura opera bona, quæ finis prædestinationis, hoc est gloriæ, causa sunt, totius prædestinationis causa esse non possunt: eodem iste præuisus bonus vsus, gloriæ, non autem totius prædestinationis causa erit. Siquidem non valet consequens hoc, Gloria non datur nisi præcedentibus bonis operibus cooperatis ad gloriā: ergo opera quæ prædestinationem sequuntur, illiusque effectus sunt, causa vt prædestinetur fuerūt: sed potius vt opera quæ non sunt prædestinationis causa, finis, id est gloriæ duntaxat quæ sequitur, causa sint. A M B. Nullam causam, neque condignam, neque cōgruam Dei voluntatem præcedere, palām confirmo. Nullam præterea causam condignam, præter Dei voluntatem, quam sola Dei bonitas præcedit, totius prædestinationis esse subiungo: cui secundam causam congruam sequentem addo, sicut paulò antè dixi. † Dic, amabō, Augustine, quænam prudens doctrina hæc iudicari poterit, vt palām hi discipuli tui confiteantur, non dari actu primam gratiam, nisi illis quos Deus præuidit vocationi suæ consensuros †. Confiteantur quoque cooperantes homines Deum suis gratiis iuuare, atque opera ipsa ab æterno esse præparata †: insuper pro effectu gloriæ, quæ supremus prædestinationis scopus sit, omnia esse præuisa: deinde verò cūm querimus, an præuisus vsus gratiarum, tanquam causa secunda, Dei voluntatem sequens, ipsi voluntati Dei qui sua prouidentia prædestinare vult, pro-

c. iij.

† *Sup. c. p.º in prin. & c. 4. §. 1.*

† *Ad Rom. 9. clava vobis omnes. † Ephe. c. 2.*

† *Tho. p.º. q. 23. ar. 5. c.*

pter ea quæ in hominibus præsciuit, iusto suo voluto Petrum prædestinet, Iudam verò reprobet: hoc ipsi audire nolint? Est ne aliquid in tota prædestinatione ab æterno secundum propositū facta, quod in præmissis non contineatur? A V G. Sanè non. A M B. Cur igitur frustra ærem verberando contradicunt? Porrò quid hoc aliud est, vt discipuli tui, iusto Dei iudicio nobis occulto Deum prædestinare ac reprobare prædicent: cum verò cognoscendi iustitiam hanc, aperta ratio eis ostenditur, ab illa abhorreant? Etenim si nullum pro re hac auctorem haberemus, tu solus nobis sufficeris, cum ais. Qui fecit te sine te, non iustificat te sine te. † *De verb. apo. ser. 15.*

A V G. De ipsa prædestinatione nunc loquimur. A M B. Nonne tu ille es, qui fateris nil inter gratiā & prædestinationem interesse, nisi quia prædestinatio est gratiæ preparatio, gratia verò iam ipsa donatio: quem in modum gratia dicitur prædestinationis effectus? † A V G. Ita est. A M B. Cum hæc ita se habeant, quædam nunc contemplari licebit, per quæ mea opinio satis perspicua reddatur: nempe vt consideremus infusionem iustitiæ quæ gratis fit, à sola voluntate Dei procedere, quæ nõ infunderetur, nisi Deus præsciret hominis consensum futurū: & tamen ex hoc nullum hominis meritum, quod Dei voluntatem antecedit, emergit. Quòd si in prima gratia, res ita se habet, cur non in prædestinatione, quando hanc gratiā quam cõfert, preparauit: cum ista eiusedè ponderis tua quoque sententiã sint? † *De præd. sanct. c. 10.*

Non quidem huic argumento respondere poteris vnquam. C A M. Hactenus sufficiat doctrinam vestram ad totius Ecclesiæ vtilitatē proposuisse, quam patres nostri sequuntur, nēpe vt tu, Augustine, optimè contra Pelagianos senseris, nullū hominis meritum vel congruum vel condignum, Dei voluntatem præcedere, quæ solam ipsius bonitatem pro antecedente causã tunc habuit. Rectè quoque & tu Ambrosi, contra Manichæos, primæ causæ bonitatis voluntatisque Dei, secundam causam præuisi boni vsus, quæ ipsam Dei volūtātē subsequitur, vniendam esse dixisti: vt quemadmodum bonitati suæ congruebat, qui omnium futurorum præscientiam habet, hoc modo electos suos quos suis gratiis bene vsuros præsciuit, misericorditer sua prouidentia, quæ tanquã partem subiectiuam, ipsam prædestinationem in se continet, & prædestinauerit: eos verò qui malè vsuri erant, iustitia comite reprobauerit. Sic enim Dei volitum misericordia refertum, simul & iustum esse intelligimus, cur Petrum, non autem Iudam prædestinauerit.

CAPVT QVINTVM.

Scoti & Camerarij disputatio, de præscientia Dei.

SCOTVS, CAMERARIVS.

DA T V R N E mihi locus proponēdi argumentum vnum? C A M. Tua, tuorumque argumenta omnia audire mihi periuicundum erit, modò discipulos tuos admoneas, ne propterea quia tibi aduersor, f. j.

magis acclamationibus atque cachinnis te potius quam veritatem defendere velint. s c o. Silere eos inbes? c a m. Non id quaero, immò potius, vt vel sacrae scripturae testimoniis, vel patrum nostrorum auctoritate, vel dilucida ratione, omnia quae minus rectè dixerò, corrigant. s c o. Licebit igitur omnium sententias, qui meam doctrinam sequuntur, quasi meae sint, in medium afferre. c a m. Plane omnes. s c o. Vnusquisque ordinatè agens, cum vult aliquem consequi finem, & ea quae ordinata sunt ad finem, propterea prius vult finem, quia propter finem ea vult quae ordinata sunt ad finem, nonne? c a m. Perge. s c o. Beatitudo autem perfecta, finis praedestinationis est: ergo necessum est, vt prius hanc beatitudinè predestinando Deus velit, quam caetera ad beatitudinem ordinata. quid respondes? c a m. Cum Deus sua aeterna prouidentia, omnes homines in gloriam praordinauit: quamquam ex parte sua prius considerauerit finem, quam gratias quas praeparauit: tamen ex parte hominis, cui neque gloriam, neque gratias erat daturus, si ipse eas nollet, simul hominis consensum futurum considerauit, & finem. Sic enim non semper finem absque mediis ad finem volumus, quemadmodum paulò antè Ambrosius Augustino ostendit. s c o. Si vno actu vellet finem, & ea quae sunt ad finem, idem sui ipsius causa esset. c a m. Thomae argumentum, hoc est, qui hunc in modum illud soluit: quippe vt Deus hoc esse velit propter hoc, non

Pm. argumentum.

† supra, c. 4 §. 1.

† p. 9. 19. 4. 5. c.

autem quòd propter hoc velit hoc. s c o. Nostri vt hanc cauillationem excludant, aliud esse respondent, Deum actu non dare gloriam, nisi praecedentibus operibus meritoriis: aliud verò ordinare ab aeterno aliquem ad gloriam: siquidem tunc, prius praemium dare intendit, deinde verò merita: tamen et si actu non conferre praemium determet, nisi gratiam habeat, & opera bona. c a m. Vnde hanc Chimæram hauriunt? s c o. Finge, inquiunt, principem aliquot homines ita eligere, vt tunc nulla habeatur consideratio operum exhibendorum, quos tamen actu in familiam non adscisceret, nisi prius alicui rei exercendae destinarentur. c a m. O bellum exemplum Leucheto dignum! Quis enim ferat, exemplo hoc domini & aulici, in quo nihil in mente domini eligentis principio adest, praedestinationem declarari, quae omnia in Dei mente simul manere praesupponit? Nouissime Dei consiliarius iste est, qui sciat, aliter Deum velle actu dare, quam ab aeterno ordinauerit dare? Nunquam Deus mutabilis, sicut ipsum faciunt, si aliter ab aeterno ordinaret, quam actu dat? Nonne praedestinatio tota sic definitur, vt electio secundum Dei propositum sit, ab aeterno facta, eorum quae praestanda sunt in tempore? Quo fit vt eundem ordinem intus habeat (vt his vocibus scholae utar) cum praedestinatio ipsa fit, quem extra habitura est in tempore, Paulo teste, cum ait, Praedestinationem ante tempora secularia factam, manifestatam esse in

Secundum Leucheti argumentum

† supra, c. 2

f. ij.

tēporet. s c o. Demus tam argumentum meum, quā exemplum hoc Leucheti, ineptū fuisse: num propterea sequitur præscientiam futuri boni vsus ipsam prædestinationem præcedere? C A M. Paulū authorem pro hoc habeo, qui hunc ordinem satis apertum ostendit, cū dixit: Quos præsciuit, & prædestinavit †. Præuisum autem bonum vsū à præscientia provenire iam porbatū est. s c o. Paulus materiā prædestinationis, ex qua constat, potius quā ordinē ostendit. C A M. Cur nō ambo simul? vel si alterum duorū ostendere voluit, ordinē ipsum potius ostēderit? s c o. multos sensus, his verbis Pauli applicāt. C A M. Reiciendi omnes sunt, præter illū quē Ambrosius sequitur. s c o. Incipiam igitur ego sensus illos recensere, vt deinde quicquid occurrerit respondeas. C A M. Poteris non solum ea in medium afferre quæ tu scripsisti, verū etiam cætera quæ alij orthodoxi authores sentiunt, etsi doctrinam tuam non sequantur: ne de hac re, sæpius loquamur. s c o. Placet quibusdam, sicut nosti, vt coniunctio illa, & , sic præscientiam cum prædestinatione copulet, vt altera alteram non præcedat: quādoquidem omnia ipsi Deo præsentia sunt. C A M. Hallucinari pergunt. s c o. Quapropter? C A M. Quoniam tu quoque in his quæ simul manent, realiter origine vnum alterū præcedere fateris: & cū ordo literæ apertè ostendat præscientiā præcedere, quanquam simul stent, præscientia origine præcedere debet. Hoc enim intuēs Augustinus perpetuò

† 2. ad Tim. I.

† Rom. 8.

præscientiam ipsam prædestinationem præcedere fateretur, addens præscientiā, sine prædestinatione esse non posse, sed præscientiam absque prædestinatione stare posset: Cui Thomas subscribit, verba illa Hieremiæ obseruans, Priusquam te formavi in vtero, noui te †. s c o r. Alij dicunt quodam ordine, non autem tanquam causam, ipsam præscientiam prædestinationem præcedere. C A M E. Si illos quos præsciuit conformes fieri imagini filij sui, illos prædestinavit: & quos prædestinavit, vocauit: eo modo præscientia causa & ordo simul erit, sicut prædestinatio causa & ordo vocationis est, quemadmodum Paulus obseruat. s c o. Respondent illi, minimè Deum hoc modo præsciuisse, scilicet vt conformes fierent imagini filij sui: sed prædestinasse conformes fieri imagini filij sui. C A M. Nemo quidem hoc inficias ibit vnquam: ne Pelagianis subscribat, quibus placuit hominis sanctitatem, quam ipse non daret, Deum præsciuisse. Atqui id quod ipse facturus erat hominis consensu accedente præsciuit: ne dicamus aliter prædestinasse quā præsciuit. s c o. Vis manu tangere ipsam præscientiam prædestinationem non præcedere? Pauli verba pondera, qui etsi in cæteris quæ in capite octauo ad Romanos in ipsa prædestinatione considerat, hunc ordinem loquendo seruet: Quos prædestinavit, hos vocauit: tamen cū de præscientia & prædestinatione loquitur, vt hoc quod iam dixi ostenderet, simul illa duo alio ordine

† De præd. sancti c. 10.
† Tho. Ro. 8
lect. 6. ex
Hier. 1.

† Rom. 8.

coniungit, dicens, Quos præsciuit & prædestinauit: quasi hæ res sic coniunctæ sint, ut altera posita, alteram confestim sequi sit necesse. C A M. Nulli aptius id quod ego contendo, videmus: quando, si simul sicuti dicis coniunctæ manent: origine tamen, his Pauli verbis, præscientiam prædestinationem præcedere, aperte videmus. Non quidem ita dixit: Quos prædestinauit, præsciuit: sed quos præsciuit, prædestinauit. S C O. Quid si primo modo locutus fuisset? C A M. Idem dixisset: verum ut ordinem prædestinationis ostenderet, de quo Paulus agit, aliter dixit. S C O. Adfunt aliqui, qui mediam viam hac in re inuenerunt, nempe ut in genere obiecti, & quasi causæ finalis, prius Deus ipse iudicet bonum esse Petrum beare, quam Petrum prædestinet. In genere autem causæ efficientis, prius natura ipsa prædestinatio sit, quam certum hos fore beandos. C A M. Non quidem, mea sententia, ordinem prædestinationis hi intelligunt, sed nouum nescio quem modum prædestinationis somniant, Bonum planè esse, omnes homines in genere beare, ipsius prouidentia officium esse legimus: Petrum item in specie beari, non nisi ex ordine præscientiæ sciri posse. quem si deinde prædestinat, hoc Ambrosij opinionem illustrat, quandoquidem præscientia in causa est, ut prædestinatio ab æterno facta sic certa sit, ut factio hominis non frustratur. Satis perspicua Pauli verba sunt: non oportet his sophismatibus illa subuercere. S C O. Vocem præscientiæ, pro simplici

notitia illo loco usurpanda esse, multi contendunt, qua Deus bonos & malos cognoscit: non autem per probationis scientia. C A M. Cum Paulus inquit: Quos præsciuit & prædestinauit, horum sententia, reprobos quoque quos præsciuit, in salutem prædestinauit. quod an sustineri possit, tu ipse iudica. S C O. Eorum simplicem notitiam habere intelligo, qui saluandi erant. C A M. Num ab alio saluandi, quam ab ipso Deo? S C O. Nequaquam. C A M. Num Deus post hanc notitiam in tempore hos elegit? S C O. Nequaquam. C A M. Eorum ergo notitia erit, quos ipse sic præsciuit, ut eis gratiam daret: quod quidem prædestinare est. † Nam sicut vocari simpliciter, & secundum propositum, duo diuersa sunt: † itidem præscire ea quæ quæ non fiunt, & præscire ea quæ fiunt, super quæ præscientia propositum Dei fundatur, duo erunt. Hæc enim si rectè considerentur, fati vana contemplatio illorum redditur, qui ea quæ paulò antè narraſti, imaginantur: quando quidem Paulus ad eò hunc ordinem intuitus fuit, ut non solum diceret, Quos præsciuit, & prædestinauit †: verum etiam integram prædestinationem, solius præscientiæ voce significari dixit, cum ait: Non repulit Deus plebem suam quam præsciuit. quasi perpetuò quos hoc modo præsciuit, & prædestinauit †. Hoc certe manu tanges, si omnes definitiones prædestinationis quas paulò antè aceruauit rectè ponderabis. si quidem in præscientia Dei cum proposito, omnis vis prædestinationis consistit. S C O. Non defuere

f. iiii.

† Aug. de bono. perse. c. 17. ibi. An fore.

Mag. sen. 1. dist. 38. ibi. hæc igitur.

† Aug. de præd. sanc. c. 3. & 16. de bo. pers. c. 13.

† Rom. 8.

† Rom. 11.

† Aug. de bon. perse. c. 18. ibi. Non repulit.

† Sup. c. 2.

Vocare simpliciter, et vocare secundum propositum.

Vocem præscientiæ ipsa prædestinatio complectitur.

qui Augustini autoritate dixerint, præscientiã illorum dūtaxat esse, quę Deus solus operaturus sit. † *De bono. perf. c. 18. Et de præ. sanct. c. 10.*

C A M. Verba Augustini pro illis in medium prome. s c o. Sic ille ait, Sine enim dubio præsciuit, si prædestinavit: sed prædestinasse hoc est, præscisse quod fuerit ipse facturus. † C A M. Non tamẽ Deum ignorare dicit consensum, quem homo suis gratiis erat præstaturus. hoc enim aperto ore paulõ ante confessus fuerat, cum dixit: Non autem promisit fidem gentium, quam sibi homines faciunt: sed vt promitteret quod ipse faceret, præsciuit homines esse facturos. † Hoc enim modo rectẽ Augustinus dicit, prædestinãdo hoc sciuisse, quod ipse erat facturus, nimirum vt gratias Petro daret, quas præparabat: quem illas accepturum simul præsciuit. †

Augustinum audite, dum has nãnas sub doctrine Augustini pallio, defendere conamini: qui cum fratres suos malẽ de ipsa prædestinatione sanctorũ sentire audiuiisset, his verbis eos correxit: In hac sententia fratres nostros esse nunc video, quia non sicut legere libros meos, ita etiam in eis curauerũt proficere mecum. s c o. Quid istud? C A M. Tuos discipulos admonet, vt rectẽ ipsum intelligant, antequã eius doctrinam in medium proferant. s c o. Sit ita. C A M. Augustinum igitur legant, cum alio in loco sic ait: Nam si voluisset (supple, quod potest solus agere) ex indeuotis fecisset deuotos. †

bellẽ ostendens, Deum hominis cõsensum exigere, antequã prædestinet, sicut alio in loco se ipsum

† De bono. perf. c. 18. Et de præ. sanct. c. 10.

† De bono. perf. c. 18. ibi, Non repulit Deus.

† De præd. sanct. c. 10.

† Amb. ad Rom. 9. Et August. de præd. sanct. c. 10. Et in locis quos inf. in c. 9: acernabo.

† De bono. perf. c. 19.

declarat, cum ait, Non id quod factũ iustẽ est damnari: sed frustra nihil propterea Deum velle intelligas, ob hominis consensum, quem præstare non vult. † ad quem modũ illa quoque Augustini verba intelligenda sunt, quę paulõ post subiungit: Deus quos dignatur vocat, & quem vult, religiosum facit. †

supple tu, si ipse homo velit, ne inuitum religiosum faciat. Cogita ergo, optime Scote, Pelagianis Augustinũ in illis doctrinis, in quibus præuisionem operum negat, respondere: qui meritum prædestinationis, ab ipsis incipere contendebant: hoc quidem in toto libro de bono perseuerentię tractat, præsertim ca. 17. vbi hoc initium sic damnauit, vt cum Esdra rectẽ dicamus: In hoc enim annunciabitur iustitia tua & bonitas tua domine, cum misertus fueris eius, qui non habet substantiam bonorum operum. †

s c o. Obseruanda certẽ hæc verba contra Pelagianos sunt. C A M. Simul & contra discipulos tuos. s c o. Quapropter? C A M. Audi iustitia tua, vt discas iustitiam & bonitatem in ipsa prædestinatione complecti: vt Augustinus vbique docet. s c o. Minime hoc ipsi negant, sed nobis occultam hanc iustitiam esse addunt. C A M. Quod aliis occultum est, ex ore Ambrosij, Augustini, atque omnium patrum, tam Græcorum quã Latinorũ audimus. †

s c o. Nõne se hoc ignorare Augustinus palã vbique confitetur? C A M. Causam condignam se ignorare dicit, tametsi iustitia comite, Deum prædestinare fateatur, quę sibi nota

g. j.

† Ad Simp. lib. 1. q. 2.

† De bono. perf. c. 19.

† Esd. 4. c. 2.

† Præsertim de bono. perf. c. 13. ibi, Vn de satis.

† Lege in c. 6. vbi doctores numerantur.

non est. Quo autē ad hunc congruū motum volūtati eius accedentē, Augustinus Ambrosio multis in locis subscribit, quos in disputatione cū Caetano habēda, coaceruabo. Ecce, Driedo, hic adest ipsum audiamus. s c o. Multa adhuc supersunt, de quibus tecum libenter disputare percipio. c a m. Aptiore loco id agam, tñ multis quæ rectē dixisti tibi subscribens, tamen aliqua respuere cogar. †

CAPVT SEXTVM.

Capitis noni ad Romanos enucleatio.

DRIEDO, CAMERARIVS.

VI sermones hi sunt, quos me neglecto confertis inter vos? C A M E. Opportunē quidem aduenisti, Driedo: Prædestinationis quæstionem tractamus, multis vigiliis laboribusque à te fufissimè disputatā. Poteris igitur, quid sentias, tu quoque in medium adferre. D R I. Nemo prædestinationis quæstionem rectē explicare poterit, qui prius sensum Pauli in cap. nono ad Romanos, ad radices vsque non penetrauerit. c a m. Quanquam multis placet, Paulum ex instituto illo in loco de prædestinatione egisse, illis tamen ego subscribo, qui incidenter eam Paulum tractasse censent: quemadmodum finis epistolæ ostendit, vbi populum gentilem cōmendat, qui fide iustificari credit: populum verò Israëliticum corripit, qui ex legis operibus iustitiā quærebat: quod Pauli propositum in illa epistola

† *Augu. de bo. perse. c. 14. in fi.*† *Infrā. c. 9.*† *Infrā c. 8. et 9. et in Protestate parte 2. o. Et parte. 3. c. 1.*

erat, non autem prædestinationis quæstionem explanare. D R I. Quoquo modo factū sit, sententias quas Paulus differit, ab ouo (quod aiunt) intelligere eos oportere autumo, qui de prædestinatione disputare volunt. c a m. Paucis cur Paulus de prædestinatione egerit, simul & contextus verba explicabo. D R I. Perge. c a m. Incipit principiò Paulus, in capite illo, oratoris optimi more, benevolentiam ab Israëlitis captare, inquiring [Veritatem dico in Christo Iesu, non mentior, testimoniū mihi perhibente conscientia mea in spiritu sancto, quoniam tristitia est mihi magna, & continuus dolor cordi meo.] Quid causā ō Paule? [Optabam enim ego ipse anathema esse à Christo pro fratribus meis qui sunt cognati mei secundū carnē, qui sunt Israëlite.] Obserua verbum, optabam, quasi non illo tempore quo loquebatur, sed quando in cæcitate eadē cum Israëlitis permanebat, optauerit: quo tempore anathema esse à Christo sic toto corde Paulus optabat, sicut cæteri Israëlita, quotquot cum eo non conuertebantur. D R I. Placet multis, in statu iustitiæ Paulū hæc uerba dixisse: pro quo, Moysis exemplum citant, cū dixit: Aut dele me de libro vitæ, aut his noxam dimittet. c a m. Minimè, opto, Paulus dixit, sed optabam: sciens, quando voluit, presenti quoque tempore vti, sicut subdit: Pro fratribus meis, qui sunt secundum carnem, nunc. nam certus de salute propria Paulus erat, quam Deus ei reuelauit. Neque Moyses omnino deleri de libro

*Optabam anathema esse.**Aut dele me.*† *Exo. 32.*† *Rom. 8.*

g. ij.

vita petiit, qui taliter deleri non poterat, sed ad tempus, sicut & multi, qui ex Israëlitis erant prædestinati, ad tempus deleri erant: quasi æqualem conditionem cum cæteris ad tempus elegerit. **D R I.** Vnde hoc tu hauris? **C A M.** Quis enim dicat, Moyfi reuelatum esse librum vitæ, seque in illo libro scriptum: non autem sibi reuelatum fuerit, non posse prædestinatos simpliciter deleri, quod omnibus reuelatum est? Sunt ne hi perfectiores Christo, qui corpus duntaxat pro omnium redemptione posuit? **D R I.** Satis quidē vtile erit, Camerari, ut sicuti paulò antè dixisti sensim verba textus explanādo, simul cur quæstionē hanc prædestinationis Paulus tractauerit, intelligamus. **C A M.** Fidem seruabo, perge. **D R I.** Negat ne Paulus, patribus Israëlitis promissiones esse factas? **C A M.** Nequaquam: continub nanque subiūgit [quorum adoptio est filiorum, & gloria, & testamentū, & legislatio, & obsequiū, & promissa: quorū patres ex quibus est Christus secundū carnē, qui est super omnia Deus benedictus in secula amē.] **D R I.** Cur igitur Paulus Hebræos arguebat? **C A M.** Quoniā carnalē sequebātur sensum, non autem animo cōcipiebant, eo modo quo spiritualiter quibusdam dicta fuerant, obseruata esse. pro quo subiūgit [Non autem quod exciderit verbum Dei] patribus promissum, absit. Deinde verò ut quantum inter spiritualem atque carnalē promissionem intersit, Israëlitis monstraret, addidit: [Nō enim omnes qui ex circumcisione sunt Israël,

Causa ob quam Paulus Israëlitas arguebat.

hi sunt Israëlita.] **D R I.** Subsiste paululūm, Camerari: quia vetusti codices Græci, immo Latini multi, non habent verba illa, ex circumcisione. **C A M.** Curiosis ista relinquamus, qui non cogitant, de circumcisione quoque Iudæos gloriatos fuisse. horūque loco animaduerte, siue adsint, siue desint verba illa, hoc hauriri absque controuersia ex Pauli verbis licere, neque natiuitatem seminis carnalis, neque circumcisionis signaculum carnale, obiectum promissionis diuinæ fuisse: sed spirituale semen, atque circumcisionem spiritualem: quæ intuens Paulus, dixit: [Non qui semen sunt Abraham, omnes filij] ita ut reliqui ex semine dicātur, qui tamen filij non sint, supple adoptionis: quandoquidem seminis appellatione, non omne semen intelligitur, sed semen spirituale: quemadmodum scriptura docet: cum Sara à Domino illuminata, Abraham dixit, ut Ismaelem primogenitum, qui secundū morem Hebræorum hæres futurus fuisset, à domo eiiceret: Abraham verò durè hoc accepit, donec verbum Domini aduenit, qui dixit ei [In Isaac vocabitur tibi semen.] vnde Paulus colligit, Abraham esse dictas promissiones, & semini eius, qui est Christus: ita ut tametsi plura semina eiusdem Abraham sint, non omnibus seminibus, sed vni promissiones factæ sint. At si quæras, cur vni? confestim subiūgit, [Non qui filij carnis] prout Ismael erat, [hi filij Dei] in adoptionem electi [sed qui filij sunt promissionis, æstimantur in semine] alludens ad illud,

g. iij

† Gen. 17.
18.

quod latius ad Galatas capite quarto explicauit, vbi Ismaëlem, ex semine Abrahamæ secundū carnem natum esse dixit, Isaac verò secundum spiritum: quandoquidem Ismaël ex ancilla pulchra, apta in sua iuuentute concipere, conceptus est: Isaac verò, ex promissione Dei, Abrahamæ & Saræ facta, cui vuluam iam emortuam aperuit: quasi per hæc mysteria, spirituale semen ostenderit. Vnde Ambrosius rectè infert, adeò spiritualiter vocem feminis intelligendam esse, vt pro illis duntaxat dicta fuerit, quos præsciuit Deus, quando promisit promissionem suam & Christi fidem suscepturos. † *Amb. hic* ita quidem, vt non omnis qui ex semine Saræ futurus erat, filius adoptionis esset, sed qui fidelis vsque in finem esset, pro quo verba Domini promittentis affert, dicens: [Promissionis enim verbum hoc est: Secundum hoc tempus veniã, & erit Saræ filius] quasi promissio ad semen spirituale fidele referatur. Verum enimvero quia adhuc supererat, vt Israëlita diceret: Demus nos idem semen Abrahamæ in plura semina partiri: demus quoque spiritualemente esse vocationem in femine vno fidele: demus item non omnes ex illo semine filios esse, sed aliquos: & nihilominus adhuc mordicus contendemus, genti particulari huius populi promissiones factas esse: populum verò gentilem per omnia neglectū, ob quæ, Paulus, vt hoc quoque (quod tacitè sentiebat) è medio auferret, ad prædestinationem se conuertit: non quasi ex proposito de illa hinc tra-

Quare Paulus hoc in loco de prædestinatione egerit.

ctare velit, immo potius vt incidenter hac prædestinationis ratione, Israëlitis ostendat, integrum populum, quando ab æterno Deus omnes vel prædestinavit vel reprobavit, nõ solum præ cæteris non esse dilectum, verum etiam odio illos habitos fuisse, atque legis opera non esse inspecta, sed fidelia duntaxat. Abraham namque, vt pater etiam Gentium esset, quæ in præputio erant, Deus constituit, si spirituales essent per fidem Iesu Christi: quemadmodum Ioannes Baptista dixit, potentem esse Deū ex lapidibus filios Abrahamæ suscitare: sicut fecit cor carneum dando illis, qui cor lapideum habebant: spiritualibus scilicet donis quæ illis dedit. † Per quæ satis aperte vides, vnde factum sit, vt Paulus deinde ad cõprobanda ista, ipsam prædestinationem aggressus fuerit. nã paulò post ad rem de qua agebat rediit.

† *Mat. 3. b.*
† *Ezech. II. & 36.*
† *Vide in lib. nostro de grat. & lib. arb. lib. 2. c. I.*

CAPITIS SEXTI. §. I.

Non ex operibus sed ex vocante dictum est, quia maior seruiet minori, sicut scriptum est, Iacob dilexi, Esau odio habui.

DRIEDO. CAMERARIVS.

EX PEDIT Camerari, ne magnum onus in explicandis omnibus sustineamus, vt singulas Pauli sententias, prius explanemus: deinde verò ad rem redeamus. CAM. Perge. DRI. Sic enim prima propositio habet [Cum enim nondum nati fuissent, nec aliquid boni egissent, aut mali: vt secundum electionem

g. iiij.

propositum Dei maneret, non ex operibus, sed ex vocante dictum est ei, quia maior seruiet minori, sicut scriptum est, [Iacob dilixi, Esau odio habui] & tamen non solum fratres, sed gemini: non modo gemini, sed ex eodem concubitu †. C A M. Omnis Augustini diuersis interpretationibus, quibus probare nititur, minime Esau hominem, sed Esau peccatorem odio habuisse, ac reliquis à te coaceruatis, satis sit per hæc verba, duos populos, Gētilium nimirum per Iacob, & Israëliitarum per Esau, Paulum commonstrasse. D R I. Quo authore loqueris? C A M. Domino, qui Rebeccæ dixit: Duæ gentes sunt in utero tuo, & duo populi ex ventre tuo diuentur: populûsque populum superabit: & maior seruiet minori. quorum Iacob dilexi, Esau autem odio habui. D R I. Quid Paulum impulit ut hæc nunc recenseret? C A M. Ut hunc in modum Israëliitarum superbiam in communi primùm refrænaret: siquidem in communi alter populus prælatus erat: deinde verò ut in particulari dilectionē Iacob electi, atque Esau odium ostenderet, quæ tempora secularia præcesserant, inquit [Cum nondum nati essent] Per quæ verba, Astronomorum opinio excluditur, (qui omnia fato euenire contendebant: fatum illo tempore obseruantes, quo homines nascuntur) itidem & Carpocratianorum, quibus placuit, animarum simul cum angelis creaturarum, quasdam multa bona fecisse, quasdam verò multa mala commisisse, antequam corpora intrassent.

Fatum.

† De præd.
Et gra. c. 7.
Et de prædest. sanct.
c. 16.

propter quæ aliquas Deum dilexisse, aliquas odio habuisse contēdebant, [Neque aliquid boni, aut mali egissent.] Et hoc quidem, ut opera legis, de quibus adeò Hebræi gloriabantur, è medio sic auferret, ut nullus in particulari, de illis gloriari posset. D R I. Ausculta, quæso, parumper verba quæ sequuntur, [Ut secundum electionem Dei propositum maneret: non ex operibus, sed ex vocante, dictum est ei, quia maior seruiet minori, sicut scriptum est, Iacob dilexi, Esau odio habui.] ut videas nullis malis operibus præuisis, Esau reprobatum fuisse. C A M. Noli cum magna turba errare, quæ non animaduertit, hoc in loco ipsam prædestinationem Paulum ab eius effectibus segregasse. D R I. Quid? C A M. Non quidem de ipsa prædestinatione ab æterno facta, dūtaxat Paulus hic agit: sed de effectibus quoque, qui à prædestinatione in tempore proueniunt. Sic enim inquit: [Ut secundum electionem Dei propositum maneret.] Ecce prædestinationis tempus. Deinde verò ut effectus prædestinationis ostenderet, subiunxit, [Non ex operibus.] de quibus Israëlitæ gloriabantur, eò quòd tunc nulla aderant, quæ Dei prædestinantis voluntatem præcederent. † [Sed ex vocante,] qui donum fidei infundit, & efficit ut fideles simus, † quasi dicat, non ex operibus legis, factis in tempore, de quibus vos gloriamini: sed ex vocante, qui vocando fecit nos fideles, prædestinationis tempore, [dictum est quia maior seruiet minori] bellè ostendens, ex præuisis operibus bonis h. j.

† Aug. de præd. Et gra. c. 7. ifi.
† Aug. de præd. sanct. c. 7. Et c. 17. de bon. perse. c. 14.

fidelibus, quæ à vocante originem habent, gratis iusto voluto Deum Iacob prædestinando dilexisse, Esau verò propter præuisa mala opera, iustè reprobasse. **D R I.** Minimè inter opera fidelia, & opera absque fide operata, Paulus hîc distinguit. **C A M.** Paulò pòst aptiori in loco, luce Solis clarius hoc tibi ostendam. **D R I.** Placet quibusdam, nullo modo † *Infrâ. c. 7. §. 3.* de prædestinatione Paulum egisse, sed de successione hæreditatis paternæ: itaque odio Esau habitus sit, quia minus dilectus fuit, comparatus ad Iacob. sic enim ut odio patrem habeamus, Deum verò diligamus, scriptura iubet. **C A M.** Cur non potius utrumque? Nam omnes sententiæ huius capituli noni, quas infrâ explicabimus, ipsam prædestinationem in hæreditatem æternam ostendunt. **D R I.** Israëliticum itaque populum odio Deum habuisse dicam, Gentilem verò dilexisse? **C A M.** Non sic odio Israël Deum habuisse putes, ut summo amore quosdam persecutus non fuerit: Vel ex diuerso, sic Gentiles dilexisse, ut quosdam odio non habuerit: immò totum populum gentilem aliquo tempore, odio habuit, uti Paulus fusius utrūque narrat. † *Rom. II.* **D R I.** Cur igitur horum duorum, particulare exemplum affert? **C A M.** Putabat nanque populus Israëlitarum, se tanquam primogenitum populum in legis operibus à Domino fuisse adoptatum: quod Paulus excludere intendens, primogenitos multos exclusos esse, atque secundò genitos, à Deo prælatos ostendit: & hoc quidem, ut cuncti sciremus vnicū

primogenitum nostrum esse Christum, verbum incarnatum, Dei viui filium, per quem (deposita omnium cunctorum primogenitorum superbia) in adoptionem electi sumus, ut seruiamus Deo in iustitia & sanctitate, omnibus diebus vitæ nostræ. **D R I.** Probè: nam Abelis, Iosephi, Ephraim, Moysis, Isaac, Petri, secundogenitorum historia, & aliorum qui in Scriptura continentur, perspicuè hoc ostendunt. **C A M.** Noë mysterium ego contemplantur: qui cum Sem, Cham, & Iaphet genuisset, & Cham verenda Noë non operuisset, Cham maledixit, Sem verò benedixit: præcipiens ut Cham, non solū Sem, verum etiā Iaphet, primogeniti instar, seruiret. **D R I.** Cur ita primogenituram Iaphet tribuis? Nonne Sem primogenitus erat, qui benedictus fuit? **C A M.** Idcirco Sem benedictus, quia Sem Christum primogenitum omnium, in quo omnes benedicuntur, representabat: Iaphet verò, magno cum mysterio, locum Cham susceperat, sicut litera subiungit: [Dilatet Deus Iaphet, & habitet in tabernaculis Sem,] hoc est Iesu Christi, veri primogeniti nostri benedicti, quæ Sem figurabat: in cuius primogeniti tabernaculis, Iaphet tanquam primogenitus habitauit: Sem verò cælestia suscepit. Magnum certè mysterium, id præsignans quod factū est, nempe ut propter peccata Israël primogeniti, secundogenitus populus Gentilis, humilitate plenus, in tabernaculis primogeniti Sem, Iesu Christi, eo modo habitaret, sicut Paulus declarat. **D R I.** Demus in genere † *Rom. II. h. ij.*

& in particulari Israëlitarum superbiam fuisse exclusam : nōne adhuc ex Pauli verbis colligimus, ante tēpora secularia, quosdā Deū gratis dilexisse: quosdā verò antequām aliquid mali agerent, odio habuisse? CAM. Naturā Iacob Deū dilexisse, cū illū creauit : dilexisse item salutē eius cū gratiam & gloriā illi pręparauit, nō negamus. At hoc quare? nempe quia etsi nihil boni tūc egerat, quādo non erat: bonum tamen vsum gratiarū vidit, cū illum pręsciendo prędestinauit. Esau verò naturam ex æquo dilexisse dicimus, sicut scriptum est: Nil eorum quę tu fecisti, odio habuisti. sed malū vsum gratiarum pręsciens, Esau reprobauit, impium & impietatem eius odio habens†.

† Sap. II.

† Sap. I. 4.

CAPITIS SEXTI. §. II.

Miserebor cui misertus sum, & misericordiam præstabo, cui miserebor.

CAMERARIUS, DIEDO.

QUVM hominem querulū Paulus in sequētibz verbis audire videretur dicentem, Partialis ergo Deus, qui cū posset utrūque saluum facere, Esau odio habuit, Iacob autem dilexit? huic tacitę obiectioni hunc in modum respondet: [Quid ergo dicemus? nunquid iniquitas apud Deum? absit.] Pro qua iniquitate excludenda, omnia quę sequuntur vsque ad finem capituli istius subiunxit. Poteris itaque tu verba Pauli proponere, vt singula ponderemus. DRI.

Hęc Pauli verba sunt, Moyfi enim dixit: [Miserebor cui misertus sum, & misericordiam præstabo, cui misericordiam præstitero.]† CAM. Ad quem finem Paulum diuersis verbis sententiam istam citasse censet? DRI. Quis illum capere poterit in tāta diuersitate versionum? CAM. Magno cum mysterio, sub diuersis vocabulis scripturā aliquando verti Dei spiritus permisit, vt simul omnibus intuitis, vnicū verūmque sensum ex omnibus hauriremus. DRI. Expediit ergo, vt omnes versiones figillatim proponamus. CAM. Omnino. DRI. Tibi hoc onus relinquo. CAM. Sic vulgata editio quodam in loco habet, [Miserebor cui volucro, & clemens ero in quem mihi placuerit.†] Secundum quem modum, verba loci huius (quorundam sententia) intelligi poterunt, vt sufficiat Deum sic voluisse : ne, dum tu causam inquiris, cur ita fecit, ipse respondeat, quia mihi placuit. Sic planē & philosophi, si causam ab his quæras, propter quam homo sit animal rationale, respondebūt, quia est animal rationale. Verūm quia Gręci habent, [Miserebor cui misereor, & commiserebor cui commisereor,] in quibus verbis plures misericordias Paulus intuebatur: proinde vulgata editio nostra, dum verba Pauli narraret, vt præteritam, præsentem, & futuram misericordiam, vnica sententia ostenderet, omisso præsentem tēpore misereor, quod à præterito misertus sum, & futuro miserebor, comprehendi poterat, sic deum Moyfi locutum fuisse, prout Paulus sensit, nouissimē nobis

† Rom. 9.

† Exo. 33.

Diuerse editiones nō abscuo mysterio à spiritu sancto traduntur.

Miserebor cui volucro & clemens ero in quem mihi placuerit.

Miserebor cui misereor, & commiserebor cui commisereor.

Miserebor declarat, [Miserebor cui misertus sum, & misericordiam præstabo cui miserebor.] Hæc itaque verba à nobis interpretanda sunt, vt intelligamus quid per hæc verba Paulus senserit. **D R I.** Placet quibusdam vt hoc modo explanetur, Miserebor vocando, cui misertus sum prædestinādo. **C A M.** Si nil aliud præter hoc sensisset, frustra adderet, Et misericordiam præstabo cui miserebor. **D R I.** Si iste sensus non placet, hunc secundum cape, vt dicat, Cui misertus sum per electionem, secundum propositum voluntatis meæ factam, auxilia illi misericordiæ præstabo. **C A M.** Implicita veritatis partem expositio ista continet, quæ à nobis explicitè declaranda est. **D R I.** Placuit aliquando Augustino, vt verba hæc sic declararentur, nempe vt cui misertus est Deus prædestinando, rursus misereatur eius vt credat: & cui misericors fuerat vt crederet, misericordiam præstaturus sit: hoc est, faciet eum misericordem, vt etiā bene operetur. **C A M.** Minimè Pauli sensum integrum in his verbis Augustinus explicauit: quādoquidem ille de prædestinatione agit, in qua, vltima misericordia & maior ipsa gloria erit, quæ scopus Dei prædestinantis est, & huius Augustinus in loco illo non meminit. **D R I.** Cupis fortassis, vt meo ore, Ambrosij interpretationem proponam, ne ab eo inde discedere queam? Hæc sanè est, [Ego miserebor cui misertus sum.] hoc est, eius miserebor, cuius præscijs eram, quod misericordiam daturus essem, sciens conuersurum se illum, & permanurum

Tertius sensus.

Quartus sensus.

† *Lib. i. ad Simp. q. 2.*

† *Cap. 9. ad Rom.* apud me. [Et misericordiam præstabo ei, cui misericordiam præstitero,] id est, misericordiam dabo ei quem præsciui, post errorem recto corde reuersurum

† *Amb. hic*

ad me: ita vt non detur illi, cui dandum non est: eumque vocet, quem sciat subaudire. **C A M.** Nequaquam expositio ista placet. **D R I.** Ah, Camerari, Vis Ambrosio, Hieronymo, & Augustino simul contradicere? **C A M.** Si à me quæras, an hæc opinio vera sit, illis subscribam. Si verò rogabis, an rectè Pauli literam hunc in modum exponant, hoc approbare non possum, cum alia verba à verbis Pauli sint. **D R.** Suam opinionem alio in loco Ambrosius his verbis

† *Epist. 84. ad Demetriadem. li. 10.*

ostendit, [Miserebor cui misertus ero, & misericordiam præstabo, cui præstitero.] **C A M.** Pauli verba enucleare laboramus. **D R I.** Quid tu sentis? **C A M.** Quatuor operationes Dei antequam verba hæc declaremus, vt distinguamus necesse est: quæ omnes si diuersè videntur, Dei tamè misericordiā perpetuò ostendunt: Prima nimirum, quando ab æterno quosdam è futura massa perditionis elegit, vt vasa misericordiæ essent, secundum propositum voluntatis suæ: quæ quidè operatio, tamen si tota misericordiæ sit, & non solum absque homine, verum etiam antequam natura actu formata esset, facta fuerit: præscientiam tamen futurorum, quæ origine prædestinationem antecedit, præsupponit: futurorum inquam, prout in nobis futura sunt, sibi autem præsentia. Secunda item operatio, quando id quod ab æterno Deus præparauit, prædestinatis h. iij.

Quintus sensus.

Sextus intellectus.

in tempore præstat, donec sunt in via: in qua operatione aliquando sola misericordia absque merito aliqua Deus facit, utpote vocare, seu compungere, & inspirare. Tertia præterea, cum Deus gratiam pro gratia in via confert, id est, in homine qui gratiæ primæ consensum præstat, rursus operatur: ut homo ipse, cum eadem gratia bona opera operetur. quibus fit ut nihil homo habeat, nec meritum aliquod consequatur, quod à Dei misericordia non procedat. Quarta denique, cum gratiam pro gratia in fine condonat, hoc est æternam gloriam præstat, quæ principaliter secundum misericordiam & secundario (ut ita loquar) secundum iustitiam datur: sed propterea totum misericordia dicitur, quia misericordia causa principalis fuit in via, ut in die iudicij coronam iustitiæ secundum misericordiam, & secundum debitum quoque obtineat. *† DRI.* *protestante parte. 4. c. 1* Quid tum deinde? *C A M.* His expensis, hunc ego sensum ex mente Doctorum sumptum, omnibus præfero: quippe ut Paulus dicat, [Miserebor] re ipsa illi gloriam dando in iudicii die [cuius misertus sum] ab æterno prædestinando.] & misericordiam præstabo,] hoc est præmissas gratias, quas præparavi, ut in tempore præstarentur, re ipsa præstabo illi [cui miserebor] in fine, ut dixi, re ei æternam gloriam principaliter, secundum misericordiam condonando. his verbis bellè ostendens, totum quod fit, à misericordię fonte provenire. Verum quia isthęc non absque hominis voluntate fiunt, cõfestim sequentia verba

Vide inf. i. protestante parte. 4. c. 1

fubiungit, per quæ id quod homo præstat, declarat.

CAPITVS SEXTI. §. III.

Non volentis neque currentis, sed miserentis Dei est.

DRIEDO. CAMERARIVS.

VID per hoc consequens, quod ex præcedentibus verbis Paulus elicit, nobis ostendere voluit, [Igitur non volentis neque currentis, sed miserentis Dei est?]

C A M. Põterunt hæc verba principio intelligi, ut *Primus sensus.* supposito hoc, nimirum Dei misericordiam, hominis salutem tribuendam esse, sicut in præcedenti. §. diximus, non sit volentis, qui nõdum erat, sed Dei prædestinantis antequam esset. Rursus ut non sit volentis, vel currentis, ad gloriam. siquidem *Secundus sensus.*

† Eph. 1. gloria, Dei miserentis munificentia & merces est. Deinde ut non sit hominis volentis, qui currit in *Tertius sensus.* via, siquidem si homo à misericordia non adiuu-

† Aug. ad Simpl. lib. 1. q. 2. retur, solus nec velle, nec currere posset. *DRI.* Cur *Cur totum Deorribuitur id, quod absque hominend fit.* hominis nõ esse dicit id, quod minimè absque homine fieri potest? *C A M E.* Eam ob causam homo totum Deo acceptum ferre debet, quia neque qui plantat, neque qui rigat, aliquid est: sed qui dat in

† I. Corin. 3. cumentum, Deus *†.* His nanque verbis Pelagianorum hæresis confunditur, qui dicebant, hominis volentis prius esse, & per gratiam deinde roborari: atque hunc in modum homines esse prædestinatos. *DRI.* Augustini certè verba hæc sunt: *Qui ergo liberatur, gratiam diligit. qui non liberatur, debitum agnoscat. C A M E.* Rectè Augustinus sentit,

i. j.

Pelagiani.

quando nemo propter originale peccatum, contra ipsam Dei bonitatem dicere potest, Cur huius, non autem mei, misereri elegisti? Verum ut Dei iustum volitum esse agnoscamus, ipsam gratiam illis dari dicimus, quos ea bene vsuros praesciuit: quod Augustinum sensisse multis eius doctrinis paulo post ostendat. **D R I.** Dicent aliqui, idcirco Dei miserentis esse, quia quando vult, eo modo hominem vocat, ut veniat: quando non vult, eo modo vocat, quo non venit. Experientia nanque docet, ex duobus vocatis vnum accedere, alterum non. **C A M.** Esse potest, ut alter maiori vocatione vocetur, quam alter, & tamen aequaliter vocati dicantur. **D R I.** Hoc scire opto. **C A M.** Augustinum in libro ad Simplicianum legit, & omnia aperte cernes. **D R I.** † *infra. c. 9.* Satis difficilis est. **C A M.** Nolo ut totum Augustinum legas, sed ab illis verbis, [Ad alios autem vocatio.] **D R I.** Tuo ex ore omnia audire cupio. **C A M.** Cum Augustinus Dei voluntatem ab ipso homine non pendere dixisset, (siquidem potest Deus, ex nolentibus volentes ipsos homines facere) verba sequentia ad probandum hoc subiungit, [quia si vellet & ipsorum misereri, posset ita vocare quomodo illis aptum esset, ut mouerentur, & intelligerent, & sequerentur.] **D R I.** His certe verbis aut partialem Deum facit, aut prouisorem inaequalem. **C A M.** Dei potentiam, non autem actum, Augustinus narrat: quasi dicat, Quis Deo resistere potest, qui supra nostrum arbitrium est: & paulo post, [Verum est ergo, c. 21.

Quartus sensus.

Augustini doctrina difficilis, quae multos male cum intelligentes errare fecit

† *De gra. & lib. arb.*

Multi vocati, pauci vero electi. non quia congruenter non vocati, sed quia pauci Dei voluntati accedunt. **D R I.** Audi quid paulo post subnequit, [Illi enim electi, qui congruenter vocati,] bellè Deum partialem esse, his verbis ostendens. **C A M.** In cuius est, Driedo, tota lege non perspecta, de re aliqua iudicare. Expende, quæso, quid addit [Illi autem qui non congruebant, neque contemperabantur vocationi, non electi: quia non sequuti, quamuis vocati.] Quid hoc, illi qui non congruebant? Nonne illos ostendit, qui congruenter vocati, non congruunt, non accedunt? Non quidem dicit, quia incongruenter vocati. Audi rursum, neque contemperabatur vocationi, quasi ferruminatione quadam, diuina & humana prouidentia sint coniugenda. Audi, non electi, quia non sequuti, quamuis vocati. Non autem dicit, idcirco non sequuti, quia incongruenter vocati. Quibus verbis perspicuè Augustinus docet, Deum omnes congruenter vocare, prout unicuique congruit: ipsos vero vocatos, nolle venire. **D R I.** Si sequentia verba rectè poterabis, confestim palinodiam concines. [Itè verum est, Non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei: quia etiam si multos vocet, eorum tamen miseretur, quos ita vocat, quomodo eis vocari aptum est: ut sequantur.] **C A M.** Hæc verba, tuam opinionem multo fortius excludunt: siquidem non dicit, ita vocat ut veniant: sed aliter dicit [quos ita vocat, quomodo eis vocari aptum est.] audi eis, [ut veniant] si venire i. ij.

volunt, ita ut vocatio apta, non autem necessaria sit. Ex quibus hoc consequens Augustinus colligit. [Falsum est autem si quis dicit, Igitur non miserentis Dei, sed volentis atque currentis est hominis.] Siquidem & Deus miseretur, ut sponte currat: & si vellet, supra liberum hominis arbitrium operari, ita eum disponderet, ut qui nolebat, volens curreret. D R I. Si his sequentibus verbis respondere poteris, proinus tacebo. [Quia nullius Deus frustra miseretur, cuius autem miseretur, sic eum vocat, quomodo scit ei congruere, ut vocantem non respuat.] C A M. Dicebāt quidā propterea non miserētis Dei, sed volentis atque currentis esse hominis, quia si homo vult, accedit: si non vult, non accedit. Quos Augustinus explodit, inquit: [Non volentis nec currentis, sed miserentis est Dei: quia nullius] cuius misererivult [Deus frustra miseretur.] A quo si rationem flagites, subiungit, [Cuius autē miseretur] actu ex proposito ipsum vocās, [sic eū vocat, quomodo scit, ei congruere, ut vocantem non respuat.] Quid verba illa, quomodo scit? Non quidem aliud nisi id quod Ambrosius docet: Deum eos cum proposito vocare, quos obaudituros præsciuit: reliquos autem, qui vocantem respuunt, minimè secundum propositum vocasse, qua de re, Dei voluntas quæ ex ordine providentiæ procedit, frustratur. † D R I. Sunt quibus placet, per interrogationis notam verba hæc contextus nostri esse legenda. C A M E. Hic germanus est sensus, ut affirmatiuè legatur: quæ

Quintus
sensus.

† Dixi. su-
pra. ca. i.
§. 4.

Ambrosius hîc, & Hieronymus in epistola ad Eluidiam, sequuntur †, in summa concludentes, solum hominem naturæ viribus, nec bene velle, nec bene currere posse. D R I. Solus ergo Deus in homine vult & currit? C A M E. Minimè Paulus dicit, solum Deum velle & currere, immò potius per hæc verba docet, hominem qui solus non poterat bonum velle, & currere, virtute à Domino obrēta, id quod Dominus vult, velle posse: ac gratia præstante ut currat, Domino adiuuante currere. Sic enim intelligenda hæc esse, multis argumētis scripturæque testimoniis Augustinus ad Simplicianū docet. † D R I. Pellagianam hanc opinionem esse Protestantes excipiēt, si dixerimus, quasi per partes Deum & hominem concurrere, ut homo velle possit & currere. C A M. Absit eo modo, quo confitemur, hominis non esse volentis, sed Dei miserentis: è regione dicamus, Non est Dei miserentis, sed hominis volentis (Augustinus inquit. †) D R I. Rationem quare id Augustinus dicat, ab eo requiro. C A. Ea ex ratione sic loquitur, quia Gratia perpetuò præuia est, quæ potentiam bene volendi homini in primis confert: deinde ut suapte voluntate bene velit, ac postremò operatur, ut homo sit gratiæ cooperator, & quasi secunda causa id loquatur, quod Deus in ipso loquitur. sic enim viuimus rectè, si totum Deo demus, non illi ex parte, & nobis ex parte. † D R I. Qua ratione effugies quin ita saltem

† Vide 7 li.
de gra. &
lib. arb. lib.
i. c. 8. &
10. a.

i. iij.

Sextus sensus. non dicamus? Deus solus absque homine non currit. C A M. Quia potest Deus efficere, ut homo nolens currere, currat: non tamen hoc facit, ne mūdando faciat innocentem. D R I. Homo ergo volens, absque voluntate propria, vult & currit. C A M. Hoc efficere (secundum id quod homo concipit) haudquaquam Deus potest, ut duo contraria simul, & semel vera sint: quod eueniret, si homo absque voluntate vellet. D R I. Hominis itaque consensu opus est. C A M. Omnino: sed modum quomodo accedat, scire expedit: quando non idcirco dictū est, non volentis vel currentis, quia hominis & diuine volūtatis cōcurfus, quasi per partes in operando cōcurrant: sed quia nihil potest homo, nisi Deus miseretur. † D R I. Concurrat ergo homo. C A M. Aliud est quasi per partes concurrere, quod Augustinus negat: aliud ut totum quod facit homo, totum Dei gratia agat: quemadmodum libro primo de gratia & libero arbitrio diximus. † quasi dicat, si prædestinare, atque hunc in modum operari, & gloriam habere, opus misericordiæ Dei est: igitur non volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei: qui gratia sua efficit ut velimus. *Septimus sensus.* itaque sensum Ambrosij suscipe, qui sic ait: Non volentis neque currentis, sed miserentis est Dei, rectè Paulus dicit, quia non in volūtate petentiæ, sed in dātis arbitrio debet esse quod poscitur. an enim dandum sit, dantis debet iudicio pensari: Sic enim cum Paulus dixisset: Bonnm certamen certauit:

† Aug. de
gra. & lib.
arb. c. 21.
† Nahū. c. 1

† Aug. in
epi. 105. ad
Sixtū &
Ench. c. 32.

† lib. 1. c. 1.
& 10.

† Amb. ad
Rom. 9. ibi,
Quid ergo.

† 2. Tim. 4.

cursum cōsummaui: de cætero reposita est mihi corona iustitiæ, quam iustus iudex mihi dabit. Super his verbis sic Augustinus ait: Fidem seruauit, opus est: cum autem addit, Superest mihi corona iustitiæ, merces est: sed in mercede nihil agis: in opere non solus agis: Corona igitur tibi est ab ipso, opus autem abs te, sed non nisi ipso adiuuante. his verbis modum quomodo Deus & homo in hoc cursu sese habeant, apertè ostendens.

† Aug. hom.
14. in lib.
30. hom.

CAPITIS SEXTI. §. IIII.

*Si cuius vult miseretur, & quem vult indurat:
ô homo, tu quis es qui respondeas Deo?*

CAMERARIVS. REPROBATVS.

PAVLVS. DRIEDO.

VOLENS Paulus, cum de ipsa Esau reprobatione ageret, illorum hæresim oblitescere, qui malum, atque personarum acceptatorè Deum esse, propterea dicebāt, quia omnes non saluauit, cum posset omnes saluos facere: † dialogum hunc inter se & reprobatū hominē finxit. R E P. Dicit scriptura Pharaoni: [Quia in hoc ipsum excitaui te, ut ostendam in te virtutem meam, & ut annuncietur nomen meum in vniuersa terra.] nōnne? P A V. Ita est. R E P. [Ergo cuius vult miseretur, & quem vult indurat.] P A V. Omnino. R E P. [Quid adhuc quæritur, Voluntari eius quis resistet? P A V. O homo, tu quis es, qui respondeas Deo? nunquid dicit figmentum ei qui i. iiij.]

† Aug. ad
Simp. lib. 1.
9. 2.

*Cuius vult
miseretur,
et què vult
indurat.*

se finxit, quid me fecisti sic? An non habet potestatem figulus luti, ex eadem massa facere aliud quidem vas in honorem, aliud verò in contumeliâ?]
 D R I. Nil homo iste respondet. C A M. Quid respondere potest, qui falsa defendit? D R I. Nostrum itaque erit, tam præmissa verba, quàm reliqua quæ deinde addidit, trutinare. C A M. Diu optavi, Driedo, verba de his tecum facere, quæ paulus hoc in loco scripsit. D R I. Perge. C A M. Scire te puto, vocabula ista vasorum, metaphoricè hîc propterea usurpari, ut ad illum modum quædam dicantur vasa in honorem, quædam in dedecus: vasa item iræ in interitum, & vasa præparata in gloriam: sicut quoddam cor lapideum, quoddam verò carneum, pro ipsa hominis voluntate capiuntur, non autem pro ipso corde à natura generato. † D R I. Quid ex his deinde contendis? C A M. Nempe ut minimè verba contextus sic intelligas, quasi vnum hominem aptum in interitum Deus generet, alterum verò in gloriâ: immò potius, voluntate hominis vas factum esse aptum in interitum, vas verò in gloriam, (quod aliter vas iræ fuisset) non de nouo creatum esse à Domino in gloriam, sed præparatum in vas gloriæ, hominis consensu subsequente. D R I. Vnde hoc habes? C A M. Verbis Pauli apertè hoc ostendam. D R I. Matura. C A M. Dicitu prius, cur exemplum figuli Paulus attulit? num ut ad amuffim Deus hunc in modum operetur, sicut figulus operatur? D R I. Omnino. C A M. Propterea in hoc erras, quia non

Vasa.

† Diximus
 li. 2. de gra.
 & lib. arb.
 c. 1.

pendis exemplum hoc, eo modo capiendum esse, quo Paulus capit: quippe ut hæc similitudo, duobus exceptis, in cæteris omnibus claudicat. D R I. Quæ ista duo? C A M. Alterum, ut eo modo quo figulus, vasa ut lubet, ex eadem massa luti, vnum in honorem facit, aliud verò in dedecus: itidem Deus sua prouidentia, qua saluare quod perierat, constituit, è massa perditionis vnum vas contumeliæ sub ira relinquere potuerit, alterum verò honoris in gloriam præparare. Ambo quidem damnari poterant. Circa quæ animaduertere oportet, quoddam tamen Deus & figulus in voluntate libera æquiparentur, non propterea per omnia eadem Dei & figuli voluntas est: quandoquidem figulus in neutro iustitiam comitem habet, Deus verò vtrumque iustè operatur, dum vel secundum condignum meritum reprobat, vel quemadmodum suæ maiestati congruit, misericorditer saluat. Alterum quia figulus vtrumque vas ex eodè luto, tanquàm ex simplici massa de nouo format: Deus autè aliter vasa facit. D R I. Arrident certè ista: sed vnde hoc tu haurias, non video. C A M. Non quidè aliter dicere fas nobis est, ne dicamus vasa in interitum Deum fecisse, quod expressis verbis Paulus negat. D R I. Minimè verba illa Paulus dixisset, [Nunquid figmentum dicet ei qui se finxit, quid me fecisti sic?] nisi dominus vas fecisset, Esaiâ teste, quando dicit: Et nunc domine pater noster es tu, nos verò lutum, & factor noster es tu. †

Figuli exemplum claudicat.

† Dixi supra. ca. 4.
 vide Hæri.
 & Sco. li. 1.
 sen. dist. 41.
 ibi, Iste igitur.

† Esa. 64.

lz. j.

C A M. Esaiæ verba creationem hominis ostendunt, similiter & regenerationem ex luto massæ iræ factam: non autem quòd vasa iræ fecerit. D R I. Cur igitur in utroque luti exemplum ponit & figuli? C A M. Ut ostendat, eo modo quo lutum in manu figuli nullam causam loquendi haberet, si loqui posset: itidem hominem post Adami peccatum, ac multo magis postquam actualia addidit, nil Deo respondere posse, quare ipsius non misereatur. D R I. Quid ergo Deus fingit? C A M. Quædam prius explicanda sunt, ut deinde huic tuæ interrogationi commodius respondeam.

CAPITIS SEXTI. §. V.

Qua ratione vasa iræ vel misericordie fiant.

CAMERARIUS, DRIEDO.

VID tu, Driedo, mente concipis, cum Paulus inquit: [Quòd si Deus volens ostendere iram, & notam facere potentiam suam, sustinuit in multa patientia vasa iræ apta in interitum, ut ostenderet diuitias gloriæ suæ in vasa misericordie, quæ præparauit in gloriam?] D R I. Multi orthodoxi scriptores sententiam hanc mancam esse inquirunt. siquidem dicendo, [Quòd si Deus volens ostendere iram, & notam facere potentiam suam, sustinet in multa patientia vasa iræ apta in interitum,] ista oratio perfecta sensum non generat in animo auditoris. C A M. Si Augustinum legant, qui modum ostendit collocandi verba ista, integra proculdubio sententia erit,

facilis, & literis aureis eam ob causam scribenda, quia his verbis, ob præuisum bonum usum Petrum esse prædestinatum: atque ob præuisum malum usum, Iudam esse reprobatum Paulus aperte docet. D R I. Tuum erit hoc ostendere. C A M E. Cogitasti aliquando, bonum Deum, massam iræ maiori iustitiæ gratuitatè, optimi artificis instar, qui ligna prospicit an apta ad nauigandum sint, antequam nauim ædificet, ex parte per Christum restituisse? D R I. In quo illum imitatus est? C A M. Cum enim mentes nostras respexisset, an aptæ forent oleum spiritus sancti custodire: quasdam ex ipsis aptas ad hoc reperit, quasdam verò non: hoc est, quasdam admonitiones recipere aptas fore, quasdam verò non. Quod aliter dicere quiremus, quædam corda lapidea inuenisse, apta in interitum: quædam verò apta, ut in cor carneum conuerterentur. D R I. Perge. C A M. Hoc iacto fundamento, hunc in modum verba Pauli secundum Augustini sensum poterunt elucidari: [Quòd si volens Deus ostendere iram suam, & notam facere potentiam suam] quibus in peccatores iuste animaduertit, hæc ob rem [sustinuit vasa iræ apta in interitum] [supple tu nunc isto in loco, verba quæ iam dudum Paulus dixerat, ad quæ se refert: O homo, tu quis es qui respondeas Deo? & oratio perfecta secundum Augustinum erit. D R I. Probè. C A M. Pergamus ultra, intelligentes quid sustinere vasa iræ apta in interitum sit. D R I. Vasa iræ, illos homines reprobatos nominat, quos iuste

lz. ij.

† *Tho. sent.*
2. dist. 32. q.
1. d. 2. 2^m.

† *Amb. ad*
Roc. 9.

in ignem aeternum mittere elegit. C A M. Poterat planè dicere, sustinuit vasa iræ: & non addere, apta in interitum: quandoquidem tota massa perditionis, vasa iræ duntaxat continebat. D R I. Vtique. C A M. Cur ergo apta in interitum esse addidit? D R I. Fortasse vt apertius sensum proprium ostenderet. C A M. Paulus certè est, qui non consuevit eadem, eodem in loco repetere. D R I. Quid igitur? C A M. Paulus testatur, Deum pro sua bonitate ad pœnitentiam hunc reprobatum continuò adducere: ipsum verò secundum duritiam suam, & cor impœnitens, thesaurizare sibi iram in diem iræ, & reuelationis iusti iudicij Dei. † nōne? D R I. Ita est. † Rom. 2. C A M. Quid hoc thesaurizare iram erit? num à peccato originali iram duntaxat provenire, vel potius actu hominē propter noua demerita sibi iram thesaurizare? D R I. Quid tu sentis? C A M. Noua culpa sua, hominem thesaurizare iram, iuxta illud Iob, Dedit ei Deus locum pœnitentiæ, & ille abutitur eo in superbiat. Non quidē alia declaratione opus † Iob. 24. est, Iacobo dicente, Theaurizatis vobis iram in nouissimis diebus. † Ita vt thesaurizare iram in diē iræ, † Iacobi 5. nil aliud sit, quàm peccata noua præteritis peccatis addere. D R I. Maximè. C A M. Rectè ergo cum Paulus dicit, Deum vasa iræ sustinuisse apta in interitū, nō aliud per vocem vasis apti in interitum, intelligam, nisi hominem ipsum, qui propria volūtate sibi thesaurizat iram, quam in vase animæ suæ sic volentis abscondit vsque in diem iræ. alioqui cur vas dice-

Quid Paulus per illa verba intellexit, quando dixit, Vasa apta in interitū.

retur, si nihil in vase reciperet? Cur aptus thesaurizare, si nihil suapte voluntate de nouo thesaurizaret? Metaphorica quidem verba sunt, quibus vas iræ, id est hominem illum Paulus ostendit, qui omnem in se diaboli operationem, quasi vas quoddam suscipit, & propter fœtorem quē habet ex corruptione, ad nullum bonum vsum aptari potest, sed dignus est qui pereat. † Dominus nanque neque vas vt esset iræ, neque thesaurū dignū ira, quod reponitur in vase iræ, principiò antequàm Adam peccaret, fecit: siquidem non erat illa in genere humano perditionis massa, antequàm homo peccasset, ex quo tracta est origo vitiatat: sed permisit secundū substantiam actus, vt homo qui vas diuitiarū Dei futurū esse debebat, propria culpa in vas iræ cōuerteretur, de die in diem peccata in diē iræ sibi thesaurizans, quando nihil fit, nisi quod aut ipse facit, aut fieri, secundū substantiam actus, ipse permittit. † Hinc sanè Paulus, neque dicit Deum vas dignum ira creasse, sed sustinuisse: neque vas dignū gloria de nouo fecisse, sed præparasse. quod quomodo sit intelligendum, perspicuè ex Augustini verbis paulò post patebit. facit tamen Deus certo modo vasa iræ, cum post peccatum Adami, ex massa iræ ab eo non facta, homines creat, qui vasa iræ propterea dicuntur, quia Deus in illis suam iram ostendit. † sic enim verba Ambrosij & aliorum vsurpanda sunt, cum inquit Deum vasa iræ fecisse. D R I. Huic tuæ opinioni subscribo. C A M. Dum

† Basil. in homil. De^o non est causa malorū. col. 4.

† Aug. de corr. et gra. c. 10.

† Aug. de bon. pers. c. 6. Scot. 1. sent. dis. 41 ibi, Primū istorum.

† August. epist. 157. † Hic.

hoc fateris, negare deinde non poteris, Deum ab æterno hæc vasa apta in interitum præsciuisse: hoc est illos qui misericordiam suam offerendam, de die in diem repudiaturi fuissent, ac eorum impœnitenti corde, iram vsque in diem mortis thesaurizarent. itaque hos ab æterno reprobasse, ne sententia peccatum præcedat. cæteros verò qui vitam æternam oblato lumine quærerent, & diuitias suas in vasis misericordiæ thesaurizarent, prædestinasse. Hæc quidem Ambrosij & Augustini satis consona opinio est, sicut supra ostendimus, † nulla disputatione opus habemus. D R I. Non possum in homine reprobato istuc non fateri: sed quid in electo dicā, nescio. si quidem verbum nullum quod hanc aptitudinem præ se ferat, in electo Paulus posuit, sed in vase iræ duntaxat. C A M. Cum enim dixit vasa apta ad iram Deum sustinuisse, vt in illis potentiā, & iustitiam suam ostenderet: quia duo vasa proposuerat in exemplo figuli, quorum vnum aptum ad contumeliam erat, aliud verò vas ad honorem: dū vasa ad contumeliam apta in interitum, quasi segregata ab aliis sustinuisse inquit, cætera tanquam apta in honorem præsciuisse, subaudiendum erit: itaque esse præparata: cum præparare nil aliud sit, quam in vnoquoque præscire, quid in futurū erit, † paulo enim post dicit, Vt ostenderet diuitias gloriæ suæ in vasa misericordiæ. D R I. Paulus palàm testatur electos Dei, non solum præparatos, verum & creatos esse in operibus bonis. † C A M. Non idcirco

† Cap. 4.
§. 1.

† Amb. hic
ibi, quod si
volens.

† Eph. 2.

sic loquitur, quòd natura creemur, seu nascamur sancti, sed quia opera nostra bona, ab æterno sunt præparata, vt gratia Dei assistente, in tēpore cum ea, bona opera cooperemur. sic enim Paulus alibi minimè dicit, Fecit nos sanctos, sed, Elegit nos ante mūdi constitutionē, vt essemus sancti. † bona scilicet præparādo, quæ dedit in tempore, quemadmodū scriptura altera docet, quæ dicit: Ego elegi vos vt eatis, & fructum afferatis. † Hactenus de vtroque vase, ad verba Pauli redeamus.

† Eph. 1.

† Ioan. 15.

CAPITIS SEXTI. §. VI.

Verborum Pauli explicatio.

DRIEDO. CAMERARIVS.

VID tua sentētia Paulus in prænarratis verbis dicere voluit? C A M. Memorē verborū illorū te esse nō dubito: [O homo, tu quis es vt respōdeas Deo?] D R I. In memoria habeo. C A M. Illa igitur minimè in medio literæ, vt Augustinus facit, sed in fine collocemus, vt propriam sedē illis demus. D R I. Age, vt lubet. C A M. Sic enim Pauli verba habēt: [Quòd si volens Deus ostendere iram, & notam facere potentiam suam] ex eadē massa perditionis [sustinuit in multa patientia vasa iræ apta in interitum] hoc est, apta ad thesaurizādum sibi iram, in diem iræ, in interitum, quæ in eadem massa iræ reliquit [vt ostenderet diuitias gloriæ suæ erga vasa misericordiæ] apta ad conseruandum gratias in gloriam, vt dicit [quæ
lz. iij

præparauit in gloriam] adde nunc: [O homo, tu quis es qui respõdeas Deo?]& oratio perfecta erit. D R I. Cur tu, hæc verba, quæ Augustinus in medio posuit, in fine nunc collocas? C A M. Quia reprobatus homo, dånationis suæ condolens, salutẽ quoque alterius inuidebat, sic collocãda sunt, vt vtrumque cõplectantur. D R I. Si hoc modo Paulus interpretãdus est, nemo à tua doctrina discedere poterit.

CAPVT SEPTIMVM.

Driedo multa argumenta Ambrosii proponit, vt illa diluat: deinde verò verba Ambrosii sic interpretari conatur, vt Augustinum & Ambrosium conciliare possit.

DRIEDO. CAMERARIVS.

INCIPIAMVS, quæso, Ambrosij, & aliorum qui illum sequuntur, argumenta trutinare. C A M. Quis patienter longissimum sermonem tuum audire poterit, in quo Ambrosij verba explicare conaris? D R I. Breuiloquus ero. C A M. Poteris itaque ea in medium producere, quæ tibi aduersus Ambrosiũ occurrunt. D R I. Cùm omnes Theologi fateantur, opera, finis duntaxat prædestinationis, id est gloriæ, causam meritoriam esse posse, non autem vt omnes effectus in cõmuni, & prædestinatio tota ab æterno facta, ipsa opera tãquam causam habeant: ne in hunc errorem talem tantũque virum incidisse fatear, dicã respectu huius finis gloriæ Ambrosium

Driedonis sensus in verbis Ambrosii.

† Driedo i
li. de præd.
& lib. arb.
fo. 19. pag.
2. cũ sequẽ.

hunc præuisum bonum vsũ opẽrum proposuisse. CAM. Cur nõ ob prædestinationẽ totam? D R I. Adiacentia Ambrosij verba, ne sic intellẽxerit, repugnant, cùm inquit: Neminem damnat antequam peccet, nullum coronat antequam vincat: quæ omnia ipsum finem gloriæ, vel infẽni, præ se ferũ. Neque aliam ob causam confestim adiecit: Non est acceptio personarum in ipsa præscientia Dei. & alio in loco, illos elegisse ad promissã præmia capeffendã: non autem dixit, ad primam gratiã iustificantẽ capeffendã. CAM. Si in singulari dixisset, ad primã gratiã capeffendã, nõne rectẽ locutus fuisset? D R I. Vtique, modò non secundũ Pelagianorũ sensum, propter præuisa merita, primã gratiã dedisse, sed secundũ Ecclesię sensum intelligeret. CAM. Quis Ecclesiæ sensus? D R I. Ille quẽ Augustinus recenset, nempe fidem debere præcedere intellectum, vt sit intellectus fidei præmiũ: ad hoc enim datur sine merito, vt possit esse principiũ meritorium. CAM. Subsiste paululũ, Driedo, ne longus sermo legẽtium aures offendat: & paucis verbis quid sentias concludẽ. D R I. Ambrosij Augustiniquẽ opiniones conciliare nitor. C A M. Quæ Ambrosij mens? D R I. Voluit Ambrosius, obedientiam seu cordis conuersionem præuisam à Deo, esse finem vocationis, perinde atque vsus gratiæ, finis est gloriæ. Ad hoc enim Deus gratis vocat, gratis ad fidem compungit, gratis donat gratiam, vt quisque accepta gratia conuertatur ad Deum, & rectẽ viuat. Et quia

l. j.

† Amb. ad
Rom. 9.

† Rom. 8.

† De verb.
domi. ser. 4
† De verb.
apo. ser. 29.

rationi consentaneum ac decens est, Deum donare gratiam ei quem nouit esse bene vsurum gratia: idcirco illi dat, cui est danda. **C.A.M.** Quomodo Deus non præcedente præscientia omnium futurorum, cui consentaneum ac decens dare sit, ut illi det, poterit scire? **D.R.I.** Non quidem cui debitum est dari, sed decens, æquum, seu rationabile est dari, ipse Deus cogitat. **C.A.M.E.** Hoc tamen ob præscientiam boni vsus futuri; quam Ambrosius in his verbis, quæ tu descripsisti, addit, inquit, Misericordiam ei dabo, quem præsciui, post errorem commissum, conuersurum ad me: hoc est, non dare illi cui dandum non est, neque non dare illi cui dandum est, ut eum vocet quem sciat obaudire: illum autem non vocet, quem sciat minime obaudire. Sic enim cum proposito illum vocat, quem obauditurum præscit: non vocat cum proposito eum, quem minime obauditurum præscit, quasi vocatus non dicatur, nisi qui cum proposito præscientiæ futuræ obauditionis vocatur: quandoquidem multi sunt vocati, pauci verò electi. Porro cum ab Ambrosio, Prospero, Chrysostomo, Fausto Galliæ episcopo, Anselmo, Fulgétio, & aliis, audis: opera futura quæ præuidit Deus, causam prædestinationis fuisse: cur hoc nõ ita intelligis, sicut paulò antè in gratia prima, tu falsus es: nepe ut ratio congrua, causa æqua, seu cõdecens, vel rationabilis causa (dic. ut vis) fuerit, qua Deus propter ea quæ in hominè vidit, quosdam bene vsuros sua gratia, tanquam vasa in glo-

Communis doctorũ sententia. Præuisus bonus vsus, cõgrua ratio, causa æqua, cõdecens, vel rationabilis, dic. ut vis.

† *Dicemus infra. ca. 8. in prim. & s. 1.*

riam ab æterno præparauit, diuitiis suis illa implendo, sicut apta erant: quosdam verò, quos vasa iræ apta in interitũ præsciuit, condignè reprobauit: ut secundũ aptitudinem illorum, iram sibi thesaurizarent, quæ admodũ Ambrosius tenet. id dũtaxat negates, ut propter hominũ meritũ, prædestinentur, vti Augustino placuit: hoc enim modo horũ opinionēs sic conciliares, sicut conciliatæ à nobis sunt.

† *Cap. 9. ad Rom.*

† *sup. c. 4.*

CAPITULVS SEPTIMI. §. I.

Argumentum secundum ex Ambrosii doctrina, quod Driedo soluere conatur: in quo sententia illa explicatur, Deus vult omnes saluos fieri, & ad agnitionem veritatis venire.

CAMERARIVS, DRIEDO.

SI Deus cum generaliter vellet omnes homines saluos fieri, deinde quosdã speciatim reprobauit: ne dicamus Deum id non posse quod vult: cõsequens est, præscientiã effecisse, ut qui bene suis donis vsuri erant, prædestinarètur: qui verò malè, reprobarètur. **D.R.I.** Possunt verba prædicta in primis vniuersaliter capi, ut nõ pro omnibus hominibus absolutè hoc velit, sed sermo sit accommodatus omnib⁹ alicuius certè multitudinis. sic enim scripturæ cõciliandæ sunt, ne contrariæ videantur: quandoquidem Dominus multos non saluat: & non saluando, dicere insipientes in corde suo possent, idcirco eos non saluare, quia non potest: parum animaduertens alio in loco scripturam dixisse, Omnia fecit quæ voluit, siue in

Sententia illa, Deus vult omnes saluos fieri, quomodo intelligatur. Primus sensus pro omnibus certè multitudinis.

† *p. Timo. 2.*

† *August. Enchir. c. 103.*

Secundus sensus, ut omnes, qui salui fiunt, saluos fieri voluerit.

cælo, siue in terra. C.A.M. Cõterdent Lutherani, electos duntaxat voluisse saluos fieri: non autẽ omnes, vti secundũ nos verũ est. D.R.I. Si hæc non placeat, secundo loco Augustinus respõdet, vt vox illa, omnes, intelligatur, qui salui fiunt: iuxta illud, In Christo omnes viuificabuntur. & alibi, Illuminat omnem hominem venientẽ in hunc mundum. hoc est, quotquot illuminabuntur, vel iustificabuntur: non autem quod omnes viuificentur: vt pote si pro exemplo dicamus, Omnes intrant per hanc ianuam, id est si qui intrant. Omnes docentur ab

† *Psal. 113.*

† *Sup. c. 1. in prin.*

† *1. Cor. 15.*

† *Ioan. 1.º.*

† *August. ench. c. 103.*

† *De prædest. sanct. c. 8.*

† *Enchir. c. 103.*

† *August. ench. 103.*

Tertius sensus, ut omne genus hominũ intellexerit.

hoc magistro, omnes scilicet qui discunt. quasi vt quo modo nullus discit nisi ab illo magistro, eodẽ nullus eorum qui saluantur, ab alio quã ab ipso saluentur. Aut tertio sic dictum est, vt per omnes

homines, omne genus hominũ intelligamur. C.A.M. Poterit itidem inspiens excipere, literam simpliciter dicere, Deum velle omnes saluos fieri: itaque esse intelligendam: Et hæc tres interpretaciones simul corruent omnes. D.R.I. Si vim in verbo,

vult, facere cogimur: tunc respondebo, duplicem in Deo voluntatem considerandam esse: alteram nimirum, qua verè sic fieri vult, & ita fit: alteram verò, qua etsi velle extra videtur, occulta tamen voluntate sua, id minimè vult. exempli gratia, si Dei

inspiraciones, vel præcepta considerabimus, per quæ multa à nobis exigit, quæ ipse sic omnino re ipsa fieri non vult, tunc enim dicemus, vt velit omnes saluos fieri: hoc est, quia iubet vt omnẽ hominem velimus saluum fieri. C.A.M. Insomnia quidem hæc

Quartus sensus, duas voluntates considerando.

in Deo voluntatem considerandam esse: alteram nimirum, qua verè sic fieri vult, & ita fit: alteram verò, qua etsi velle extra videtur, occulta tamen voluntate sua, id minimè vult. exempli gratia, si Dei

inspiraciones, vel præcepta considerabimus, per quæ multa à nobis exigit, quæ ipse sic omnino re ipsa fieri non vult, tunc enim dicemus, vt velit omnes saluos fieri: hoc est, quia iubet vt omnẽ hominem velimus saluum fieri. C.A.M. Insomnia quidem hæc

in Deo voluntatem considerandam esse: alteram nimirum, qua verè sic fieri vult, & ita fit: alteram verò, qua etsi velle extra videtur, occulta tamen voluntate sua, id minimè vult. exempli gratia, si Dei

inspiraciones, vel præcepta considerabimus, per quæ multa à nobis exigit, quæ ipse sic omnino re ipsa fieri non vult, tunc enim dicemus, vt velit omnes saluos fieri: hoc est, quia iubet vt omnẽ hominem velimus saluum fieri. C.A.M. Insomnia quidem hæc

sunt Driedo, ab his adiuuenta, qui terminos non pendunt, eò quod nil Deus vult (veritas cum sit) quod verè non velit: sed modus volendi intueus est: nempe vt hoc modo multa non velit quæ velle videtur, quia hominis consensum plerunque exigit, quo nolente nec ipse vult. sic enim Augustini verba intelligenda sunt, cum ait: Profectò facere noluit quodcunque non fecit. itidem & opinio Bonaventuræ declaranda est, cum inquit, hanc Dei voluntatem ad salutem sufficientẽ non esse, factò scilicet hominis, qui obicem in medio ponit. D.R.I.

† *Enchir. c. 103. in fin.*

Poterimus ergo dicere, voluntatem optatiuam esse. C.A.M. Num Paulus grammaticæ ignarus fuit, vt pro optatiuo indicatiuum subrogauerit? D.R.I. Si circumstantias verborum Pauli intueamur, qui iubet vt pro omnibus hominibus, regibus, ac cæteris

oremus: quid aliud possumus intelligere, quã Dominum velle, vt nos velimus orare pro omnibus indifferenter, vt omnes salui fiant? C.A.M. Si idcirco iubet vt pro omnibus oremus, quia ipse vult omnes saluos fieri, cum Augustino dicis, Deum à præ-

destinatis, & pro prædestinatis, rogandum esse vt velit. D.R.I. Hoc in summa Ambrosius concludit, ipsum velle omnes saluos fieri, qui salui fieri voluerint, desiderauerint, aut crediderint, & nomen

† *Enchir. c. 103.*

† *Amb. 2.*

† *Timo. 1.*

† *Nahũ. 1.*

† *Aug. in cap. 10. 6.*

Domini inuocauerint: quandoquidem ipse neminem saluat nolentẽ aut inuitum: sed credentes atque volentes duntaxat saluos facit: vt volentes inquam, & credentes, à Patre tractos. Proindeque pro omnibus orandum, vt si tracti non sunt, trahantur. l. iij.

velit. D.R.I. Hoc in summa Ambrosius concludit, ipsum velle omnes saluos fieri, qui salui fieri voluerint, desiderauerint, aut crediderint, & nomen

Domini inuocauerint: quandoquidem ipse neminem saluat nolentẽ aut inuitum: sed credentes atque volentes duntaxat saluos facit: vt volentes inquam, & credentes, à Patre tractos. Proindeque pro omnibus orandum, vt si tracti non sunt, trahantur. l. iij.

atque volentes duntaxat saluos facit: vt volentes inquam, & credentes, à Patre tractos. Proindeque pro omnibus orandum, vt si tracti non sunt, trahantur. l. iij.

atque volentes duntaxat saluos facit: vt volentes inquam, & credentes, à Patre tractos. Proindeque pro omnibus orandum, vt si tracti non sunt, trahantur. l. iij.

atque volentes duntaxat saluos facit: vt volentes inquam, & credentes, à Patre tractos. Proindeque pro omnibus orandum, vt si tracti non sunt, trahantur. l. iij.

Quintus sensus, ut voluntas optatiua sit.

Sextus sensus, ut oremus.

Septimus sensus, ut velit omnes saluos fieri qui salui esse voluerint.

nam prædestinatio orationibus sanctorum iuuatur, quemadmodum de Pauli conuersione legimus, qui ab æterno prædestinatus, Stephani orationibus vocatus fuit. † Et ne pusillanimi essemus, euestigiò subiungit: Vnus est mediator noster Iesus, qui dedit semetipsum redemptionem pro omnibus. † supple-
 tu, qui credere voluerint: iuxta illud Ioannis: Dedit potestatem filios Dei fieri, iis qui credunt in nomine eius. † Sic planè & Petri verba intelliguntur, Deum velle omnes ad pœnitentiam reuerti. † & alibi, Nolo mortè peccatoris. † C A M. Per omnia, opinionem Ambrosij confirmas, quam ipse proposuit, vt omnes velit saluos fieri, si & ipsi velint. D R I. Vis fortassis vt cum scholasticis dicam, Deum velle omnes saluos fieri, voluntate antecedenti: non velle omnes saluos fieri, voluntate consequenti. † C A M. Cum minimè rationem cur hoc ita sit, scholastici afferant, & in voluntate diuina nihil prius aut posterius sit, modum scire optarem, quo modo vtrumque sit verum. D R I. Origine vnũ alterum præcedere, perpetuò tu in ore habes. C A M. Non tamen vt simul, purè velit & nolit. D R I. Rectè sentis, considerata ipsius Dei voluntate: sed ex parte volitorum, vnum vult voluntate antecedenti, quod non vult voluntate consequenti. † C A M. Optarem vt tu, cur Deus voluntate antecedenti vnũ velit, quod consequenti voluntate non vult, enucleares. D R I. Thomas post Damascenum hoc declarat. † C A M. Non tamen modum illo in loco

Octauum sensus, qui inter voluntatem antecedentem et consequentem distinguit.

† Act. 7. in fine.

† p^a. Tim. 2.

† Ioan. 1.

† 2. Per. 3.

† Exec. 18.

† Tho. p. 4. 19. a. 6. pm.

† p^a. parte.

q. 19. ar. 6.

ad primũ.

† p^a. dis. 46.

q. 1. a. 1. c.

ostēdit, quo intelligamus, cur Deus id quod vult voluntate antecedenti, ineffaciter vult: voluntate verò consequenti, cum effectu. D R I. Dic tu quid sentias rogo. C A M. Sua prouidentia generali, Deus, sicut iandudũ dixi, † voluntate antecedenti, quæ præscientiam futurorum, origine antecedit, vult omnes saluos fieri, si salui esse voluerint: & hæc facto hominis potuit frustrari. † voluntate verò consequenti, id est specialiter prædestinando, quia prædestinatio præscientiam origine sequitur, eos saluos esse vult, quos salutem velle præscit, † quocasu vt suum finem habeat necesse est. † D R I. Voluntas ergo antecedens imperfecta est. C A M. Minimè, quandoquidẽ imperfectio non ex parte voluntatis diuinæ est, sed ex parte voliti quod nõ accipitur cū omnibus circumstantiis, quæ exiguntur ad rectum ordinem salutis: ita quidem, vt si quærat, cur omnes nõ saluantur, respondendũ sit, quia ipsi nolunt. † Ad hæc si protestantes aduertis, inter ea distinguendo quæ ex ordine prouidentiarũ sunt, et ex ordine prædestinationis vel reprobationis nõ adeò delirassent. †

† Cap. 1.

† Tho. p^o. sen. dis. 40 q. 1. a. 2. c.

† Sup. ca. 1. §. 1. c. 4.

† Aug. de ciu. Dei li. 18. c. 51. de doc. Christ. lib. 3. c. 34.

† Tho. p^o. dis. 46. q. 1. a. 1. 2^m.

† Aug. in Ench. c. 97

† Dicemus inf. i. Pror. par. 5. c. 1.

CAPITIS SEPTIMI. §. II.

Deum æqualem prouisorem esse, qui vult omnes ad pœnitentiam adducere.

CAMERARIVS, DRIEDO.

VIDES itaque ex his quæ diximus, Deum non esse personarũ acceptatorem, immò potius æqualem prouisorem, vt omnes velit ad pœnitentiã adducere. Verũ quia æqualia inæqualibus sic fiunt inæqualia, vt æquali-

tate in ferendis sententijs nil possit inueniri inæqualius. Hinc dum quidam vocati iram sibi thesaurizare properant: Deus hoc præsciens tanquam vasa iræ apta in interitum, quæ salua esse non voluit, illos ab æterno reprobauit: reliquos verò, quos tanquã vasa apta in gloriã saluos esse velle, præsciuit, prædestinavit. **DRI.** Æqualiter se Deũ ad omnes habere sic intelligo, vt cõsiderata æqualitate Dei, nõ maiori sapientia vel bonitate vnum quã alterum agat. æqualiter item se habere ad omnes, qui sunt in ciuitate Dei: quia scriptum est, Non fecit taliter omni nationi. † **CAM.** Minimè de ipsa Dei sapientia & bonitate nos disputamus, neque de his quæ in populis fecit, inter quos boni & mali sunt: sed de particulari hominum prædestinatione, quæ æqualis esse poterat in omni gente. vnde fit vt queramus, cur in omni gente quosdam, & non omnes prædestinavit. **DRI.** Duo sunt testimonia inter cetera, vbi hanc sententiam legimus, Deum acceptatorem personarum non esse. Primum Pauli: † quod sic intelligo, Deum personarum acceptatorem nõ esse, hoc est in futuro seculo, vt unicuique reddat iuxta opera sua. Aliud verò Petri: † quod aliter declaro: nõpe vt in hoc seculo, ea ratione acceptator non sit, quia neminem qui dignus est repellit: nemini petenti gratiam, veritatis lumen denegat: omnem ad se venientem recipit: omnem inuocãntem saluum facit. † **CAM.** Dicam ego ex diuerso, si neminem, qui dignus est, repellit: ergo illum qui se

† *psal. 147.*† *Rom. 2.*† *Act. 10.*† *Driedo in loco citato.*

indignum facit, repellit. Indignũ autem se facere, est Dei gratiam refutare, iuxta illud: Vobis prius oportebat loqui verbum Dei, sed quoniam renuistis, & indignos vos iudicastis, ecce conuertimur ad gentes. † **DRI.** Sit ita. quid tum deinde? **CAM.** Ambrosio subscriberes, cui placuit hunc bonũ vel malũ vsũ gratiarũ, causam fuisse, cur condignè Deus quosdã reprobauerit, quosdam verò, sicut bonitati suæ cõgruebat, iusto voluto misericorditer prædestinauerit. **DRI.** Perinde enim vos qui Ambrosiũ sequimini, hac sententiã acceptationis personarũ vitimini, ac si Deus debitor gratiæ esset, vt deinde distribuendo, alteri cui non datur, iniuriã faciat: hoc quidem aliter se habet. nam cum inæqualiter gratia præstatur, dicere poterit Deus: Amice, non facio tibi iniuriam. † **CAM.** Nemini Deus iniuriam fecisset, etiam si ambos sub massa iræ reliquisset: nec vni iniuriã faceret, cum alterius misereretur, factor: siquidem in operibus meræ gratiæ nulla datur personarum acceptio, nam tunc dici huic poterit: O homo tu quis es qui respondeas Deo? † Sed quia pater misericordiarũ est, hoc scire cum Paulo laboramus, quare vtriusque prædestinando miserus non est? **DRI.** Dei oculum iudicium iustum hoc fuisse, nobis tamen incognitum, cum Augustino respondeo. **CAM.** Si iustum, satis constat distinctionem Augustini circa iustitiam distributiuam cessare: & causam inquirendã esse, ob quam iustè vtrunque fecerit. quæ si vobis incognita est,

† *Acto. 13.*† *Aug. ad Simpl. li. 1. q. 2.*† *Aug. in loco citato.*† *Aug. lib. 83. quæst. 9. 27. & 9. 68.*

Nõ propter inæqualitã tẽ Deus argui poterit quia vni gratiã dat, alteri non.

fatis nota Dionysio, Ambrosio, Anselmo, & Augustino fuit, cum inquit: Homo non idcirco gratiam non habet, quia Deus non dat, sed quia homo non vult accipere. quod aliis verbis Augustinus confirmat, dum quaerit quare omnes non saluantur, si Deus omnes saluos fieri vult: & respondet, idcirco omnes non saluari, quia nolunt omnes saluari. & hoc quidem Deus ante reprobationem, origine ab aeterno praesciuit. Satis sunt ista: alibi reliqua cum Protestatibus supplebo: quibus ea de re, quia omnes doctores excludunt, sacrae scripturae testimoniis isthaec omnia commonstrabo.

CAPITIS SEPTIMI. §. III.

Argumentum Driedonis tertium, per quod Ambrosii opinio confirmatur, propter verba illa Pauli, Non ex operibus, sed ex vocante.

CAMERARIUS, DRIEDO.

DIC, rogo, an cum Paulus dixit, [Non ex operibus, sed ex vocante dictum est, quia maior seruiet minori.] duo populi propositi fuerint, Iudaicus scilicet, & Gentilis, quorum alterum odio habuit, alterum vero dilexit? DRI. In explanatione literae isthaec explicata sunt. CAM. Multa tamen hic determinanda reseruauimus. DRI. Quae? CAM. Quippe de operibus legis, non autem de operibus fidei Paulum sensisse, quando dixit, [Non ex operibus, sed ex vocante.] Sic enim opera legis exclusit, ut nullam

†Tho. 2. dif.
40. q. 4. a.
2. ibi, Sed
contra.

†Enchir. c.
97.

†Heb. II.

†Aug. c. 9.
ad Rom.

†l. 1. retr.
sta. ca. 23.

†Eph. 2.

†De praed.
sanc. c. 10.

memoriam illorum tunc habuerit: quasi non ex operibus legis quae hominis erant, sed ex vocante ab aeterno inuitati sint ad nuptias, ab eo qui gratias suas praeparauit, dandas in tempore: fidelia futura opera prauidens, quae dilexit: non autem opera legis absque fide, sine qua Deo placere nequimus. DRI. Vnde hoc hauris? CAM. Augustinum principio afferam, cui placuit, fidem hominis futuram Deum origine praesciuisse, antequam hominem praedestinaret. DRI. Non te pudet retractatam ab Augustino sententiam, in medium producere? CAM. Non quidem aliud ipse retractauit, nisi id quod dixerat, fidem nimirum tanquam hominis opus Deum praesciuisse: non autem fidem tanquam donum suum ab homine acceptandum praesciuisse negat. hoc enim in lib. de praedesti. sanct. egregie disputauit, palam confitens, fidem quam ipse erat daturus, tanquam donum quod ipse elargiturus erat, origine antequam praedestinaret praesciuisse. Ad haec obiectum totius epistolae illius obseruemus, quod tale a principio epistolae fuit: rursus, & finem verborum Pauli in eodem capite nono, Cum enim Paulus dixisset, Odio Esau habuit, Iacob autem dilexit, quia causam dilectionis & odij non dixerat, illam in fine posuit, ubi post enarratas prophetias odij & dilectionis, sic ait: [Quid ergo dicemus?] hoc est, quam causam reddemus, ut populorum horum alter dilectus, alter vero odio habitus sit? cui quaesito hunc in modum respondet, m. ij.

Fidem eius
donum Deus
praesciuit.

Quia [gentes quæ non sectabatur iustitiam, apprehenderunt iustitiam: iustitiam autem quæ ex fide est: Israël verò sectando legem iustitiæ, in legem iustitiæ non peruenit.] Neque hoc contentus, confestim vt causam lucidius ostenderet, addidit: [quare? quia non ex fide, sed quasi ex operibus.] vbi aperte dilectionis odiisque causas cernis, nimirum superbiam Israël, qui de legis operibus gloriabatur, in causa fuisse vt odio haberetur. humilis verò deuotio gentilium, qui fide gratia Dei, gratis per Iesum Christum se saluari crediderunt, amoris causa fuit. Quæ cum ita se habeant, cogimur nunc dicere, verba illa, [Nō ex operibus, sed ex vocāte dictū est, quia maior seruiet minori.] opera legis ostendere, quæ à Domino neglecta sunt in persona Esau, de illis operibus gloriantis: non autem de operibus fidei, propter quæ Iacob dilectus fuit. **D R I.** Quid ex his inferre conaris? **C A M.** Nil aliud quæro, nisi vt literam explicando dicas, Ex vocante ergo qui fidem dedit, & charitatem infudit, vt fidelia opera cum gratia cooperarentur, & non ex operibus à lege præceptis, quæ solus homo timore operatur. **D R I.** Quid tum deinde? **C A M.** Id deinde volo, vt hoc Pauli testimonio, Ambrosij opinionem perspicuè probatam esse fatearis. Nam si ex vocante propter opera fidelia dictum est, quia maior seruiet minori: & hæc verba propter istam prædestinationem Paulus affert, vt modum ostendat secundum quem prædestinati sumus: satis constat præuisum

bonum vsum gratiarum Dei, secundam causam congruam primæ causæ additam, quæ voluntas & bonitas sua est, prædestinationem origine præcessisse. **D R I.** Hoc argumentum maximè te condemnat. **C A M.** Quid? **D R I.** Si Deus est qui nos fideles facit, propterea certe fideles sumus, quia prædestinati: non autem quia fideles, nos prædestinauit. † Quod si ita est, rectè cum Augustino dicemus, Sua facta potius quàm nostra præsciuisse. † **C A M.** Dei donū fides est, † quæ hominis consensum exigit: † & hoc Deus origine præsciuit, antequàm prædestinaret: itaque, & facta sua & nostra simul præsciuit. sua, qui dat: nostra, qui bene illis vsuri sumus. † **D R.** Quid si nunc dicam, verba illa [Non ex operibus] id est, ex nullis operibus, interpretanda esse? Siquidem nulla opera tunc, quando prædestinauit, aderant. **C A M E.** Præter multa absurda quæ ex hoc prouenirent, in præcedentibus argumentis examinata, acceptationis nimirum personarum, atque inæqualis prouidentia Dei: vnum adhuc obstaret, quia Paulus (sicut diximus) odij & amoris causam, opera ipsa diuersa esse ait, non autè vt nulla opera consideremus. Quæ si omnino consideranda sunt, præuisa futura opera fuisse necessariò dicere compellimur: sic enim Ambrosij opinio rectè ipsi literæ quadrat, cum ait: Sciendo enim qualis vnusquisque futurus erat, prædixit. Nec aliud potest euenire quàm Deus nouit esse futurum, & hoc quasi præsciis, non tanquam personarum acceptator. nam

m. iij.

† *Aug. de præd. sanct. c. 17.*

† *Aug. de bo. perse. c. 18.*

† *Eph. 2.*

† *Aug. de præd. sanct. c. 10.*

† *Diximus in lib. de gra. & lib. arb. c. 8.*

† *Diximus sup. c. 5. cū Scoto.*

neminem damnat antequam peccet : nullum coronat antequam vincat.†

CAPITIS SEPTIMI. §. IIII.

Argumentum quartum ex Ambrosio qui verba illa ponderat. Vi secundum propositum electio Dei maneret.

CAMERARIUS. DRIEDO.

Q V V M Apostoli verba audimus.† [Vt secundum propositum electio Dei maneret.] fatis ex hoc concipimus Deum ipsum aliquid eligere, cum predestinat, nonne: DRI. Perpetuo Paulus huius propositi, electionisque, in ipsa predestinatione meminit.† C A M. Hæc autem electio (secundum Augustinum) irrationabilis esse non potest.† DRI. Fateor, quandoquidem secundum consilium suum omnia agit.† C A M. Si qua ergo causa eligendi sit, à ratione procedit, quare Deus hunc predestinauerit, alterum verò reprobauerit. DRI. Omnino. C A M. Sed nulla alia ratio predestinationis esse potest, cur Iudam reprobauerit, Petrum verò saluauerit, vt simul æqualis prouisor sit, nisi præscientia boni vel mali vsus: ergo præscientia hæc, causa est, seu ratio predestinationis. DRI. Dei voluntatem nõ idcirco rationabilem esse dicimus, quia aliquid sit Deo ratio vel causa volendi: quandoquidem sempiternus & increatus est, qui nulla ratione mouetur, per quam velle incipiat.† quod si dederis autoritate Pauli, ego subiungam, vt

† Ad. Rom. 9.

† Rom. 9.

† Ephe. 1.

† Aug. de bon. perf. c. 11. † Ephe. 1.

† p. 9. 19. 1. 3. m.

secundum propositum Dei, electio maneat, nec aliud queramus. C A M. Vtinam, mi Driedo, postquam syllogizare, & tacito nomine Thomæ (secundum scholas) tanquam cum hoste congredi voluisti, integrum Thomam pro vtroque retulisses. hæc enim Thomæ sententia est, immò potius Ambrosij & aliorum, quorum alibi memini,† nempe voluntate Dei, primam causam nostræ predestinationis esse, à sola eius bonitate procedentem.† itaque secundum propositum Dei, electione perpetuo manere: cui nos eo modo præuisum bonum usum gratiarum addimus, sicut tu nouissimè ratiocinaris: quippe vt hominis aliquid non sit, quod referatur in Deum: magis autè (sicut paulò antè dixi,†) vt Deus ipse propter id quod in homine, sua præscientia cernit, proprio motu, prout suæ bonitati congruere iudicat, ad predestinandum moueatur. Prætolare paululum, donec reliqua audias, quæ in hac secunda causa sunt consideranda.†

† Sup. i. p. 7. c. istius.

† Tho. p. 9. 19. ar. 2. 4. m.

† Sup. c. 4.

† Infra. c. 8. §. 1.

CAPITIS SEPTIMI. §. V.

Argumentum Driedonis octauum, dimissis. 5. 6. & 7. quæ cum Protestatibus discutientur.

CAMERARIUS. DRIEDO.

Q V V M ea omnia, quæ in 5. 6. & 7. argumentis, à te propositis continentur, cum Protestantibus tractaturus sim, octauum aggrediar argumentum, quod est vltimum eorum quæ tractas. DRI. Age, vt lubet. C A M. Nõ absque magna admiratione sæpe mecum ipse cogitas m. iij.

dicebam, qua ratione aduersarij negare possunt, bonum vsum gratiarum, causam secundam, ad prædestinandum Petrum, non Iudam, fuisse: si in prima gratia iustificante, non solum consensu hominis opus est, vt non eo nihil agente, gratia intromittatur, quem Deum præscire fatentur: verum etiam vt homo pœnitens in Deum moueatur, & in de-
 testationem peccati, mandatis eius sese obedientem per omnia præbens. † D R I. Hominem isthac per suum liberum arbitrium facere, palam fateor, sed non absque gratia Dei, quæ effectus est prædestinationis. sic enim & prædestinationis effectus ipsa quoque obedientia est. † C A M. Quid tum? D R I. Hinc enim prouenit, vt cum effectus prædestinationis hæc sint, minimè causa omniũ effectuum esse possint: ne causa suæ causæ sint. C A M. Satis paulò antè hæc explanauimus: † illa repetita esse volo, ne multiloquus habear. Vale mi Driedo, & quiesce. ego verò de reliquis quæ tu addis, cum Protestantibus stricto Marte certabo.

CAPVT OCTAVVM.

Dominicus Sotus, Casaris à confessionibus, tacito Driedone, atque Caietano, omne congruũ excludit.

SOTVS. CAMERARIVS

SALVERE te iubeo, Camerari. C A M. Salue docte Sote. S O T. Relatum est mihi, te prædestinationis articulum tractare: in qua, nescio quem nouum motum tibi effingis, quem congruum esse ais. C A M.

Congruum motum tu negas? S O T. Vana chimeræ hæc est, scripturæ incognita: immò potius hæresis quædam Pelagiana. C A M. Perinde loqueris ac si Thomas hac voce vsus non fuerit, & quasi solus sapias, congrui meritum negas, patres antiquos floccifaciens, qui hoc meritum congrui, magnificerunt. S O T. Absit meriti ipsius congrui patres meminisse, qui solum condignum meritum admiserunt. C A M. Vereor ne te lateat, quomodo à patribus, & Scoto, immò & à Thoma nostro auriga, meritum hoc congrui consideretur. S O T. Pulchrum quidem hoc esset, post tantos labores, hos terminos ignorare. C A M. Absit, me doctum Sotum ignorantia notare: sed sic loquor, quoniam quandoque bonus dormitat Homerus. S O T. Quid isti sentiunt? C A M. Voluntati Dei sua bonitate moti, quæ prima causa est, secundam prædestinationis causam, rationem voliti sui ostendentem, addi posse inquit. S O T. Num vt propter aliquid ab homine prius causatum, quod nouam voluntatem in Deo, tanquam quid ab homine in Deum fluens generet, Deus ipse moueatur? C A M. Non sanè, immò potius vt propter id quod in homine Deus cernit, præuisi boni vsus gratiarum suarum, secundum id quod bonitati suæ congruit, ad prædestinandum Petrum, non autem Iudam, fuerit motus. S O T. Solus loqueris. C A M. Contrarium ea testantur, quæ hæctenus locutus sum, cæteris concertatoribus congruum hoc commonstrans. Atqui vt nouo quodam proban-

di genere id ipsum tibi ostendam. rogabo, num-
 cum Deus aliquem trahit, nil in homine respiciat,
 quod tanquam secunda causa, voluntati suæ quæ
 prima causa est, addi possit: ut illo quoque intuito,
 Deus ad trahendum moueatur? s o t. Sanè nihil.
 C A M. Cur igitur Augustinus dixit: Si non traheris,
 ora ut traharis? † Nonne Stephani orationibus Pau- † Ioh. 6.
 lus vocatus fuit? Ecce quomodo aliquid in homine
 inest, quod Deus ante primam gratiam, futurorum
 præsciis intuetur. s o t. Totum hoc do, meritum
 autem congrui nego. C A M. Quapropter? s o t.
 Mutine fuerunt patres nostri, ut hoc congruū tunc
 nobis non ostenderint, quando per alios modos,
 Pelagianorum argumenta soluere elaborarunt?
 C A M. Surdusne tu es, ut Augustini voces non au-
 dias, cum inquit: Fides iustificationem meretur? † † Epi. 105.
 s o t. Non erubescis, Augustini doctrinam ab eo
 retractatam in medium afferre? † C A M. Specillis † lib. 1. re-
 tu cares, ut videas hoc duntaxat Augustinum re- tracta. c. 23
 tractasse, nempe fidem à nobis incipere. s o t. Bi-
 fariam sanè donum fidei Augustinus considerauit:
 alterum nimirum fidei informis, quæ ad acquiren-
 dum regnum cælorū haudquaquam sufficit: quod
 donum in catechumeno impio adesse posse mini-
 mē negat. Alterum verò fidei formatæ, in lauacro † 1. Cor. 13.
 regenerationis, interea dum iustificamur, obtentæ:
 quo tēpore ecclesiæ corpori vnitus, tanquam bene
 meritis filius, regni cælorū capax efficitur. C A M.
 Probè: sed quid tum deinde? s o t. Fidem infor-

Orationes
 prædestina-
 tionē adiu-
 uant.

mem, ex his inchoationem meriti, hoc est fidei
 formatæ, quæ sola meretur, non autem meritum
 esse concludo. C A M E. Hunc in modum optime
 Sote, fides informis à Deo initium habens iusti-
 ficationem meretur, quia homo habitum fidei infor-
 mis, quod donū Dei est retinens, dum Deo ipsum
 mouente, credit, id faciendo quod in se fuit, ad fu-
 turam gratiam se preparauit: quod bonus Deus in-
 tuitus, congruum suæ bonitati esse iudicat, fide
 formata animam à gratia motam iam in Deum, &
 in detestationem peccati, iustificare. Hoc quidem
 Augustinus ostendit, cum ait, nondum inhabitantem
 spiritum, hominem adiuuare, ut sit fidelis: in-
 habitantem verò adiuuare fideles. † s o t. Non ta-
 men dicit congruum meritum esse. C A M. Thomā
 audi, qui cum quæreret, an orationibus nostris pri-
 mam gratiam alteri promereri valeamus, congrui
 meritum admittit. † s o t. Sed paulò antè illud in
 orantis persona negauit, palàm docens, actū fidei
 primam gratiam potius consequi, quàm mereri.
 C A M. Condignum meritum, omni ex parte, Tho-
 mas in loco illo negauit: non autem congruum,
 quod Augustinus ponit, cum ait: Fides iustificatio-
 nem impetrat. †. quasi ea ratione, quia congruit
 bonitati Dei sic agere, impetrari magis propriè,
 quàm mereri dicatur. Paulum audi, qui dixit: Ei
 autem qui operatur, merces non imputatur se-
 cundum gratiam, sed secundum debitum: cre-
 denti autem in eum qui iustificat impium, fides
 n. ij.

† Vt supra.

† p. 2. q.
 114. ar. 6. c.

† Vt supra
 a. 5. p. m.

† Epi. 105

eius reputatur ad iustitiam: & illud, reputari fidem, à congrui fonte prouenire ne negato. s o t. Negas igitur gratis nos iustificari. c a m e r. Absit, immò potius quia gratis iustificamur, & simul fides reputatur ad iustitiam, ex hoc colligo meritum congrui hoc esse, quod gratiam primam non antecedit, dum habitus fidei informis infunditur, sed sequitur: quo intuito, Deus habitum eundem fidei, charitatem infundendo hoc modo format: nempe quia congruum est, vt dum homo bene vitur sua virtute, Deus secundum superexcellentem virtutem, excellentius operetur: quod non absque homine fit. Non quidem hoc quærimus Sote, an aliquid ab homine in Deum fluat, quod causa suæ voluntatis, eam antecedens sit, sed potius an propter illa quæ Deus in homine præscit, tanquam causa secunda congrua, quæ suam voluntatem sequitur, vt eius volitum iustum reddatur, cur Petrū, non autem Iudam prædestinauerit, sit addenda. † Diximus s o t. Nullum meriti nomen, hic Dei motus à te consideratus poterit habere. c a m. Quam ob causam? s o t. Quoniam illud verè meritum dicitur, quod iustitiæ atque debiti rationem in se cōtinet: iuxta illud, Merces mea mecum est, reddere vnicuique secundū opera sua. c a m. Sit hoc vnum meritum condignum, de quo nos nō disputamus: alterum verò meritum congrui, de quo inter nos controuersia est, an detur. s o t. Quid pro hoc tu in medium producis? c a m. Incipiam principio

causa secunda.

† 12. q. 114. 6. c.

† Diximus supra. c. 4.

† Apoc. 22.

rudi exemplo isthuc etiam idiotis ostendere. s o t. Nullo exemplo, Dei æterna prædestinatio ostendi poterit. c a m. Sat erit, si ab aliquo simili quod in nobis cernimus, ad hæc maiora rapiamur. s o t. Perge. c a m. Finge leonē adesse, qui puerum prope domum tuam deuorare nitatur: & viatorē inermem aduenisse, qui lapidibus leoni resistere incipiat. num tu arma quæ domi habes, illi porrigere ad commodius certandū denegares? s o t. Absit. c a m. Quid si adhuc panem petat, vt aliquantulum recreatus, pugnam prosequi possit: nōne panem illi porrigeres? s o t. Quicquid domi esset, illi traderem. c a m. Coram quo notario obligatus eras, vt quasi debitum condignum, non ex charitatis fonte, sed contractus vinculo proueniens, id quod debebas præstares? s o t. Sola animi mei nobilitas, dū illum bene operari cerno, tanquā rē mihi condecens ad hoc faciendū cor impelleret. c a m. Congruum igitur nobilitati tuæ vt ita facias. s o. Sic enim Thomæ placuit, cū ait, In congruo æqualitas non inuenitur, sed solū secundū liberalitatē dantis munus tribuitur. c a m. Nil tu videras quod nobilitatē tuā moueret? s o t. Pueri periculū, hominis adiuuantis charitatem, & leonis ferocitatem simul vidi. c a m. Debere te hæc putabas, quæ sponte fecisti? s o t. Maxime: quando illa vera nobilitas est, quæ cum præbet honesta, obligatā ad ea præstanda sese esse putat. c a m. Ergo præter debitū condignum, debitum quoque nobilitatis ponis, dum per ea quæ

Optimum pro congrui merito exemplum.

† Sen. 2. di. 27. o. 1. 4. 3. c.

n. iij.

cernis in leone, in homine, & puero; congruere nobilitati tuę iudicas, vt adiutoria enarrata illis preſtes: in quo congruum conſiſtit, eò quòd minimè abſque homine, leone, & puero, aliquid egiffes. so. Omnino. **C A M.** Quanto ergo fortius bonus Deus, qui charitas eſt, præſciēs hanc hominis cum leone pugnam, ipſi homini opus morale bonum agenti, neque arma, hoc eſt Theologicas virtutes, neque dona ſpiritus ſancti, neque panē ſuperſubſtantialē Chriſtum: vt eius merita participando, leonem, id eſt ſatanam, virtute occidat, propter bonitatē ſuam tanquam rem ſibi Deo congruentem denegabit vnquam? Quod ſi dederis, hoc modo qui præmittitur, congruum debitum homini, ego eſſe dicam, nempe vt eum quem bene uſurum gratis ſuis præſciuit, e maſſa perditionis gratis ſegregaret, ac ei gratias ſuas ab æterno, ſecundū propoſitum præpararet. **S O T.** Quis neget congruū reſpectu Dei dari? hoc age, vt meritum hominis congruū mihi oſtendas, & vicisti. **C A M.** Non ſufficit tibi me oſtendiſſe, propter ea quę vidit in homine, hoc meritum congruum dici? vis vt tibi apertius oſtendam, hoc meritum congrui à Deo proficiſcens, & hominis eſſe? Thomam audi, qui cum de merito humano, quod in prædeſtinatione conſideratur, ageret, verba hæc ſubiunxit, Vel congruo, ſicut aliquis orando pro alio, meretur ſibi gratiam primam. **S O T.** Huius opinionis Thomas in lib. ſenten. multis in locis fuit: ſed illam in ſua Summa retractauit. **C A M.**

† Iohn. 4.

† I. ſen. diſt.

41. q. 1. a. 4.

c.

† Sorus de

nat. & gr.

lib. 2. c. 3.

Triginta & nouem annis, Thomę Summam perſæpe legi: hoc tamen quod tu teſtaris, nunquam inueni: immò potius eandem ſententiã in epiſtola ad Hebręos Thomam confirmãſſe cerno, vt congruum, miſericordiæ innitatur, condignum verò iuſtitie. † Et ſi ad Thomę Summam regrediamur, multis in locis huius meriti congrui meminit: Et in tertia parte, verbū patris abſque vllò merito condigno, ſed ſecundum meritum congruum incarnatum eſſe docuit: propterea congruum, quia ſancti patres, deſiderando & petendo, incarnationē meruerunt: quali ob eorum orationes, quas Deus præſciuit, congruū fuerit, vt Deus pro illo tempore exaudiret eos, qui ei obediebant vt Chriſtū prædeſtinaret: hoc enim ipſa ſcriptura teſtatur, cum inquit: Propter miſeriã inopum, & gemitū pauperū nunc exurgam. † & tamen prædeſtinatio Chriſti, atque verbi incarnatio, omnium gratiarū maior gratia fuit, ob meritū congruum illo tempore condonata. Sat enim eſt Deū aliquid in homine cernere, quo intuito dat, vt congruū meritū dicatur: quemadmodū Caietanus poſt alios rectè ponderat, humilitatem Marię à Domino inſpectam, hoc merito congrui, Chriſtum portare meritam fuiſſe, iuxta illud, Quia Dominus reſpexit humilitatem ancille ſuę, ecce beatã me dicent omnes generationes. † His planè ſatis perſpicuum redditur, congruū meritum hoc, aliquid in homine præuiſum ponere, ob quod Deus, tanquam ex ſecūda cauſa, quę Dei n. iij.

† Tho. in
epi. ad He-
br. c. 6. lec
3. col. pa. in
ſn.

† 1. 2. q. 114.

5. o. 22. q.

177. 1. 3. m.

† Tho. 3. q. 2
a. 11. c.

† Pſal. 11.

† Caiet. in 3.

par. q. 2. a.

11. c.

voluntati accedit, ut eius volitum iustum sit, prædestinet s o r. Aduuare prædestinationem factam iam, petitionibus nostris, aliud est quam ipsius prædestinationis congruam causam esse. C A M. Quo modo, congruum est, Deum exaudire sibi obediētes, non solum præsentē obediētiā, præstantes, verum etiam futurā pollicētes, cum antē quā gratiā infundat in hoc vel illo homine, gratiā proficere præscit: eodem quoque congruum fuisse subiungo: ut quos tales præsciuit, & prædestinauerit, gratias suas præparando, quas sine pœnitentia in tempore infundit. † s o r. Totum hoc nil quod hominis sit ostendit. C A M. Nōne hominis ille consensus est, quem primæ gratiæ oblatæ præstat? nōne hominis bonus vsus? ut hæc causā secunda, seu ratio voliti, vel causā equa, aut condecens in Deo sit, cur Petrum sua misericordia iustoque volito eligat, Iudam verò condignè reprobet? s o r. Sat mihi est, nunquam Thomam in sua Summa apertis verbis dixisse, hoc congruum debitum ipsius hominis esse. C A M. Audi quæso, quid Thomas in sua Sūma dixit: Videtur enim congruum, ut homini operanti secundam suam virtutem, Deus compenset, secundum excellentiam suæ virtutis. † Vbi apertè ostendit, nō soli bonitati Dei sic meritum congrui adscribi, ut nulla ratio eius quod in homine cernitur, habeatur, prout tu imaginaris: ad quem sanè modum Scotus loquitur, attritionem fide initiata, de congruo, cō- tritionis gratiam impetrare. † s o r. Hoc Pelagiani

† Amb. c.
9. et omnes
quos acer-
uauit sup. c.
7.

† 12. et 9.
114. a. 6. 3.
c. 6. c.

† Sco. 4. dif.
14. q. 2.

† Aug. de
bo. perse. c.
11.

† Sup. c. 7.

† ca. 10. §. 3

† Aug. in
li. 83. quæst.
9. 68.

† Aug. de
præde. san.
c. 101.

contēdebāt, ut posito opere bono, Deus infallibiliter illos in gratiā reciperet. C A M. Nō quidē doctō moratōque viro Soto conuenit, Scotū, immō Ambrosium, & cæteros patres omnes, qui hunc præuisum bonū vsum causam prædestinationis esse tenent, Pelagianos vocitare. Cur non animaduertis, Pelagianos naturæ vi, & auxilio generali, quasi ab homine, id causari, mordicus sustinuisse: Scotum autem non naturæ vi, atque auxiliij generalis ope, sed specialis: quemadmodum perspicuè lib. primo de Gratia & Libero arbitrio ostendit. Nō quidem Augustinum contemnere poteris, dicentem: Præcedit ergo aliquid in peccatoribus, quo quamuis nondum sint iustificati, digni efficiantur iustificatione. † Audi digni: & aut Augustinum abnega, aut tace: quandoquidem si gratis iustificamur, non aliud quam congruum meritum hoc esse potest. Quod cum ita sit, in prima gratia, id ipsum & in prædestinatione fuisse fateamur necesse est, quādo in nullo gratia à prædestinatione differt, nisi quia gratia est ipsa donatio: prædestinatio verò, ipsius gratiæ preparatio. † s o r. Quid reliquis testimoniis à me citatis tu respondes? C A M. Quid respondere potero? Doleo equidem has vulgatissimas sententias, quas mulierculæ quoque in ore habere solent, à Soto viro doctō recenseri, Non posse nos quasi ex nobis aliquid cogitare. Sine me nihil potestis facere. Nemo prius dedit illi. Gratia non est, quæ gratis nō datur. & id genus reliqua, quæ omnia meritum condignum præ se ferunt.

CAPITIS OCTAVI. §. I.

*Quo nomine appellanda sit causa hæc secunda
sequens præuisi boni usus gratiarum Dei,
quæ primæ causæ voluntatis suæ, in
ipsa prædestinatione additur.*

SOTVS, CAMERARIVS.

Causa præ
destinatio-
nis.Causa effi-
ciens.Causa fi-
nalis.Causa per
accidens.Causa ma-
terialis.Causa mo-
siua.

CAUSA hæc congrua quam tu ponis, ef-
ficiens causa prædestinationis erit? CAM.
Solutus Deus causa efficiens est. SOT. Nū
finalis? CAM. Gloriam Dei, causam fi-
nalem esse aio. SOT. Poterimus dicere causam per
accidens esse ad gratiam primam, quæ nihil ope-
ratur. Vel si ita placet, in genere causa materialis,
à qua Deus non mouetur ad prædestinandum vel
iustificandum? CAM. Causam secundam esse, qua
proprio motu Deus mouetur, paulò antè probaui, †
primæ voluntati ipsius Dei addendam. SOT.
Contendis ergo, Dei voluntatē idcirco rationabi-
lè esse, quia aliquid sit in Deo causa volendi. CAM.
Nil voluntatem Dei præcedit, quod causa volun-
tatis suæ esse possit, præter bonitatem suam: sed se-
cūda hæc causa, volūtatī addita, quæ prima est, iu-
stum Dei volitum facit, cur Petrum, non autem
Iudam prædestinavit. SOT. Quo auctore causam
hanc secundam primæ addis? CAM. De manu Re-
gis Assyriorum liberabo te, & ciuitatem istam (Do-
minus inquit) & protegam vibem istam, propter
me (ecce causam primam vides) & propter David
seruum meum, qui est causa secundæ. Dic, quæso, †

† Ephe. c. i.
1^a. Cor. 10.† Tho. sen.
4. dist. 1^a. q.1. ibi, Ad
4^m. c.† Rom. 4.
† in prin. c.† istius. c.
c. 4.† et supra,
c. 7. §. 4.

† 4. Reg. 20

ô Sote, quid plus est, retento eodè cōsilio Dei stabili
ac firmo, propter aliquam causam ab eo præscitam,
ferre alicuius rei sententiam: an verò sententiam
latam iam, retento eodem consilio, propter ali-
quod ab æterno præscitum, mutare? SOT. Mutare.
CAM. Audi ergo, quid Dominus Ezechie dixit:
Audiui orationem, vidi lachrymam tuam, ecce sa-
naui te: die tertio ascendes templum Domini, &
addam diebus tuis quindecim annos. quæ omnia
ab æterno facta sunt, eodem retento consilio, licet
nos aliquid mutari viderimus. SOT. Quæ bona
opera tu consideras circa gratiam primam? num
illa quæ iustificationem præcedunt: an verò illa
quæ iustificationem sequuntur? Vtram, mauius
partem elige. Si enim dixeris præcedentia opera
causam iustificationis esse, Pelagianus eris. Si verò
sequentia consideraueris, quomodo causa primæ
gratiæ erunt, cum ipsa opera effectus primæ gratiæ
sint, proindeque & prædestinationis? CAM. Quan-
tum ad præcedentia opera attinet, Dei spiritu mo-
uente, animam ad primam gratiam suscipiendam,
de congruo, illis inspectis, præparari aio: Nec pro-
pterea Pelagianus ero: siquidem illi, tanquam pri-
mæ gratiæ meritum, eorum opera proponebant:
Ego autem aliter dico: nempe eadem opera quæ
causa meritoria finis prædestinationis sunt, causam
adhuc congruam esse, qua Deus ad prædestinan-
dum, & primam gratiam infundendum moueatur.
Siquidem quo modo Deus saluat te, eodem præ-
o. ij.

† 4. Reg. 20
Isa. 38.† 22^a. q. 17^r
4. 6. 2^m.† Vide in
li. i. de gra.c. lib. arb.
c. 10. §. 3.

c. 4.

destinavit. † gratias preparando, quibus homo salu-
 lutem, quam secundum misericordiam Deus ipse
 principaliter dat, secundo (vt aiunt) secundum
 iustitiam meretur. † Hoc sustinui cum aliis, hoc
 & tecum in capite precedenti. Neque censor meus
 eris: si ipsam hominis obedientiam, seu consensum
 proponam, quem præcitat Deus antequam primam
 gratiam infundat: nam tu quoque hoc affirmare
 soles? s o r. Hæc profectò nemo inficias iuit vn-
 quam, nec aded poterit esse quisquam ingenio ob-
 tuso, vt hoc postremum neget. c a m. Habes igitur,
 venerande pater, quomodo opera futura bona
 præuisa, concausa congrua sint, quæ tanquam se-
 cunda causa diuinæ voluntati accedit, quæ prima
 est: vt quos taliter Deus bene vsuros suis gratiis
 præsciuerit, & prædestinauerit: effectum autem om-
 nium, sub quibus prima gratia cõcludatur, causam
 indirectam ipsum hominem fuisse. s o r. Quare
 indirecta? c a m. Quia non impedit quod impe-
 dire possit, ita vt non eo nihil agente gratia intro-
 mittatur. Vel, si ita placeat, causa sine qua nõ.
 si denique causam congruam mecum vocare nõ-
 lueris, dic saltem causam æquam esse, vel causam
 condecentem, vel rationabilem. Dic vt vis, modò
 hoc vnum mente concipias, nempe Deum, qui ge-
 neraliter omnes saluos fieri volebat, si ipsi salui esse
 vellent, addita præsciencia omnium futurorum, pro-
 pter ipsam præscienciam boni vel mali vsus grati-
 arum, specialiter sua misericordia iustoque volito

† *Tho. 1. q.*23. a. 5. *ibi**Sed contra.*† *Vide inf.**in Protesta**re parte. 4.*

c. 1.

† *Tho. Sen.*4. d. 1. *ibi*ad 4^m. c.† *Tho. 3. q.*

47. r. c.

† *Diximus*7° li. de gra.

eg. lib. ar.

lib. r. c. 8.

† *Diximus*

suprà c. 1.

§. 4. et c. 4.

*Concausa.**Indirecta.**Sine qua nõ**Causa con-**grua.**Causa æ-**qua.**Causa con-**decens.**Causa ra-**tionalis.*

Petrum elegisse, Iudam verò condignè reprobasse.
 hoc enim agimus, hanc ob causam laboramus, vt
 causam inuestigemus iusti voliti Dei, quod ambo
 iustum esse fatemur. Vale Sote: & excusatum me
 habeto, si tuis principiis exclusis, reliqua quæ di-
 cturus eras, non ausculto. Ecce hic reuerendissimus
 Caietanus, veneradus Catherinus, Protestantésque
 multi adsunt, qui noua sua argumenta proponere
 venerunt, quibus omnia quæ diximus subuertere
 conantur: & cum tecum de his disputauerim, quæ
 tecum differenda erant, ad illos me conuertam.

CAPVT NONVM.

*Augustini sententia multa hoc loco acervantur, qui-
 bus Ambrosii opinionem sequutus est.*

CAIETANVS. CAMERARIVS.

VNDE hæc audacia tua, vt posthabitis Au-
 gustino & aliis multis, te solum sapere
 putes? c a m. Absit vt hoc cogitem: in-
 dignum equidem eorum discipulum me
 esse existimo c a i. Cur igitur non siles? c a m. Nul-
 lum sanè verbum profero quod ab Ambrosij, Au-
 gustini, & Thomæ sententia abhorreat: neque aliud
 quæro, quàm Ambrosium, Augustinũ, & Thomã id
 ipsum sensisse, omnibus cõmonstrare. Quis enim
 scit, an ille qui asinam Balaæ loqui fecit, concedat vt
 & ego bene aliquid loqui possim? c a i. Cælũ digito
 tãgere facilius tibi erit, quàm hos patres cõciliare.
 c a m. Quid mentẽ tuam sollicitat, vt rẽ hanc impossi-

bilē esse putes? CAI. Quē cōcordia inter Augustinū,
& Ambrosiū, vllō vnquam tēpore imaginari pote-
rit? Ambrosio, cum suis dicente, opera præuisa cau-
sam prædestinationis esse: Augustino verò, cū ceteris
qui ipsum sequuntur, non esse? CAM. Quem in modū
verba Ambrosij interpretanda sint, vt Augustino
in nullo contradicant, iandudū fufissimē narraui. † *Sup. c. 3.*
CAI. Quid ad me de his quæ cum aliis differuisti? *Et. 4.*
CAM. Præter ea quæ Augustini autoritate, con-
gruum hoc, quo Deus ad prædestinandum moue-
tur, perspicuē probaui, † magna adhuc farragine *† Sup. c. 8.*
sententiarum Augustini, Ambrosij opinionem ap-
probantis, sic te obruam, vt nulla loquendi facul-
tas tibi relinquatur. sic enim ipse ait: [Quos enim
Deus suos, fidei opere, futuros esse prænouit, hos
prædestinauit ad gloriam.] † Audi fidei opera, qua- *† De præd.*
si non ex operibus legis, sed ex fidelibus quæ præ- *Dei c. 5.*
sciuit. † Et alio in loco, nō enim prædestinaret, nisi *† Sup. c. 6.*
eum peccaturū præsciret. & paulò post, Nam præde- *§. 1. et. c. 7.*
stinatio non fieret, (prædestinationem pro ipsa re- *§. 3.*
probatione vsurpās) nisi offensio futura esset, quam
offensionem qui præsciuit esse, offensionis vltionem
vt iustus iudex prædestinauit. Ex præscientia
igitur offensionis, prædestinatio emanauit vltionis:
sicut ex præscientia virtutis, prædestinatio fieri so-
let remunerationis. † Et post pauca, Quos absque *† De præd.*
correctione, diabolica persuasioni militaturos esse *Dei. c. 3.*
præsciuit, hos pro certo prædestinauit ad pœnā. † CAI. *† De præd.*
Nosti, Camerari, palām Erasmiū negasse, illum librū *Dei c. 5.*

Augustini esse. CAM. Eiusmodi deliria multa Eras-
mum dixisse, res omnibus nota est. CAI. Ratione
ad hoc dicendum mouetur. CAM. Quæ? CAI. In
primis quia Augustinus fortiter refellit prædestina-
tionem esse ex operibus nostris. CAM. Sic euenire
istis rhetoribus solet, qui etsi Theologiā non cal-
leant, Theologi tamē videri volūt. Damnauit pla-
nē Augustinus illos, qui tenent ex operibus nostris
prædestinationem esse factam: approbat quoque
eos quibus placuit ex vocante propter opera fi-
delia præuisa dictum esse, quia maior seruiet mi-
nori. † quod in hoc libro confirmat. CAI. Secun-
do loco, breuitatem libri obseruat. CAM. Ignorare
se fingit Augustinum, tempore quo librum de præ-
destinatione sanctorum scribebat, librum quoque
Retractionum in manibus habuisse, † sicuti ipse-
met fatetur. † quo fit, vt id quod in libro Retracta-
tionum Augustinus non declarauerat, tametsi in
multis locis illud obiter dixisset, † libro illo paruo
de prædestinatione Dei, his verbis, omnem dispu-
tationē concludēs suppleuerit, vt in nullo ab Am-
brosio suo magistro & spiritali patre, in hac præ-
destinationis quæstione dissentiret. Addat tamen
Erasmus alias rationes mille, & ego vnico responso
omnia excludam. CAI. Quæ? CAM. Tibi impri-
mis, deinde Erasmo, postremò lectoribus omnibus
apertè nunc ostendam, Augustinū ipsi Ambrosio
nominatim subscripsisse. Rursum nil in libro illo
de prædestinatione Dei contineri, quod Augusti-
o. iij.

† *Sup. c. 5.*
§. 3.

† *De bono.*
per. c. 21. et
de præd.
sanct. c. 3.
† In argu-
mēto lib. de
præd. sanc.
† Dicemus
paulò post.

nus expressis verbis in aliis libris non scripserit, quos Augustini esse, Erasmus fatetur. C A I. Ambrosio Augustinū subscripsisse, principio audiamus: deinde reliqua. C A M. Sic ipse inquit, [Puto tamē eos qui de hac re sententias tractatorum requirūt, sanctos, & in fide Christiana, laudabiliter vsquequaque diffamatos viros, Cyprianum & Ambrosium, quorum tam clara testimonia posuimus, debere sufficere]. Audi Ambrosium & Cyprianum pro magistris cum principio accepisse. deinde verò subiūgit, [& debere ad vtrumque, id est vt gratiam Dei gratuitam, sicut credēda atque prædicanda est, per omnia credentes, per omnia prædicent: & eandem prædicationem prædicationi qua hortamur pigros, vel corripimus malos, non opinentur aduersam.]† *De bono. pers. c. 19.*

Quid vltra opras? Num Augustinus insipiens, vt Ambrosio modum prædestinationis non intelligenti detulisset, iubens vt quomodo ipse prædestinationem prædicabat, eodem ab aliis prædicanda esset? At quid pro præscientia malorum operum Ambrosio cōformis Augustinus addidit? Hæc que sequuntur verba. [Quidam disputator catholicus, idcirco in Tyriis & Sidoniis miracula non esse facta declarat, quia præsciuit Dominus à fide fuisse postea discessuros, & grauiori pœnæ obnoxios futuros:†] ita vt præscientia mali vsus, causa denegandi primam gratiam fuerit, ne Euangelium prædicetur. Quòd si in prima gratia hunc in modum se habet, itidem in ipsa prædestinatione se habebit: † *De bono. pers. c. 10.*

† *De præd. san. c. 10.* quandoquidem hæc, duo æqualiter iudicantur †? Audi quæso Caietane, quid deinde idem Augustinus dixerit: [Non autem promisit fidem gentium, quam sibi homines faciunt: sed vt promitteret quod ipse facit, illa præsciuit homines esse facturos†.] Vbi & eorum quæ ipse facturus erat, & hominis consensus præscientiam, antequam primam gratiam infunderet, Deum habuisse constat. Itaque & præparando gratias, eadem præsciuisse, cum non aliter ab æterno illas præparauerit, quam in tempore data sunt, Paulo dicente manifestata duntaxat esse. † Et alio in loco: [Deus ergo donat perseuerantiam vsque ad finem: Hoc Deus futurū esse præsciuit: Ipsa prædestinatio est sanctorū, quos elegit in Christo ante constitutionem mundi, vt essent sancti & immaculati in cōspectu eius in charitate, prædestinans eos in adoptionem filiorum†.]

† *De bono. pers. c. 10.* Perseuerare autem vsque in finem, bonum vsum gratiarum Dei complectitur, & præsciendo perseuerantiam, quæ Dei gratia, & hominis cooperatione futura erat, ipsum quoque bonum vsum præsciuit: itaque & prædestinavit. Vis hoc apertius cernere? Augustinum lege, quando super illis verbis, Miserebor cui miserebor, Ambrosium sequitur. † Quibus fit, vt tametsi in eodem loco Ambrosium negare prima fronte videatur, non tamen ipsum abneget, sed eos qui tenent, præuisa opera bona meritum condignum gignere: quod notorius Pelagianismus esset, ab Ambrosio nunquam p. j.

cogitatus. Hęc certè sola atq; firma ratio esse debet, vt dicamus, Augustinũ nũquã cõtra Ambrosiũ aliquid in re hac esse locutũ, nimirũ q̃ Ambrosiũ ubique magnificat. † Vis videre Augustinũ tacito Am- † De bon. brofio illius verba ad amussim cõfirmasse: verba hęc † De bon. obserua, [Nõ ergo elegit opera cuiusq; in præscien- tiam, quæ ipse daturus est,] de quib⁹ operibus solius hominis, Pelagiani gloriabantur: [sed fidem elegit in præscientia: vt quem sibi crediturum esse præsciuit, ipsum elegerit, cui spiritum sanctum daret, vt bona operando, etiam æternam vitam consequeretur.] † Hoc enim si rectè expendis, omnino sile- † De præd. bis: quando non eam ob causam opera Augusti- san. c. 3. nus excludit, vt ipsa quoque præscita à Deo non sint, qui omnium futurorum præscientiam habet: sed quia futura opera fidelia duntaxat prædestinãdo præscit. Id ipsum alio in loco his verbis confir- † Dixi sup. mat, [An quisquã dicere audebit Deum non præ- c. 7. §. 3. sciuisse quibus esset daturus vt crederent.] Et paulò p̃d̃st: [Hęc prædestinatio sanctorũ nihil aliud est, quàm præscientia scilicet, & præparatio beneficiorum Dei.] Rursum cùm de ipsis operib⁹ à Domino præparatis ageret, sic ait: [An fortè nec ipsa dicuntur prædestinata? Ergo nec dantur à Deo, aut ea se daturum esse nesciuit: Quod si dantur, & ea se daturum esse præsciuit, profectò prædestinauit.] † De bono per se. c. 14. Et iterum c. 19. † De bono per se. c. 17.

† De præd. credituri erant: quo audito, dic tu præscientiam hanc, tanquam causam secundam, primæ causæ voluntatis Dei additam fuisse, vt pro tali tẽpore Christum in mundum aduenturum definiuerit: quod † De bono per se. c. 19. prædestinare est. † Porro nõnne Augustinus super illud Ioannis, quando dicit, Israëlita obcæcati iam non poterant credere, quærens quare non poterãt credere, sic respondet: [Si à me quæatur, citò respõdebo, quia nolabant: Malam quidẽ eorum voluntatẽ præuidit Deus: & per prophetam prænũciauit † Aug. Ioã. 12. ille, cui abscondi futura nõ possunt.] Rursum causam inquirens quare Deus hominẽ reprobatũ creauit, hoc pro causa Augustinus assignat, [quia præuidit quid de malis eorũ esset facturus: sic eis reliquit, vnde & ipsi aliquid facerent, quod quicquid culpabiliter eligeret, illum de se laudabiliter operatẽ inuenirẽt.] Siquis enim cũ Augustino hoc asserat, apertè præscientiã omnium futurorũ cõfiteretur, quã † De gene. ad literam lib. xi. c. 9. August. ibi & alio in loco palã fatetur. Hęc enim de ciui. Dei lib. xi. c. 18. præscientiã intuens Augustinus, in hęc verba prorupit. [Si ergo hanc voluntatem tuam crastinam † De bono per se. c. 14. Et iterum c. 19. nouit, & omnium hominum, siue qui sunt, siue qui futuri sunt, futuras præuidet voluntates: multo magis præuidet quid de iustis impiisque sit facturus.] † Aliis præterea Augustini verbis vt hoc tẽ- † De bono per se. c. 17. et ibi, Cum hac et alia. neam adducor, cùm inquit illos præscitos esse, quos deinde liberat & coronat. † Et denique te rogabo, an homo vocatus possit non accedere? C A I. Quando secũdum propositũ vocatur, semper p. ij.

accedit. CAME. Quid secundum propositum vocare est? CAI. Alta vocatione, vt non contradicat. CAM. Sit ad eò alta, vt cœlum è terra digito tangat: num propterea Deus inæqualis prouisor, qui omnes congruenter vocat?† nūquid tunc absque Libero arbitrio accedet? CAI. Minimè. CAM. Ergo ex hoc intellige, q̄ tametsi Deus plus vni quàm alteri ex gratis suis conferre possit: non propter altitudinem vocationis, quasi vi homines accedant (qui alioqui suo libero arbitrio gratiã refutare possunt†) secundum propositum vocari dicantur: fed quia in duobus pariter vocatis, vnum neglecturum gratiam à generali prouidentia ei oblata præsciuit, quem propterea secundum propositum non vocauit. Alterum verò consensurū præsciuit, & idcirco secundū propositū prædestinavit, illaq; vocatione vocauit, de qua dicitur sine pœnitentia sunt dona Dei.† Quid dicã, ô Caierane, aduersus illos qui hoc meritum cõgrui Augustinū ignorasse cēsant? Quid enim Ambrosius dixit? CAI. Neminem damnat antequàm peccet, neminē coronat antequàm vincat. CAM. Nõne vtrunq; August. dixit, cum scripsit, Deus perpetuò iustus remunerator, aut damnator est?† Vis apertioribus verbis penes Augustinū hoc legere? Sic enim ipse ait: [Non prius Deus ipse est vltor, quàm aliquis sit peccator†.] Augustinū lege, qui cum Donatistas eam ob causam reprehenderet, quia volebant ea credere, quæ de ecclesia prophetæ prædixerant, nempe Ecclesiam in toto mūdo esse propagandam, sic esse impleta hominum

† Aug. ad
Simp. li. 1.
q. 2. dixi sã
prã. c. 6. §. 3

† Dixi de
gra. & lib.
arb. li. 1. c. 8.

† De bono.
perf. c. 13.

† De actis
contra Fœ-
licem lib. 2.
c. 3.

† Aug. su-
per Gen.
c. 24.

voluntate, qui eam voluerunt: hunc in modum eis respondet. [Quis insanissimus dixerit, futuras hominum voluntates Deum nescire? Cur ergo hoc potius non prænunciauit quod de volūtibus hominum sciebat esse futurum? Et paulò pòst, cum de Iuda & Petro loqueretur, subiunxit: Ideò fuit de istis certa prædictio, quia & Deus etiã futuras præuidet voluntates.†] Potuit ne apertius Augustinus ostendere, præuisa opera bona, prædestinationis cõgruam concausam esse, reprobationis verò condignam? Ad hæc verba illa Augustini addam, quibus conformis Ambrosio, quæstionem hanc apertis verbis declarat. sic enim ille inquit: [Cur enim est improbatus Esau, nondum natus, qui nec credere poterat vocanti, nec contemnere vocationem, nec boni vel mali aliquid operari, sine præscientia Dei malæ voluntatis eius? Cur non & Iacob præscientia Dei approbatus est futura bonæ volūtatis eius? Quod si semel concesseris, potuisse quẽquam approbari vel improbari, ex eo quod nondum in illo erat, fed quia Deus futurum esse præsciebat: conficitur, eum potuisse etiam ex operibus approbari, quæ in illo Deus futura esse præsciebat, quanuis nondum esset aliquid operatus. Et omnino te nihil adiuuabit, quod nondum nati erant, cum dictū esset, Et maior seruiet minori. Vt hîc ostendas non ex operibus dictum, quia nondum quicquam erat operatus.†] Memor perpetuò verborum illorum Augustini esto, [vlla sua futura esse dona, & p. iij.

† Aug. de
vni. eccl.
c. 9.

† Aug. ad
Simpl. q. 2.

quæ danda essent, & quibus danda essent, quæ Deus præscire non potuit, ac per hoc prædestinatos ab illo esse.†] Audi, ac per hoc ut causam prædestinationis à præscientia ortam cernas. ^{† De bon. perf. c. 17.} Iisquæ rectè expensis, si mille adhuc Augustini sententiæ afferantur, quæ præuisum bonum vsum gratiarum Dei, causam prædestinationis non esse dicerent, vnico responso illas respue: quippe Augustinum ex homine causam hanc oriri, quæ voluntatem Dei antecedit, perpetuò negasse: sequentem verò præuisam, à qua nihil, quod hominis sit, in Deum emergat: immò potius, ut ex hoc, Deus illud velit, admisisse.† Et denique duo ex his quæ dixi ut memoriæ mandes, rogo. Alterum cum dixit, [Non autem promisit fidem gentiū, quam sibi homines faciunt: sed ut promitteret quod ipse facit, illa præsciuit homines esse facturos.†] Alterū, ut animaduertas, nunquam Augustinum congruum meritum exclusisse, sed condignum: hac sententia omnia cōcludens: [Debitam pœnam reddi damnato, indebitam gratiā liberato.†] quod apertius cernes, si verba illa Augustini legas, [Cernitis autē procul dubio cernitis, quāta manifestatione Apostolici eloquij defendantur hæc gratia, cōtra quam merita extollunt humana, tanquā homo aliquid prior det, ut retribuatur ei.†] his sanè verbis perspicuè vides humana merita Augustinū perpetuò exclusisse. Dic quaeso, Caietane, cur Paulus ad Ephesios, † cum omnia enarrasset, quæ Deus prædestinādo fecit, cuncta

† Aug. de bon. perf. c. 17. Dixim' sū. c. 4. §. 1.

† Aug. de præd. sanct. c. 10. et 18.

† Aug. epi. 105. col. 2. et de præd. et gra. c. 14

† De præd. sanct. c. 18. et de præd. et gra. c. 16. † Eph. 1.

in Iesum Christum referens, confestim subiunxit: [In quo & nos forte vocati sumus, prædestinati secundum propositum eius.] paulò verò post: [In quo & vos cum audissetis verbum veritatis, Euangelium salutis vestræ credidistis.] Rursum, [In quo & credentes signati estis spiritu sancto?] C A I. Auditor esse volo. C A M. Augustinum audias quaeso, cui placuit non propterea Paulum gratias egisse, quia Euangelium eis annunciatum fuerit, sed quia crediderunt: ac credendo signati spiritu sancto fuerunt.† C A I. Quid ex his contendis? C A M. Gaudebo & ego cum Augustino, in hoc cōtextu legere, minimè tunc Ephesios spiritu sancto fuisse signatos, quando Euangelium fuit annunciatum: sed quando crediderunt: vnde hoc consequens necessariū emergit, nempe, ut cum gratia & prædestinatio pari passu ambulent:† gratia eo modo quo collata fuit in tempore, eodem ab æterno fuerit præparata: non ut vocatis duntaxat daretur, sed vocatis credentibus, pro quibus illas præparauit. quod perinde est, ac si diceremus, quos obaudituros præsciuit illos prædestinavit: vti Ambrosius docet, cui Augustinus subscribit. Vtinam Caluinus adesset, ut vel taceret, vel saltè se ab Augustino nec syllaba discedere, asserere non auderet.

† De præd. sanct. c. 19.

† De præd. sanct. c. 10.

CAPITIS NONI. §. I.

Meritum congrui, in prædestinatione, Thomam
& Scotum cogitasse, Caietanus negat.
p. iij.

VR neque Thomas, neque Scotus, cum de prædestinatione agerent, huius motus congrui meminerunt? CAM. Ea lege, quæ Soto iandudum ostendi tibi placet, Thomæ opinionem satis apertam videbis, qui causas enumerans, in quibus Dei adiutores in ipsa prædestinatione sumus, hanc causam congruam promerentem primam gratiam, acervauit. CAI. Vbi scilicet pro alio quis orat. CAM. Sat est, voce hac congrui, in prædestinatione usum fuisse. Quod autem in persona propria idem sit, præter ea quæ cum Soto dudum dixi, paulò post Thomæ sententias, id ipsum sentientis auscultabis. Interim verò Scotum lege qui de prædestinatione agens, Henrici opinionem, id ipsum sentientis affert, à qua denique ipse non discedit. CAI. Nonne ab ipsa discedere videtur, quando in §. Contra istud Petrus, sic ait: nec mirum quod non ponitur similis processus prædestinationis & reprobationis, quia bona attribuitur principaliter Deo: mala autem nobis: & ira Deum prædestinare sine ratione, congruit bonitati suæ: sed velle ipsum damnare, non videtur illi immediate posse attribui, respectu obiecti, ut cogniti in suis puris naturalibus: sed tantum respectu obiecti ut cogniti in peccato mortali finali. CAM. Pro nobis opinio Scoti est, quia non dicit, sine ratione congruit bonitati suæ prædestinare, id est absque vlla causa: sed verba illa, sine ratione, pro merito con-

Scotus pro nobis.

† c. 8.

† p. sent.

dist. 41. q.

1. a. q. 4. c.

† Sco. lib. 1.

sent. dist.

41. §. ista

igitur im-

probans.

digno usurpat: volens secundum meritum condignum obstinatum damnari, non autem sic electum prædestinari: sed secundum quod congruit bonitati suæ. Audi vocem congruit, ut congruum proponi in ipsa prædestinatione videas: Non quidem res noua est, Scotum in Deo causam congruam posuisse, ijs qui Scotum in manibus habere consuecunt. Vni Henrici argumento tu responde Caietane, si potes. CAI. Cui? CAM. Comuni sententia, duo omnes Theologi concludunt. Alterum, in omni opere Dei misericordia referto, iustitiam perpetuò concurrere: † Alterum, quod Augustinus ubique recenset, nempe iustissimo iudicio Deum nos prædestinare. CAI. Dem ista. CAM. Confestim ille subiungit, aliquam esse congruentiam ex parte illius qui eligitur, quæ non est in persona alterius qui non eligitur. Itaque sicut ex parte prædestinati aliquid ponitur, quod additur voluntati Dei reprobantis: itidem aliquid addatur voluntati Dei prædestinantis. Manent namque ipsæ duæ prouidentie simul, quarum altera generaliter misericordiam, altera generatim iustitiam ostendunt: quibus hæc duæ causæ non tanquam illæ quæ Dei voluntatē præcedant, sed quæ sequantur, ex parte hominis aliquid præscitum, primæ causæ voluntatis Dei addunt, ut iusto voluto specialiter Petrum prædestinet, Iudam verò reprobet. Hoc enim aliqui ignorantes, & voluntatē Dei in genere, quæ in ordine prouidentie consideratur, cum voluntatem Dei in specie, quæ in ordine prædestina-

Præuisus bonus vsus causa congrua prædestinationis est, mala vero causa congrua reprobationis.

† Bas. psal.

114.

† Aug. de

bon. pers. c. 11.

c. 11.

† 1. sen. dist.

41. ibi, Iste

igitur.

tionis manet, quadam mistura confundentes, se & reliquos in maxima confusione reliquerunt. Hic tamen sensus verus, ne summoto hoc congruo, partialem ipsum Deum faciamus, cur noluerit istius, sicut illius misereri. Cui rationi etsi sufficiat respondere, Deum in gratia nemini debitore esse: nescio tamen quid præ se ferre videtur, quod populo durū audire est, ut absque causa alterū prædestinet, alterum saluet. & via daretur, ut dyscoli adhuc dicerent, si ita est, omnia necessariò eueniunt: cum autem ab ipsa præscientia, diuersas oriri causas cernent, omnino silebunt. Dura quidem res esse videtur, ut Sotus propterea quòd hoc congruum Scotum inuenisse autumat, Pelagianum eum esse dicat: tu verò Caietane, hoc congruum Scotum nec somniasse censeas: & tamen ambo docti viri estis.

CAPITIS NONI. §. II.

Hoc loco non solum congruum Thomam admisisse ostenditur, verum etiam Ambrosio omnino subscripsisse.

CAIETANVS, CAMERARIVS.

VR Thomæ in hac re tanti momenti penitus oblitus es? CAME. Quomodo oblitus? CAI. Ut quo modo cum Scoto & aliis disputasti, eodem cum Thoma disputasses. CAM. Cum nil disputatione dignum, contra Thomam habeam, Et hoc meum institutum sit, nempe ut cum illis disputē, qui vel penes

† Scotus 4.
sen. q. 3. col.
2. ibi, hic
quatuor.

nostros, vel penes protestantes, alicuius nominis sunt, ac nostræ huic conclusioni aduersantur: idcirco Thomas à me præteritus videtur. Non quidē opus insigne nobilis, doctique Theologi Domini Claudij Espençai, obliuioni tradidissē, si huic nostræ sententiæ, immò potius catholicorum patrū contradiceret. Hoc tantum abest, ut cum nominalibus concertare voluerim. CAI. Quid causæ. CAM. Quia loqui potius ob mundi gloriam, quàm veritatem pro animæ salute inuenire laborant. CAI. Thomæ ergo autoritate, hanc à te propositā conclusionem, disputare profiteris. CAM. Ambrosius, meus auriga est, cuius sententiam August. & Thomæ autoritate cōfirmo: atque ab his edoctus, ceterorū argumenta diluo. CAI. Nonne Thomas opera præuisa non esse causam totius prædestinationis sustinet? † cuius contrarium tu tenes. CAM. Augustinum ibi, cōtra Pelagianos Thomas sequitur, dum ait præscientiam hanc, condignam causam, totius prædestinationis, vel omnium effectuum in communi, esse non posse. CAI. Quis isthuc tibi reuelauit? CAME. Verba Thomæ, qui principio articuli illius, talem titulum inscripsit: Vtrum præscientia meritorum sit causa prædestinationis. Rursum quia in ipsis argumentis, perpetuò de causa condigna tractat: præsertim in corpore, ubi principaliter Pelagianos cōdemnat. Inter quæ, ea ego maximè obseruo, quæ in solutione primi argumenti scripsit, inquiens, vsum gratiæ bonū

† Tho. 1. q.
23. a. 5. et 1.
sen. dist. 41.
q. 1. a. 3. c.

præscitum, non esse ratione collationis gratiæ, nisi secundum rationem causæ finalis. quod perinde est ac si diceret, Opera quæ sunt causa meritoria gloriæ, non sunt causa meritoria primæ gratiæ: quemadmodum idem Thomas alio in loco seipsum declarat, cum dicit, Vnde ponere quoddam meritum ex parte nostra præsupponatur, cuius præscientia sit ratio prædestinationis, nihil est aliud quam gratiã ponere, dari ex meritis nostris, principiumque bonorum operum esse ex nobis, confirmationem verò ex Deo. Id planè quod dixerat in Summa, cum ait, Et sic impossibile est, quoddam totus prædestinationis effectus in communi habeat aliquã causam ex parte nostra. † Audi, ex parte nostra. Non autem negat quin id quod ipse præscit in homine, causa sequens voluntatem Dei non sit, cur iusto volito Petrum, non autem Iudam prædestinavit. Præscientia quidem vrget, quæ prædestinationem præcedat, sine qua, secundum Thomam, prædestinare non poterat. Nō quidem præuisum bonum vsum gratiarum Thomas negavit, qui alio in loco dixit, prædestinationem quandam ratione ordinis aliquorum in salutem æternam esse, in mente diuina existentem: quando si ratio ordinis est, ordo ipse omnem ordinem cōprehendere potest. C A I. Cur potius verba Thomæ in solutione argumenti tertij non ponderas, vbi postquam causam in communi enarrasset, quippe Deum idcirco quosdam prædestinasse, quosdam verò reprobasse,

† Tho. Ro.
8. lect. 6.

† 1^a. q. 23.
c. 1^m.

† Rom. 8.
lect. 6.

† 1^a. q. 23.
a. 2. c.

quia adhuc decens erat, se iustum & misericordem esse, ex æquo ostendere: in particulari verò pro causa, solam voluntatem Dei præposuit. C A M. Sic & nos tenemus. sed quia iusta ipsa voluntas est, hanc iustitiam quærentes, à præscientia futurorum omnium oriri, eiusdem Thomæ autoritate affirmamus. C A I. Vbi? C A M. Probo hoc in primis, ex verbis Thomæ in eodem loco, cum dixit, Sicut autem saluos nos fecit, ita prædestinavit nos saluos fieri. † pro quo Pauli sententiã affert, cum inquit, Salutem absque operibus à Christo nobis condonatum esset: cui alia verba Pauli addenda sunt, cum ait, Et vocavit nos vocatione sua sancta, non secundum opera nostra: sed secundum propositum suum, & gratiam quæ data est nobis in Christo Iesu, ante tempora secularia, manifestata est autem nunc, per illuminationem saluatoris nostri Iesu Christi. † Vbi perspicue cernis, id quod factum est ante tempus, eodem modo manifestatum esse in tempore, sicuti Paulus alio in loco hoc declarat, inquit, Quos prædestinavit, vocavit, iustificavit, glorificavit, † quæ simul iuncta, Thomæ sententiã aperte probant. Cum enim sic locutus est, & alibi dicat, Dei misericordia principaliter nos saluari, & secundariò propter iustitiã nostram, satis aperte docuit, ipsam iustitiã, quæ prima causa salutis non est, secundam congruam causam ipsi Deo fuisse, vt Petrum non autem Iudam prædestinaverit: ita quidem, vt volitum Dei, dum prædestinavit, ex præscientia futurorum iustum fuerit,

Sicut saluos nos fecit, ita prædestinavit.

† Tho. pa. q.
23. ar. 5. ibi.
sed contra.
† Ad Titum.
3.

† 2. Timo. 1.

Rom. 8.

iustum quoque dum saluat, propter hominis quoque meritum cum gratia cooperantis, quemadmodum iamiam dicemus. † Ad hæc alteram Thomæ doctrinam addam, quam in tertia parte fundamento locat, nempe præscientiam omnium futurorum, prædestinationem præcedere. † euidentiſſimè docens, hanc præscientiã futurorũ, causam prædestinationis eſſe, in quo, Ambrosio ſubſcribit. C A I. Falfa doctrina illa eſt, ſi omnium futurorum præſcientiam, prædeſtinationẽ præcedere ſentiat. C A M. Non quidem poſſum virtutem atque inſignem ſcientiam tuam hac ætate non extollere, vt nemini tuo ſeculo cedere debueris, tibi autẽ multi: ſed ille melancholicus humor, quem ego diu in te permaniſſe noui, in cauſa fuit, vt quædam, licet pauca, in ſenectute tua dixeris, quæ pro veris à ceteris doctis viris minimè recipiuntur. Auguſtinum audi obſecro, cuius verba ſic habent. Nam confiteri eſſe Deum, & negare præſcium eſſe omniũ futurorum, apertiffima inſania eſt. † C A I. Partẽ futurorũ, quantum ad prædeſtinationem attinet, præſcit. C A M. Tuum eſt hoc probare, aut ſilere. C A I. Tu quoque cum recentioribus quibuſdam contemptui me habes? C A M. Bono animo eſto, Caietane, nec dubites nomen tuũ magnum, etſi in paucis erraueris, ab aliquo lædi poſſe. Sic enim Tertulliano, Origeni, & aliis multis ſapienſiſſimis viris eueniſſe legimus. C A I. Cur igitur excachinnant? C A M. Quis ſcit an illi propterea te floccifaciant, quia eis datum non

† *Infrã in
Pror. parte
4. c. 1.*

† *Tho. parte
3. ar. 3. 4^m.*

† *De lib. ar.
lib. 3. c. 3.*

eſt conceptus tuos capere? At rogabo ego, vbi illa conſueta modeſtia tua? vbi Thomæ Angelici doctoris ſcientia ſtabilis & firma, vt tu modo illam falſam dicere non erubeſcas? falſanc hæc Thomæ partitio erit, quam omnes patres ſequuntur? aut Auguſtinũ in citato à me loco negare vis, cui placuit, Dei præſcientiam omnium futurorum eſſe? Cur non potius tua falſa, dum exemplum omnium futurorum vt præſciri non poſſint, in Petro ſaluãdo ponis? Auguſtini immemor, qui paulò poſt, ſequentia verba addidit: Si enim voluntatem tuam craftinam nouit, & omnium hominũ, ſiue qui ſunt, ſiue qui futuri ſunt, futuras præuidet voluntates: multo magis præuidet quid de iuſtis impiũque ſit facturus. † C A I. Nonne Thomàs illorũ opinionem reſpuit, qui dicebant, idcirco alicui Deum gratiam daturũ, quia præſciuit eum bene uſurũ gratia, ſicut ſi alicui militi, Rex eam ob cauſam equũ daret, quia ſcit eo bene uſurũ. † C A M. Ponderanda, non autẽ deglutienda verba Thomæ ſunt, qui de merito hominis futuro diſputat: quærens an aliquid ex homine in Deũ referatur, quod à libero arbitrio hominis, à gratia ſegregato, oriatur: hoc quidem vnà cum Thoma nos negamus. Cur Thomã non legis, ô Caietane, quando dicit, quod tametſi Dei volũtas cauſam non habeat, niſi finem voluntatis ſuæ, tamẽ effectus voluntatis eius, ſcilicet ipſum volitum, ordinatum ad bonitatem ſuam, poteſt procedere ex aliqua cauſa quam Deus præſciuit ab æterno. Cur

† *Illos. c. 7.
aceruauit.*

† *De li. ar.
lib. 3. c. 3.*

† *vt ſuprà.*

† *1. q. 23. c.*

† *1. diſ. 41. q.
p. 4. 4.*

Volitum.

alteram Thomæ doctrinam negligis, ubi id intueberis quod ego dixi: nempe præuisionem aptitudinis uasis in gloriam, causam prædestinationis exitisse? Hæc enim illius uerba sunt: Prædestinatio respectu primi effectus, scilicet gratiæ, rationem magis liberalitatis quam iustitiæ habet: quia gratia datur gratis, & non redditur meritis: unde ex parte recipientis non est assignare causam, quare dignus sit gratia, sed solū dispositionem quandam naturalem, per quam præparamur ad gratiæ susceptionem. † *Tho. in q. disputatis 9. 6. a. 2. c.*

Audi dispositionem, quæ idem est quod aptitudo prædestinatione haudquaquam digna: quâdoquidē ex parte recipientis, nil dignum adest: quo fit, ut causa secunda congrua, dispositio ipsa hominis præuisa, ad prædestinandum sit. Sic enim intelligendo, præscientia omnium futurorum, non solum quæ in se ipso Deo, uerum etiam eorum, quæ in homine præscit, prædestinationem præcedit: † *Tho. in tert. a. parte q. 1. a. 3. 4. m.*

et si ex hoc non sequatur, actus nostros, siue primam gratiam præcedant, siue sequantur, ipsius prædestinationis primam causam esse. Deinde uerò suam doctrinam in quæstionibus disputatis tradens, iubet, ut minimè dicamus, opus nostrum causam esse uoluntatis diuinæ, neque etiam donationis gratiæ, sed solum liberalitatem quandam, quatenus debitor suæ uoluntati est, non autem in quantum rebus debitor est. † *Tho. in quæst. disp. 9. 6. a. 2. c.*

Quæ uerba aureis literis scribenda sunt, ut omne debitum quod ex homine in Deum considerari potest, omnino ex-

Deus uoluntati suæ debitor est.

cludatur: quanquam ex his quæ Deus in homine uidit, sibi ipsi debitor sit: quasi in illum proponat Deus gratiam infundere, quem scit se ad gratiam præparaturum. † *C A I.* Absit me uelle Thomæ doctrinam falsi accusare: distinguendam esse potius contēdo, ne falsa reddatur. *C A M.* Res satis dura est, partitionē tuā, Thomæ uerbis accommodare: siquidē tu, inter ea quæ ante prædestinationem & post eam præsciri possunt, distinguis: ac illa dūtaxat futura quæ prædestinationem præcedunt, ante prædestinationem præsciri contendis: quod Thomas non sensit: sed contrā, orationes sanctorum, quæ prædestinationem sequuntur, tanquam ipsius prædestinationis executionem, ante prædestinationē præsciras esset. Non quidem apertius hoc decidere Thomas potuit, quando dixit duas uoluntates in Deo adesse, antecedentem nimirum & consequentem: quarum secunda, id est uoluntas consequens, præscientiam operum præsupponit, non tanquam causam suæ uoluntatis, sed quasi rationem uoluit, sicut paulò antè dixi. Porro quid huic argumento, ex Thomæ doctrina sumpto, respondere tu poteris? Cū enim Thomas ipsam prædestinationem & reprobationem, quidnam essent, nobis ostēdere uoluisset, sic ait: Sicut enim prædestinatio includit uoluntatem conferendi gratiam & gloriam: ita reprobatio includit uoluntatē, permittendi aliquem cadere in culpā, & inferendi damnationis pœnam pro culpa. *C A M.* Quid ex his uerbis inferre uis?

† *Amb. ad Rom. c. 9.*

† *1. sent. dist. 41. a. 4. c.*

† *1. sent. dist. 41. q. 1. ar. 11. c. 1. par. 1. c. 19. j. o. q. 23. 5. c. quæ. disp. 9. 6. c.*

† *1. q. 23. a. 3. c.*

r. j.

CAM. Nempe ut Deus, qui casum reprobatorum, antequam eos reprobasset, præsciuit: ac proinde iuste eos tanquam illos reprobauit, qui oblatas gratias respicere debebant: cum duæ partes, altera nimirum damnatorum, altera prædestinatorum adesset, si quosdam idcirco reprobauit, quia præsciuit esse casuros: itidem præsciuit reliquos, qui oblatas gratias essent suscepturi: unde congrua causa secunda oritur, suæ voluntati qua voluit omnes saluos fieri, addenda, itaque propter utranque prædestinauerit. Hæc quidem prius à te expendenda erant, quam Thomam falsum doctorem esse putares. Quis enim Augustino contradicat dicenti, iusto iudicio Deum omnes prædestinare? C A I. Placuit magistro sententiarum, hæc sententiam Augustinum retractasse, quando alteram retractauit: quippe, fidem, causam meritoriam prædestinationis esse. CAM. Fabulæ. Scotum ibi legito, qui magistrum iuste condemnat.

† De bono
perse. c. II.

† 1. sen. di.
41. ibi, Sed
contra, i. fine

CAPITULI NONI. §. III.

Duas Caietanus Thomæ doctrinas affert, quæ præmissis contraria esse videntur.

CAIETANVS, CAMERARIVS.

NONNE tu idcirco onus hoc sustinuisti, ut Ambrosij opinionem præuisi boni usus gratiarum defenderes? CAME. Ita est. C A I. Aut ergo Thomam dum verba Ambrosij explicat, tu abnega: aut te illum non intellexisse, confiteri ne erubescas. Sic enim Thomæ

verba habent† [Ad primum ergo dicendum, quod debitus gratiæ usus, est quoddam ad quod diuina prouidentia, gratiam collatam ordinat. Vnde non potest esse, quod ipse rectus gratiæ usus præscitus, sit causa mouens ad dandum gratiam. Quod ergo Ambrosius dicit, Dabo illi gratiam, quem scio &c. non intelligendum est, quod perfecta cordis conuersio sit, inclinans voluntatem ad dandum gratiam: sed quod datam gratiam ad hoc ordinet, ut aliquis accepta gratia conuertatur ad Deum.] CAM. Nosti Caietane, non aliam ob causam ordinem illum à Thoma esse seruatum, ut antequam respondeat, quædam in corpore statuatur, nisi ut ab illo responsa deinde robur accipiant. C A I. Ita est. CAM. Thomæ itaque ego subscribo, cui in corpore placuit, neque præuisum bonum usum hunc, neque aliquid quod præcedat vel sequatur, causam meritoriam esse posse, quæ ipsam Dei gratiam, bonitatem, voluntatemque præcedat. C A I. Neque congruam. CAM. Fateor neque congruam dari, quæ primam causam voluntatis Dei sic præcedat, ut propter hominis plenam conuersionem, tanquam à prima causa, Deus ad dandum moueatur. Hoc enim Thomas sensit cum dixit, [Perfectam cordis conuersionem inclinantem ad dandum gratiam non esse, quin potius ut à gratia homo conuertatur ad Deum.] quod Deus præsciens proprio motu & voluntate, quæ prima causa est, prædestinat. C A I. Cur igitur frustra laboras, si præuisus bonus usus causa præcedens vo-

r. ij.

† In quæ-
sionib⁹ de
Veritate. q.
6. ar. 2. 1^m.

luntatem Dei, non est? C A M. Non quidem frustra laboro, dum hoc assequi conor, nempe ut intelligas, Thomam, qui nil Dei voluntatem antecedere probat, simul dixisse, præuisum hunc bonum usum gratiæ, causam secundam esse, primæ coniungendam, qua iustū Dei volitum reddatur, quare si omnes sua prouidentia saluos esse voluit, quosdam antequam essent, prædestinavit, quosdam verò reprobavit. Hoc Thomam tenere, paulò antè probavi, hoc in præsentia cōfirmo, propter hæc verba quæ sequuntur: [Contrà est quod dicitur, &c.] quibus de merito condigno se loqui apertè ostendit. C A I E. Hæc alia Thomæ verba in corpore scripta sunt: [In his quæ ex liberalitate procedunt, tantum causa volendi est ipsa superabundans affectio volentis ad finem, in quo ostenditur perfectio bonitatis ipsius. Vnde causa prædestinationis nihil est aliud, quàm bonitas ipsius Dei.]† C A M. Rectè † *In loco citato.* quidè Thomas. C A I. Ergo tu malè. C A M. Optimè & ego. C A I. Qua ratione? C A M. Persæpe dixi, nil ex homine oriri, quo homo Deum ipsum quasi debitorem suum impellat, sicut sequentibus verbis Thomas explanat. [Quod tamen debitū non ostēdit Deum rebus, sed suæ voluntati, ad cuius expletionem debetur, id quod dicitur procedere, secundum debitum ab ipso.] bellè his verbis congruum ostendens, in his quæ Deus spōte homini confert. C A I. Tendit debitum illud in executionem voluntatis suæ. C A M. Tendit & istud, ut voliti sui

iustitiam ostendat. C A I. Quid huic alteri Thomæ doctrinæ† tu respondere vllò vnquam tempore poteris, cum ait, causam in communi, quare pars altera è massa perditionis tracta fuerit, altera verò non, reddi satis commodè posse: quippe ut in his quos trahi, suam misericordiam ostendat, in his quos nō trahit, iustitiã exerceat.† In particulari verò se nullam inuenire posse. C A M. Sensim progrediamur quæso, ut tandem Thomæ sententiam intelligere possis. C A I. Perge. C A M. Verba illa Thomas declarat, quæ Dominus dixit: Nemo venit ad me nisi Pater traxerit eum.† C A I. Ita est. C A M. His alia eiusdem Domini verba addamus, cum paulò pōst ait: Omnis qui audiuit à Patre, & didicit, venit ad me. C A I. Quid tum deinde? C A M. Quid Thomas querit? C A I. Obiectionem illam è medio tollere conatur, quam dyscoli proponere solent. Dixit Dominus, Nemo venit ad me, nisi pater traxerit eum. Mihi ergo imputandum non est, si ad Christum non venio, sed Patri qui me nō trahit. C A M. Quid hisce hominibus Thomas respondet? C A I. Minimè per Deum stare quin veniant, quandoquidem ipse omnibus ut veniant manum porrigit, sed ipsi venire nolunt. C A M. Vnicuique in particulari? C A I. Hæc Thomæ verba sunt in particulari loquentis. Ex quo ergo Deus paratus est dare omnibus gratiam, & ad se trahere, non imputatur ei, si aliquis non accipiat, sed ei qui non accipit. C A M. Nil cōtra ea quæ hæcenus dixi, ille proposuit. C A I. Quasi

euestigiò, rationem inquirens, cur quidam è massa perditionis trahantur, quidam non trahantur, sic ait: Ratio quidem in generali potest assignari, vt vt scilicet in illis qui non trahuntur, appareat, & refulgeat ordo diuinę iustitię: in illis autem qui trahuntur, immensitas diuinę misericordię. †CAM. Hęc ratio communi cōsensu assignatur, cum quæritur, Cur Deus permisit Adamum peccare. CAI. Audi quid sequitur. Quare autem in speciali trahat hunc, & illum non trahat, non est ratio aliqua, nisi beneplacitum voluntatis diuinę. CAM. Miror certè diuum Thomam, qui non solum in generali, verū etiam in particulari, rationem paulò antè reddidit, quare tractus non veniat, nunc illius memorè non esse. CAI. Augustinū ille affert, cui nec etiā quærendā hanc rationē esse placuit. CAM. Perpetuò Augustinus, rationem in Dei voluntate, à nobis non esse inuestigandam inquit: & rectè, si quidem ratio nūquam quærenda est voluntatis Dei, ex parte eius: at nō propterea sequitur, vt quæreda non sit ex parte voliti, propter aliud. †CAI. Exemplū addit hominis cōstruentis domum, qui lapides collocat secūdam voluntatem suam. CAM. Et hoc quidem detestabilius, quando homo habens consensum, à Deo vocatus, qui omnes vocat vt veniāt ad Christum, lapidi nequaquam cōparandus est. Memor ne tu es, Caietane, eorum quæ Augustinus in libro ad Simplicianū dixit, quærens cur Deus cum præsciret ex duobus cōgruenter vocatis, alterū venire, alterum

†Rom. 2 cō
iunctis ver
bis c. 9. ubi,
Quod si
Deus volēs
ostendere.

†Tho. p. 4. q.
23. a. 5. c.

non, eum qui non venit, sic non vocauit, vt veniret? protinus respondet, minimè potentiā defuisse, sed voluntatem. Et cum denuò quæreret, cur noluit? respondet, Vt in illo particulari homine obdurato, suam ostēderet iustitiam. †. Quid istud, vt Deus qui omnes vocat, deinde nolit? Non quidem aliud nisi inter voluntatem antecedentem & consequentem distinguere, vt sua præcedenti voluntate ex ordine prouidentię, voluerit & Iudam saluare: voluntate autem consequenti, quæ ex ordine prouidentię prædestinantis procedit, propter futura quæ in Iuda præsciuit, illū voluerit reprobare. †CAI. Bellè ergo Thomæ doctrinam respuit. CAM. Absit. CAI. Quid igitur Thomas sensit? CAM. De causa condigna Thomas agit, quærens an aliqua causa condigna post peccatū Adami in Deo fuerit, cur quosdam traheret, quosdam non traheret, cum omnes æqualiter peccauerint. Qua in re cum Thoma dicere cōpellimur, vt tamen si ipse præsciuerit nō omnes vécuros, nihilo tamen secius filiū suū miserit, qui vt omne quod perierat saluaret, duplici vocatione vteretur: altera qua etiam non venientes vocaret, quam simplicem vocationē appellamus: altera verò vocatione cum proposito, qua prædestinatos qui veniūt vocat. †CAI. Quid si neque Augustinus neque sancti. 13. Thomas id senserint, quod tu excogitas? CAM. Illos tu interroga, vt quid senserint, tibi respondeāt. Ego verò non feram, hos patres Ecclesię columnas adeò hallucinatos esse, vt veritatem hanc, quam verbis

r. iij.

†Ad Sim-
plicianum
lib. 1. q. 2.

†Vide qua
dixi sup. c.
7. §. 1.

†De præd.
sancti. 13.
c. 19.

exprimunt, mente non senserint. C A I. Quid si cōstaret? C A M. Magis mihi amica ipsa veritas esset, quam sacra scripturæ testimoniis, atque omnium patrum communi opinione probavi, illisq̄ consentirem, qui aliquando dixerunt, Augustinum, & Thomam, in hac quæstione per sæpe variasse.

CAPITIS NONI. §. IIII.

Infalibilem Dei prædestinantis præscientiam, salutis, vel condemnationis hominis, cum libero arbitrio coniungi, sacra scripturæ testimoniis probatur.

CAIETANVS. CAMERARIVS.

ARDVA mihi dubitatio, ab humano ingenio fortasse insolubilis occurrit, quam si non explicaueris, integer hic tuus libellus inutilis erit. † C A M. Age quæso, dic cito, quid istuc est, quod animum conturbat tuum? C A I. Quod humanū ingenium, infallibilitatem præscientiæ Dei prædestinantis, cum libertate arbitrij, coniungere poterit? C A M. Animaduerte Caietane, ne similis ei sis, qui ex proprij ingenij imbecillitate, alienas vires metitur. C A I. Ignarum hominem me esse reris? C A M. Apprimè doctum te esse scio: sed vereor ne, vt soles, aliquid contemplari cœperis, quod in chimærâ deinde resolutum fuerit. C A I. Quædã prius, vocabulis scholæ vtens, præmittam, quibus commodius id quod mentem meam perturbat, intelligere tu possis. Scis enim aliud esse A¹, contingenter euenire: aliud esse A²,

† Aug. hac voce inuincibiliter vtitur de li. arb. lib. 3. c. 2. prope fi. necessariò euenire: aliud esse A¹, infallibiliter † seu inuitabiliter euenire. C A M. Perge. C A I. Dico igitur, tam primū, q̄ secundū, ordinem effectus ad causam in actu positam continere, quæ ad vtrumlibet potentiam habet, quæ de re ab ipsius causalitate, vt ita loquar, deficere non potest, quæ contingenter se ad vtrumlibet habet. Sed si tertium oculis præponamus, quoniam ea quæ contingentia alioqui in se sunt, necessariò diuinam prouidentiam sequuntur, infallibiliter in actu, seu inuitabiliter positam: hinc fiet, vt ea quæ considerata sua causa contingenter sequebantur, ob hanc inuitabilitatem prouidentia Dei, necessariò sequantur. C A M. Causam ostendas, quæso, cur contingens quod cum necessario coniungi posse fateris, cum inuitabilitate connecti non possit. Tua quidem adinuétio hæc est, Thomæ, immò communi Philosophorū Theologorumque doctrinæ contraria. C A I. E. In quo? C A M. Omnes, te vno excepto, ea quoque quæ diuina prouidentia prouidentur, modò contingētia, modò necessaria sic esse inquiunt, vt infallibiliter & necessariò id eueniat, quod diuina prouidentia infallibiliter & necessariò euenire disponit. contingenter verò id quod diuinę prouidentię ratio contingenter euenire ordinat †, sprete hac infallibilitate, Deo iam nota, quam tu solus contemplaris. C A I. Quanquam prima fronte, intellectus propter hæc Thomæ verba quiescere videatur, quatenus ipsas res contingentes consideramus: fluctuat ta-
f. j.

† Tho. p^a. q. 22. a. 4. c. p^m

† Cai. p^a. q. 22. a. 4. p^m.

men circa connexionem prædictæ infallibilitatis cum libero arbitrio: immò, vt rectius loquar, cum libero euentu ipsarum operationum, quas liberas dicimus. Hoc opus, hic labor, Camerari. CAME. Longum commentum tuum, accuratè legi: idcirco longum, quia cum ea contemplantur quæ non sunt, multiloquio non caremus. Vis quidem eodem modo quo Augustinus & alij, iustam esse voluntatem Dei prædestinãtis, sed hanc iustitiã eos ignorare asserunt: itidem & tu, liberum arbitrium confiteri, ea tamen libertate, quæ soli Deo nota sit, qui infallibilitatem euentus cum libero arbitrio connectere potest. C A I. Non quidem de singulis dubitare inutile est, præsertim cum nil in Thoma vel aliis adhuc legerim, per quod illorum autoritate fretus, dubium hoc enucleare possim: præter quædam vulgaria, sensus diuisi & compositi, necessitatis consequentiæ & cõsequentiæ, libertatis electionis diuinæ in æternitate, & nature causarum, ad vtrumlibet in vniuerso inuentarum: quæ si ad amussim, vt proponuntur dederò, minimè id præstabunt quod in præsentia inquirò, nempe vt modum ostendant, quomodo infallibilitas & libertas, simul manere possint. C A M. Si hæc quæ paucis verbis deglutisti, longa meditatione à te digesta fuissent, aliter profectò diceres quàm dicis. C A I. Vtinã aliquod scripturæ testimonium, vel patris orthodoxi sententiam aliquã tu in mediũ promeres, quibus dubitationem hæc meam indignam esse pateat. C A M.

† De pred.
sanc. c. 10.

Augustini memorem te esse reor, cum ait, Inter gratiam porro & prædestinationem hoc tantum interest, quod prædestinatio est gratiæ preparatio, gratia verò iam ipsa donatio, ipsiusque prædestinationis effectus†. C A I. Memini. C A M. Innumera-bilia itaque tum scripturæ testimonia, tum Augustini & aliorum patrum sententias, à me in libro de gratia & libero arbitrio coaceruatas, legere poteris, quibus gratiam cum libero arbitrio perpetuo nexu ad bonum coniuncta manere ostēdi: vt idem esse in ipsa quoque prædestinatione deinde farearis. C A I. Nullum ex argumentis tuis, hanc dubitationem tollit. C A M. Nõne chimæram hanc à Manichæis inuentam, longa disputatione cum Caluino habita, dum hoc necessarium ipse proponebat, multis argumentis, sacræque scripturæ testimoniis, & Patrum autoritate exclusit? C A I. Absit me Manichæis subscribere. consilium nanque Dei mihi incognitum confiteor, quo liberum arbitriũ cum infallibilitate hac ipse cõnectit. C A M. Minimè id quod tu credis, sed porius id quod ecclesia confitetur, inquirò. Dic amabo, Caictane, an Deus id quod infallibiliter erit, ita fore ab æterno præsciuerit? C A I. Omnino. C A M. Hoc iacto fundamento, apertissimè hanc tuam contemplationem in chimæram resolutam esse ostendam. C A I. Quapropter? C A M. Sciuit certe Deus Abimelech infallibiliter restitutum Saram Abrahamo viro suo: & tamen in potestate illius posuit, vt summa cum
f. ij

libertate vel pœnas comminatas dando Saram penes se detineret, vel pollicita præmia consequendo eam restitueret. † Quibus iam vide, hominis opera usque in finem tanquam contingentia, libero hominis arbitrio operari. Ad hæc multa alia scripturæ testimonia afferre possem, quæ breuitatis causa taceo. fat est videre, Deum esse, qui tanquam cōtingentia hæc Abimalech proponit. Vis Caietane, vt causam huius tui erroris tibi ostendam? CAI. Matura. CAM. Hæc sanè fuit, quia non animaduertisti, opera mala hominis solius esse: pœnā item, solius Dei autoritate infligi: itidem & bona opera, ipsius Dei esse, & hominis cum gratia cooperantis: gloriam verò solum Deum dare. CAI. Tyronibus quoque isthæc nota sunt. CAM. Ergo tuus error fuit, propter infallibilitatem eorum quæ solus Deus saluando vel condemnando inuitabiliter facit: opera hominis contingentia, quæ præmium vel pœnam præcedunt, in contrariam naturā conuertere. non quidē ab eo quod solus Deus necessario, seu infallibiliter facit, cūm hominem infallibiliter punit vel saluat, ad id quod homo operatur, argumētari licebat: quando si pœna vel remuneratio inuitabiliter sequitur, ea tamē ob quæ homo punitur, vel præmium consequitur, inuitabilia, aut infallibilia ipsi homini inspecta natura rerū nō fuerunt, sed potius contingentia, antequam fierent erant: tametsi postquam facta sunt, ex suppositione necessaria ea ratione dicantur, quia id quod est, necesse est esse. CAI. Deus vnum vidit: ergo illud

† Gen. 20.

† In Prot.
parte 2.0.

erit. CAM. Consequentiam hanc, multis de causis ex parte Dei cuius aternitas nulla temporis circūscriptionē metitur, vt ponitur, falsam esse iamiam ostendam. † CAIE. Hoc saltem ex parte hominis sic esse, negare haudquaquam poteris. CAM. Aut enim prout sunt, in homine ipsas operationes cōsideras: & tunc neque antequam fiant contingentia esse, neque postquam facta sunt, ex suppositione necessaria dici, inter nos discrimen aliquod adest. Aut ex parte Dei hanc præuisam infallibilitatem proponis: & quia in eo, neque præteritum, quia hoc ordinauit: neque futurum, id est propterea sic erit, admitti potest: satis vana omnia redduntur. nam id ordinat, quod tunc penes eum actu est, eo quo aternitas sua totum tempus ambit: hominem in sui arbitrij potestate reliquens. sic enim Adamū puniuit, cuius culpam libero cum arbitrio præcessisse, etiam ipsi Lutherani nō negant, quem in statu iustitiæ liberum arbitrium habuisse fatentur: tametsi infallibiliter id fore Deus sciuerit. Reliqua in disputatione cum Protestantibus habenda supplebimus.

CAPVT DECIMVM.

Catherini doctrinam respuit.

CATHERINVS. CAMERARIVS.

RABORES meos aliquando tu legisti, Camerari? CAM. Legi. CAT. Quid mihi respondes, præuisum bonum vltim gratiarum neganti? CAM. Illis responsum dedi, à quibus fermè omnia tu accepisti, quæ in medium producis. CAT. Nemo quidem ante me.

f. iij.

de ipsa certitudine salutis prædestinatorum egit, qui duas species prædestinationis dari sustinuit. **C A M E.** Aliquid ratione sustinere, vel delirare, duo satis contraria sunt. Maiora urgent Catherine: non possum tecum disputando tempus contere. **C A T.** Contere, ha? **C A M.** Quis tecum disputare eligat, qui eas doctrinas pro te affers, eas præterea impugnas, quas non intelligis? **C A T.** Quænam istæ sunt? **C A M.** Multæ, quas paulò post minutatim explicabo. † Quis enim ferat, ut Thoma dicente, prouidentia Dei sub vniuerso omnia sic prouidere, ut ab ea nec illa quæ necessariò agerent, nec illa quæ contingenter, nec infallibiliter, aut inuitabiliter essent, excluderentur: tu mox contemplari cœperis, illam duntaxat esse certam prædestinationem, quæ causas certas & infallibiles habet? simul causas prædestinandi, quas antea negaueras, confitens: & Deum ignorantem faciens, ut illum prædestinauerit, quem non saluari præsciuit: immemor Augustino & Thomæ placuisse, prædestinationem absque præscientia stare non posse. **C A T.** Quid tu, qui has duas prædestinationes irrides, Thomæ respondebis, cum ait, Deum nulli deesse, quin pareat unicuique media idonea, quibus valeat quisque comparare salutem? **C A M.** Non tamen dicit omnes esse prædestinatos. **C A T.** Nonne gratia hæc est quæ offertur? **C A M.** Vtique. **C A T.** Ergo præparata ab æterno. **C A M.** Hanc consequentiam nego. **C A T.** Quæ ob causam? **C A M.** Quoniã hæc generalia dona, unicuique etiam reprobato oblata, à prouidentia generali simplici procedunt, & frustrari factò ho-

† In hoc ca-
pite, & in
Protestan-
te parte. 2.
c. 4.

† Aug. de
præd. sanc.
c. 10. Tho.
Rom. 8. lec.
6.
† Cont. gē.
c. pen.

† c. p. §. 4.

† sup. c. 4.

minis possunt, uti supra latius deductum fuit. † non autem à prouidentia prædestinationem tanquam partem subiectiuam sub se continente procedunt, quæ suum finem necessarium habet. † **C A T.** Tu meã doctrinam eam ob rem damnas, quod malè Thomam intellexerim: ego verò tuam, quia Paulum non intelligens, de ipsa prædestinatione loqui uoluisti. **C A M.** Quoniam is qui magistro se nõ agere asserit, ignorationis morbo laborat: qui tanto grauior est, quanto quod morbum sanitatem esse existimat: rem mihi gratissimam efficies, si charitate refertus, meos errores corrigere uolueris. **C A T.** Si me audisses, cum principio dialogi huius, de significatione uocabuli prædestinationis tractasti, intellexisses utique, uocem prædestinare, hoc modo usurpandam esse, nempe ut electi præ aliis singulari quodã priuilegio in vitam æternam destinentur, de quibus Paulus loquitur, cum ait: Quos prædestinauit, uocauit, iustificauit, glorificauit. **C A M.** Si Pauli uerba, hoc tuo nouo sensu intelligenda essent, hoc tu ex Paulo intelligeres, ut quidam præ cæteris non destinentur, qui sub conditione prædestinati quoque sint. **C A T.** Optimè mentis meæ sensum animo cœcepisti. **C A M.** Rogabo ego, an priuilegium hoc singulare, non solum in eo consistat, quod præ alijs mittantur, verum etiam quia uocantur, iustificantur, prædestinantur. **C A T.** Hæc omnia simul priuilegium hoc singulare complectitur: siquidẽ damnandi non hoc modo, sed sub conditione uocantur. s. iij.

CAM. Prædestinandi ordinem à Paulo explanatum (vri patres nostri obseruāt) apertè cerno: alterum quem proponis, mihi ostende, si potes. CAT. Argumenta à me coaceruata legisti, quibus hanc meam opinionem probaui? CAM. Farraginē illam magnam argumentorum tuorum legi, qua vocatos sic vocari probas, vt si velint veniāt. CAT. Quomodo sub conditione etiam damnandi vocātur vt veniant, si prædestinati non sunt? CAM. Hoc errorem tuum apertè ostendit. CAT. Quapropter? CAM. Quoniam aliquem non prædestinatum simplici vocatione vocari, ab alia vocatione cum proposito qua ipsos prædestinatos vocat, distinguere nescis.† Ea legas rogo quæ hactenus scripsi, & tace.†^{Sup.c.r.} CAT. Magno imperio vt taceam iubes. CAM. Dic rogo Catherine, an Paulus principio epistolæ ad Romanos tria vasa proposuerit, vel duot? CAT. Al-^{tc.21}terum iræ, alterum gloriæ. CAM. Cur igitur tria tu proponis: primum eorū qui speciali priuilegio electi sunt: aliud eorum qui tali priuilegio non electi vocati venerunt: & tertium damnatorū? CAT. Datū esse modū damnatis vt venire possint contēdo. CAM. Hæc duo, quippe reprobatos esse tempore prædestinationis ab æterno factæ, simul & prædestinatos, sub conditione satis contraria sunt. CAT. Cur igitur vocantur? CAM. Propter prouidentiam simplicē, quæ omnes quoque speciatim, sicut iandudum dixi, vocat. CAT. Cur illā prouidentia consideras tēpore isto, quo prædestinatio iam facta est? CAM. Quia post

prædestinationē, vtraq; prouidentia executā fuit, Adamū in iustitia creādo, & Christū mittēdo, qui multos in genere secundū prouidentia generalem, simplici vocatione vocauit, quosdam verò specialiter prædestinatos, cum proposito †: vnde factum est, vt multi sint vocati, pauci verò electi. Animaduerte, rogo, eodē modo reprobatos reprobari, quo Iesus in iudicio vniuersali in duas non autem in tres partes omnes homines diuidens, ipsos reprobat: ne dicamus aliter factam esse prædestinationem, quàm iudicium vniuersale fiet. Non quidem in hac re audiendus es, vt dicas, Deum quosdam ab æterno elegisse, quosdam reprobasse, quosdam in suspensio tenuisse: vel sub conditione, nisi resipiscerent, reprobasse: ne fateri compellaris Deum in tempore discere. Denique, num prædestinationem dare poterimus, quam præscientia origine non præcedat? Quod si ita est, num præscientia Dei incerta? Fabulæ, Catherine. CAT. Reliqua aggrediamur. CAM. Omnino mihi expedit, vt te inauditum dimittam. CAT. Quam ob causam? CAM. Illos quidem nobiles Senēses videre nunc videor, qui egregiè pugnis certant, dum te, cum Thoma, cum Caietano, & cum Soto, non sacræ scripturæ testimoniis, non patrum authoritatē, non ratione, sed pugnis potius concertare cerno. CAT. Esto tu quartus. CAM. Cum nerui manuum mearum, brachiorumq;, chiragra contracti sint, satius mihi esse cēseo, vt tuos pugnos etiam. Sotū lege, qui iustē te corripuit: eumq; ceteri legāt, ne librū ex libro faciamus.

† Aug. de
praes. san. c. 3

† Tho. i. q.
23. a. 5. ibi,
Sed cōtrā.
dixim. sup.

PROTESTANTIS

PARS PRIMA.

☞ CAPVT PRIMVM.

Dialogi istius methodus.

CAMERARIVS, PROTESTANS.

NONNE cum vno ex vobis, de predestinatione hominis disputare, satis fuisset? PRO T. Quinque ad hoc destinati sumus: quorū vnus hic venerandus senex est, qui primus sedet: & in mandatis habet, vt vnumquēque nostrū, certū propriæ prædestinationis se esse, tibi ostendat. ego vero secundus sum, qui scholarum argumentis, vt te confundam venio. Hic alter qui post me sedet, patrum vestrorum authoritate te superabit. Quartus deinde, sacre scripturæ testimoniis, ori tuo silentium imponet. Quibus explicatis, quintus qui post nos venit, Reprobati personam induens, à necessitate voluntatis Dei, suam damnationem processisse ostendet. CAM. Si tu tacere volueris, ceteros libenter audiam. PRO. Quæ ratione me excludere potes? CAM. Nonne bella res hæc est, vt qui in scholas, eam ob causam

*Quid causa
se vt tot
Protestantes
mecum di-
sputare ve-
nerint.*

perpetuò debacchamini, quia in torculari veritatis, vestras falsas adinventiones comprimunt, illas nūc sequi velitis? Scholasticorū libros habetis, illos legite, ne horum aures, qui astāt subtilitatibus Scholarum offendamus. PRO. Nisi singulos audias, omnes simul recedemus. CAM. Incipe igitur tu senex, ea omnia quæ aduersum me habes, palam coram omnibus recensere.

CAPVT SECVNDVM.

An certi, nos esse prædestinatos, simus.

PROTESTANS, CAMERARIVS.

MARTINVM Lutherum tu sequeris, cui placuit, vnunquemque fidei suæ prædestinationis certum esse? CAM. Ipse primus sua manu, hoc venenum in cōcluso ecclesiæ horto, serere nixus fuit. PRO. Cur non potius axioma sanctum, hoc esse affirmas? quādoquidem omnis renatus, in lauacro regenerationis, pignus spiritus habet æternæ salutis. CAM. Verborum illorum memor es, Multi sunt vocati, pauci verò electi. † PRO. Memini. CAM. Constat igitur aliquos esse vocatos, qui initium fidei, cum baptizantur habuerint: nec proinde electos esse. PRO. De his Iesus loquitur, qui vocati credere noluerunt. CAM. Quisquis ergo semel credidit, ille saluus est? PRO. Omnino, si à fide non excidat.

† *Math. 20.*

† *In lib. de
iusti. impj.*

CAM. Cum sententiā hanc falsam esse, alibi ostenderimus, satis scire nunc sit, neque omnes circun-

t. ij.

cifos esse saluatos, sicuti Saulis historia docet: ne-
que omnes baptizatos, ut Petrus testatur, cum ait,
Melius illis fuisse non cognoscere viam iustitiæ,
quam post agnitionem, retrorsum conuerti, ab eo
quod illis traditum est sancto mandato. Audi, sancto
mandato, quod minime in sola credulitate consi-
stit. Hoc enim & Paulus docet, cum Deum qui ex
æquo iustus, & misericors est, non solum ut iustus sit,
eos punire ait, qui inferti non sunt: verum etiam
eos qui inferti iam, deinde fracti sunt: ita quidem,
ut non infidelitate duraxat, sed aliis quoque modis,
à bonitate in qua manet, excidat. Sic enim ipse ait:
Vides ergo bonitatem & seueritatem Dei: in eos quidem
qui ceciderunt, seueritatem: in te autem bonitatem
Dei, si permanseris in bonitate. alioqui & tu exci-
deris. PRO. Obiectum fidei, veritas est. CAME. Hoc
Dionysius docet. PRO. Qui ergo in Christum
credit, falli non potest. CAME. Frustrà igitur
iram Dei aduersum fideles scripturæ comminantur.
PRO. Malè tu hæc testimonia applicas. CAM. Quid
causæ? PRO. Vult tunc Deus, ut ad bonum quod
nobis offertur conuertamur, hoc est ut credentes
quia Deus bonus est, bonum nobis oblatum susci-
piamus, per fidem Iesu Christi, per quem peccato-
rum veniam, iustitiam, & æternam salutem conse-
quimur. CAM. Caluini verba hæc sunt, quæ eius ex
capite promanant. PRO. Quid tu illis respondes?
CAM. Fidelibus planè Paulus loquebatur, cum dixit:
Cum timore & tremore vestram salutem operamini. †

†1. Reg. c.
28.

†2. Pet. 2.

†Basi. Psa.
114.

†Rom. II.

†Dionysius
de diu. no-
mi. c. 7.†Cal. in
insti.

†Philip. 2.

Fidelibus inquam, quibus minimè sub hac condi-
tione salus promissa est, si corde ad iustitiã credere
coeperint, & semel ore ad salutem Christum cõfitean-
tur: sed si vtrumque perficientes, opus iustificationis
ad mortem vsque consummarent: † ita ut veritate
comite audiamus, Hoc fac. Si hoc facies. Si illud
non feceris. Vita viues, morte morieris. † quæ quidè
longè à Caluini sensu distant. PRO. Admonet tunc
scriptura, ut quod bonum est operemur. CAM. Simul
tamè talis naturæ ipsam iustitiã gratuitã esse docet,
ut à consecutione finis deficere possit. PRO. Iusti-
ficati ex fide, pacem habemus ad Deum (Paulus in-
quit) per Dominum nostrum Iesum Christum, per
quem habemus accessum per fidem in gratiam istã
in qua stamus, et gloriamur in spe filiorum Dei. † CAM.
Non tamen dixit, ita pacem hanc nos habere, ac
fide stare, ut à gratia per peccatum infidelitatis, se-
cundum vos, vel secundum nos propter omnè mor-
tale peccatum, excidere non valeamus. PRO. Paulus
post subiungit, spem nostram non confundi. CAM.
Quid pro causa addit? PRO. Quia charitas Dei dif-
fusa est in cordibus nostris, per spiritum sanctum qui
datus est nobis. CAM. Duo in verbis his obseruanda
sunt: Alterum nimirum, in plurali numero, eam ob
causam Paulum esse locutum, ut totius Ecclesiæ fidem
ostendat, quæ certa est Dei spiritum in se regnare. sic
enim alio in loco eandem ob causam simili modo lo-
quitur, cum ait: Non spiritum mundi accepimus, sed
spiritum qui ex Deo est: ut sciamus quæ à Deo donata

sunt nobis: & in alio, Non accepimus iterum spiritum
 seruitutis in timore, sed adoptionis spiritum, in
 quo clamamus Abba pater. † Quibus verbis certam
 esse Ecclesiam Paulus docet, de donis quæ mem-
 bris Ecclesiæ iustis, data sunt in spe: nos autem in
 particulari hoc tantum scimus, nempe iustis esse
 data: in quibus si omnem spem in particulari reponi-
 mus, spes ipsa nostra culpa, cum iniusti efficitur,
 posset frustrari. Alterum verò, quod presenti tempore
 vtatur: diffusa est, datus est. non autem dicit diffusa fuit,
 datus fuit. & hoc quidem, vt manentem charitatem osten-
 dat, quæ in Ecclesia in æternum manet, non autem in
 vnoquoque nostrum, in quibus extingui potest. †
 Da igitur tu, sic te certum esse, sicut Ecclesia est, spi-
 ritum sanctum animam tuam habitare, vt perpetuo
 tecum maneat vsque ad mortem, & te certò præ-
 destinatum esse prædica, talémque spem nunquam
 te confundere: quod si nesciueris, tace. PRO. Incerta
 ergo Dei dona sunt. C A M. Certa & infallibilia ex
 parte Dei, non autem ex parte cordis tui, quod te sic
 fallit, sicut vos, Anabaptistas sefellisse prædicatis. sic
 enim prophetas deceptos esse vidimus, qui cultris
 & lanceolis proprium sanguinem satanæ consecrabant. †
 PRO. Ab Ecclesiæ igitur opinione, salus nostra pē-
 det. C A M. Fidem implicitam, quam vos negatis,
 in libro de hominis iustificatione aperte ostendi.
 PRO. Sunt quidam, qui spem saltem certam esse
 censent, tamen si fides incerta sit. C A M. Sanctiores
 Dauide hi sunt, qui post adeptam spem, cum dixif-

† Ioa. 14. b.

† I. Tess. 5.

† 3. Reg. c.
18.† Iacob. epi.
c. 5.† In sua in-
sua. Pag.
101.

set, Memor esto verbi tui, in quo mihi spem de-
 disti: in sequenti octonario pauere cœpit. PRO. In-
 certa ergo & spes. C A M. Certò vnusquisque sperat:
 sed an ipsa spes fallax sit, ignorat. rursus an vera
 spes, mutetur in dies. Quid istud, ô Protestantes,
 vt symbolum Athanasij palam approbetis, verba
 in eo contenta minime intelligentes? PRO. Quid
 ille dixit? C A M. [Hæc est fides catholica,] ipsam
 Ecclesiæ fidem cum Iacobo † commonstrans. deinde
 verò subiungit [quam nisi fideliter firmiterque
 quisque crediderit] Audi quam fideliter crediderit,
 vt per has voces, nos in particulari catholicam fi-
 dem credere oportere cernas: quando is fideliter credi-
 dit, qui cum Ecclesia catholica cui vnitur credit.
 Quod si ita se habet, & nemo aliter secundum Atha-
 nasiun saluus esse potest, dicite quæso, quæ vestre præ-
 destinationis certitudinem vos Protestantes habere po-
 testis: qui non modò Ecclesiæ catholicæ fidem non
 creditis, sed ab ea apostatastis? Quid porro hoc
 est, vt nunquam vobis ipsis constetis, & modò certi,
 modò incerti esse vellitis? Nonne Achilles vester
 Caluinus, in hæc verba prorupit? Sentire hanc di-
 uisionem pium pectus, quod partim ob diuinæ bo-
 nitatis agnitionem, suauitate profunditur: partim
 ob suæ calamitatis sensum, amaritudine angitur:
 partim in Euangelij promissione recumbit: partim
 suæ iniquitatis testimonio trepidat: partim vitæ ap-
 prehesionem exultat: partim mortem perhorrescit. †
 Nonne & Martinus Lutherus c. 2. ad Rom. incerta
 t. iij.

Caluini cō-
fessio.Martini
confessio

opera nostra esse fatetur? Nónne ipsi Apostoli trepidarunt, ac trepidando suam fidem modicam fecerunt? Nónne Paulus alio in loco dicit: Tu auté fide sta, noli altum sapere, sed time. *P R O.* Cur igitur Paulus inquit, Quis ergo nos separabit à charitate Iesu Christi? Et paulò pòst, Certus sum enim, quia neque mors, neque creatura alia, poterit nos separare à charitate Dei, quæ est in Christo Iesu domino nostro? *C A M.* Certus erat Paulus in singulari, neminem posse nos in plurali, id est Ecclesiâ Iesu Christi, à charitate eius separare. Qui si pro se locutus fuisset, minimè adhuc eam ob causam errasset, quia gratiam perseverantiæ vsque in finem, eum obtinuisse à Domino ipsi reuelatum fuit, cum audire promeruit: Sufficit tibi gratia mea. Sic enim Abrahæ reuelatū etiã fuit, quòd decederet in fenestrate bona. Cæterū nónne Paulus summa cū modestia dixit, Puto auté quòd & ego spiritū Dei habeam? Et ea quoque aliquando ignoravit, quæ in Ierusalé passurus erat? At quid si paulus Dei spiritum, què certo habuisse, confiteor, se habere sciat? vósne cum Paulo lumine illo visibili circūfulti estis? vobis squamæ ab oculis ceciderunt? vos vasa electionis cum Paulo facti estis? Vos verba illa audistis, Sufficit tibi gratia mea? Quis negat, sic vni hoc reuelari posse? Hoc quærimus, an omnes baptizati, certi sint salutis suæ? Vós ne Dauide magis certi, qui Dominum obsecrans dixit: Aufer à me opprobrium quod suspicatus sum. Notum fac mihi

†Rom. 8.

†Rom. 8.

†2. Cor. 12.

†Gen. 15.

†1. Cor. 7.

in fi.

†Acto. 21.

†Psal. 118.

†Psal. 38. finem meum, vt sciam quid desit mihi. Ab occultis
†Psal. 18. meis munda me. Cur Pauli verba contorquere conamini, perspicua verò obliuioni traditis? Ipse quidem dixit, Vosmetipfos tentate si estis in fide. Tnimirum viua quæ charitatem comitem haberet, vt sequitur. An non cognoscitis vosmetipfos, quia
†2. Cor. 13. Christus Iesus in vobis est, nisi reprobis estis? Quid hæc sibi verba volunt? num vt qui credit, reprobam vitã ducens, fide omnia eluctetur, sicut Calvinus, cõtendit? Ad quid, tentationē hanc Paulus proponeret, si vitã malam ducendo, fide omnia excludimus? Num ppter ea, quia, vt somniatis, fides pœnitentiã præteritorū annexã perpetuò sic habet, vt cùm peccasse eum pœnitet, etiã quòd fructus dignos pœnitentiã non faciat, saluus sit? Fabulæ. Quæ igitur certitudo hæc vestra est? Num Iobe vos iustiores, qui sic ait: Etiã si simplex fuero, hoc ignorabit anima mea. Ad hæc sapientis verba afferamus, cùm inquit: Sunt iusti atque iniusti: & tamen nescit homo, an odio vel amore dignus sit. *P R O.* Neminem mortalium, hac via, ex affluentia bonorum se iustū agnoscere posse, Sapiens in loco citato declarauit: non tamen quin spiritu Dei hoc passim fiat, Salomon negauit. *C A M.* Caluini responsum hoc est, qui non animaduertit, minimè his verbis Salomonem exordium sumpsisse, Sunt Diuites, sunt pauperes: sed hoc modo, Sunt iusti atque iniusti. quasi neque iusti proprii status certi sint: quemadmodū apertioribus verbis alio in loco eius mentem declarauit, cùm

dixit, Quis potest dicere, Mundum est cor meum?† *† Pro. 29.*
 Nolite itaque deinceps mihi molesti esse, sed Augu-
 stinū audite, dicentē, Quis enim ex multitudine fi-
 deliū, quandiu in hac mortalitate uiuitur, in nume-
 ro prædestinatorū se esse præsumat?† & paulò pòst: † *De cor. et*
 Nescientes enim quis pertineat ad prædestinatorū *grat. c. 13.*
 numerum, sic affici debemus charitatis affectu, ut
 omnes uelimus saluos fieri†. Quid enim vos ad † *De cor. et*
 sustinendam hanc certitudinem impellit? *PROT. grat. c. 15.*
 Fides, quæ innititur verbo Dei. C A M E. Vnicum
 sacre scripturæ testimonium asseratis rogo, ubi
 Dei verbo nobis declaratum sit, posse nos cer-
 ros aternæ electionis esse. quod si in medium pro-
 mere non poteritis, nonne frustra aërem verbe-
 ratis? Animaduertite obsecro, hoc hominis offi-
 cium esse, se ad gratiam sicut potest, præparare†: † *Pro. 16.*
 & tamen nescit, an rectè animā preparauerit suam,
 sicut Dauidi contigit, cum dixit: Vide domine si
 via iniquitatis in me est, & deduc me in via æ-
 terna†. Augustinum perpetuò audite, qui uolens † *Psal. 138.*
 nobis ostendere, ipsam prædestinationem apud
 Deum certam, penes nos fatis incertam esse, sic
 inquit: Licet de suę perseverantię merito certi sint,
 de ipsa tamē perseverantia sua reperiuntur incerti.
 Quis enim hominum se in actione profectūque
 iustitię perseveraturum usque in finem sciet, nisi
 aliqua reuelatione ab illo fiat certus, qui de hac re,
 iusto latentique iudicio, nos omnes instruit, sed † *De ciuit.*
 neminē fallit†: quod perinde est ac si diceret, Licet *Dei lib. 11.*
c. 12.

ecclesię catholicę fides certa sit, sic prædestinata eius
 membra iusta esse, ut infallibilis eorum salus sit,
 proindeque & fides & spes hoc modo certę: in par-
 ticulari tamen, nemo cui reuelatum non sit, fide sic
 certus esse de sua prædestinatione potest, ut infal-
 libilis eius salus sit: tametsi spem certam pro illo
 tēpore habeat, quæ multis modis poterit frustrari.
 Dauidis imitatores estote, qui in toto psalmo,
 Beati immaculati in via, etsi flosculos charitatis, in
 amoenissimis cāpis spiritus sancti legeret, nunquam
 tamen perseverantię usque in finem certus fuit, sed
 pro illa consequenda, iugiter orabat. P R O. Certi
 saltem esse possumus, secundum statum præsentis
 iustitię, gratiam Dei animam nostram habitare.

C A M. Sicut paulò antè dixi, non posse nos scire an
 prædestinati simus, itidem dico, eam ob causam, nō
 posse nisi reuelatione à nobis certò sciri, an Dei gra-
 tia templum nostrum habitet, quia is certò penes
 se ipsum, gratiam esse cognoscit, qui principiū gra-
 tię non ignorat: quòd cum ipse Deus sit, vincens
 omnem scientiam nostram†, neque si uenit ad nos,
 neque si recedit, certò id scire quimus†. P R O. Cur
 ergo vos dicitis, Multos esse prædestinatos secundū
 statum præsentis iustitię? C A M. Nemo prædesti-
 natur, nisi secundum statum finalis iustitię: tam-
 etsi ad tempus reprobi, secundum præsentem gra-
 tiam in libro uitę tanquam delendi ab eo scriban-
 tur, qui secundum iustitiam iusti iudicis eos dele-
 bit†. Ad tempus item, propter peccata, ipsi quoque

† *Iob. 36.*† *Iob. 9.*† *Amb. c. 9**ad Roma.**ibi, Nō au-**tē excidit.**prope finē.*† *1. q. 2. 4. a.*

3. o.

v. ij

prædestinati deleri videantur, qui tamen secundū
finē in quem prædestinati sunt, nunquā delentur.
PR. Quid igitur sentis? CAM. Signa quædā in nobis
cognoscere possumus, quibus in gratia coniectu-
ra quadam nos manere iudicemus. PRO. Charis-
simi, si cor nostrum non reprehenderit nos, fiducia
habemus ad Deum: & quicquid petierimus, acci-
piemus ab eo, Ioannes inquit. CAM. Aliud est fi-
duciam habere, quā certum esse in gratia se ma-
nere, stat nanque pro confidentia potius, quā pro
certitudine, iuxta illud Pauli: Nolite amittere con-
fidentiam vestram, quæ magnam remunerationē
habet. Alibi hoc fusius disseruit. PRO. Quenam
ista signa sunt? CAM. Multa. PRO. Quæ? CAM. † *In lib. de*
Illa quorum Ioannes meminit, quando dixit: Vin-
centi dabo mēna absconditum, quod nemo nouit,
nisi qui accipit. †. signa quædam in seipso senti-
ens, quæ nemo nisi ipse nouit. PRO. Quæ ista sunt?
CAM. Poterunt catholici, in quorum templis Dei
spiritus inhabitare solet, Dauidis contemplationes
presertim in psalmo, Beati immaculati in via, ac-
curatē legere. vt signa videant propter quæ se in
gratia manere existimabat. PR. Dic tu nobis aliqua.
CAM. Non quidem maiora imaginari poterunt;
illa omnino lege quæ nos in explanatione psalmi
illius obseruauimus. PR. Nil aliud poterit addi? CAM.
Thomas verba illa Domini ponderat: Qui Dei est, † *Tho. i. Ioā.*
verba Dei libenter audit. Alij fidem viuam quæ per † *c. 8. lec. 7.*
charitatem operatur, intuentur. Ego verò cum me † *Iac. 2.*
† *Gal. 5.*

ipsum tentare volo, an stem in fide, Paulum lego,
qui fructus carnis & spiritus nobis ostendit, memor
verborum illorum Domini, Ex fructibus eorū co-
gnosketis eos. sic enim secundum præsentem iu-
stitiam, me iustū vel iniustū esse, plerunq; cōiector.

† Gal. 5.

PROTESTANTIS PARS II.

CAPVT PRIMVM.

*Quædam veluti præfationes hoc loco narrantur, vt
scholarum voces faciliè intelligantur.*

CAMERARIVS. PROTESTANS.

CVR tu solus scholas sequeris? PRO. Cū
Logicæ philosophiæ, speculatiuæque
Theologiæ annis duodecim Lutetiæ o-
peram nauassem, ne Lutetiæ combure-
rer, Geneuam, venire coactus sum. CAM. Mona-
chus ergo eras. PRO. Monachus, tibi magna con-
suetudine coniunctus. CAM. Nunc tui memor
sum, meo enim nomine Bartholomæus vocaris.
PRO. Age igitur, vt hac consolatione me lenias.
CAM. Cur ingenia piorum hominum, subtilis-
simis scholarum partitionibus, confundere ten-
tas? PRO. Quoniam multi sunt, qui ratione per-
suaderi volunt: si illis scholastica offeramus, in-
utilis res haudquaquam erit. CAM. Postquā
non aliter disputare vis, ob fraternam charitatem
ad quam obligor, omnia sustinebo. Verū ne iu-
niores qui Theologiæ operam nauant, hi quo-
que, qui ea quæ ratiocinabimur ob terminorum
ignorantiam, minus bene intelligant, sed potius
v. iij.

ab his confundantur quę speculatiui tractant: quędam ego summatim principiò statuum, ex his quę communi cõsensu omnes confirmant. PRO. Perge. CAM. Lectores principiò admonebo, ne agrè ferant scholę voces, eorum auribus dissonas, audire. Non quidem latinis vocabulis illas commodè explicare licet. quocirca cum scholasticis dicere satius erit, infallibilitate, præsentialitate, & id genus reliqua, quibus id intelligat lector, quod dicere volumus: quàm difertè loquendo res ipsas confundere. Quid enim mihi cum grammateis, qui veluti noui magistri disciplinę, atque feueritatis censores, hoc seculo exorti sunt? Non equidem ipsis loquor, qui hæc capere non possunt, sed tibi, qui argumentis scholasticis quoque de hac re mecum disputare vis: à quo & scholastica audire, ac scholasticè respondere cogor. Veritate nanque comite in medium sic omnia producenda sunt, vti authores illorum sunt loquuti. PRO. Perge rogo, quasi scholasticis dũtaxat loquaris. CAM. Nosti rem contingentem bifariam considerari posse: primo nimirum modo, prout in sua causa est: exẽpli gratia, vt cum tu cras iter ingredi statuis, hodie hoc iter in sua causa, id est in potentia iter faciendi, sit: cras verò cum iter agis, extra causam secundo modo, actu, in seipsa. PRO. Rectè. CAM. Hoc igitur præcognito, scire rursus debes, quancunque rem contingentè adhuc duobus modis considerari posse: Altero scilicet modo, quatenus natura cõtingens est, vtpote

Res cõtingens, in causis, & extra causam.

Res contingens duobus modis considerari potest.

federe tuũ, ante quam sedes, quod ad federe & nõ federe, ex æquo liberum est, vt natura res contingens dicatur: itidem & cum sedes, ipsa sefsio secundũ naturã quantũ in se est, adhuc res cõtingens sit: Altero vt propter præsentè statũ in quo sedes, & vnũ ex contingentibus eligis, necessaria ipsa sefsio dicatur, non absolutè, sed necessitate suppositionis, quia dum ponimus te sedere, iam necessariò sedes. †PRO. Scoto necessitatem consequentię hãc esse placet. CAM. Si rectè Thomæ, ac Scoti verba ponderentur, nulla in re dissident: quandoquidẽ Scotus, naturã rei contingentis intuetur, Thomas verò actus electionem determinati iam, vt vno electo alterũ excludatur. PRO. Nõne potentia dum eligit calidum, ex æquo potens est eligere frigidum. CAM. Vtique: sed nos in ipso principio electionis calidi, hanc potentiam consideramus: non autem pro tempore electionis iam factę, de qua loquimur: quo tempore is qui poterat eligere calidum vel frigidũ, eligendo calidum, exclusus est vt loco calidi frigidum elegerit. hoc enim Deus priuatur. PRO. Aliud est cum dicis, Deum non posse agere, quin calidũ electum non sit: aliud verò, potentiam liberam nõ esse ad eligendum contrarium, quod frigidum est. CAM. Potentia illa, etsi libera sit in se, alia ratione effectu caret: quia electa salute Petri, ex necessitate suppositionis, Deus non potest aliter facere, quàm Petrum saluare. PRO. Probè. CAM. Superest modo vt intelligas, aliter hominẽ, aliter verò Deum ista

Natura cõtingens.

†Tho. 1. q. 14. a. 13. o. et 23. a. 5. o.

Aliter Deo scire, siquidem nos successiue cognoscimus, aliter
quam ho- in potentia rem esse, aliter vero actu, prout sunt in
mo res in- semetipsis: sed Deus ea ratione ambo simul co-
causis et ex gnoscit, quia sua cognitio commensuratur æterni-
tate causas tati, sicut etiam suum esse. Æternitas autem tota
cognoscit. simul existens, ambit totum tempus. Vnde fit, vt in
 Deo hæc simul stent: nempe vt contingentia infal-
 libiliter à Deo cognoscantur, quatenus subduntur
 diuino conspectui, secundum suam præsentialitatē,
 id est prout existunt actu: & prout contingentia
 sunt, suis scilicet causis cōparata. PRO. Recte. CAM.

*Idea, qua
 ram homo
 quam Deus
 intelligit.*

Meminisse te quoque autumo, tam Philosophos
 quàm Theologos ideam posuisse, qua Deus omnia
 intelligit. PRO. Quid tu per ideā intelligis? CAM.
 Incipiam ego in ipso homine ideam hanc prin-
 cipio demonstrare: vt ab homine ad Deum inde
 rapiamur. PRO. Perge. CAM. Quoniam idea Græcè
 forma dicitur: per ideas, formæ rerum præter ipsas
 res existentes intelliguntur. PRO. Quem in modū
 formæ. CAM. Forma enim alicuius rei præter ip-
 sam rem existens, ad duo esse potest: vel vt sit ex-
 plar: vel vt sit principium cognitionis ipsius, secū-
 dū quod cognoscibilia dicuntur esse in cognoscē-
 te. PRO. Dic lucidius CAM. Tres enim voces sunt
 idea, exemplar, ratio: in quibus idea per se conside-
 randa est, quæ modò exemplari accedat, modò ra-
 tioni: quatenus idea est terminus intellectus, & ad
 principium intellectiois. PRO. Quid istud? CAM.
 Finge fabrum qui domum fabricare velit: nōne

*† Tho. I. q.
 14. a. 13. o.*

† I. q. 15. o.

† vt sup.

prius mente formā domus, quomodo facienda est,
 concipit, cui opus manuum suarum assimilare in-
 tendit? PRO. Omnino. CAM. Hæc igitur forma in
 mente hominis concepta, idea quæ formam exem-
 plarem habeat, nominatur. PRO. Cur forma ex-
 emplar? CAM. Quia hæc idea, eius rei forma est
 quæ fit, proinde forma exemplaris eo modo illius
 dicitur, sicut pictura vna, exemplum alterius dici
 solet. Imitatur nanque faber, id quod in eius inten-
 tione est: & idcirco forma exemplaris dicitur, vnde
 opus imitatum fingitur, quod totum ad practicam
 cognitionem pertinet. PRO. Cur cognitionē pra-
 cticam hanc esse inquis? CAM. Ad differentiam
 alterius ideæ, cuius paulò antè memini: quatenus
 formæ rerum cognoscibilium, vt ratio cognoscendi,
 dicuntur esse in cognoscente. PRO. Da exemplum.
 CAM. Pone te aliquid speculando cognoscere, quod
 tu in mente tua ratione cōcipias: tunc quia idea
 ipsa, minimè exemplari, sed rationi speculando tā-
 tum accedit: illam rationem quàm cognoscimus,
 ideam simpliciter ea ratione vocamus, quia in sola
 cognitione nihil producendū consistit. habes me?
 PRO. Teneo. CAM. His igitur in homine præcognitis,
 mētem ad Deum eleuemus, intelligentes, hanc ideā
 exemplarem, à qua omnia creata proueniunt, nil
 aliud quàm Dei essentiam esse: quandoquidem in
 diuina sapiētia, eminentiori potētia ac perfectione,
 rationes omnium rerum vtroque modo sunt, quàm
 in homine esse dicantur: ita vt Deus primū exemplar

*† vt sup.
 a. 1. c. in fi.*

*† vt sup. c.
 3. c.*

In Deo.

omnium sit, ratioque omnium cognoscibiliū, prout in cognoscente continentur. Sic enim Deus omnes res creatas in sua æternitate coexistentes, per practicam cognitionem intelligit. secundum autē quod principium cognoscitiū est, & propriè ipsa idea, dicitur ratio, quæ potest ad scientiā quoque speculatiuam pertinere, omnia cognoscūt à Deo, etsi nullo tēpore fiant. **P R O.** Quid isthęc nouisse prodest? **C A M.** Ut modum in primis intelligas, secundum quem, Deus contingentia in causis & extra causas simul intelligit. Deinde verba scripturæ ad radices vsquē (quod aiunt) per hęc quæ explicauimus, intelligere possis, cū inquit: Dominus scit cogitationes hominū: qui finxit singillatim corda eorum: qui intelligit omnia opera eorum. & alibi Salomon: Omnes viæ hominum patēt oculis eius. Paulus quoque: Qui vocat ea quæ non sunt, tanquam ea quæ sunt. & alio in loco: Pertingit vsque ad diuisionem spiritus & animæ, compagum quoque & medullarum: & discretor cogitationum & intentionum cordis: & non est vlla creatura inuisibilis in conspectu eius: omnia nuda & aperta sunt oculis eius. Ita ut Deo hoc sit Deum esse, quod sapientem esse: hoc sapientem esse, quod intelligeret. His enim mediis cum homo intelligit, esse Dei, eius substantiam esse: euestigiō concipit, intelligere Dei eius substantiam esse: vnde & ipsa Dei præscientia procedit, de qua nunc tractamus. **P R O.** Rectè quidem. **C A M.** Aures itaque arrige, ut aliud intelligas.

†1. q. 15. o.

†Psal. 93.

†Psal. 32.

†Prou. 16.

†Rom. 4.

†Heb. 4.

†Aug. lib.

7. de trin. o.

c. 1. q. 14.

a. 4.

P R O. Quod? **C A M.** Nempe ut tamen si Deus per suam essentiam se & alia cognoscat, non tamen sicut essentia sua est principium operatiuum aliorū, itidem sui ipsius quoque esse. quo fit ut habeat rationem ideæ quatenus ad alia comparatur, non autem quatenus comparatur ad seipsum Deum. **P R O.** Arrident certè ista: sed quorsum tendas, adhuc ignoro. **C A M.** Hinc planè Theologi, ut nosti, ad aliam partitionem deuenerunt, quippe ut oculis Dei bifariam omnia præsentia esse dicantur. Primo nimirum modo, quatenus omnia sunt ei præsentia, secundum nunc æternitatis, ut coexistētia coexistenti, hoc est in quantum omnium rerum creatorum exemplar est: & secundo modo, in quantum omnia ei præsentia in ratione cogniti, id est ut cognita cognoscenti astant: ita ut omnia nuda & aperta eius oculis sint: aperta inquam, quatenus essentia diuina, siue ut ratio cognoscendi, siue ut obiectum cognitionis, eminenter omnia intelligibilia continet. **P R O.** Num hęc omnia tanquam in speculo in Deo relucet? **C A M.** Rudes homines hoc exemplū proponunt: sapientes verò in essentia diuina, distinctè & eleuatè, ut effectus in causis eminentibus, omnia contineri docent, sic tamen perfecta, ac si distinctè continerentur. Qua de re longum sermonem habituri sumus, videntes quem in modum contingentia futura ipsi Deo præsentia sint. **P R O.** In multis Scotistę doctrinam hanc cōdemnant. **C A M.** Eam tamen ob causam, quia in

Idea ¶ Deo
quatenus
ad alia cō-
paratur.

†1. q. 15. a. 1.

†ut sup. 2.

†1. q. 15. a.

1. c. 3.

†1. q. 14. a.

5. c. c. ibi,

Caietanus.

Scotista.

multis errant. PRO. Doctrinam ergo Scoti flocci-
facis? CAM. Absit, immò potius ipsum veneror. PRO.
Cur igitur ipsum non sequeris? CAM. Quoniam
magis amica veritas: quemadmodum res ipsa paulò
pòst docebit. Hactenus hæc pro iuuenibus dixisse
sufficiat, rem ipsam aggrediamur.

PARTIS SECVNDÆ

CAPVT SECVNDVM.

*Incipit hoc loco auctor operis, liberum hominis
arbitrium cum ipsa prædestinatione simul stare
posse, huic secundo protestanti ostendere.*

PROTESTANS, CAMERARIVS.

His itaque hunc in modū enucleatis, re-
liquum est, vt paulatim de ipsa Dei sci-
entia, quatenus res cōtingentes sibi præ-
sentes quoquo modo cognoscit, hoc in
loco agamus, quò deinde an liberum arbitriū cum
prædestinatione coniungi possit, perspicuè cerna-
mus. CAM. Duobus modis (sicut paulò antè dixi-
mus) contingens poterit considerari. Altero nimi-
rum prout est in causa, id est potentia: què in mo-
do, eam ob rem respectu nostri stat vt futurum,
& vt contingens non determinatum ad vnū, quia
causa, seu potentia, contingens se habet ad opposita.
Altero verò cōsiderari potest, quatenus est in actu
in seipso: & sic non consideratur vt futurum, sed
vt præsens, neque ad vtrumlibet contingens, sed vt
determinatum ad vnum. Quorum primum, quia

*Contingens
in causâ.*

*Cōtingens
in actu.*

contingens non subditur per certitudinem alicui
cognitioni: sola coniecturali cognitione, illius co-
gnitionem homo ipse habet: secundi verò certam
ac veram. Deus autem omnia contingencia non so-
lū vt sunt in causis, sed vt vnumquodque est actu
in seipso, simul cognoscit. PRO. Dei ergo scientia in
hoc nostrā antecellit, quia certò ipse res vt in causis
sunt, cognoscit. CAM. Immò aliud, quia licet cō-
tingencia in actu successiuè fiant, non tamen Deus
successiuè cognoscit cōtingencia, prout sunt in suo
esse, sicut nos, sed simul vtrumque, vt dixi. PRO. T.
Vnde hoc? CAM. Quia Dei cognitio mensuratur
æternitate, æternitas autē tota simul existens, ambit
totum tempus, sicut iandudum dixi. PRO. Deum
omnia cognoscere, etiam prout sunt in causis, alio
modo quàm isto, ingenuè fatebor, quippe vt dum
omnium rerum rationes apud se præsentis habet,
hac ratione res ipsas contingentes cognoscat. CAM.
Non solum ratione ista, sed etiam quia eius intui-
tus fertur ab æterno supra omnia, prout sunt in sua
præsentialitate, res ipsas contingentes scit: quando-
quidem omnia quæ fiunt in tempore, præsentia
sunt æternitati. PRO. Vtramque viam Scotus au-
fert: cui neque Caietanus, neque ceteri Thomistæ
respondere norūt. CAM. Incipe mi Bartholomæe,
Scoti argumenta in medium promere, vt deinde
ego tam illa quæ Caietanus scripsit, quàm reliqua
quæ Thomæ autoritate scribere potuisset, asseram.
PRO. Contra ipsam præsentialitatem, in quantum
x. iij.

† Hæc Tho.
et Cai. 1. q.
14. d. 13. o.

† vt sup.

† Sco. 1. dif.
39.
1. q. 14. d.
13.

Scotus.

eternitati contingentia coexistunt, hunc in modum argumentor, Quod non est, nulli potest coexistere, sed futura non sunt, ergo coexistere non possunt.

C A M. Nego maiorem ut ponitur: quia rem esse, bifariam intelligi potest, & prout est in se, & prout est in causa: ita ut quod in sua causa est, esse dicatur: & coexistente causa, vna cum causa aeternitati coexistere possit. P R O. Maior probatur, quia coexistere dicit relationem realem. C A M. Fateor, sed prout est in se, vel in causa quae realiter coexistit. P R O. Si sic esset, prout tu proponis, omnia coexistere aeternitati, duae ex hoc consequentiae emergerent. C A M. Quae? P R O. Altera, omnia simpliciter esse in actu. Altera non posse postea poni in actu. Prima probatur, quia quod habet esse in actu a seipso respectu causae primae, est simpliciter in actu. quod enim tale respectu causae primae est, tale simpliciter erit. C A M. Ex forma huius argumenti, in quo Scotus de eo contingente tractat, quod iterum est ponendum in actu, iam patet omnino aliquando futurum esse. P R O. Vtique C A M. E. Sileat ergo Scotus: quandoquidem id quod est in sua potentia, si ens completum non est, secundum suam essentiam, habens esse fixum in natura: satis est ut ens incompletum sit in via, tendens in ens completum, quod aliquando erit: & ens quod simpliciter ens dici non potest, ens in potentia dicatur: cum nil prohibeat, quin ea quae non sunt simpliciter, sed in potentia, aliquo modo sint: &

†12^e. q. 94.
2. c. 4.
meta. vbi
Thomas
hoc declara-
rat.

cum sunt, tanquam coexistentia aeternitati, a Deo cognoscantur. pro quo Pauli testimoniū sufficere debet, cum ait: Qui vocat ea quae non sunt, tanquam ea quae sunt. P R O. Hic error tuus est, quia putas omne id quod est ens, aeternitati coexistere.

quod falsum est, eò quod ens cognitum illud vocatur. C A M. Non quidem docti Scotistae hoc dicent. quandoquidem ens in quolibet apprehenso includi potest. Neque aliud praeterea negabunt, ut praeter unum Deum, qui per essentiam ens est, caetera omnia entia per participationem entia sint. quod ubi ita sit, necessario sequitur, coexistentiam ipsam vnde omne ens provenit, analogice actum & potentiam comprehenderet. Itaque quod in potentia est, ens coexistens dicatur: praesertim cum res ipsae triplex esse habeant: in suppositis, in causis, & in intellectu. quo fit ut certo prout in causa sunt, a Domino tanquam coexistentia contingentia cognoscantur, ubi aliquo tempore fiant. Pro quo vnum deinde afferam, cui Scotistae respondeant, si possunt. P R O. Perge. C A M. De eo plane contingenti loquimur, quod omnino futurum est: nonne? P R O.

Fateor. C A M. Esse autem aliquando, & non coexistere aeternitati, impossibile est: cum esse ens, & non participare essentiam diuinam, ut realiter ibi sit, ridicula res iudicetur: Participare item realiter, & non coexistere aeternitati, magis ridicula, quod si coexistit, ergo ab aeterno coexistit: ne dicamus Deum in tempore sibi coexistentia scire, quae tanquam

†1. q. 14. 4. 9
c. 2.

†Rom. 4.

†12^e. q. 94.

2. c. Met. 4.

lec. 1. col. 5.

lec. 5. col. 5.

†Cor. 2. co.

15. 4^m. 51. fi.

Mal. 1. q. 3. a.

2. c. 9. 16. 3. c.

col. 2. 3. c.

†Malo. 9.

7. i. 1^m.

†Tho. 1. sen

dis. 36. q. 1.

3. 2^m.

coëxistentia æternitati cognoscuntur. Hactenus de prima consequentia. Secunda quoque consequentia Scoti nihil valet, quia nō tenet consequēs istud. Quod est tale respectu primæ causæ, est tale simpliciter. PRO. Cur non? CAM. Quia non ita contingentia respectu primæ causæ, in secundis causis prout in eis sunt cognoscuntur, sicut extra suas causas in seipsis intelliguntur. PRO. Quid istud? CAM. Pone enim Deum hodie hominis potentiam cras itinerandi scire: atque iter crastinum quod actu fit, itidem scire: nōne dare medium est, nimirū propositi hominis hodierni cras itinerandi, quod aliud à potentia & ab actu extrinseco est? & tamen hoc propositum à Deo cognitum alio modo est, quàm cras actu sit: ita ut quod hodie est, non sit tale simpliciter. PRO. Quapropter? CAM. Quandoquidē hodie futurum adhuc illud est, & homo potest facere duo: cras autem quando præsens est determinatū circa vnum quod elegit, nequaquā. sic enim duo nunc temporis, sub vno, nunc æternitatis continentur cognoscunturque. PRO. Si Deus simul vno modo res contingentes prout sunt in causis scit, & altero prout sunt in seipsis: tunc sessio mea crastina, bis à Deo producet. CAM. Consequens hoc nego. PRO. Si sessio mea est præsens, in seipsa æternitati coëxistens, ergo producta: & quia adhuc nō est actu in se ipsa, ergo producenda. CAM. Caietanus respondet, ut coëxistere Deo, non sit secundum duplex nunc temporis, sed secundum vnicum

nunc æternitatis, sub quo non inconuenit aliquid esse præsens, quod in se ipso præteritum est, aut futurum, prout ista sunt. PRO. Alia non solum Scoti, verum etiam Capreoli † argumenta propositurus sum, quæ soluere nequibis. CAM. Nota nobis illa sunt: & eo modo quo hæc tria soluta fuerunt, cætera soluentur. Tu igitur aut has nostras exceptiones exclude, aut tace: satisque tibi hoc scire sit, nepe res ipsas à Deo cognititas, antequam actu sint, contingentia esse: ut deinde concludas, scientiam Dei infallibilem, minimè auferre, quin opera nostra contingentia sint, antequam actu fiant: deinde verò cum facta sunt, necessaria ex suppositione esse, quemadmodum optimis argumentis, scriptura, & patrū authoritate Caietano ostendi, qui modum se ignorare asserbat, secundum quem, liberum arbitrium cum infallibilitate prædestinationis cōiungeretur. illa tecū repetita esse volo, ut faciliè intelligas propter ipsarum rerum contingentiam liberum arbitrium cum prædestinatione simul manere.

PARTIS SECVNDÆ

CAPVT TERTIVM.

Liberum arbitrium contingentium rerum, cum ipso necessario quod ex parte Dei est, coniungi posse ostenditur: ut hac ratione cum prædestinatione necessaria, coniungi posse constet.

y. j.

† R. Sent.
dis. 36. ex
aureolo.

† Cai. p^a. q.
14. a. 13.

CAMERARIVS, PROTESTANS.

SVAVI consonentia Boëtius & Thomas concinunt, ea quæ contingentia sunt, respectu sciētix diuinæ, quæ causa prima est, necessaria esse. PRO. Ita est. CAM. Cōcinunt quoque respectu causarum proximarū, contingentia esse. PRO. Perinde loqueris, ac si Boëtio & Thomæ, reliqui omnes subscribere obligentur. Scotista ego sum, qui his non subscribo. CAM. Poteris, si placet, illius argumenta in medium afferre. PRO. Præmittam principio vnum quod Boëtium & Thomam errare fecit. CAM. Quod. PRO. Non quidē aliqui defuere ex philosophis, qui duo contradictoria latenter concesserint, dicendo, aliquid contingenter fieri, & primam causam necessariō id ipsum causare: quibus Scotus restitit. CAM. Quid iuuat contradicere, si contradictionis causa non affertur? PRO. Multas in medium promit causas, quas ego mox proponam. CAM. Perge. PRO. Sic enim Scotus inquit: Causa quæ mouet in quantum mota, si necessariō mouetur, necessariō mouet. sed omnis causa mouet seu agit in quantum mota à prima: ergo si necessariō mouetur à prima, necessariō quoque mouet ipsa. Vnde sequitur vt nulla detur causa contingens. CAM. Causam primam in secundam bifariam agere posse respondeo: scilicet vt causa præcisa, & vt concausa. Vtram maius partem elige. Si enim dixeris primam causam esse præcisam, tunc causa secunda non est causa, sed nudū

† 1. q. 14. a. 13. 1^m.

† Scoti arg.

1°. dif. 2. q.

2. 6° dif. 8.

q. 4. et dif.

39. que

Cai. respuit

1°. q. 14. a.

13. ibi, Cōt.

2^m.

instrumentum causæ primæ. tu autem ipsam causam secundam, causam esse dicis: quod duo contraria simul continet. Si verò dicis causam secundam, concausam esse: ergo ex se aliquid confert. Si aliquid confert, tunc nego assumptum tuum, & do instantiam: quoniam motus causæ primæ, mouet causam secundam secundum motum suum: ita vt id quod respectu præscientiæ diuinæ est necessarium necessitate infallibilitatis, contingens respectu hominis eo modo sit, sicut productio fructuum in planta, contingens in sua concausa est, tametsi causa Solis necessaria simpliciter sit. Primum nanque quod fit, modificare naturam est: neque aliter ad volendum causa secunda à causa prima compellitur: immò potius quasi modificata à causa secunda, haudquaquam necessariō, sed cōtingenter secundū motum causæ secundæ à prima mouetur. PRO. Maiorem chimeram Leuchetus hanc esse censet. CAM. Valeat Leuchetus. Non quidem quid sibi velit, cōmodè intelligi potest. Alios lectores Leuchetus torqueat, intereadum nos reliqua expediemus. Et si qui curiosi ea frustra legere adhuc voluerint, nostra quoque videant, quæ de gratia & libero arbitrio attulimus: vbi euidentissimè necessariū primæ causæ cum libero cōtingenti arbitrio stare, sacræ scripture testimoniis commonstrauimus: Vnde fit vt eodem modo cum prædestinatione coniungatur: quando quidē Augustino teste, gratia & prædestinatio quantum ad hoc attinet, pari passu iudicantur. PRO.

† Aug. de Ciuit. Dei li. 7. c. 30.

† Lib. 1. ca. 6. o.

† De præd. sanct. c. 10.

Hoc secundum Scoti argumentum soluas. Si causa prior, prius naturaliter quàm causa posterior effectū attingit, necessariò istud est. CAM. Fateor secundū independentiā & immediationē virtutis: vt hoc modo causa prima prius effectū attingat, quàm proxima: non autē vt quasi duratione naturę, in vno instanti, effectus antē attingatur à prima causa, & in alio à causa secunda. Neq; propterea sequitur, ergo recepit simul necessitatē & contingentiam: quia non attingitur à prima ante secundam & seorsum, sed modificata in secunda. Hęc Caietanus. PRO. Argumentū Scoti nullo modo solui potest. CAM. Quare non? PRO. Quia si primum effectiuum proponitur infiniti vigoris, & illud agere de necessitate naturę, & secundum totam virtutem suam, & ipsum esse causam simpliciter primam, & omnem causam secundam tantum agere in virtute illius: necessariò prius natura attingit effectum, quàm secunda causa. CAM. Rectè Scotus loqueretur, si ea dari possent, quę tu proponis. PRO. Quid negas? CAM. Fateor primum effectiuum, nempe Deum, esse infiniti vigoris, nego agere de necessitate naturę: immò potius cum summa libertate, vt suprā deductū est: ita vt non inconuenienter Caietanus inter causam necessitatis & infallibilitatis Dei, quantum ad hoc attinet distinxerit. Nego præterea illud velle, secundum totam virtutem suam, secundum quam possit præcise agere: sed non aliter velle, nisi causa secundā secum velit: quema. Imodum lib. 1. de gratia &

† De grat.
lib. ar.
c. 10. et sup.
in Catholi-
co c. 1. & 2.
et cum Ca-
ietano, c. 9.
§. 4.

† August.
de Civ. Dei
lib. 7. c. 30.
Tho. in 1. q.
a.
† 1. q. 14. a.
13. & ibi,
Caiet.

libero arbitrio fusilsimè dictum fuit. Fateor adhuc ipsum esse causam simpliciter primam, & omnem causam secundam tantum agere in virtute illius, & denique consequens hoc nego, vt his hunc in modum existentibus, prius causa prima quàm secunda finem attingat, in eo, quod non partim, non vicissim, sed insolidum ab vtroque cooperatur. PRO. Ergo perfectius actuum Deus nō est, quia cogitur expectare causam secundam. CAM. Quotiens loquar? Non cogitur: siquidem liberrima causa est: sed quia eligit cum causa secunda insolidum bonum opus consummare, causæ secundæ motum exigit secundum modum suum. Ex quibus nunc intelligis quomodo voluntas Dei causa efficax sit, quæ ex æquo tā necessaria quàm cōtingentia efficiat, tā et si ipsa diuina volūtas cōtingens formaliter nō sit. Haftenus hęc declarasse sufficiat, ad rem redeamus.

PARTIS SECVNDÆ

CAPVT QVARTVM.

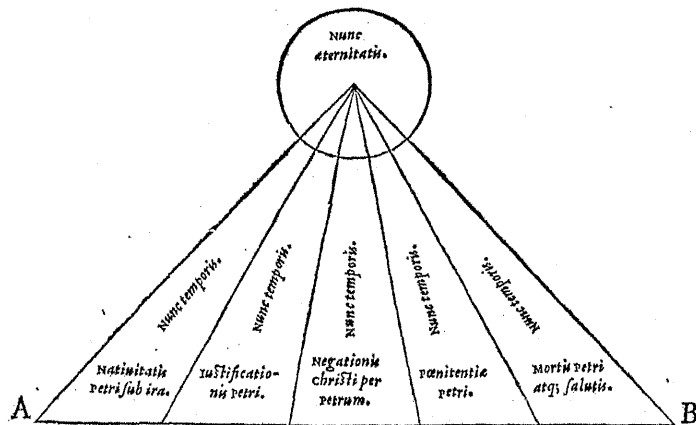
*Argumentum illud Grammaticarum, Deus
vnum ab aeterno vidit, ergo illud necessa-
riò erit: hoc loco diluitur.*

PROTESTANS, CAMERARIYS.

BATERIS tu ex necessariis principiis necessariam cōclusionem prouenire? CAM. Omnino. PR. Ergo quicquid sciuit Deus, qui causa necessaria est, sic fore necessarium est. CAM. Maximè. PRO. Sciuit autem Petrum y. iij.

fore saluum. ergo necessariò absolutè Petrus saluus erit. C A M. Quoniam argumentum hoc, multorum mentes perturbat, & Thomas adèd subtiliter illud speculatur, vt multi ipsum non intelligentes cespitauerint, ac plerumque errauerint: antequàm huic argumento respondeam, mathematica demonstratione, quantum licet hæc inferiora supernis comparare, modum secundum, quem æternitas totum tempus ambit, in primis ostendam. Deinde verò verba Thomæ afferam, & reliqua quibus liberum hominis arbitrium cum prædestinatione coniungi posse probatur. P R O T. Progredere. C A M. Hanc figuram in primis intuere.

PRO. Quid hac figura ostendere conaris? C A M. Principiò vt videas totum tempus Petri, ab A vsque ad B, terminari: & quomodo plura nunc tēporis Petri, sub vnico nunc æternitatis comprehendantur. P R. Perge. C A M. Scire equidem te puto, Deum veracè secundum veritatem, quocunque modo intelligat, omne nunc temporis tanquàm sibi præsens, sic intelligere, prout est. P R O. Omnino. C A M. Hinc igitur fit, vt neque Petrum sub ira existentem, tempore iustificationis Petri origine intueatur, neque ecòtrario iustum esse tempore quo nascitur sub ira: tametsi ambo hæc duo, sub vno nunc æternitatis ei præsentia sint, & simul omnia cognoscat: ne fortè dicamus, secundum præsentem iustitiam, vel impietatem, pro tali tempore Deum aliquid scire, quod non est, & falsum cernat. P R O. Probè. C A M. Hunc igitur in modum cætera cōsiderabimus, abnegationem nimirum Petri, pœnitentiam Petri, ac mortè, salutèque Petri, pro his temporibus Deum vidisse, atque origine vnum alterū præcedere, tametsi omnia simul cernat. P R O. Nemo isthuc negare potest. C A M. Ex his igitur sequitur, nunquam Deū Petri salutem tanquàm futuram, sed tanquàm præsentem vidisse, sub tempore quo saluatur: quoniam scientia Dei æterna est, quæ neque in præteritum, neque in futurū transire potest, sed vnicum nunc æternitatis habet. Quod si ita est, quàm vanum hoc argumentum sit, Deus vnum vidit, ergo illud erit: tu ipse iudica. Num in Deo tempus considerari. iij.

† Aug. li. 3.
de trin. c. 11.
& Tho. p. 4.
q. 14. a. 7.

† Vt supra

rabimus? num antequam Petrus saluetur, pro alio tempore Petri salutem cognouit? PRO. Concludis ergo Deum necessariò & summa libertate agere: prædeterminationem item ad eò certam esse, vt necesse sit Petrum prædeterminatum saluum fore, tametsi ipsa Petri salus contingens in se sit. CAM. Maximè. PRO.

*In sensu di-
uiso et sen-
su cõposito*

Ergo simul & semel prædeterminatus poterit damnari, & Petrus prædeterminatus non poterit damnari. CAM. Petrus in sensu diuiso, considerata persona Petri potest damnari. sed considerata persona Petri in sensu composito, prout est prædeterminatus, non potest damnari. siquidem præscientia Dei, quæ salutem Petri in se contingentem vt factam cernit, non potest falli. quo fit vt supposito hoc quod Petrus sit coram Deo saluus, impossibile sit Petrum non saluari: & tamè libero cum arbitrio gratia adiuto saluetur. Sic enim Pauli verba illa intelliguntur, prædeterminatis omnia cooperari in bonum, eò quòd omnia tendunt in finem huius boni, etiam mala propter quæ feruentius conuertimur ad bonum†. Tene-

nes ista? PRO. Teneo. CAM. Thomæ igitur verba explicemus †: vt videas quomodo ista propositio, Deus vidit Petrum saluari, ex parte Petri contingens sit. sic enim ipse ait: [Quidam dicunt quod hoc antecedens, Deus sciuit hoc contingens futurum] hoc est Petrum saluari, [non est necessarium, sed contingens] & pro ratione ponderant [quia licet sit præteritum] dum dicimus, Deus vidit [tantum importat respectum ad futurum] dum futuram sa-

*Thomæ Do-
ctrina, qua
liberum ar-
bitriũ con-
tingens, cum
prædestina-
tione neces-
saria coniũ-
git.*

† *Aug. lib.
3. de Trini.
c. 11. et Tho.
p. 9. 14. a.
7.
1. 9. 14. ar.
13. ad. 2^m.*

lutem Petri vidit, quod futurum sui natura contingens est. quæ quidem opinio ipsi Thomæ hac ratione non placet, quam subiungit. [Sed hoc non tollit ei necessitatem, quia id quod habuit respectum ad futurum,] id est antea vidisse quod futurum est [necesse est habuisse] necessitatem vt Deus viderit. sic enim futura quæ quandoque non sunt ex parte sua eodem modo sicut præmissum est necessariò cognoscit, tametsi non fiant, vt sequitur [licet etiam futurum non sequatur quandoque.] Et cum hac opinio prima, Thomæ non placeat, secundam aliorum opinionem refert, subnectens, [Alij verò dicunt, hoc antecedens esse contingens, quia est compositum ex necessario & contingenti] hoc est ex præterito, quia Deus sciuit, quod est necessarium: & futuro, Petrum scilicet saluum fore, quod est contingens. pro quo sequens exemplum ponunt [sicut istud dictum est contingens, Sortem esse hominem albũ.] Quæ quidem opinio nequaquam ipsi placet, eamque verbis quibusdam difficillimis excludit, iis qui logicam ignorant: iis verò qui logicam callent, facillimis. Placuit namque Aristoteli † ipsam propositionem ex subiecto & prædicato constare: verbum autem, vt plurimum non esse aliter considerandum, nisi veluti copulam quandam, quæ subiectum & prædicatum coniungit: ita quidem vt tanquam materia, non autem tanquam forma, in propositione accipiat: cuius sententiæ Thomas memor sic ait: [Sed hoc etiam nihil est: quia cum dicitur, Deus

† *In prio-
ribus.*

sciuit esse futurū hoc contingens: contingens non ponitur ibi nisi vt materia verbi, & non sicut principalis pars propositionis] id est, non ponitur hoc contingens, vt in hac propositione, visioni Dei regulam ponat, & propositum eius modifcet: magis autem tanquam res quæ in propositione stet vt materia verbi, seu determinatio, quæ formam substantiæ propositionis non dat, vt ex ipsa ostendatur quid Deus ipse animo necessariò vel contingenter concepit: tametsi ipsa coniunctio sit forma compositionis extremorum in propositione, [vnde contingentia eius, vel necessitas nihil refert, ad hoc quòd propositio sit necessaria vel contingens, vera vel falsa] postquam contingens, regula necessitatis in propositione nequaquam est. Vis videre (inquit Thomas) quàm perspicuum hoc sit? Pone pro exemplo, me dixisse hominem esse asinum, vel Sortem currere, vel Deum esse, in qua propositione vtrunque quod additur, per se redditur falsum, eò quod Deus est: num. interest tunc, vt vnū vel aliud ex contingentibus sit in propositione positum, vt propositio sit falsa? Certe non [Ita enim potest esse verum, me dixisse hominem esse asinum, sicut me dixisse Sortē currere, vel Deum esse] vt ex hoc necessario, quia Deus est: vnum ex his, siue vnum siue alterum, ex duobus cōtingentibus falsum esse ostendam. Nec refert vtrum vnū magis quàm aliud ponatur. Quod si concesserint, euestigiò Thomas à paritate terminorum arguens, sic ait:

[Et eadem ratio est de necessario & contingenti] quæ in hac propositione ab illis proponuntur. [Vnde dicendū est quòd antecedens] scilicet, Deus vidit, [est necessariū absolutè] absolutè inquam, non vt Deus necessitate aliqua cognoscat, siquidem liberè cognoscit, sed propter infallibilitatem, cuius suprà in corpore meminerat, absolutè necessariū illud vocat. Quibus hunc in modū explanatis, ad aliam quorundam opinionem se conuertit, quibus placuit, propterea antecedens hoc, Deus vidit, non sic esse causam necessariā absolutè, vt consequens necessariū sit: eo quod est causa prima & remota: quasi ex hoc, quia causa proxima rei contingentis, contingenter se habet, propositio contingens ppterca dicatur, vt sequitur. [Nec tamē sequitur (vt quidā dicunt) quod consequens sit necessariū] hic deficit vnum, non, quod ego addo, vt legas. [non sit necessariū, absolutè: quia antecedens] necessariū absolutè quod deberet cōtingens in necessariū conuertere [est causa remota consequentis, quod propter causam proximam] quæ attendi debet, [contingens est.] Hactenus illorum argumentum: cui in hunc qui sequitur modum ipse respondet. [Sed hoc nihil est.] quare? [Esset enim cōditionalis falsa, cuius antecedens esset causa remota necessaria, & consequens effectus contingens] sicut ipsi p̄supponunt. pro quo sequens exemplū addit [vt puta si dicerem, Si sol mouetur, herba germinabit.] quasi cum vno necessario, nulla conditio

z. ij.

coëxistere possit, vt conditionalis ipsa propositio reddatur, & vera. Denique suam, quæ sequitur, Thomas opinionem ponit: [Et ideo aliter dicendum est, quòd quando in antecedente, ponitur aliquid pertinens ad actum animæ,] hoc est vt quædam proponantur, quæ intelligendo, in anima eorum imaginem concipiamus, [cōsequens est accipiendum, non secundum esse quod in se est] id est, res cognita in se est: [sed secundum quod est in anima] & rationem assignat [aliud enim est esse rei in se ipsa, & esse rei in anima] dat exēplum [vt puta si dicam: Si anima intelligit aliquid, illud est immateriale] eò quòd actus animæ de quibus est sermo, sunt immanentes in anima, cū in intelligēdo & appetendo consistant, non autem quòd sic materialiter intrā maneant. Verūm si dicas, ergo tanquam immateriale intelligitur ab anima: respōdet, [Intelligēdum est, quòd illud est immateriale, secundum quod est in intellectu, non secundum quod est in seipso,] perinde ac si dicat, quòd tametsi intelligatur & appetatur tanquam materiale, non tamen sic intrā sit, sicut extrā. Postremò ad rem rediens, vt propositam quæstionem decidat, verba sequentia subiungit [& similiter si dicam, si Deus sciuit aliquid] hoc est salutem Petri [illud erit, consequens] salutis Petri [intelligendum est prout subest diuinæ scientiæ, scilicet prout est in sua præsentia] qui omnia scit, vt præsentia sibi. Quod si hoc modo intelligatur [sic necessarium est, sicut

Tr. q. 14. ar.
13. 2°.

& antecedens] non illa via sicut consideratur necessarium absolutè, inuitabiliter, seu infallibiliter, sed necessitate suppositionis: nempe vt propterea quia est, necessarium sit esse. Ex quibus in summa hanc sententiam haurire licet, vt nullo modo hoc consequens valeat, Deus vnum vidit: ergo necessariò sic erit, præterquàm necessitate suppositionis, ut quia sic est, sic esse videat, & rectè. siquidem omnia eo modo quo erant, Deo præsentia sunt. [Quia omne quod est, quando est, necesse est esse] vt dicitur primo seu secundo periheme. secundū impressiones diuersas. Haftenus Thomast. P R O T. Satan me tentauit, vt Geneuam venirem. C A M. Ille potius maledictus commissarius tanti huius mali causa fuit, qui sub veste Christiana diabolus erat. Si tamen resipiscere cum Augustino vis, ad me veni, & te quieti pristinae restituere conabor. P R O. Erubescio quidem. C A M. Tú ne Augustino dignior? Erubescas tamen, vt erubescencia ista, peccati veniam impetres.

PROTESTANTIS PARS III.

CAPVT PRIMVM.

Martini opinio damnatur, cui placuit, absque vlla præscientia operum, Deum homines prædestinasse, vel reprobasse: vt hac ratione liberum arbitrium obliterare posset.

z. iij.

PROTESTANS, CAMERARIVS.

VIS hac miserrima fatuitate tua non cō-
flictetur, ô Camerari, dum ad eò immen-
so labore, hanc non dicam secundā cau-
sam prædestinandi: sed Ambrosij potius
imprudentiam ostendere conaris? Martinum Lu-
therum quæso audiamus, doctrina & sanctitate
Ambrosio anteponendum: cui placuit, nullā cau-
sam reprobationis vel electionis, præter voluntatē
Dei esse considerandam. CAME. Quales Martini
mores, vita, & doctrina fuerint, alter noster dialo-
gus, cui titulus Lutherus inscriptus est, plenissimè
docet †. PRO. Quid Paulo respondebis dicenti,
Non ex operibus, sed ex vocante dictum est, quia
maior seruiet minori? CAM. Cum contextus illius
verba explicarem, Driedoni verum sensum verborū
Pauli ostendi. illa lege, vt confestim nullo in loco
apertius quàm in illo, hunc præuisum bonū vsum,
prædestinationis Iacob non autem Esau, causam
secundam fuisse cernast. PRO. Magister primo sen-
rentiarum, & reliqui fermè omnes, solam Dei vo-
luntatem, ipsius quoque reprobationis causam esse
aiunt †. CAM. Si duas illas prouidentias quarum
paulò antè meminimust, tu consideras: alteram ni-
mirū, cum omnes saluos generatim fieri voluit: al-
teram verò, qua omnes inobedientes, ad ostenden-
dam suam iustitiam, reseruandos generaliter præ-
ordinauit: nil præter Dei voluntatem has duas prou-
identias præcessisse, ego quoque fatebor. Si autem

† De Vera
Eccle. Dei
dialogo 1.
† Rom. 9.

† Suprà in
Cartho. c. 7.
§. 3.

† Sen. i. dis.
41.

† Sup. i. Ca-
tholico c. 1.
§. 3. et c. 4.

ipsam prædestinationem vel reprobationem con-
sideras: quia addita præscientia omnium futurorū,
aliquid in Dei mente versabatur, vt Petrum præde-
stinaret, Iudam verò reprobaret, hanc secundam
causam eo modo primæ vniendam esse confirmo,
quo Ambrosius hoc Augustino ostendit †. Hi sanè
fructus ignorantia vestra sunt, qui putantes vos
admodum doctos esse, quoscunque patres spernitis,
qui magna cum charitate vos docere possunt. Cur
Augustinum non legitis, quem sic vestrū esse Cal-
uinus fatetur, vt nec syllaba ab eo discedere velit, vt
eo docente, hunc præuisum bonū vsum, vel malū,
natura, tam prædestinationem quàm reprobationē
precedere discatis? Tria nanque à nobis cōsideran-
da sunt. Primum vt nullū meritū condignū, vel con-
gruū, ipsas prouidentias, generatim saluandi, vel re-
probandi homines præcesserit: quādoquidē, à sola
Dei voluntate hæc procedunt, in quo cōcordes su-
mus. Secundū item, nullā præscientiam, Dei electio-
nem vel reprobationem speciatim factam, Martino
vestro authore præcessisse: quod contra omnium
opinionem est, quibus placuit, prædestinationem
dari non posse, quæ præscientia careat †. immò &
contra Paulum dicentem, Quos præsciuit, & præde-
stinauit †. Tertium, ex hac præscientia omnium fu-
turatorum, secundam causam congruam oriri, quæ
prouidentias has, Deique voluntatem, quæ genera-
tim saluare vel reprobare volunt, minimè præcedit,
sed sequitur, prædestinationē verè vel reprobationē
z. iijj.

† Sup. i. Cat.
e. 4.

† Ad Sim.
lib. 1. q. 2. et
in locis in
Cathol. c. 9
acervatis.

† Aug. de
præd. sanc.
c. 10.
† Rom. 9.
vide i. cat.
e. 9.

specialiter factā præcedit, quod si vobis incognitū haectenus fuit, satis apertè dudū Catholicis ostēsum est. *PR.* Thomæ hæc verba sunt: Voluit igitur Deus in hominibus, quantū ad aliquos quos prædestinat, suam ostendere bonitatem, per modum misericordiæ parcendo: & quantum ad aliquos quos reprobabat, per modum iustitiæ puniendo. Et hæc est ratio, quare Deus quosdam eligit, quosdā reprobat. *† Tho. i. q. 23. a. 5. 3^m.* *C A M.* Rectè Thomas causam voluntatis Dei generatim prouidentis ostendit, quæ ex ordine vtriusque prouidentia est, quibus vtrumque bonum esse iudicat: quemadmodum eiusdem Thomæ auctoritate in Catholico declarauit. *† PRO.* Paulò post, cur in specie Petrum prædestinauerit: Iudam verò reprobauerit, nullam rationem habere, nisi eādē diuinam voluntatem, subiungit. *C A M.* Quoniam Dei voluntas est, qui altera prouidentia omnes obaudientes saluare, altera verò inobedientes reprobare vult. constituto deinde ex additamento præscientiæ omnium futurorum, nullum adesse impedimentum ex parte hominis, quin eadem voluntate retenta, specialiter Petrum saluando, Iudam verò reprobando, diuersimodè, propter diuersā hominis facta quæ præscit, ambo duo volita executioni mandet, (vñ Scotus optimè obseruat *†*) iure merito Thomas præcedentia verba scripsit: nos autem hoc aliud inquirimus, an secunda causa sequens primæ potuerit addi. *† PRO T.* Nullam causam extrinsecam voluntatis Dei motiuam Catholici ad-

*† In Catho.
c. 3. 4. 5. &
9.*

*† Tho. i. q.
23. a. 5. 3^m.*

† c. i. §. 3.

*† Sco. i. sen.
dis. 41.*

*† Vide in
Catholico
c. 3. c. 5. §. 1.
c. 8. §. 1. &
9. o.*

† I. sen. dist. 41. mittunt *† C A M E.* Non tamen quin Deus ex his quæ extrinsecus fore præscit, proprio non alieno motu moueri possit, negant. *PRO.* Paulo tu sanctior es, qui dixit: O altitudo diuitiarum! *† C A M.* Contemplans Paulus, cur Deus omnia sub peccato concluderet, vt omnium misereatur, verba hæc dixit, non autem post enarratam historiam Iacob & Esau. sic enim alio in loco, nō altum sapere, sed sapere ad sobrietatem nos oportere admonet, docens nos ad sobrietatem sapere, cum ea sapere quæ in scriptura explicata sunt, sedulò quærimus. *PRO.* Propterea quia nulla ratio reprobationis præter voluntatem Dei poterat reddi, Paulus dixit: O homo, tu quis es qui respondeas Deo? *† C A M.* Nil tibi hæc verba prodesse, Driedoni paulò antè ostendi. *† In catho. c. 6. §. 4. & 6.* Nil quoque & reliqua quæ Calvinus eiusdem ponderis afferre solet, iam iam probabo. *† PRO.* Sine sententias duas catholicorum coniungere, alteram nimirum Magistri, cum ait: Non propter fidem vel aliqua merita elegit Deus aliquos ab æterno, sed gratuita bonitate sua aliquos elegit vt boni eserēt. *† Magi. v. sen. dist. 41.* Alteram Augustini dicentis: Non quia nos futuros tales esse præsciuit, idè elegit: sed vt essemus tales, per ipsum, electione gratiæ suæ, qua gratificauit nos in dilecto filio suo. Et responde nunc, si potes. *C A M.* Dudum Ambrosius, Augustino hoc argumentū proponente, illud respuit. ipsum lege, ne battologiæ noter. Sic enim verba illa Domini intelligenda sunt: Miserebor cui voluero, &

*o altitudo
diuitiarum*

aa. j.

clemens ero in quē mihi placuerit, nempe vt sola voluntate Dei, tanquam à prima causa hæc omnia fiant: Cui & secunda accedit, quemadmodū paulò antè dixit. Augustini verba aufcultate si patrū auctoritate cū Catholicis disputare vultis, (hi præsertim, qui Caluini discipuli estis) qui his verbis quæstionē hanc determinauit. [Nō putemus in maiorib⁹ vel secundū merita gratiā cuique dari] bellè ostēdens nil aliud eum quærere, nisi vt hominis meritū in gratia præparanda vel conferenda, omnino excludamus. [vel nisi suis meritis, quenquam puniri.] Audi nisi, vt intelligas, non solum condigna merita, causam reprobationis esse, sed ipsam voluntatem Dei generalem, deinde specialiter exequentam: quasi dicat, voluntate Dei generatim volentis sua prouidentia partem inobedientem reprobare: & hominis culpa, speciatim reprobatio condignè fit. PRO. Nōne hominis congruum meritum, electionem præcedere tu fateris? CAM. Ea legas quæso quæ in Catholico scripsi: & confestim ori tuo silentium impones.

CAPVT SECYNDVM.

Id ipsum prosequitur, vt patrum auctoritate ostendat, liberum arbitrium cum Dei præscientia infallibili coniungi posse.

PROTESTANS. CAMERARIVS.

VOLO hanc Lutheri opinionem alia via defendere, nempe vt propter infallibilitatē præscientiæ Dei, nullo modo liberum arbitriū cum prædestinatione connecti possit. CAM. Nōne Caietano, & alteri collegæ

tuo hoc ostēdit? PRO. Mecum nūc certas. CAM. Conabor igitur patrum auctoritate id tibi ostendere, quod ratione ipsis commōstrauit. Verūm ne in intelligētia terminorū erres, aliqua prius præmittam.

PRO. Pergē. CAM. Nosti Deum aliter res scientia visionis scire, quæ ea etiā scit quæ tunc nō sunt, sed aliquando erunt: aliter scientia simplicis intelligentiæ, quæ etiam non entium est: (quæ quidem duo, nullo modo ex parte scientis, sed tantum ex parte rei scitæ differunt)

Aliter verò scientia approbationis res Deum scire, t̄ qua res ipsas esse vult. PRO. Demista. CAM. Postquā ista das, vltra pergendū erit, vt intelligas, quod tamen in Deo scientia & voluntas idem sint, dum cū beneplacito auctoritatis quædam scit: cū tamen scientia visionis, vel simplicis notitiæ, aliquid scit, non solum distincta manent, verūm etiam, quomodo ex hominis scientia, nunquam procedunt effectus, nisi mediante eius voluntate, quæ sui ratione quendam influxum in rem quam vult importat: eodē in Deo nullus effectus sequitur, antequā voluntas scientiæ vniatur.

PRO. Quid tum deinde ex his inferre contendis? CAM. Vestros grammaticistas, qui huius mei laboris

aa. ij.

causa sunt, commonefacere laboro, ut cum pleno ore, quasi optimi concionatores, Theologicque doctissimi sint, per vicos hoc pestilentissimum argumentum proponunt, Deus bonū vel malum vsum gratiarum suarum in vnoquoque nostrum præsciuit: illud ergo necessario erit: quod si ita erit, liberum arbitriū nullum datur: rem falsam sese proponere intelligant. PRO. Quid mali asserūt? CAM.

Origenes.

Origenem audiant dicentem: Nec propterea aliquid erit, quia id scit Deus futurum: sed quia futurum est, ideo à Deo scitur antequā fiat. PRO. Falso igitur Augustinus inquit vniuersas creaturas & spirituales & corporales, non quia sunt, Deus nouit: sed idèd sunt, quia Deus nouit. CAM. Si intellexeris, alteram esse Dei scientiam approbationis, qua res esse vult: alteram visionis, qua Deus omnia quæ tunc non sunt, sed aliquando erunt, scit: vtriusque opinionem veram esse intelliges: nempe ut Origenis sententia, in scientia visionis vera sit, quæ nil in voluntate ponit, sed quatenus ex idea in ratione cognoscibilem consistit, ea omnia speculando cognoscit. Opinio verò Augustini in scientia approbationis intelligatur: idcirco approbationis vocata, quia intelligendo aliquid vult ut sit: & velle Dei, facere est: quasi voluntate id approbet, quod intelligit: ut forma exemplari eius æternitati coëxistat. PRO. Non idcirco prædestinati sunt, quia credituri erant, Augustinus inquit: sed

quia prædestinati secundum propositum fuerant, idcirco crediderunt. CAM. Fateor propterea eos

† *Orige. in epi. ad Ro.*

† *Augu. in lib. 6. et 15. de Trini.*

† *Magi. 1.º dist. 38. Th. 1.º q. 14. a. 8.º.*

† *De præd. sanc. c. 17.*

credere, quia prædestinati. nam quos prædestinauit, & vocauit. modò tu fatearis Deum idcirco eos prædestinasse & vocasse, quia præsciuit eos accessuros.

† *Amb. c. 9 ad Rom. et Aug. i lo-cis sup. cit. c. 9.*

† *De præd. sanct. c. 10. In cathol. c. 5.*

† *De bono. perf. c. 18.*

† *August. Hypog. li. 3. col. 13. in libel. nostro de gra. & lib. ar. c. 10.*

† *De præd. et gra. c. 15.*

Facta sua Deus præscit, quæ ipse est facturust. CAM. Simul & cooperationem nostram, ut paulò antè dixit. PRO. Hoc expresse Augustinus negat, cum ait: Deum non aliena, sed sua facta præscire. CAM. Non aliena facta quæ hominis tantum sint, sed facta sua præscit, id est facta quæ gratia sua inchoantur, & ea comite perficiuntur. Sic enim simul & hominis consensum bene sua gratia vrentis præscit, sicut scriptum est, nec gratiam sine libero arbitrio, èd quòd Deus hominem absque homine saluare nunquam voluit, neque liberum arbitrium sine gratia. siquidem solus homo nihil ad salutem potest. ita quidem, ut non propterea homo peccet, quia Deus hoc præscit, quia potius quia peccaturus erat, proinde Deus hoc præsciuerit. Sic enim his verbis se ipsum Augustinus declarat, cum ait, Dei præscientiam non cogere hominem ut talis sit, qualem præsciuit Deus: sed præscire talem futurum qualis futurus est, quamuis cum non sic fecerit Deus, quem si cogeret esse, hoc quidèd ageret quod non est. PRO. Nónne Deus dum Petrum prædestinauit, salutem Petri voluit? CAM. Vtique. PRO. Augustini ergo opinionè potius quam Origenis sequi debemus. CAM. Origenis & Augustini simul. PR. Num duo contraria simul & semel vera erunt? CAM. E. Trifariam Deus in ipso præ-

aa. iij.

destinationis opere, res ipsas scit. Primo modo, cum in ipso ordine prouidentiarum, generaliter omnia cognouit: ac cognoscendo, generatim se quoque ex æquo misericordem & iustum ostendere decreuit. Secundo cum uisionis scientia, specialiter futurum bonum usum in Petro præsciuit. Tertio cum scientia approbationis, à prima causa bonitatis suæ motus, addita hac secunda causa præuisi boni usus, quæ suam voluntatem sequitur, prædestinationem uerò præcedit, secundum propositum uoluntatis suæ, speciatim gratias præparando prædestinauit, uel è contrario reprobatur. Hæc enim sciendi rationes, etsi simul maneant, altera tamen origine alteram præcedit. PRO. Hoc unum tuo ex ore audire percipio, cur hos gradus sciendi in Deo distinguas: post tres prouidentias Dei, & ante prædestinationem, præscientiam omnium futurorum collocando. nonne satis fuisset, omnia in principio cum ipsa scientia rerum collocare? Siquidem res prius cognitæ sunt in mente Dei, futura omnia cognoscentis. C A M. Iamdudum uidisti, scientiam Dei, & uoluntatem eius idem non esse, cum scientia simplicis uisionis aliqua Deus scit, sed tunc demum cum aliqua secundum propositum præscit, quo, uoluntas scientiæ uenitur. PRO. Dem hoc. C A M. Si istud dederis, fateri continuo compelleris, scientiam Dei, quæ cum eius uoluntate coniuncta mansit, donec generatim multa prouidit: utpote in ipso ordine trium prouidentiarum, quarum prima omnes generatim in iusti-

tia creare uoluit: secunda, omnes quotquot à iustitia exciderent, ad executionem iustitiæ generaliter reseruari: tertia, id quod perierat, per Christum saluare: uti ex parte Dei generatim omnia consummata fuerunt: in omnibus his tribus prouidentis, in finibus uoluntatis genericè mansisse. Deinde uerò, quia his peractis, id quod generaliter præordinauerat, tum ne dona sua cum pœnitentia essent, tum etiam ne ex parte Dei, prouidentia frustraretur, specialiter executioni eas demandare necesse erat: ipsa præscientia omnium futurorum specialiter cognitorum, post ipsas generales prouidentias, necessariò subsequi debeat: quæ illas sequeretur, & prædestinationem, uel reprobationem, eam ob causam præcederet, ut salus generatim promissa, iusto uolito secundum magnam Dei misericordiam gratis Petro obaudituro specialiter condonaretur: ira uerò generaliter comminata, condignè iustitia commite Iudæ, qui benedictionem noluit, speciatim ostenderetur. PRO. Cur Catholicis hæc non declarasti? C A M. Vobis ista tanta cum facilitate recensenda erant, qui dyscoli estis: non autem Catholicis, qui ueritatem hanc, eis Catholico paucis uerbis ostensam cognouerunt.

CAPITIS SECVNDI §. I.

Liberum arbitrium cum prædestinatione: primam item causam necessariam, cum causa secunda contingenti, hoc loco coniungit.

aa. iiij.

Deus.
 Voluntas eius.
 Res quam Deus vult.
 Homo causa secunda, per quem
 rem ipsam vult.

PROTESTANS, CAMERARIUS.

REPUGNANT ista, quocunque modo
 res Deo praesentes sint, Deum praescium
 esse omnium futurorum, & nos non ne-
 cessitate agere: siquidem Deus semel sta-
 tuit, quemadmodum feratur ordo eius vniuersita-
 tis, quam condidit: quo fit, vt vnum omnino sit fu-
 turum. CAM. Si haec tua opinio vera esset, necessa-
 riò euenirent omnia. PRO. Necessariò. CAM. Num
 & ea quae vis? PRO. Ea etiam quae volo. CAM. Vis
 igitur? PRO. Volo. CAM. Delirium ergo tuum per-
 spicue patet, vt volendo, nò voluntate libera velist.
 PRO. Quapropter? CAM. Sic enim Augustinus in-
 quit: Cum vis, potestatem habes & nolendi: & cum
 non vis, minimè dicimus quod non possis, sed
 quod non vis. Ita quidè vt cum vis, potestatem vo-
 lendi habere dicaris, eò quòd vis. PRO. Dem ista.
 CAM. Vbi potestas ad opposita, ibi & liberum ar-
 bitrium manet. quod si manet, Deus qui tanquam
 causa prima voluntate infallibili salutem Petri vult,
 illà secundum qualitatem causae secundae vult: quando-
 quidem si ea quae Deus vult, omnino euenire ne-
 cesse sit, effectus tamè diuinæ prouidentiae non solù
 est aliquid euenire quocunque modo, sed aliquid

† Lib. 1. ret.
 c. 9. & de
 lib. arb. li.
 3. c. 3.

† vt sup.

† Lib. 1. de
 gra. & lib.
 arbi. c. 6. in
 prin. & §.
 1. & 2.

† Tho. 1. q.
 22. a. 4. 1. m.
 euenire vel contingēter, vel necessariò. & cum ho-
 minis potestati reliquerit, vt vocationi suae secundum
 propositum, aut obediat, aut contradicat: id quod ex
 parte Dei, vel ex suppositione ex parte hominis, ne-
 cessariū est, antequam fieret: contingens ex Dei or-
 dinatione fuisse, apertissimè patet. quod si cōtingēs,
 cum libero arbitrio hominis operatum fuit, præ-
 cedente scientia Dei certa, infallibili, & necessaria.
 iuxta illud Augustini, praesciente Deo, nò ad hoc co-
 gēte, sed simul sciēte quid de hoc ipse faceret iuste. †
 Finge enim te futurum beatum, quem solus Deus
 facere potest, num inuitus, an volens beatus eris?

† Dixi la-
 tius. sup. in
 catho. c. 9.
 §. 4.
 † De corr.
 et gra. c. 12.

PRO. Volens. CAM. Fabulae ergo isthaec quae pro-
 ponis, sunt. Vis videre, frater, quanta caecitate du-
 caris? Dic obsecro, num quando tu hoc argumēto
 vteris, Deus ab aeterno vnum certò vidit: ergo illud
 necessariò erit: duo cernas, Dei praescientiam sci-
 licet, & liberam voluntatem tuam? PRO. Duo: at
 alterum, hoc est voluntas libera, ea ex ratione eua-
 nuit, quia ex libera in necessariam conuersa est.
 CAM. Coacta? PRO. Nequaquam: sed quia Deus
 sic me velle praesciuit, & infallibilis eius praescien-
 tia est, hac ratione voluntas necessaria erit. CAM.
 O stultitiam singularem. PRO. In quo? CAM. Quo-
 modo fieri poterit, vt idcirco quia Deus voluntatem
 tuam praesciuit, necessitate velis, si libertas volendi
 adest? PRO. Necessariam voluntatem adeste con-
 tendo. CAM. Delirium hoc Caluino ostendit,
 quocum de libero arbitrio plenissimè disputauit,
 perspicue docens, & liberum arbitrium dari, &
 bb. j.

Caluini ar-
 gumētum.

cum gratia coniungi, vt liberius dicatur. Illa lege,
& tace. Etenim si hæc fabula imaginari posset, quæ-
ram ego: quando necesse est vt velis, vnde voles,
cùm voluntas non erit? † PRO. Adest voluntas: sed
quia necesse est vt velim, ipsam voluntatem in po-
testate non habeo. C A M. In hoc certè bis deliras: c. 3.
siquidè voluntas non est illa, quæ in potestate no-
stra nõ est. Quibus fit, vt Deũ non negemus tan-
quam causam primam esse præscium omnium fu-
tutorum, & nos tamen liberè velle id quod volu-
mus. † PRO. Vnde tu hauris volutatem illam non
esse, quæ simul potestatem volendi liberam secum
non habeat? C A M. Tria enim ista sunt, potentia
ad volendum bonum meritorium, voluntas quæ
actu intrinsecus suapte natura gratia assistente bo-
num vult, & actus extrinsecus voluntatis, nimi-
rum opus quod consummatur: nõne? † PRO. Om-
nino. C A M. Voluntas ergo humana in medio cõ-
fistit. PRO. Maximè. C A M. Ergo sola absque potẽ-
tia esse nequit. † PRO. Deum pro potentia habet.
C A M. Ergo cùm homo peccat, Deus peccat. PRO.
Nego hoc. C A M. Chimæram igitur alteram hæc
agnosce. † PRO. Voluntas illa est per quam inuiti
aliquid agimus. C A M. Extorta tamen, iuxta Iuris-
consultorum sententiam, quibus placuit coactam
voluntatem dici. Et hæc quandoque simpliciter
coacta, vtpote cùm homo aliquid compulsus in-
uitusque facit. quandoque verò secundum quid co-
acta: verbi gratia quando mercator propter nau-
fragij metum, ibi nauim exonerat, vbi nollet. † PRO.

† Augu. de
libe. ar. li. 3.† Li. i. retr.
c. 9.† Delib. ar.
li. 3. c. 3.† vide in
libello no-
stro de gra.
& libe. ar.
c. 3.† Augu. in
locis citatis

Quid hæc contemplationes ad ostendendum no-
stram potentiam tibi prodesse possunt? Nõne so-
la voluntate aliquando peccamus, etsi potestatem
consummandi peccatum non habeamus? C A M E.
Cùm altera potestas volendi plena atque libera sit:
altera verò, quæ id quod vult, actu propter impedi-
mentũ extrinsecũ, non cõsummat. Secundo modo
volẽdo peccat, tametsi exequẽdi id quod vult, pote-
statem non habeat, iuxta illud Domini: Mcechatus
est in corde suo. Non autem quòd plena volun-
tate, absque potentia, liberè quispiam velle possit.
De quo nos (coactionem omnino excludentes) in
præsentia disputamus: cùm voluntas esse non pos-
sit illa, quæ in nostra potestate non est. quo fit, vt
idem Deus qui voluntatem præscit, potestatis quo-
que præscius sit. quòd si potestatis ad vtrunque
præscius est, iam liberum arbitriũ habere eos, qui
prædestinati vel reprobatii sunt, palàm confiterist.

† Matt. 5.

† Augu. in
li. i. retr. c.
9. de lib. ar.
li. 3. c. 3.† Aug. vt
suprà.

CAPITIS SECVNDI. §. II.

Duo hic ponuntur exempla, quibus idiota liberum arbi-
trium cum prædestinatione coniungi intelligant.

CAMERARIVS, PROTESTANS.

QUOMODOM omnis noster labor circa hoc versè-
tur, nempe vt ipsos quoque idiotas præ-
destinationem & liberum arbitrium per-
petuo nexu coniungi doceamus, post-
quam doctis ea omnia quæ diximus enarraueris,
summissa voce ipsis idiotis dic, Videte & vos fra-
tres, quanta cæcitate ducamini. iam audistis quo-
bb. ij.

Primum exemplum pro idiotis.

modo hoc vulgare vaftrum argumentum, Deus vidit, ergo sic erit : ipsis quoque prædestinatis liberum arbitrium non adimit. Experimenti ergo ipsa natura docente quàm perspicuum hoc sit. Ponamus aliquem qui supra montem vel turrim maneat, hominem ad brauium currentem cernere, nõnne humana ratione præscit ipse, suapte voluntate illum ante omnes ad brauium peruenturum? PRO. Dabunt hoc. CAM. Roga iterum, an eorum præscientia necessitatem voluntati currentis imponat? PRO. Minime. CAM. Neque ergo Deus præuidens homines peccaturos, aliquem ad peccandum impellit, itidem & eos qui cum gratia cooperantur, vt necessitate id agant. PRO. Excipient fortasse, diuersam Dei præscientiam ab hominis præscientia esse, quandoquidem illa necessitatem imponit, nostra autem non. CAM. Id respondebunt, quod paulò antè exclusum est. PRO. Dic tu lucidiora, vt ipsis veritatem hanc persuadeamus. CAM. Poteris tunc, vt commodius isthuc concipiant, denuò eis proponere, an in memoria habeant aliqua, quæ vel in seipsis, vel in altero homine facta fuerint? PRO. Habebunt. CAM. Subiunge tunc, an scientia ista in memoria eorum retenta, necessitatem afferat vt facta sint? PRO. Nequaquam. CAM. Sic enim, vt ipsa memoria non cogit facta esse quæ præterierat: haudquaquam Deus præscientia sua, facienda quæ nobis futura, sibi autem præsentia sunt, cogit? PRO. Sat est vt eã ob causam, quia res iã sunt, necessaria

Secundum exemplum pro idiotis.

sint. CAM. Necessitas hæc suppositionis est, quæ liberum arbitrium non aufert, eò quòd si propterea quia factum est, necessario sic factum esse dicimus: antè tamen quàm fieret, vsque ad initium actus, contingens fuit †. Hæc certè sola ratio est, quare tam idiotæ quàm rhetores vehementer hac in re errèt, quia modum quo Deus absque vlla temporum successione res futuras sciat, minimè intelligunt, sed illam secundum hominis scientiam metiuntur, quæ præteritum, præsens, & futurum habet. Hactenus de re hac, ad rem redeamus. PRO. Quam? CAM. Quippe vt quo modo Origenem & Augustinum attulisti, reliquos afferas patres, qui vestram opinionem tumentur. PRO. Satius mihi tacere erit, postquam Augustinum in mediũ prompsisse nihil profuit. Hunc meum collegã audi, qui sacre scripturæ testimoniis omnia explanabit.

† Dixi in
Cathol. c.
9. §. 4.

PROTESTANTIS PARS IIII

CAPVT PRIMVM.

*Meritum condignum, quod Protestantes negant,
sacre scripturæ testimonijs ostenditur.*

PROTESTANS, CAMERARIVS.

UIS risum tenere poterit, dum vos ad sudorè vsque laborare cernit, indagantes, an propter meritum præuisum quispian prædestinatus sit? Quem aliquãdo hac tunica meriti vestitum vidimus? Nõnne delicta satis manifesta isthæc sunt? CAM. Quid causæ?

bb. iij.

PRO. Quia Paulus dixit, [Benedictus Deus & pater Domini nostri Iesu Christi, qui benedixit nos in omni benedictione spirituali in cœlestibus in Christo, sicut elegit nos in ipso ante mundi constitutione, ut essemus sancti & immaculati in conspectu eius in charitate.†] Quid istud, ut essemus sancti? nōne omnem præuisum bonum usum excludit, si ipse sua prædestinatione nos sanctos facit? CAM. Non sic te prædestinavit, ut dies noctesque, aut dormienti tibi, aut peccanti, aut luxuriati, optatam æternamque vitam det, sed eum potius colenti, ac cum eius gratia bona opera cooperanti. PRO. Hoc quero, an bene operando, aliquod meritum ex opere proveniat, quod hominis dicatur? huius enim meriti, nusquam scriptura meminit. CAM. Tamen si multi hoc onus ostendendi meritum sustinuerint, quia multa per me addenda illis sunt, omnia simul, si audire placeat, coaceruabo. PRO. Perge. CAM. Voces has te legisse autumo, pretium, fructum, debitum, gloriam, stipendium, mercedem, remunerationem, retributionem. verba item sequentia, præparari, operari, promereri, secundum opera inuenire, secundum laborem repleri, reddi, acquirere, rependi, istiusque generis alia multa. PRO. Sæpe ista legi: sed quid proinde velis, non intelligo. CAM. Satius dixisses, intelligere nolo. Quot enim verba hæc sunt, tot modis sacre scripturæ testimoniis, meritum de condigno dari probamus. PRO. Quid pro merito tu intelligis? CAM. Pauli doctri-

†Ephē.ii.

†Rom. 4.

nam sequor, ut meritum illud esse dicam, quod iustitiæ atque debiti rationem in se continet.† PRO. Probé. CAM. Incipiam itaque scripturæ testimonia enarrare. PRO. Ad quid frustra laborare vis? nōne satis superque est Driedonem, Vegam, & Clichoueam hoc onus sustinuisse? Ea quæ nos in explicatione horum testimoniorum attulimus, lege, ut deinceps meriti huius omnis quæstio cesset. CAM. Cur tu potius ea non legis, quæ ego ad excludendum responsa vestra attuli? hoc quidē & nunc operepretiū est, nempe ut videamus, an vos rectè responderitis. PRO. Perge. CAM. Iesu filij Sirach testimonium principid afferam, cum ait: Misericordia faciet locum unicuique secundum meritum operū suorū.

†In lib. de hominis iustificat.

†Eccl. 16.

Audi meritum†. PRO. Apocryphus liber ille est. CAM. Canonicum hodie esse, in libro de vera Ecclesia Dei probauimus†. At quid si canonicus nō esset, nōne sanctus interim haberetur, qui optimus iudex inter nos & vos esse deberet, præsertim cum solus minimè sit, sed Moysem & Paulum, hac voce, meriti, utentes, secum habeat, uti paulò pōst patebit. Verum ut hi quoque qui in meridie cæcutiunt, hoc apertè cernant. Salomonē citabo, cuius verba hæc sunt: Iuxta opera manuum suarum retribuetur ei†. Responde, si potes, an aliud sit retribuere, quàm retrò tribuere? Dic præterea quid illud, De fructu oris sui vnusquisque replebitur bonis? Nōne verba hæc meritū ostendunt? si Ioanni credimus, cum inquit, Elegi vos, & posui vos ut

†Prove. 12.

†ut sup.

bb. iij

eatis, & fructum afferatis, & fructus vester maneat. † *Ioan. 15.*
 Sic enim eiusdem sapientis alia verba habent: [Miseri-
 cordia & veritas preparabunt bona] vbi perspi-
 cue vides, Dei misericordia per Christum veritate
 nobis bona preparari in via, per qua ad ipsa eterna
 bona peruenimus, prout subiungit [In omni tem-
 pore bono erit abundantia] remunerationis glorie † *Prou. 14.*
 æternæ, verè abundantia. siquidem passiones no-
 stre ad futuram gloriam non sunt condignæ. PRO. † *Rom. 9.*
 Hunc in modum isthec omnia soluimus nos, nepe
 sequi remunerationem glorie, Dei bonitate absque
 merito nostro. CAM. Dei bonitate nos saluari, tan-
 quam à causa prima, paulò antè factus sum. secun-
 dam autem, nullum habens authorem, tuo ex ca-
 pite negas, nil citatis à me testimoniis respondens.
 Dic amabo, quid Paulus sibi voluit quando dixit:
 Beneficentiæ & communicationis nolite obliuisci:
 talibus enim hostiis promeretur Deus? † *Heb. 13.*
 Dic quæso quid promereri sit? PRO. Nil aliud in Græcis apo-
 stoli verbis habemus, quam tales hostias esse acce-
 ptas ac placere Deo. CAM. His verbis argumentū mi-
 nimè soluis: quin potius Calvinum apud vos ho-
 die triumphantem simul condemnas. PRO. In quo?
 CAM. Omnia opera nostra non solum exosa, verū
 etiam abominationem & peccatum esse corā Deo,
 longissima oratione Calvinus asserit †. PRO. Ar- † *In Instit.*
 gumentum tuum soluisse satis mihi est. CAM. Quo- *cap. 6.*
 ties vis audire non esse solutum? aliud cum sit Deū
 promereri, id est beneficia conferre, quam hostias

*Canillatio
Protestan-
tium.*

*Altera Pro-
testantia n
canillatio.*

simpliciter acceptas habere. At vis videre, quam per-
 spicue alibi scriptura, hanc beneficentiā pro re meri-
 toria quæ mercedē mereatur, vsurper? Verba filij Dei
 lege cum ait: Qui recipit prophetā in nomine pro-
 phetæ, & iustū in nomine iusti, mercedē iusti acci-
 piet. † *Matt. 10.* Et paulò post, mercedē nō perdet. Dic, rogo te,
 quid vox, merces, significat? Dic rursus, an perda-
 mus ea quæ nostra nō sunt, vel saltē nobis debeā-
 tur? PRO. Cū hanc vocem mercedis in scriptura
 legimus, de ipsa hæreditate æterna intelligere de-
 bemus, quam tanquam pater filiis adoptiuis, qui
 sumus nos, absque merito Deus donat. CAM. Non
 quidem hoc negamus, mercedem, ipsam gloriam
 esse: sed an tanquam merces gloria præstetur, à te
 quæro. Nam si merces, ergo debita, secundum
 Paulum: † & si debita, ideò debita, quia iustum re-
 cipit sub nomine iusti. Quod nil aliud est, quam si
 dicatur, operibus meritoriis nos gloriam acquirere,
 iuxta Pauli declarationem, cū inquit: Vnusquis-
 que mercedem accipiet secundum proprium labo-
 rem. † *Rom. 4.* Aperi oculos, quæso, quoniā aliud est mer-
 cedem sola bonitate Dei nobis dari, aliud verò pro-
 pter magnam suæ bonitatis misericordiam id nobis
 promitti, quod debitū prius nō erat: vt propter gra-
 tiam cum qua cooperamur, meritorium opus, Dei
 voluntate deinde dicatur. quo fit, vt gloria æterna
 principaliter propter suā misericordiā nobis detur:
 secūdo verò loco secundū iustitiā ab eadē miseri-
 cordia procedentē. itaq; mercedē, accipiamus secū-
 cc. j.

*Tertia pro-
testantium
canillatio.*

*Secundum
misericor-
diā & iu-
sticiam.*

dum proprium laborem. P R O. Quo auctore loqueris? C A M. Paulo, & Moyse, cum alter dicit: Ut promissio ex fide credentibus daretur, alter, Deus est custodiens pactum & misericordiam his qui custodiunt præcepta eius, ubi bellè vides, gloriam æternam secundum misericordiam & iustitiam dari. Sic enim custodit pactum illi qui præcepta custodit. Non quidem aliam ob causam, Paulus eiusdem promissionis memor, subiunxit, Patientia vobis necessaria est, nisi ut ex patientiæ necessitate opus cum gratia cooperatū ostēderet: itaq; promissio ex fide quæ per charitatem operatur, credentibus daretur. Hæc enim rectè expendendo, fidem cum necessitate operis coniunctam intueberis: ut per fidelia opera necessaria ad salutem, neque aliter (si operari liceat) promissionem salutis æternæ reportemus. Quid enim verbum illud, reportemus, significat, nisi præmium ex operibus, hoc est salutem retrò portare? quod apertè præmium ostendit. Id ipsum alia verba pauli testantur, cum ait: nos laborare oportere in acquisitionem animarū: quasi hac via bonum gradum iustitiæ acquiramus, sicut Moyses quoque testatus est, quādo post enarratam misericordiam, & pactum Domini, sequentia verba euestigiò addidit: Protinus eis restituens quod merentur. Audi, merentur. P R O T. Impiis scilicet, qui puniri merentur. C A M. Tam impiis quàm iustis, iuxta thema ab eo paulò antè propositum loquitur. Porro quid scriptura recenset, cum ait:

† Rom. 4.

† Deut. 7.

† Heb. 10.

† Heb. 10.

† Vt supra.

† 1. Tim. 3.

† Deut. 7.

† Matt. 16. Vnicuique dominus reddet secundum opera sua: Quid item alia verba præ se ferunt? Iustificans iustum, & retribuens ei secundum iustitiam suam? Non sufficiūt ista? Iesum Dei filium iterum audiamus, qui volens nobis ostendere, quomodo non solum secundum misericordiam, verum etiam secundum iustitiam operum cum gratia cooperatorum, hæreditatem hanc acquirimus, alibi sic ait: Siquis confessus fuerit me coram hominibus, confitebor & ego cum coram patre meo. Deinde verò ut apertè declararet, nolle aliter gratiam dare, subiungit: Qui me negauerit coram hominibus, non confitebor eum coram patre meo. Per quas confessiones fidelia opera ostendit, non solam fidem: Paulo testante, corde nos credere ad iustitiam, oris autem confessionem fieri ad salutem. quam patre hoc modo condonaturum Iesus declarat. sic enim bene ministrando pastores nostri gradum bonum sibi acquirunt, & nos quoque in operibus nostris: ac quasi per gradus cælorum regnum ascendimus, ab eo ducti, qui dirigit gressus nostros, ne moueantur vestigia nostra. Quæ cum ita se habeant, non modò meritum gloriæ vides, sed etiam non absque ipso gloriam dari cernis, ad quam per successiuas Dei gratias præparamur. Exclamate nunc, ut soletis, in angulis vestris, fallite pauperrimos idiotas, coram quibus nullum meritum ex scriptura probari posse prædicatis. Videant denique & ipsi idiotæ an vester Augustinus sit, cum ait: Itaque charissimi, vita
cc. ij.

† Matt. 16.
d.

† 3. Reg. 8.

† Marci. 8.

† Matt. 10.

† Rom. 10.

† 1. Tim. 3.

† Psal. 16.

nostra bona nil aliud quàm Dei gratia est: & ipsa enim gratis datur, quia gratis data est illa cui datur: sed illa cui datur, tantummodo gratia est. hæc autem quæ illi datur, quoniam præmium eius est, gratia est pro gratia, tanquã merces pro iustitia: vt verum sit, quoniam verum est, quia reddet vniciuique Deus secundum opera eius. Vnde cum posset dicere, & rectè dicere, Stipendiũ autè iustitię vita æterna, maluit dicere, Gratia autem Dei, vita æterna est. † Sic enim opus meritorium, nostrum nõ est: hoc est quia in nobis non existit absque Deo. †

CAPITIS PRIMI. §. I.

Meritum de congruo rursũ sacra scriptura testimoniis probatur.

PROTESTANS. CAMERARIUS.

QUID per congrui meritum vos intelligitis? CAM. Id congruum nos vocamus, in quo æqualitas nõ inuenitur, sed secundum liberalitatem dantis tribuitur, hoc intuitus quod dantem decet, non autè illud quod accipienti secundum iustitiam debetur. †. PRO T. † 2. *sen. di.* Erit ergo tunc congruum, non autem debitũ congrui. CAM. Si ea legeris quæ cum Soto & Caetano, in ipsa quæstione meriti de congruo differui, mox cõgruum meritum quid sit, intelliges. †. PRO. † *In catho.* Hominem aliquid in se habere mihi ostende, propter quod Deus qui secundum debitum non cogebatur, illo intuitu moueatur: & tunc congrui meritum confitebor. CAM. Sacra scripturæ testi-

† De grã.
Et lib. arb.
c. 8. Et 9.
† Augu. de
grã. Et lib.
arb. c. 8.

moniis in citatis locis, hoc probaui. PRO. Vnico responso omnia illa excludam. CAM. QUO? PRO. In prima gratia illa consideranda esse contendo, nos autem de ipsa prædestinatione agimus. CAM. Augustinus sic ista coniunxit, vt quod locum habet in gratia, in ipsa quoque prædestinatione habeat locum. †. PRO. Scripturã requiro. CAM. Vnico ego Pauli testimonio os tibi obstruam. PRO T. QUO? CAM. Cum ait, Credenti in eum qui iustificat impium, reputatur fides eius ad iustitiam, secundum propositum gratiæ Dei. Audi secundum propositum, & dic omnia quæ in tempore fiunt, sic fieri prout in proposito manebant. PRO. Quid in homine insit, scire volo. CAM. Dixerat nãque Abimelech, Num gentem ignorantem condemnabis? Et Dominus ad Abimelech: Et ego scio quod simplici corde feceris: & idè custodiui te, ne peccares in me, & non dimisi vt tangeres eam. †. Vbi aliquid in homine esse cernis, à quo tanquam secunda causa, Dei bonitas mouetur, vt simplicitati Abimelech, ne peccet succurrat. Quid præterea queris? Hęc duo tibi propone, alterũ nimirũ, Abimelech, Dominum propter voluntatem nõ peccandi succurrisse: alterũ item nolenti homini, quẽ si vocetur, obauditurum præscit, opem ad resurgendum ferri, sicut passim Deus facit †: & in vtroque congrui meritũ satis apertum reperies. Hactenus de ipso cõgrui merito: reliqua in nostro Catholico leget: ne in battologiam incidamus.

† De præd.
sanc c. 10.

† Gen. 20. 4

† Rom. 9.
† Præsertim
in c. 8.

*Sacra scriptura testimonijs ea probantur, quæ paulò
antè ratione cum scholasticis, & patrum autho-
ritate, cum altero Protestate tractata fuerit.*

PROTESTANS, CAMERARIVS.

RÆTERIIT tempus illud Camerari, quo mysteria diuina, philosophorū adinventionibus ostendebantur: illud itē, cum satis erat Theologo dicere, sic ille pater ait, sic iste censet. ecce tempora iam aduenerunt, in quibus sermo ipse diuinus dat intellectū iis qui scripturæ testimonia scrutantur. Age itaque, vt singula quæ & ratione & patrum autoritate hastenus ostendere conatus es, verborū Domini autoritate, & mihi commonstres. C A M. Tempora quidem aduenerunt, in quibus crassa ignorantia ducti, nescientes quid patribus respondeatis, patres abnegando, vos vt patres habeamini sedulò laboratis. & cum ratio ipsa veritatē vobis ostendit, mutato nomine, scholarū sophismata esse dicitis: scripturam verbo inquirentes, vt maiorum vestrorum more, factis eam contorquere potius, quàm explicare valeatis. Poteris itaque ea in medium producere, quæ scire optas: vt ori quoque tuo silentiū imponam. P R O. Principiò id mihi ostendas quæro, quomodo Deus, qui res omnes præsentēs in conspectu suo tanquam factas habet, easdem res tan-

*Debiti vestri
causis &
causa cau-
sationem.*

quam contingentes in causis suis antequàm ab homine fiant cognoscat. Vos quidem dicitis, cum aliquid factum est desinere contingens esse: & hoc quod additis, nimirum vtroque modo Deum vtrunque scire, sacrę scripturæ testimonijs haudquaquam probastis. C A M. Nonne sacrę scripturæ testimonijs, Caietano & cæteris isthuc ostendi: P R. Mecum loqueris. C A M. Verba illa ponderanda esse proposui, quæ Dominus ad Abimelech Saram in propria domo detinentem dixit: [Nunc ergo redde viro suo vxorem, & orabit pro te quia propheta est: & viues. Si autē nolueris reddere, scito quia morieris tu, & omnia quæ tua sunt.] Quibus iam vides, quomodo Deus, cui præsens erat, Abimelech Saram restitutum, atque Abrahamum oraturum (sicut in tempore factum est) hæc duo antequàm fierent, in causis & extra causas sibi nota, tanquam cōtingentia Abimelech pposuit, in sui liberi arbitrij potestate relinquens id, quod Deus ipse tanquàm factū intuebatur. Scit quoque Deus finem eorū omniū quę sub cōditione ab homine requirit: & nihilo tamen fecius tanquam contingentes res illas proponit: quemadmodum aceruata à me testimonia in libro de gratia & libero arbitrio cōmonstrant: P R O. Caluinus alium sensum verbis illis accommodat. C A M. A nobis tamen eodem in loco exclusum. P R O. Illam deinde Catholicorum chimeram, scriptura mihi ostendi vellem, cum nescio quē librum Dei imaginantur, in quo prædestinati, qui

Gene. 20.

† Lib. 3. c. 7.

Liber vite.

cc. iiii.

omnino salui erunt, modò scribantur, modò deleantur: quosdam status præsentis iustitiæ & iniustitiæ addentes, quibus homines uti volunt, aut damnant, au saluant. CAM. Librum vitæ dari Iesus testatur. Et multis in locis id ipsum legimus. Iustos verò ad tempus deleri, Dominus testatur cum ait, Etiam si dixerò iusto, Vita viues, & confisus in iustitia sua, fecerit iniquitatem, omnes iustitiæ eius obliuioni tradentur: in iniquitate sua quam operatus est, in ipsa morietur. Cum enim iusto loquitur, cui dicit vita viues: iam præsupponit secundum præsentem iustitiam iustum esse: & cum confestim subiungit, & confisus in iustitia sua, iniquitatem fecerit, omnes iustitiæ eius obliuioni tradentur: in iniquitate sua quam operatus est, in ipsa morietur: statum præsentem iustum, in statum mortis perpetuæ commutatum esse docet, quemadmodum in Saule videmus. PRO. Cur potius comminationes non dicentur. CAM. Quia statum vtriusque enunciauit, quando dixit: Si dixerò iusto: Si dixerò impio, quæ cum ita se habeant, quia prædestinatio certa penes Deum est, ad tempus prædestinatos deleri, necesse erit. PRO. Dudum scientiâ Dei sic partitus es, ut frustillatim scientiæ partes colligere cogamur, modò præterita in ipso Deo considerans, modò futurum cuiusdâ boni vel mali vsus præsciti, dum simul nullum tempus apud Deum dari, sed omnia præsentia esse, ac actu perpetuo id velle quod vult, fateris. CAM. Paulus quoque præterito

† Luc. 9.
† Exo. 32.
Apo. 3. 6.
20.

† Eccl. 18.

† Dixi sup.
in 1. parte
c. 2.

tempore, & futuro, in his quæ ab æterno absque tempore facta sunt, eam ob causam vsus est, ut Dei iudicium hoc æternum secundum propositum voluntatis suæ in mente retentum, nobis ostenderet: omnino ante mundi constitutionem factum, sed non absque mundi præsentia, & totius humanæ naturæ cursu: quod nobis hominibus non poterat absque verbis præteriti temporis comonstrari: tamen omnia præsentia Deo fuissent. unde factum est ut scientiam, præscientiâ: destinationem, prædestinationem vocauerit: & cætera secundum præteritum tempus enunciauerit. Sic enim Deus ipse, cui omnia præsentia sunt, alibi futuris verbis dicit: Vocabo non plebem meam, plebem meam: & non dilectam, dilectam meam: & non misericordiam consecutam, misericordiam consecutam: tamen omnia ei præsentia essent. Iesus quoque: Quæ audiui loquor, inquit. † PRO. Quo authore Scholastici vestri tam audacter dicunt, ea quæ simul à Deo fiunt, natura vel origine vnum alterum præcedere: CAM. Augustinus penes Latinos primus author vocis istius fuit: penes Græcos Basilus. † PRO. Quo scripturæ testimonio Augustinus mouetur? CAM. Nonne vos quoque fatemini, omnem operationem creationis mundi, simul esse factam: sed quia ordinem in mente Dei habuerunt, quando vnum aliud sequi bonum esse cognouit, hoc ordine sigillatim omnia ad nostram doctrinam per Moysen scripta fuisse. Fatemini præterea cum Athadd. j.

† Osee. 2.

† Ioan. 8.

† Aug. de
triplici, ha
bitaculo. c.
6.
† In li. cõt.
Eunomiæ.

Vnum alterum
origine in
Deo præce.
dere.

nasio, aliam esse personam patris, aliam filij, aliam spiritus sancti, tametsi vox persona, vnum singulare omnium significet. PRO. Ira est. CAMB. Hæc itaque pro exemplo tibi sint, quomodo ea quæ simul sunt, alterum origine alterum præcedat. Sic enim operationes exteriores quæ personis diuinis respectu creaturarum diuersimodè attribuuntur, intrinsecus omnium personarum sunt. † Sic quoque cum symbolum ecclesia concinit, inquit, Et in vnum Iesum Christum filium eius: genitum non factum: ne prioritas in diuinis detur, intellectu patrem generare filium concipimus: quod simpliciter secundum humanam naturam dicere aut cognoscere nequiremus, ne in absurdū prioritatis & posterioritatis incidamus. † Hæc quidē sicut intellectu nos ita esse experimur, via vobis ad consentiendum Augustino erunt: vt agnoscatis rectā nobis tradidisse doctrinam: quam vos qui symbolum & Athanasium sequimini, nequaquam negare potestis.

PARTIS QVARTÆ.

CAPVT TERTIVM.

Consistent Protestantes, Deum esse causam peccatorum nostrorum: illum item incipere corda nostra indurare, ac in reprobum sensum nos tradere: vt hac ratione deinde, omnia necessitate euenire subiungant: proindeque liberum arbitrium hominis cum reprobatione ab æterno facta, haudquaquam posse coniungi.

PROTESTANS, CAMERARIVS.

Vos estis qui dicitis, effectum reprobationis, ipsam indurationem esse? CAM. Sed ab homine incipit. PRO. Num ad peccandū Deus hominē non impellit? CAM. Claudite aures, qui audituri estis, ne tantæ impietatis vocibus polluamini. Iam tempus illud à propheta prænunciatum aduenit, vt homines insipientes audiamus, dicentes: Non est Deus. † Nam illi stulto hic similis est, qui dicebat, non est Deus. Alter namque non esse dicit, alter verò non bonum esse affirmat. siquidem si malorū est causa, non bonus est: si non bonus, neque Deus: itaque vtrobique est negatio Dei. † Cur fati Martino nō fuit, principio Bailardum, deinde verò Vuiclephū, insanos ab ecclesia habitos fuisse, vt tertius esse voluerit? PRO. Quid tu his quæ illi dicunt, respondes? CAM. Basilium magnum Græcum lege, qui adeò doctè & disertè portentum hoc obliterauit, vt nullus hominum qui à Satanae spiritu non ducatur, hoc ore audeat proferre. † PRO. Valeat Basilus: mihi responde. CAMB. Augustinum saltem Caluini aurigam audi, qui ori tuo frenum imponit. † PRO. Non quidem Caluini mandatum ostēdi. CAM. Pro me itaque, Basilio, & Augustino, simul tecum loquar. PRO. Perge. CAM. Dic tu prius, quid est peccatum? PRO. Dictum vel factum vel concupitum contra legē Dei. CAM. Ergo chimæra est, vt id quod Deo iubente fit, peccatū dicatur. Etenim

dd. ij.

† Augu. de Trini. & Tho. 1. 9. 30. 4. 4.

† p. d. 22. 3. 3^m.

† Ps. 13.

† Basil. mag. in hom. mil. Deus non est author peccati. hom. 9. † In loco citato. Et in Hexamer. fol. 6. B. C. † De act. c. 16. Feli. libr. 2. de spir. & lit. c. 31. Hypo. lib. 3. col. 4. de li. arb. li. 1. c. 2. li. 2. c. 20. lib. 3. c. 5. & 6. † Aug. contra Faustum lib. 22. c. 27.

si peccatum esset, furti accusari posset Israël, quod argentum & aurum Ægyptiorum asportasset: & tamen peccatum non fuit, quia Domino iubente id fecit. Quis enim adeò mēte obtusus erit, vt Deū peccati authorem dicat, qui rem malā iubere non potest, & odio impiū & impietatem habet: neque mortem fecit: neque volens iniquitatem est: † Nū Christus mendax, cum dixit: Vos desideria patris vestri facitis, & idē ex patre diabolo estis. Nihil quidem euidentius, vt sciamus Satanam malorum animæ, non autem Deum causam esse, † cuius inuidia peccatum in mundum intrauit, † quādo animaduertens se ex angelorū ordine expulsus, quibuscum terrena creatura conuersabatur, protoplastos tentauit. † Ad hæc Apostoli testimonium satis apertum habemus, dum homini qui cum Deo disputare ausus est cur ipsum indurauerit, respondit: Non est iniquitas apud Deum †. & non hoc testatur solum, verū etiam aliud, quippe nec legem peccati causam esse, dum minimē peccatum per legem præcipi ait, sed cognoscit. Et cum quæreret an lex peccatum esset, respondit: Absit. † Ioannes itē Apostolus illam concupiscentiam à patre non esse dixit, quæ concupiscit aduersus spiritū †. Non quidem quispiam, qui stultus non sit, peccatum malum esse negabit. quod si non negabit, quomodo malum à Deo bono? Non enim turpe ab honesto, neque vitium à virtute †. P R O. Neque Deum iniquum, neque peccati authorem esse, nos tenemus: †

† Sapi. 14.

† Sapi. 1.

† Psal. 5.

† Io. 8.

† Iac. epi.

c. 1.

† Sap. 2.

† Gen. 3.

† Rom. 9.

† Rom. 7.

† Aug. de

lib. arb. c. 9.

† Rom. 7.

† 1. Io. 2.

† Bas. hom.

2.

sed Deo iubente omnia fieri. Sic enim Satan quādringētos prophetas Dei iussu in perniciē Achab decepit. Iob quoque Satan Dei iussu tot tormentis persecutus fuit: cuius filios decē occidit. Paulo itē Satanam, vt ipsum colaphizaret, dedit. C A M. Caluinū video: quē, vt me conueniret, huc venisse censeo. secū de hac re cōcertabo, cuius hæc argumenta, quæ proponis, sunt. PRO. Ne quæstio hæc partiat, meū omnia tractari velim. C A M. Sæpe dixi, hoc vos Protestantes Caluino debere, nempe quia tunc ipse loquatur, cum omnes tacetis. At quis Caluinum, diuerticulo isto vti docuit, vt Deus peccatum iubeat, cuius author non sit? Nonne iniquus Deus, si peccatum fieri iubet? Alteri quidem chimeræ similis hæc est, cum mordicus voluit, voluntatem non à nobis, sed à Deo ad peccandū esse, qui author peccati non est. Contra quam sententiam sic Augustinus inquit: Nunquam autem legimus in sanctis scripturis, Non est voluntas nisi à Deo. & rectè non scriptum est, quia verum non est: alioqui etiam peccatorum (quod absit) author est Deus, si non est voluntas nisi ab illo: quoniam mala voluntas iam sola peccatū est, etiam si desit effectus. † Et alio in loco: Si autem potens est, siue per angelos vel bonos vel malos, siue quocunque alio modo operari, etiā in cordibus malorum, pro meritis eorū quorū malitiam non ipse fecit, sed aut originaliter tracta est ab ipso Adam, aut creuit propria voluntate †. P R O. Cur in acruandis doctrinis parum, dd. iij.

† 3. Reg. c.

18. c. 22.

† Iob. c. 1.

† 2. Cor. 12.

Protestan-
tium sophis-
mata.

† De spirit.

c. 3.

† De gra. et

lib. ar. c. 21.

tantum laboris infumis? nam hos omnes negamus. CAM. His ergo testimoniis quæ ego Patrum nostro- rum autoritate in medium produxi, responde. PRO. Scripturæ testimoniis quæ Calvinus citat, tu prius responde. CAM. Magnam scripturarum farraginē, exigua, imò nulla cum utilitate à Caluino coacer- uatam legit. PRO. Quid causæ. CAM. Cùm Augu- stinus maiora aceruasset, iusto tādē iudicio Dei, siue publico, siue occulto, non autem secundum iniquitatem isthæc fieri iudicauit. PRO. Hoccine disputare est? Singulis quæ Calvinus affert, sigilla- tim responde. CAM. Incipe tu illa in medium af- ferre. PRO. Ego occidam, & ego viuere faciā, Deus inquit. CAM. Aut illos consideras, quibus Deus vitam ad tempus dedit, quos si deinde occidit, mors hæc, ab hominis peccato, qui non mori potuit, ori- ginem traxit. aut mortem secundam, & hæc quo- que mors mala, homini imputanda est, qui non solum principium & radix peccati fuit, verum etiā actualia committit, suapteque voluntate peccat. PRO. Nōne ipse est qui efficit, vt congreget aua- rus, & nesciat cui? Nōne ipse, qui Iobē ac multos alios bonis spoliavit? CAM. Sæpe diuitiarum ia- ctura, instrumentum iustitiæ electis est, qui bonis spoliantur: reprobatis verò pœna. PRO. Maximis plagis Iobem vulnerauit: & alios multos infirmari, & mori quoque, (etsi iusti essent) iussit. CAM. E. Illos scilicet, quibus expedit magis membra ha- bere impedita, & impetus ad peccandum tardi-

† *In lib. de
prad. pag.*

274. vsque
296.

† *In lib. de
grat. et lib.*

arb. c. 21. et

Hypol. li. 3.

col. 4.

† *Deu. 32.*

† *Gen. 3.*

† *Vide in
libel. nostro*

de gra. &

lib. ar. c. 6. o

† *Psal. 38.*

Eccl. 2.

† *Iob. 1.*

ores: mors verò iustorum venit, vbi finis adest vite iam expletæ, quem cuiuslibet ab initio fixit iustum Dei iudicium à longe nostram vtilitatem prospiciens. PRO. Ipse est qui dicit: Ego sum qui parauim lumen, & feci tenebras: faciens pacem, & creans malum. CAM. Si pro pace eam securitatem intel- ligas, quæ sublati bellis datur: & mala dicas, la- bores qui bella gerentes sequuntur: iusto iudicio fieri aduersus eos, qui digni sunt supplicio, quod per bella infligitur, libenter assentior. An tu non vis flagrasse Sodomam post impietates illas & fla- gitia? an non cecidisse Hierusalem, & templum de- solatum post horribilem in Dominum crudelitatem? Sic enim descenderunt mala super portas Hierusa- lem, vt mala fuerint, sonitus puerorum, & equitum exercitus Romanorum. PRO. Non est malum in ciuitate, quod Dominus non fecerit, alio in loco scriptura dicit. CAM. Fateor, modò ea mala esse intelligas, quæ paulò antè diximus. nempe vt Deus plerumque puniendo, ipsa mala immitat, quemadmodum Prophetæ omnes testantur. Sæpe verò vt filios castiget. Sic enim aut malorū iudex est, & malorum punitionem iustè operatur: aut tanquā medicus vt morbum tollat, malum immit- tit. cum morbo non autem cum agroto bellum gerens. PRO. Cur integram nauim submergit, in- tegram item ciuitatem perdit, in quibus multi iu- sti sunt? CAM. Quis dixisset in Sodoma & Gomor- rha solum Loth iustum cum domo sua Deū inue- dd. iij.

† *Basil.
hom. 9.*

† *Esa. 45.*

† *Amos. 3.*

† *Hier. 32.*

Amos 9.

Mich. 1. &

2. Soph. 3.

† *Hebr. 12.*

† *Iac. c. 1.*

2. Cor. 10.

† *Basil.
hom. 9.*

nisse, cui ciuitatē exire per Angelū iussit? **PR.** Quid si non exiisset, nōne cum aliis mortuus fuisset, sicut Angeli verba declarant, cum ait: Ne & tu pariter pereas in scelere ciuitatis? **CAM.** Vtique, sed idcirco factū non est, quia iustus erat, diēsque constitutus mortis nō aduenerat. Atqui vt semel loquēs, & quę pposuisti, & quę pponere poteris argumēta, quibus famem, pestem, bellū, terrēmotū, & inundationem à Deo immiti, probes: sacrę scripturę testimoniis soluā, attentas aures vt præbeas quæso. **PRO.** Perge. **CAM.** Quid enim commune Dei iudicium misericordia plenum, quo erga electos, qui eum colunt, vtitur: iuxta illud Sarę. Hoc autem pro certo habet omnis qui te colit, quod vita eius, si in probatione fuerit, coronabitur: si autem in tribulatione fuerit, liberabitur: & si in corruptione fuerit, ad misericordiam tuam venire licebit. † quę admodum de Abrahamo, Dauide, & Nabuchodonosore scripturę fusissimē testantur: cum altero rigoroso Dei iudicio ira referto, quo homines tum vt ipsi pœnas condignas luant, tum vt cæteris exemplo sint, ad mortem crudelem condemnat, sicut Abiron & Dathā condemnati sunt? † Nōne Deus in omnibus misericors & iustus? etiam dum vel per Angelos malos multos punit, itaque & occidit multos, sicut iustus iudex, qui per iustitię executorem noxios occidit, vt vindicet se de inimicis suis. † Num meo ex capite hoc fingo, sicut vos agere soletis: an potius Iosue autoritate lo-

Gen. 29:

† Tobia. 3:

† Num. 16:

† Esai. 14:

quor, qui cum innumerabiles Reges occidisset, vrbes diruisset, ac populos occidisset, minimē dixit, Sic Deo placuit, sed dei sententiā fuisse ait, qui non nouit aliquem iniustē condemnare. Hoc sanē Iosue responso, omnes scripturę soluuntur, quę de pœnis iniquorum loquuntur, quando sic quadringentos quinquaginta prophetas occidit Elias, † sic Samuel regem Amalech † & cæteros hostes manu Angeli †, & id genus similia. Num misericordia plenus & summa bonitate non est, cum aliquos præmaturē occidit, ne pereant? Non sufficit vobis Iosue testimonium audiuisse? Paulum audite, qui omnes pœnas quas Israël passus est, vel propter malorum concupiscentiam: † vel propter idololatriam: † vel propter fornicationem: † vel quia Deum tentare voluerūt: † sic euenisse testatur. † Cæterum, quo in loco, Deum aliquando hoc fecisse in animæ perniciem alicuius qui iustus est, legimus, vt Domini iussu, Satan aliquem in perditionem animæ aut occidat, aut tentet? Nōne malorum intentator est Deus? † Extinguit ergo Deus electorum mala, non autem ex Deo est malum, tamen si immitat mala, quibus vt, externæ molestiæ peccandi licentiam auferant, vtitur: medicus certè noster est, qui morbum tollit, non morbum corpori aduocat. † **PRO.** Nil igitur Deus in peccato facit? **CAM.** Immò nihil fit Deo non faciente, vel permittete vt fiat. † **PRO.** Quid in peccato facit? **CAM.** Promptus est in bono adiuuare vel permittere vt

ec. j.

peccet: ad nutum voluntatis nostrę, ne homo aliter moueatur, quàm secundum motum suum. † Det mihi locum vnum Calvinus vbi hoc intueamur, nempe Deum aliquem in animę perniciem sic tē- tati iussisse, vt malum peccati mortalis deinde ele- gerit, & protinus silebo. Ego verò Paulum pro me habeo, qui per Adamum non ex aliqua necessitate, sed suapte libera voluntate malum esse factū rectē ponderat. Sicut & vos fatemini, liberū arbitrium Adamum ad peccandum habuisse. Credimus quidem, ex vno Deo omnia esse quę sunt, & tamen non esse peccatorum authorem Deum. † Quando quidē defectus peccati, ex nihilo est: † immò nihil est à Deo, quod nequaquā factū. † Quę cum ita se habeant, nō possū satis nō mirari, quonā pacto, vos ipsi, à vobismetipsis non abhorreatis, ad tam ma- ledicta delapsis. Num qui vita est, mortis initium erit? Num tenebrę hoc principium afferunt luci? an potius voluntarios homines peccare permittit, vt eos deinde ad ostendendū suā iustitiā conseruet.

CAPITIS TERTII. §. I.

Quid sit homines obcecari, indurare, & in reprobum sensum tradere.

PROTESTANS, CAMERARIVS.

DA VLVS apertis verbis Deum tradidisse gentes in desideria cordis eorum testatur, atque in reprobum sensum misisse: † indurasse præterea cor Pharaonis & aliorum. † CAM. Non quidem desideria mala dedisse

Deum Paulus testatur: siquidem, vt dixi, malorum tentator haudquaquam est: † sed tradidisse in desideria cordis eorum, inquit. In quibus verbis dum ait, desideris eorum illos tradidisse, hominē prius mala optare præsupponit, quemadmodum eadem litera paulò antè testatur, euānuisse in cogitationibus suis: non autem ipsum Deum principio hominem indurasse. Nam scriptum est: Hodie si vocemini eius audieritis, nolite obdurare corda vestra. † Vbi perspicuè cernis, hominem cor proprium, hoc est voluntatem indurare: ita vt Deus idcirco denegando gratias induret per iustum iudicium, quia peccator indurare cor suum cepit per liberum arbitrium. † Ac per hoc quando legimus in literis veritatis, à Deo seduci homines, aut obtundi, aut indurari corda eorum, nolite dubitare præcessisse mala merita eorum, vt iuste ista paterentur. † P R O T. Nōne Paulus cum dixisset, Deus quem vult indurat, homini querulo respondet, O homo, tu quis es qui respondeas Deo? vbi Deum indurare confitetur. † CAME. Quem in modum hæc Pauli verba intelligenda sint, dudum dictum est: † hęc autem vt scias quomodo homo induratur, tria in ipsa induratione considerare debes: primum, quod homo Deo permittente, non autem iubente, peccare incipiat, sicut Adam & Eua egerunt, quos in suo libero arbitrio relictos permisit peccare. † Secundum item quod protinus Deus sua bonitate agit, quippe quia peccantem post peccatum ad penitentiam

† De cor. et
gra. c. 10.
Elypa. lib. 1.
col. 2.

† Augu. de
libe. ar. lib.
1. c. 2.
† Aug. lib.
2. de lib. ar.
c. 20.

† Io. 1.
† Epi. Iuda.
c. 2. pe. 2.

† Augu. de
actis cōtra
Feli. à c. 1.
vsq; ad. 12.

† Rom. 9.
† In Catho.
c. 6. §. 4. &
6.

† Gen. 3.
† Rom. 1.
† Exo

† Iaco. 1.

† Psa. 94.

† Augu. ad
Simpl. lib. 1
q. 2.† Augu. de
gra. & lib.
arb. c. 21.

† Rom. 9.

† In Catho.
c. 6. §. 4. &
6.

† Gen. 3.

vocat, quemadmodum Adamum vocavit, inquit: Adam, ubi est? vires præstans, ut si voluerit, pœnitentia resurgere possit. si verò non, in peccato suo maneat: hominè mouens secundum motū suum. Tertium, ut postquam homo, vocatus, iam venire noluerit: sed proprio libero arbitrio vtens, elegit in peccato manere, atque peccata continuò multiplicare: Deus iusto suo iudicio nō impertiēdo gratias, hoc modo in primis cor eius induret, qui suo libero arbitrio indurare se elegit: sic enim verba illa intelliguntur, ego indurabo, id est nō molliā. † deinde verò hominem obstinatum in reprobū sensum ire, itaque in pœnam malè actæ vitæ eum mori finit. Sic enim (secūdum Augustinum) cuius vult miseretur, ut sua gratia faciat eum operari: & quem vult indurat, relinquens eum ut mala operetur. † ubi eue-
 stigiò sequentia verba subiungit: Sed in illa, misericordia præcedenti merito fidei tribuitur: & in ista, obduratio præcedenti iniquitatē: ita ut non aliter illi misericordiam sint consecuti, nisi quia id quod voluerunt crediderunt: isti autem qui obce-
 cantur, quia noluerunt, non crediderunt. † Et alio in loco: Cuius vult miseretur, bonum tribuens. Et quem vult indurat, digna retribuens. † volens ex hoc inferre, nunquam Deum indurationem inci-
 pere, qui hominem rectum ab initio humanæ nature fecit. † Hoc enim Iosue, quem pro vobis citare soletis, in loco paulò antè citato testatur, nempe Dei sententiam esse, quæ iustè obdurat. † Et alibi Augustinus: Cùm Deus illos tradidit in reprobum

† *Vt supra*† *Augu. de
civi. Dei. li.
7. c. 30.*† *De præd.
san. c. 6.*† *De præd.
san. c. 3.*† *De præd.
san. c. 3.*† *De præd.
san. c. 6.*† *De præd.
san. c. 8.*† *Eccles. 7.*† *Iosue 11.*

sensum, non ibi peccatum Dei est, sed iudicium. † Sinit planè ipsum abire in desiderijs suis, lumen auferendo ab eo, qui absque Dei lumine in propria cæcitate eligit ambulare. Pro quo Pauli testimonium afferamus, cùm inquit: Sicut non probauerunt Deum habere in notitia, tradidit illos Deus in reprobū sensum. † Quod in effectu nil aliud quàm permittere est, ut malus homo peccet, quemadmodum Augustinus alio in loco probat. † P R O. Quid tradere est? nōne causam esse? C A M. Dimittendo tradit. P R O. Eadem non sunt illa, quæ diuersa nomina habent. C A M. Si verba scripturæ perpetuò ut iacent vsurparemus, diceremus in Christo verè esse peccatum, quia Pauli verba dicunt: Pro nobis peccatum fecit. † P R O. Hoc contendimus, ne verba improprie sumantur, cùm proprie possint vsurpari. C A M. Proprie ne stare possunt, Iacobo dicente: Deum malorum intentatorem esse. † Perinde verbū hoc, tradidit, vos conturbat, ac si dicere non liceat, posse Deum secundum iustitiam hominem qui se se indurare incipit, in reprobum sensum tradere, & tamen peccati causa non sit: quando aliud est, Deū peccatorum causam principid esse, quod non facit: aliud in reprobū sensum peccatorem tradere. tunc enim Prophetam ut audiamus necesse est dicentē: Placent sibi in desiderijs suis: ibunt in adinventionibus suis. † quod est dimittere, & ambulare in desiderijs suis, non autem Dei, qui sit causa peccati. Sic planè Deus peccantes tradit in reprobum sensum,

† *De præd.
sanct. c. 10.*† *Rom. 1.*† *Ad Sim.
lib. 1. q. 2.*† *3. Cor. 5.*† *Iac. 1.*† *Psal. 8.*† *Rom. 2.*

ec. iij,

vt ipsi faciant quæ non conueniunt: † non autem † *Rom. 2.*
 quod Deus in homine peccet. Dixerat namque Deus
 ad Abimelech: Tu morieris propter mulierem quam
 tulisti: habet enim virum. Abimelech verò non te-
 tegerat eam, & ait: Num gentem ignorantem &
 iustam interficies? Nónne ipse dixit mihi, Soror mea
 est, & ipsa ait, Frater meus est: Ad quæ Dominus: Et
 ego scio quod simplici corde feceris, & ideo custo-
 diui te ne peccares in me, & nõ dimisi vt tangeres
 eam. † Audi non dimisi, sed custodiui te ne pecca- † *Gen. 20.*
 res, dimittendo, non autem tradendo. Hæc enim
 expendens perspicuè cernes, hominem esse qui ad
 peccatum solus vadit. † Deum autè permittere ple- † *Psal. 77.*
 rumque vt homo peccet, plerumque verò à pecca-
 to custodire, ne illud committat: quod per vocem
 tradere, Paulus intellexit: nõ autè quod peccati au-
 thorem Deum esse declarauerit. Non sufficiunt ista:
 Prophetam audi quando dubitans de viribus pro-
 priis ne peccaret, sic cum Paulo ait: Ne des ad mo-
 uendum pedem meum. Ne tradas me Domine à
 desiderio meo peccatori. † quasi is tradatur, qui ne † *Psal. 26.*
 desiderio suo peccet, non custoditur, iuxta illud † *38. 139.*
 prophete: Non me derelinquas vsquequaque. † alio-
 qui, quomodo Deus dixisset: Ex te perditio tua Is- † *Psal. 118.*
 rael: † Sic enim Deus, etsi in malis secundum sub- † *Osee. 13.*
 stantiam actus cõcurrat, quæ absque eo fieri nõ pos-
 sent: † non tamen voluntatis peccandi causa est, sed † *De bono.*
 permittit: ita quidem, vt omne bonum Domino † *per sc. 6.*
 adiuuante perfici intelligamus: omne malum eo

deserente committi: volente Domino nil prorsus
 † *De præd.* (secundum Augustinum) admitti. † non autè quod
 † *Græc.* Deus author peccati sit. *PR.* Debile refugium permis-
 † *15. in sf.* sionis hoc esse Calvinus respondet. † *CAM.* Minimè
 † *Pag. 279.* Calvinus labia aperire ausus fuisset, si induratione
 † *ex his quæ* Pharaonis, à Pharaone initium habuisse, Augustini
 † *leguntur* Pharaonis, à Pharaone initium habuisse, Augustini
 † *Exo. 3.* autoritate animaduertisset: aut saltem aperto ore
 non diceret, se ne in vna quidem syllaba ab Augu-
 stino dissentire. *PRO.* Non quidem hoc negat Cal-
 uinus, imò expresse cauit, ne dicamus Deum indu-
 rationis causam fuisse: & nihilominus simul con-
 firmat, minime sese Pharaonem indurasse, absque
 † *Pag. 280.* ordinatione Dei. † Itaque Iosua verba interpretatur
 quando dixit: Domini enim sententia fuerat, vt
 indurarentur corda eorum, vt pugnarent contra
 Israël, & caderent, & non mererentur vllam clemē-
 † *Ios. 1.* tiam, ac perirent, sicut præceperat Dominus Moy-
 si. † *CAM.* His modis vos scripturam confundere
 penes idiotas elaboratis: dicitis nanque, Dei sentē-
 tiam fuisse, vt corda illorū indurarentur: sed mo-
 dum tacetis, quomodo induratio ipsa præcesserit:
 quippe vt illis Dei lumen respuentibus, Deus (vt
 dictum est) eos indurauerit, vel in pœnam præce-
 † *Aug. ad* dentis peccati hoc egerit. † *PRO.* Huic argumēto
 † *Simp. lib.* quod propositurus sum, si respondere poteris, pal-
 † *1. 7. 2.* mam tibi cedam. *CAM.* Cui? *PRO.* Deus ipse mo-
 tionū omnium causa est: ergo Deus est causa pec-
 cati, vt per motum liberi arbitrij fiat. siquidem li-
 berum arbitrium à Deo mouetur. *CAM.* Deus causa
 ee. iiij.

est actus: sed non in quantum actus, cum defectu fit: ut supra ostensum est. P R O. Tenes igitur secundam causam, etiam non agente prima agere. C A M. Non quidem ignoramus minime causam secundam agere prima non agente: sed Deus, sicut paulo ante dixi, vel adiuuat in bono, vel permittit peccare, promptus agere vel non agere ad nutum voluntatis nostrae, ne homo aliter moueatur, quam secundum motum suum, absque hoc scilicet, ut ipse sit peccati author, qui omnia fecit ut essent bona, praesciens Adami casum, cuius haudquaquam Deus, sed ipse Adā & fatā causa fuerūt. † P R. Ne nos inducas in tentationem, quotidie oramus. † C A M. Quid verba illa obstant? Nonne Dominus inducit, si permittit? Nonne Dominus non inducit, si ut peccemus cum volumus non dimittit? Sic enim nos sua perseverantiae gratia, vel ad tempus, vel usque in finem, ne peccemus custodit. O delirium magnum! O caecitas inaudita! Quam enim maiorem poterant contra Deum blasphemiam Protestantes adinuenire, quam Deum ipsum authorem mali esse contendere? simulque iudicare, ut summum bonum Deus, causa sit peccati? Perinde enim hoc est, ac si quispiam diceret, ignem causam esse frigiditatis.

CAPITIS TERTII. §. II.

Quomodo Deus ad peccandum hominem inclinet, & omnia sub peccato concluderit, ut omnium misereretur.

† Gen. 3.
† Matth. 5.

PROTESTANS, CAMERARIVS.

† De praed.
sanc. c. 20.

† ad Simpl.
li. 1. q. 2.

INCLINAT Deus hominem ad malum, Augustinus inquit. † C A M. Iusto suo iudicio publico vel occulto, propter denegata propria ipsum hominem a Deo inclinari Augustinus cōfēt. Inclinat autē, filios non verberando, non illuminando, (quod est dimittere ut peccent) neque custodiendo ne peccēt. Sic enim clara voce cap. nono ad Romanos hoc omnes intelligunt: quandoquidē aliud est non impartiri gratiam, quam impartiri malitiam. Sic quoque intelligimus ut omnia Deus concluderit sub peccato: nepe quod Adamum & ceteros sub peccato dimiserit, ut deinde omnium misereretur, qui ab eo tracti misericordiam quaerent: ceteros verò iuste iudicaret: ut ex aequo iustum & misericordem sese esse nobis ostenderet. neque aliter ad tempus praedestinos peccare permittit, illōsque deserit, nisi ut discant Dei opus esse, ut iustus non superbiat. † ad quem modum Paulum Satanæ peccatorem quendam, tradidisse legimus, ut disceret non blasphemare. † Ne dixeris, per Deum abest, (Iesus Sirach inquit) ne dixeris, ille me implanavit. † P R O. Quanta auctoritatis liber ille penes nos habeatur, tu melius nosti. C A M. Hoc quidem novi, hoc & probavi, nempe his temporibus haudquaquam apocryphum dici posse. † P R O. Clara scripturae testimonia sunt, quae docent, Dei iussu multos tentatos fuisse, qui eam ob causam postea quia peccarunt, traditi sunt ff. j.

Omnia concludit sub peccato, quomodo intelligatur.

† Omnes in
c. 11. ad Ro.

† 1. Tim. 1.

† Eccl. 15.

† De vera
eccl. Dei
dialogo. 2.

in manus inimicorum: † in quem modum Deus † *Eccl. 5.*
 fuit causa peccati, affligendo illos persecutione,
 quam suo iussu à Satana patiebantur. † *CAM. Cal-*
Iob. 1.
 uini contemplatio hæc est. PRO. Immò patrum
 nostrorum. CAM. Sit quoque tua. PROT. Quid
 respondes? CAM. Finem Dei affligendo hominem,
 hunc fuisse, respondeo: quippe ut omnes cruciatus
 qui corporaliter inferuntur, aut ut exerceant con-
 uersos ad Deum, aut ut conuertantur admoneant,
 aut iustè damnationi ultimæ præparent obdura-
 tos. † Hoc quidem Iesu Sirach testatur. † itidem & † *Aug. Psa.*
 Iacobus dum ait, Deum tentatorem malorū haud-
 quaquam esse. † Paulus item cū subiungit, Deum † *9. col. 2.*
 minimè sinere vltra quàm possimus sustinere, nos † *Cap. 5.*
 tribulatos tentari: quin potius sic Deum nos ten- † *Iac. c. 1.*
 tare, ut faciat ex tentatione prouentum: † offerens † *1. Cor. 10.*
 eis spiritualia tutamina, quibus sese defendere pos-
 sint. † Illorum igitur duntaxat culpa est, qui cū † *Eccl. 2.*
 possent gratiæ hære, id respuerunt, & peccata
 peccatis addentes, voluntariè peccatum elegerunt.
 PRO. Cur ipsum tentari voluit, quem denique ca-
 surum vidit? CAM. Responde tu prius, cur Adamo-
 ne de fructibus arboris illius comederet vetuit, cū
 sciret ipsum comesturum, vnde tanta mala deinde
 prouenerunt? Obiectum planè Dei intuentum est,
 nō hominis præuaricatio futura, in qua Deus se iu-
 stum ostēdit. PRO. Nōne altera scriptura dicit: Cor
 regis in manu Dei est: quò voluerit, vertet illud? † *prom. c. 21*
 CAM. Cū Deus omnia moueat secundū motum † *Aug. de*
 cini. Dei li.
 omnium † cū libero arbitrio cor Regis perpetuò † *7. c. 30.*

ad propriam ipsius regis iustitiam mouet: itidem
 vt & subditos puniat, vel remuneret. Illa lege quæ
 lib. primo de gratia & libero arbitrio scripsi. † PRO.
 Cur non dicemus, propterea Petrū respexisse, quia
 † *Cap. 7.*
 prædestinatus: Iudam verò non respexisse, quia re-
 probatus: ita quidem, vt omnia necessariò eueniāt?
 CAM. Quare potius non dicemus, quia præsciuit
 Petrum vocatum respiscere, Iudam verò benedi-
 ctionem nolle: propterea alterum prædestinasse,
 alterum reprobasse? Itaque Petrum quem obaudi-
 turum præsciuit, respexisse: alterum quem admo-
 nuerat dicens, Vnus me traditurus est, vā homini
 illi? & c. præsciens eum nō obauditurum, obdurasse?
 PRO. Tenes tu duas indurationes dari: alteram
 infidelium, alteram eorum qui crediderunt? CAM.
 Vana contemplatio Georgij Siculi hæc est, quan-
 do quidem plus & minus differentiam specificam
 non faciunt: satisque est ob gratiæ iustam denega-
 tionem, vtrunque prouenire.

CAPITIS TERTII. §. III.

Modus indurationis Pharaonis.

PROTESTANS, CAMERARIVS.

DE hoc vno mihi responderi volo, cur *Pharaonis*
 tot signa in Pharaone vt se induraret, *induratio*
 vel vt à Domino induraretur fiebāt: quis *cur per tot*
 item indurandi modus? CAM. Multi *signa ope-*
 sic cor Pharaonis Deum indurasse putāt, vt quod-
 dam cor marmoreū, nihil videns effectum ei fuerit: *rata fuit.*
 ff. ij.

quod scriptura negat: dum timore, propria delicta agnouisse, atque ut pro se oraretur, petiisse testatur. † P R O. Quid igitur fuit? C A M. Nonne duo † Exo. 8. 9. 10.
 distincta hæc sunt mirabilia, nimirum Deum coram impio operari, & intellectum quoque impio dare, ut per illa protinus conuertatur? P R O. Omnino. C A M. Putasne tu consensum illum hominis ad se conuertendum, posse absque gratia ab homine haberi? P R O. Sanè non: ne cum Pelagianis erremus. C A M. Historiam igitur Pharaonis minutatim pendamus, & modum quomodo cor Pharaonis induratum fuerit, facillimè cognosces. P R O. Matura. C A M. Signa tum Israëlitis, tum & Pharaoni atque seruis illius Dominus principiò ostendit. † Sed Israël † Exo. 3. 28.
 recto corde lumini oblato consensit, audiuitque 4.
 Dominum uisitasse filios Israël, ac respexisse afflictionem ipsorum: & proni adorauerunt. † Pharaon † Exo. 4. in
 autem & serui eius timuerunt, atque à timore eripi
 rogarunt: eisque deinde ereptis, sese magis indura-
 uerunt, sicut uerba illa testantur. Videns Pharaon
 quòd data esset requies, ingrauauit cor suum. † P R O. † Exo. c. 8.
 Cur igitur à bono Deo hoc permissum fuit? C A M.
 Iusto iudicio suo, sicut toties paulò antè dixi: † ut † toto. c. 3.
 his qui primum lumen respuerunt, secundum ad- et Iosue. II.
 iutorium denegaretur. P R O. Quod? C A M. Gra-
 tia auxiliatrix, quæ ultra lumen fidei requiritur, ut
 impius ad Deum conuertatur. sic enim illis qui fidei
 lumen oblatum respuunt, meritò hæc gratia non
 datur, qua denudati gratia in peccatis perseuerant,

† Aug. ad & ita se ipsos indurant. † P R O. Quid si Augusti
 Sim. li. 1. 9. num negare uelim, ac dicere minimè iusto iudi-
 2. cio id fieri, sed quia indurare ipsum, Deus pro
 suo beneplacito ab æterno elegit? C A M. E. Verba
 Domini haudquaquam negabis, cum ait, Et in cū-
 † Exo. 12. ctis diis Ægypti faciam iudicia. † hac uoce, iudicia,
 utens, ut portentum simul & iudicium sit, sicut a-
 libi dixerat: Educam populum meum è terra Ægy-
 † Exo. 7. pti per iudicia maxima. † id est punitiones maxi-
 mas, quæ in forma iudicij fierent: ita ut in pœnâ
 omnia tenderent. sicut illa quoque uerba comon-
 † Exo. 10. strant, Viquequo non vis subiici mihi? † P R O. Cur
 mala tanta? nonne pauciora satis fuissent, ut Pharaon
 æterni ignis pœnas subiret? C A M. Non quidem pro-
 pter Pharaonem duntaxat illa facta sunt, sed ut in-
 durato Pharaone, cuncti electi, humili deuotione
 cognoscerent, in Domino, cum à mala uia rece-
 dunt, & ad bonam conuertuntur, & non in alio
 esse gloriandum: quemadmodum uerba illa decla-
 rant: Idcirco posui te, non ut tibi duntaxat hoc o-
 stenderè, sed ut ostendam in te fortitudinè meam,
 & narrent nomen meum in omni terra. † Ita ut eo
 † Exo. 9. modo, quo uerba illa Abrahamo dicta intelligun-
 tur: Nunc cognoui quod timeas Deum: id est co-
 gnoscere te feci gratia mea, quod timeres Deum:
 itidem dicamus, quod tanta in Pharaone fecit, ut
 per illa, gratis Dei palam ab ipsis Israëlitis expen-
 sis, pœnas quibus iustè plectuntur contumaces, &
 præmia quibus ditantur obedièntes, ex æquo ipsi
 ff. iij.

animaduenterent: non propter se tantum, sed propter posteros quoque, ut in auribus filiorum atque nepotum ea omnia narrarent: † docentes ipsos, quomodo etsi prius Israëlitaæ proni adorassent, adhuc tamen ppter opus durissimū ea ratione cōtra Moysem & Aaronem murmurauerunt, verboque Domini deinde non crediderunt: † quia gratiam perseverantiæ adhuc non habuerant. itaque confidere possent, nullum bonum in vitam æternam tendens, absque Deo neque initiari posse, neque cōsummari, neque sufficere mille miracula videre, quibus se convertere possint, nisi à Domino trahantur, ut credant. † Non quidem aliter ad patientiam sese in futurum præparare possent, nisi cognoscant omnia dona à Dei adiutorio misericorditer provenire: experiētia discētes, cū aduenerint, ex toto corde illa amplecti, ne ab illo lumen eis auferatur, qui sapientibus lumen primum negligentibus, Deūque prout debebant, non glorificantibus, arcana sua abscondit. † hoc est, secundum lumen denegavit, vnde omnis nostra induratio originem habet: neque aliter Pharaonem quàm sua nequitia ex induratione in indurationē iusto Dei iudicio perrexisse, etsi maiora prodigia corā ipso de die in diē ostensa fuissent: quandoquidē absque gratia quam iustē Deus denegabat, Pharaos se cōvertere ad Deū nequibat: & ita in peccatis suis perseverando, & ea multiplicando, cor proprium assiduē indurabat: & hoc quidē ut quanto plus Pharaos ex duritia

† Exo. c. 10.

† Exo. 6. i. fi.

† Ioan. 6.

† Rom. 1. et 2.

in duritiā pergebat, tanto magis Dei iudiciū agnosceretur: qui eam ob causam prius Pharaonē morti non tradidit, donec ipse sese præcipitem dedit, cum cordis arrogantiā fretus, iter iustorum ausus est ingredi, ac existimavit quemadmodum populo Dei, sic & sibi mare rubrum permeabile fore. † Hæc pro exemplo eorum sint, qui absque pœnitentiā in propriis peccatis sibi ipsis placent: ut eō se aduenturos sciant, quō Pharaos deductus fuit. Illi sanē verba Domini audient dicentis, Ite in ignem æternum, qui eius misericordiam per liberum arbitrium respuerūt. † Duo sanē homines Pharaos & Nabuchodonosor fuerunt, qui quantum ad naturam ambo homines erāt: quantum ad dignitatem, ambo reges: quantum ad causam, ambo captiū populū Dei possidētes: quantum ad pœnā, ambo flagellis clemēter admoniti. Quid ergo fines eorū fecit esse diuersos? nisi quod vnus manū Dei sentiēs, in recordatione proprię iniquitatis ingemuit: alter libero cōtra Dei misericordissimā veritatē pugnavit arbitrio. Itaque vnum & idem medicamentū, vnus medici artificio confectū, alteri, cui odor fuit vitę in vitā, ad salutē valuit: alteri, cui odor mortis in mortem fuit, ad interitum. † sic enim homines in suo lebero arbitrio secundum suam iustitiam derelinquit, ipse rursus delinquentes deserit, resistentēs indurat, contemnentēs condemnat. † Iube quærso Caluinum accersiri ut videat an Augustinus sit suus. PROT. Tuo sensu abundare poteris, dum nos in omnibus his ff. iij.

† Basil. hom. 9. an Deus sit causa malorum.

† De actis cum Felice lib. 2. c. 8.

† Aug. de præd. & grat. c. 15.

† De præd. & gra. c. 9. in. fi.

Nabuchodonosor, Pharaos.

quæ differuimus, nostro abſcudabimus. CAME. Vicimus ergo vtrique: vterque nostrum palmã refert: ego tui, tu verò erroris.

PROTESTANTIS PARS V.

CAPVT PRIMVM.

Tabula cuiusdam Lutheranae, exclusio: in qua pictura quadam, ad fallendam indoctam plebem, de ipsa aeterna prædestinatione ac reprobatione, quidam incertus author agit.

CAMERARIVS, PROTESTANS.

VENAM picturæ hæ sunt, quas mihi ostendis, hominum quorundam, qui aut manibus aut pedibus quoque carent? PRO.

{ DESCRIPTIO CAUSARVM SA- }
{ lutis, & exitij, ex sacris literis collecta. }

CAME. Quis illius author? PRO. Ignotus mihi est. CAME. Cauendum igitur, ne quomodo truncatos homines depinxit, truncatas quoque sententias afferat, atque sacris literis contortis, his figuris pauperrimos idiotas confundat. Non quidē pueris loquimur, cum de ipsa prædestinatione agimus, quibus satis est picturas cōspicere: sed magnis viris, qui arcana hæc ab aliis non minus diligenter elaborata quàm lucubrata legere optant. PRO. Poterimus, si placet, sententias quæ in eo continentur, maturo iudicio examinare: deinde verò comperta veritate, ad picturam regredi. CAM. Placet. Verùm

quia tam ipsa prædestinatio, quàm reprobatio, ex æquo in ea tractantur: ne confusionem pariant, vnamquamque per se explicandam esse censeo. PRO. Optima propositio hæc est. Incipiam itaque sententias reprobationis proponere. CAME. Perge. PRO. Tale eius exordium in ipsa reprobatione fuit,

{ Deus omnia condidit propter seipsum, }
{ etiam impium ad diem malum. † }
† Pro. 16. a. 4. { An nõ habet potestatem figulus, fingēdi ex eadē }
† Rom. 9. d. 21. { massa, aliud vas in honorē, aliud in cōtumeliã: † }
CAM. Falso verba hæc huius picturæ author descripsit. PRO. Quæ falsitas? CAM. Vniuersa Deus propter seipsum operatus est, Salomon inquit. PRO. Contraria hæc duo sunt? CAM. Absit Salomonem qui alio in loco Deum fecisse hominem rectum testatur, † nunc dicere, Deum impium hominem condidisse, qui mortē non fecit, † nec peccatum nouit. † nisi condidisse hominem impium hoc sensu ille intelligat, quia Deus hominem impium ex massa iræ creauit. † Dominus enim vas ut esset iræ, haudquaquam fecit. Siquidem non erat illa in genere humano perditionis massa, antequam homo peccasset, ex quo tracta est origo vitiata. † PRO. Operatus est, Salomon inquit. CAM. Operatus, dum secundum substantiã actus permisit hominem peccare. † operatus item, cum sua providentia hominem rectum quem peccare permisit, ad ostēdendum suam iustitiã conseruauit. † Non quidem
gg. j.

hoc sustinere ille potest, qui veritate comite, paulò post hæc verba scripsit:

{ Creatio humanæ gentis, in Adamo & }
 { Eva, in recto statu, quam cōsecuta est. }

Nam conditum esse hominem impium, & humanam gentem in recto statu creatam esse, duo contraria sunt, quæ simul stare non possunt. PRO. Reliquas igitur sententias quas in medium producit, discutimus. C A M. Progredere. PRO. Hanc secundo loco ipse sententiam collocavit, ut modum reprobationis ostenderet.

{ Præscientia Dei æterna: rerum omnium, }
 { tam vniuersalium, quàm singularum, ab }
 { æterno proposito depēdens: sed quæ rationem causæ nullam habet. }

C A M. Si hoc modo causam non esse intelligit, mirum quia nulla ex homine causa, neque condigna, neque congrua oritur, quæ voluntatem Dei antecedit, dum generatim omnes rebelles sua prouidentia ad ostendendum eius iustitiam conseruari ordinavit, assentior. † Si verò dicat, præscientiam hanc, quæ prouidentiam generalem origine sequitur: ipsam verò reprobationem specialiter factam præcedit: causam non esse, cur Deus in persona Iudæ, hanc generalem voluntatem condigne (Iudam speciatim reprobando) executus fuerit, contradico. PRO. Qua ratione? C A M. Rationē hanc quam requiris, paulò antè plurimis in locis satis apertam ostendi. † illa hîc repetita esse volo, præsertim cum Martini opinionem exclusi, cui ante hūc

† Dixi sup. parte. 3. c. 1.

† In Catho. c. 1. §. 1. §. 3.

c. 4. §. 1. & c. 2. c. 5. o. c. 8.

in primo. et §. 1. o. & c. 9. in primo.

§. 1. o. §. 2. o.

hominem placuit, neque electionis, neque reprobationis causam aliquam, præter Dei voluntatem esse: propter quam, absque libero arbitrio omnia necessariò nos agere contendebat. † PRO. Minimè igitur ei subscribes, cum sequentia verba addit.

† Sup. part. 3. c. 1.

{ Propositum seu voluntas Dei: cuius vi fiunt }
 { vniuersa. seu definitum in se ipso cōsiliū, }
 { vasa ad gloriam suam fingenda destinans. }

Vnde vasa

{ Contumeliæ: quorum est æterna, immutabilis, & imperuestigabilis. }

C A M. Errat, si vasa quæ præparata in gloriâ sunt, illa item apta ad iram quæ Deus sustinuit, ab ipso Deo partialitate quadam facta esse putat. Illa tu lege, quæ dudum scripsi, & tibi omnia aperta erūt. † Quatenus autem imperuestigabilem hanc contumeliæ causam, ipsamque Dei præscientiam esse cēfer, non propterea sic erit, quia ipse hoc ignorat. † Satis quidem perspicuè hactenus à nobis id ostensum est. † PRO. Frustrà igitur paulò post verba hæc subiunxit,

† In Catho. c. 6 §. 5.

† In Catho. c. 4.

† Ut sup. §. 1. et locis paulò antè citatis.

{ Reprobatio: cuius causæ quidem arcana, sed iustæ: quia voluntas Dei, est iustitiæ regula. }

C A M. Optimè sentiret, si adderet, hanc arcanam causam, ipsamque Dei voluntatem, quæ iustitiæ regula est, à scriptura nobis patefactas esse. † PRO. Deum iusto odio homines indurare fateris? C A M. Hominem qui se indurare cœpit, iusto iudicio

† In Catho. c. 4. §. 1. 8. §. 1. & c. 9.

gg. ij.

Deum obdurare, fufiffimè dudum ostendi.† PRO. † In 4.
Audi quid ille subiungit: *parte.*

Ex istis igitur,

<p>Vel est vocatio, inefficax. Nā animalis homo non percipit quæ Dei sunt. Homo tamē solus in culpa est, quia cū sit corruptus in se ipso, sponte resistit Deo.</p>	<p>Vel nulla vocatio, ad Euangelium. Neque tamen Deus crudelis. nam si nullū prorsus vocaret, nihil faceret quod corruptio nostra non mereatur.</p>
---	---

C A M. Rectus sensus hic alter est: vocationem mirum Dei efficacissimam: ex parte hominis, qui Deo sponte resistere potest, inefficacem reddi posse, etiam si homo adhuc induratus non esset. Nul- lum item iustæ querelæ homini esse relictum locū, si eis quos incredulos fore præsciuit, Euangelium non est prædicatum: Cæteris verò quos obtemperaturos fore præsciuit, fuerit prædicatum. Nouerat planè Dominus quibus & quando Euangelium prædicandum erat, vt non solum in omnem terram exiret sonus eorum:† verū etiam subtus terram, † *Psal. 18.* vbi Dominus, vt Petrus testatur, illud prædicauit. † *1. Pet. 3.*
PRO. Multa præter hæc scripsit. C A M. Id quod multiloquio, veritate contempta, hic homo dyscolis narrare in eorum gratiā conatus est: veritate comite, paucis nos in Catholico docuimus. † illa legito. † *Ca. 1. §. 2.*

Quid de ipsa electione senserit.

PROTESTANS, CAMERARIVS.

V I D de ipsa electione sentis? C A M E. Multis bonis aliqua hic homo cōmiscuit mala. PR. QUÆ? CAM. Rectè quidem ipse, initio ab æterno proposito Dei, exordiū sumpisset, modū ostendens, quomodo Dei gratia in prudentiis generalibus pollicita, in persona Adami, re pro se & aliis quos virtute in lumbis tenebat, condonata fuit: Deinde mundi peccatum cōmonstrans, vnde ipsa iræ massa constituta fuerat: ad quam saluandam, redemptorem Christum misit, in quo nos omnes dilexit: itaque eos quos præsciuit vocationi suæ obaudituros fore, secundū propositū volūtatis suæ prædestinasse, vocasse, iustificasse, glorificasse. Verum quia hæc enarrans subiungit, non ex præscientia fidei, aut operum, sed ex Dei beneplacito hæc omnia processisse, hoc idcirco malum fuit, quia etsi Dei beneplacitum omnia sic antecedat, vt nil beneplaciti sui initium fuerit: præscientia tamen futurorū congruū quendā motū, in Deo causat, vt ex his quoque quæ in Petro fore præsciuit, iusto volito (vt ita loquar) Petri salutem, non autem Iudæ, voluerit: licet causa quæ ab homine in Deum referatur, nequaquā fuerit: Nam ipsius Dei miserentis duntaxat opus gratuitū fuit, quod tamē absque Petro executioni non demandasset: quem admodum plurimis in locis apertè hoc ostendi. †
gg. iij.

† Vide eadē
quæ paulò
antè i præ-
scientia re-
probationis
accruant.

Poterat quoque pictor iste verba illa, Deus enim quorū vult miseretur, & quos vult indurat, secundum vestrum sensum intelligere, quē in Catholico scripsi. † P R O. Nonne in principio & calce illius picture optimē his verbis rem omnem conclusit?

{ Gloria Dei est, rem abscondere. † O altitudo iudiciorum Dei! Quis prior dedit illi, & reddetur ei? }

C A M E. Quanquam Paulus verba illa, O altitudo diuitiarum, minimē propter occultam nobis causam prædestinationis dixit: † cum ipso fatebor, neminem aliquid aut dedisse aut dare posse Domino, ut eum prædestinaret. sola enim bonitate sua motus est, quam tamen non absque homine exequitur, illius planē consensum multis ex causis alibi narrādist exigit, iuxta illud Augustini, Qui fecit te sine te, nō iustificabit te sine te. † etenim cū iustificatio & prædestinatio eodem modo procedant, † causa ex hoc notatur in ipso hominis factō à Deo præscito, tanquam causa sine qua non fieret. †

CAPVT SECVNDVM.

Quomodo ipsa reprobatio ab æterno facta, coram populo prædicanda sit.

CAMERARIVS PROTESTANS.

VID denique ex me præter ea quę hactenus disputauimus, scire tu optas? P R. Omnia sic necessariō euenire, in summa contendo, ut tam reprobatio quàm electiō, sola Dei voluntate, nullo bono vel malo

† In Cath. c. 6. §. 4. 5. & 6. † Proue. 25.

† Rom. II. d. 36.

† Vide. sup. in parte. 3. c. I.

† Inf. Cal. ui. c. 4. §. I.

† De verb. Apo. ser. 15

Psa. 34. de spi. et lit. c.

5. & 9.

† Aug. de præd. sanc. c. 10.

† Vide. in Cathol. c. 4. §. I.

gratiarū suarum vsu considerato, ab æterno factę sint. C A M. Optimē à me, hæc falsa opinio tua, dudū explosa fuit. † P R O. Ab integro audiri volo. C A M. Num tuo arbitrato viuendū mihi erit? P R O. Franciscus Spiera sum, qui certō scio, absque causa eo tempore quo non eram, mereprobatū fuisse. C A M. Id quidē quod tibi iure eueniet, fortasse nunc diuinas. P R O. Qualiscunque in præsentia sim: talis ero, qualem me Deus futurum esse præsciuit. † C A M. Quia talem ab æterno te esse præsciuit, ut omnino condemnandus esses, idcirco ante tempora secularia te reprobauit. † P R O. Hoc mihi sacre scripture testimoniis ostendi velim. C A M. Quanquā perspicuē hoc in locis à me paulō antè citatis, cōmonstrauerim, tua causa libenter, denuō omnia explicabo. P R. Perge. C A M. Quinque, oculis præponere hi debēt, qui reprobationis causam ostendere nituntur:

† In 2. parte c. 2. 3. & 4. In parte 3. c. I.

† Aug. de bon. perf. c. 15.

† Sup. in Cath. c. 1. §. I. & 2 c. 4. §. 1. c. 8. in p. & §. 1. c. 9.

- 1. Prouidentiam in primis generalē, qua Deus voluit omnes in iustitia originali creare, ut omnes in æternam salutem dirigeret.
- 2. Prouidentia generalē, qua omnes redimere voluit, qui in Iesum Christum crederent.
- 3. Prouidentiam generalem, qua omnes iniustos ad ostendendum suam iustitiam cōseruari præordinauit.
- 4. Præscientiam omnium futurorum.
- 5. Prouidentiam generalem, qua rebelles ad ostendēdum suam iustitiam reseruauit, specialiter in Iudam executam.

gg. iij.

PRO. Demus ista sic esse: quid tum deinde? CAM. Tuum nunc erit, ea in medium promere, de quibus tibi responderi vis. PRO. Fateris tu me certum meæ reprobationis esse. CAM. Præsentem iniustitiã tuam intueor futurãque damnationem coniecto: quòd autem ab æterno reprobatum te esse certò scias, eam ob causam nego, quia, uti dudum apertis scripturæ testimoniis probavi, nemo suæ reprobationis vel prædestinationis certus esse potest. † REP. Hominem tibi ego proponam, qui suæ reprobationis certus esse possit. CAM. Quis ille? REP. Fingamus rogo Maurum adesse, qui dicat, Quoniam nemo ad Christum accedere potest, quem pater prius nõ traxerit: † Deus qui me nõ traxit, in causa fuit, ne ad Christum irem. Etenim si me traxisset, vocationi suæ consensum præstitissem: quo præstito, ab æterno me prædestinasset. quid tu illi responderes? CAM. Quamvis bonus Deus omnes ut ad Christum veniant, sua generali providentia vocaverit: quia tamen multi venire noluerunt. † Hoc præsciens, suam gratiã in eorum cordibus non infudit. † Sic enim cum prævidisset frustra Euangelium quibusdã prædicari, non solum fidem non dedit, sed & Euangelij prædicationem eis denegavit. † & hoc quidem rectè: ut quibus credere propter ea quæ in illis præsciuit, non est datum: iustè unde credant fuerit denegatum. † Esaia memor Maurus iste esse debet, cum ait: Non dicat filius advenæ, Separavit me Dominus à populo suo: † sed duritiam

Maurus
reprobatio.

† Sup. parte
1. c. 2.

† Ioan. 6.

† Tho. Ioan.
6.
† Ambro.
Rom. 9.

† De bono.
persec. c. 14.

† Esai. 66.

propriam arguat, dum propterea quia volebat credere, iusto Dei iudicio eius incredulitas aucta est: quando non alia ratione Iesus in parabolis plerunque Euangelium prædicavit, † nisi ut nolentes veritati credere, mendacio in pœnam tanti peccati crederent, † itaque reprobatum obdurerentur. REP. Certi ergo Mauri, suæ reprobationis saltem esse possunt. CAM. Nõne duodecim horæ sunt diei? † Suspiciari nanque magna cum ratione hoc possunt, determinare nequaquam. Quis enim cogitasset Paulum persecutore, vas electionis fore? Hactenus de Mauris ipsis. PRO. Ad rem igitur redeamus. CAM. Poteris tu reprobatum personam induere, ac ea proponere quæ ex me scire optas, ut tuis acclamationibus finis imponatur. PRO. Augustini certè verba hæc sunt: Siue nunc rectè vivatis, siue non rectè, tales vos eritis postea, quales vos Deus futuros esse præsciuit, vel boni si bonos, vel mali si malos. † CAM. Augustini. PRO. Dei igitur præscientia, omnium peccatorum meorũ causa fuit. CAM. Quæ obtrectatio nefaria in Deum hæc est, ut peccati Deum authorem facias? REP. Palàm vos fatemini, Deum saltem secundum substantiam actus, causam peccati esse. † CAM. Non tamen ipse, hominem peccare iubet. REP. Præsciendo iussit. CAM. Non propterea quia peccata & obstinationem tuam in qua morieris præsciuit, obstinatus peribis: sed potius cõtrã, quia sponte libero cum arbitrio peccare, obstinatusque esse voluisti, ab æterno

hh. j.

† Ioan. 8. et
ibi, Aug.
† 2. The. 2.

† Io. 11.

† De bono.
persec. c. 15.

† Aug. de
bon. persec.
c. 6.

antequã esses, ab illo, qui omnia antè quã fiant, quasi facta pertractat, & siue sint punienda, siue muneranda, in præsciencia sua iudicat. †specialiter reprobatus fuisti. † hoc est, te à consecutione æternæ gloriæ deficiere permisit: † effectus hos reprobationis in manu tua relinquens: quod est secundum substantiam actus ut pecces permittere, eò quòd nihil eo nõ iubente, vel permittente, aut deferente, ipse homo facere potest. † P R O. Nõnne ob hoc saltem Deo imputandum est, quia hominem quem creauit, peccare permisit, nõnne melius eum nõ creare fuisset? C A M. Saluberrimè confitemur (Augustinus inquit), quod rectissimè credimus, Deũ Dominũmq; rerũ omnium, qui creauit omnia bona valde, & mala ex bonis exortura esse præsciuit, rectè iudicasse magis ad suã omnipotentissimã bonitatẽ pertinere, de malis bene facere, quã mala esse non sinere. † P R O. Si hæc omnia dederò, id saltem negare non poteris, quippe me antequã essem reprobatus fuisse. C A M. Facta tua præsentia ei ab æterno sic nota fuerunt, sicut Christo in die magna erunt: quibus inspectis, eodem modo à Patre reprobatus fuisti, quo à Christo condemnaberis. P R O. Num criminalium causarum Deus ipse iudex erat, ut inspecto processu vitæ meę me condemnauerit? C A M. Scito non aliud reprobationem esse, quã iustam Patris sententiam, qui iustitia comite, nõ secus aduersus reprobatũ procedit, quã si iustus iudex ex pbat̃is in processu in homicidam sententiam proferret.

*Reprobatio
iusta Dei
sententia.*

† *Augu. de
pred. Dei.
c. 3.
† In cath. 4
s. r. et aliis
locis supra
citatis.
† sup̃ cath.
c. I. s. 3.
† De bono.
per se. c. 6.*

† *De cor. et
gra. c. 10.*

REP. Quid istud? C A M. Iurisconsultum Italum te esse, socij tui mihi retulerunt. REP. Sum quidem. C A M. Experientia ergo edoctus es, principio iudicem ea quę in processu continentur legere: deinde verò quid iuris sit (Paudectis accuratè lectis) eum indagare: vnde postremo quoddam propositum mente concipit, ut reum hominem condemnet: illudque tandem, cum sententiam proferre vult, verbis vestit. REP. Qua ratione ab ipso Deo hæc fiant, haudquaquam video. C A M. Quanquam exemplis rerum mundi huius, superna ostendere, difficile sit: dicere tamen poterimus, præscienciã omnium futurorum, quæ in Iuda fore Deus præsciuit, ipsi Deo pro processu fuisse: Iurisprudencia, lex æterna fuit: Propositũ, ipsa preparatio pœnæ, quam ab æterno Iudam in inferno daturum præordinauit: verba quibus propositum suum vestiet, verba ipsius Verbi incarnati erunt, cum Christus dicit, Ite maledicti in ignem æternum vobis paratum à constitutione mundi. à quo si causam condemnationis scire voluerint, sequentia verba audiēt, Sitiui, & non dedistis mihi bibere: nudus eram, & non cooperuistis me. † REP. Nõnne fabulæ hæ sunt, ut Iudam propterea condemnet, quia bibere Iesu non dedit, ommissa causa, quòd Iesum crucifigendum tradidit? C A M. In iudicio condemnationis, propter hoc, & alia peccata, Iudas condemnatus fuit, iuxta illud, Semel statutũ est mori, & post hoc

† *Matt. 25.*

hh. ij.

Quā obrem
Iesus dicet,
quia sitiui,
& non de-
distis mihi
bibere.

iudicium. † REP. Quā igitur ob causam Iesus verba † Heb. 9.
illa dicet? CAM. Ut finalem impoenitentiam repro-
batorum ostendat. REP. Quid commune ipsa mi-
sericordiæ opera, cum peccatorum poenitentia ha-
bent? CAM. Utinam cum fidelia opera misericor-
diæ, salutem nobis parare negatis: Anabaptistæ
verò multiplicatione baptismi peccata mundari
censent: hoc baptismi operum misericordiæ, ocu-
lis ambo proponeretis, quo peccata post baptismū
commissa redimere valemus. † Sic enim per bona † Dixi illi.
opera salutem nostram certam facimus: † siue cum de elemo-
semel iustificati, iustificamur adhuc: siue cum in synā. c. 4.
iustitiam gratuitam, deperditam iam, poeniten- §. 1.
tia restituimur. Non quidem lucidius obdura- † 2. Pet. 1.
tionem vestram finalēque impoenitentiam † Apo. 22.
Deus ostendere potuisset, ob quam ab æterno reprobati
fuiſtis: quasi his verbis dicat: Propterea misericor-
dia mea indigni estis, quia ut peccata vestra pe-
nitendo redimeretis, misericordiam facere nolui-
ſtis. Et cum miseria damnatorum minimè in malis
huius vitæ consistat, sed in hoc quod intellectus
hominis totaliter diuino lumine priuetur: & affe-
ctus, à Dei bonitate, obstinatè auertatur: † hoc in
die iudicij, à verbo incarnato considerandum erit. † Tho. 2. op.
REP. Quando infantes quos Christus saluabit, bi- 3. c. 175. &
bere ei dederunt? CAM. Adultis planè verba illa 174.
Iesus loquetur, qui peccantes, poenitentiam agere
potuerunt. ipsi verò infantes quibus operari non
licuit, in iustitia quam fide Ecclesiæ & gestantis in.

† In Catho. lauacro acquisiuerunt, in gloriam resurgent. † O
6. 4. §. 1. vos Protestantes infelices, qui Christum plen-
nis buccis confitentes, factis perpetuò ipsum ne-
gatis. PROT. In quo? CAM. Dum iustum esse
Christum palàm confitentes, iniustum Patris iu-
dicium re esse asseueratis. PROT. Laterè nos hanc
iustitiam contendimus. CAM. At hoc quare,
nisi quia verba Iesu, ut decet, ponderare non vultis,
quibus suum iudicium & patris, eodem modo pro-
cedere declarat? Ipse nanque dixit, Iudicium meū
iustum est, quia non quæro voluntatem meam, sed
eius qui misit me. Non quòd propriam voluntatem
non habeat, sed quia Dei voluntas sua est, cum eius
voluntatem facit. † Non possum à meipso quicquā
† Ioan. 5. facere. sicut audio, sic iudico: & iudicium meum
† ut suprà; verum est. † Quæ audiui ab eo, hæc loquor in mun-
† Ioan. 8. do. † Ego quæ vidi apud patrem loquor: sicut do-
† ut suprà. cuit me pater, sic loquor. † quæ cum ita sint, quo-
modo Iesus causam condemnationis in die iudicij
patefaciet, si pater absque causa condēnavit? Num
nunc illud eternitatis, tempus iudicij non ambit,
ut simul cum patre, filius non iudicet? REP. Satis
est mihi, voluntatem Dei qua me reprobaui, etiam
Catholicorum sententia, & natiuitatem meam, &
opera mea, & mortis diem, ipsamque Dei præsci-
entiam operum meorum, præcessisse. quis enim vo-
luntati Dei resistere potest? † CAM. Voluntas Dei
† Rom. 9. qua te reprobat, generatim & speciatim confide-
randa est. PROT. Quid & hoc? CAM. In figura à
hh. iij,

me proposita, id quod tu contendis, apertè vidisti: nempe nil voluntatem Dei generaliter prouidentis præcedere: dum omnes quotquot à iustitia, vel originali, vel gratuita, exciderint, vel ipsam gratuitam respuerint, ad ostendendum eius iustitiam cōferuari ordinauit. At nos de ipsa reprobatione speciatim in persona Iudæ facta nunc tractamus: quam præscientia futurorum omnium, sic antecessit, vt eadem voluntas Dei generalis, propter mala opera Iudæ præuisa, quæ ipsi Deo præsentia erant, speciatim condignè in persona Iudæ fuerit exequuta. † *In Cath.* sic enim præscientiam malorum operum, quæ voluntatem Dei origine non præcessit, ipsum actum reprobationis præcessisse asseruimus. † Ad hæc Augustinū audiamus dicentē, Quare homo moritur? quia Deus ad mortem illum prædestinavit. Quare Deus ad mortē illum prædestinavit? quia iustus est. Quare iustè facit? quia homo peccauit. † Quomodo est peccatū ante prædestinationē? quia præsentia ei omnia sunt. † Quare origine præscit peccatum antequàm condemnet? quia eum non decet reū antè condemnare, quàm peccet, † & quia eum reproba- uit illud præsciuisse cōstat. REP. Impotēns ne Deus est, aut difficile ei fuit sic me vocare, vt ad Christū venire? CAM. Cogi potius optabas, quàm congruenti modo vocari, vt libero cum arbitrio ad Christum venires. Illum planè hominem te induere nunc video, qui hunc in modum loquebatur: Præcipe mihi quid faciam: & si fecero, tibi gratias

† *In Cath.*
c. 4. §. 1. cū
concor.

† *vt supra.*

† *De præd.*
Dei c.

† *In Cath.*
c. 5. & c. 9.

† *Amb. 20.*
ad Rom. c.

9.

agam. si autem non fecero, non ego corripiendus sum. † parum animaduertens, voluntarios milites in hac Christiana militia Deum velle: † eamque ob causam, congruo modo, vt venire possint, si voluerint, omnes vocare. † REP. Parum Deus præstat illis qui venire volunt. CAM. Cum velle & perficere à Deo sit, † quid absque Deo animalis homo possit? REP. Cur rectius non dicis, nullo modo reprobatos vocasse? CAM. Paulò antè, vocationē omniū ostendi. † PRO. Meam particularem inquirō. CAM. Dic rogo, an persæpe in mentem tibi venerit, vt orares, ieiunares, concionē sacrūmque audires, istiusmodique reliqua faceres? REP. Vtique. CAM. Tuasne cogitationes à natura prouenientes, illas fuisse autumas? Non quidem, sed spiritus mouentis inspirationes fuerunt, quas tu contemnens, in hæc verba plerunque prorupisti: Cur orabo, si ipse antequàm petamus, nos audit? Ad quid sacrum audiam? Vtinam par caligarum tāditi mihi seruiret, quandiu sacricolum sacerdotem semel audiuisse sufficit. Num ego concionatores audiam, quorum finis est vt nostras pecunias extorqueant? Quid Deo mea ieiunia profunt? Ieiunēt cucullati, magna faragine offarū, pisciūmque, ventres suos replentes. hunc in modū perpetuò in pios, religiosos, religiosaque opera, immò & in ipsum Deum debacchās. Ecce dies citò adueniet, in qua reprobatī turbabuntur timore horribili, & mirabuntur in subitane in sperata salutis, gementes præ angustia spi-

hh. iij.

ritus, dicentes intra se: Hi sunt quos aliquando habuimus in derisum, & in similitudinem improperij. Nos autem insensati, vitam illorū existimabamus insaniam, & finem illorum sine honore. ecce quomodo computati sunt inter filios Dei, & inter sanctos fors illorum est: ergo errauimus in via veritatis, & iustitiæ lumen non luxit nobis. † Hæc repro-^{† Sapient. 5.} bati cotemplantur: neque his sacrilegis blasphemis Deum arguant, quasi aut absque causa illos reprobauerit, aut iustitiæ lumen eis non dederit, quod ipsi quoque Iudæ, oblatum fuisse, in illis verbis cernimus, cum dixit, Peccaui tradens sanguinem iustum. lumen tamē ipse noluit, sed laqueo se suspendit, † & medius crepuit. † Sua facta repro-^{† Matth. 27} bati condemnent. siquidem dum Iesus sic eos cō-^{† Act. 1.} gregare voluit, sicut gallina congregat pullos suos: ipsi oblatam gratiam accipere neglexerunt. † Mala^{† Matth. 23} opera sua redarguant, dicentes: Iustus es Domine in omnibus quæ fecisti nobis, & omnia iudicia tua vera: quia in veritate et iudicio superinduxisti omnia hæc propter peccata nostra. † Noli, quæso, tu quis^{† Dan. 9} es, iniustitiæ Dei, culpam tuæ indurationis ascribere, putans quod nullam Dei misericordiam sis consecutus. † Ad hæc omnes animaduertant, vt^{† Aug. de prædest. c. 14.} deinde modum sciant secundum quem Deus quæ vult indurat, & cuius vult miseretur: † & qua ratione^{† Rom. 9.} vasa apta ad thesaurizandum iram, patienter susti-
nuerit: vasa verò apta in gloriam, ad gloriam præparauerit. † Ad vos denique, ô viri diuitiarum ser-^{† Rom. 9.}

monem hūc meum couertam: ad vos præsertim fe-
niores reprobatos, qui nunquam mori velletis, etiā si
essetis cum Christo. Ecce iā prope est tēpus, in quo
anima & corpore mori velletis: sed non poteritis
mori. Ecce tēpus in quo dicetis montibus, Cadite
† Luc 23. super nos, cooperite nos: & nō exaudiemini. † PRO.
Sine cōcionatores suo officio vti, tu verò me audi.
CAM. Perge. PRO. Nōne si Deus finē meū præsciuit,
ad eò certus est, vt mutari nō possit? CA. Ita est. PRO.
Ergo id quod Deus vidit, sic necessariò erit, vt om-
ne liberum arbitrium è medio auferatur. quod si
aufertur, quid præuisus hominis bonus vel malus
vsus præstare potuit, vt eo intuito Deus vel repro-
bauerit vel elegerit? Etenim ea præsciuit, quæ pro-
pter eius voluntatem necessariò operamur. CAM.
» Duo errores, huius tui delyrij causa fuerunt. Alter,
» quia in Deo præteritum tempus ponis, cum inquis,
» Deus vidit. Itidem & futurum, cum subiungis, er-
go sic erit. non animaduertens vnicum nunc æter-
nitatis omne tempus ambire, sicut dudum figura
† Parte. 2. satis clara ostendi, † neque aliquod necessarium, nisi
c. 4. » ex suppositione, considerari posse. † Alter quia Dei
† Vt sup. » simplicem scientiam, causam rerum necessariā esse
» censet: in quo magnopere hallucinatis. multis nā-
» que scripturæ testimoniis, patrūque autoritate
» contrarium verum esse, paulò antè ostendi. immò
† Sup. in 3. sic rem se habere, quam plurimis exemplis idiotas
parte. c. 2. §. quoque docui, † illa si placet legere poteris. quæ
2. hīc repetita esse volo, ne eadem sapius describere
ii. j.

cogar. PRO. Si finem meum, qualiscunque erit, Deus præsciuit, & his à te in medium productis rationibus iustè condemnor, nullaque redemptio in inferno erit, vbi nec iustorum suffragia nobis prodesse poterunt: satis equidem interea temporis gaudendum esse censeo: certus quòd si ignis pœnæ magnæ fuerint, maiorem viribus me Deus fecit, vt illas in æternū sustinere possim. Quis enim effugere conabitur, quod impediri non potest? CAM.

» Duplici ratione, optimam vitam, quantūlibet damnatus, oculis tuis proponere deberes. altera, vt beatitudine vitæ huius, quā morigerati philosophi (et si nil curæ eorum animarum post mortem, illis sit) omni solertia inquirunt, tu quoque potiarius. hanc enim ob causam ipsi quoque Epicurei honestè voluptati operam dabant. Altera, vt propterea quia multæ mansiones in inferno sunt, non refrigerantes, sed magis affligentes iustiorē vitam ducens, † 1^a. q. 10. 3. 2^m. 12^a. q. 67. d. 4. 2^m

» minores saltem cruciatus sentias. REP. Quid meæ interest, vel septem, vel decem gradibus vri, nōne exurar? CAM. Viuens experiri poteris quid sit, in aquam bullientem digitum immittere: deinde verò in feruens oleum: postremò supra prunas: vt experientia rerum magistra, nunc iudicare incipias, an tua intersit minores pœnas dare. Scripserim hæc pauca veluti Epilogo quodam totius libri, in quo reliqua legere poterunt quæ reprobatis recēsenda sunt. Et hoc quidem vt concionatores suo sublimiore ingenio reliqua suppletes, ipsos quoque re-

probatos, vt rectè viuant, hortari facillè possint, oriorum frenum imponentes, qui dicere consueverunt, Quæ mea culpa, si nescio quod Deus mihi scire non dedit? Accepi enim fidem quæ per dilectionem operatur: sed nullam vsque in finem perseverantiam accepi. Cur igitur condemnor? PRO. Nōne iustè hic reprobatus conqueritur? CAM. Si enim sicut veritas loquitur, nemo liberatur à damnatione quæ facta est per Adam, nisi per fidem Iesu Christi, & tamē ab hac damnatione non se liberabunt qui poterunt dicere, non se audiuisse Euangelium Christi, cum fides ex auditu sit, quāto minus se liberabunt qui dicturi sunt, perseverantiam non accepimus? † PRO. Quare Euangelium omnibus sic non est prædicatū vt omnes crederēt. CAM. Præscientiam Dei in causâ fuisse, vt non obtemperaturis vsque in finem prædicatum non fuisse dudum ostendimus. vbi autem est prædicatum, satis fuit omnes equali vocatione vt venire possent vocasse. † PRO. Cur secundum propositum vt venirēt, dyscolos non vocavit. CAM. Quoniā quos secundum propositum elegit, illos secundum propositum deinde vocavit. & cum dyscolos secundū propositum, eorum culpa, ante electionem origine præscita, eligere non potuerit: minimè eos deinde secundum propositum vocare potuit. Sat est secundum prouidentiam generalem multos esse vocatos: prædestinando autem paucos esse electos. † PRO. T. Iudas electus à Christo fuit, iuxta illud, Ego omnes ii. ij.

† De corr. cor. gra. c. 7

† Augu. ad Simpl. li. I. q. 2.

† Augu. de corr. et gra. c. 7.

vos elegi. † Et tamen damnatus fuit. C A M. Aliud † Io. 6.
est aliquem ad salutem cum proposito ab æterno
esse electum. Aliud simpliciter aliquē ad officium
aliquod particulare eligi, sicut Iudas ad apostolatū
electus fuit. † Ostende aliquem, si placet, qui recto † De corr.
corde lachrymis ad mortem vsque, vt salutem per † Gra. c. 7.
Christū obtineret, petierit: & electū cum proposito
non fuisse: vt Deum inæqualem prouisorem dica-
mus, qui vnum obauditurum prædestinavit, alte-
rum non. quæ si ostendere non poteris, præscien-
tiam futurorū effecisse, vt vnus discerneretur, alter
non, palam confitere. P R O. Quid sub hac incerti-
tudine faciendum erit? C A M. Pulsate vt aperiatur
vobis: † petite, & accipietis. † Nescientes enim quis † Mat. 7.
pertineat ad prædestinatorum numerum, quis non † Vt supra
pertineat, sic affici debemus. charitatis affectu, vt
omnes velimus saluos fieri. †

PARTIS QVINTÆ.

CAPVT TERTIVM.

*Quomodo electorum prædestinatio ab æterno
facta, coram populo prædicanda sit.*

PROTESTANS, CAMERARIVS.

SVPEREST Camerari, vt de ipsa electo-
rum prædestinatione agamus. C A M E.
Cum quæstio hæc disperse à nobis ha-
ctenus tractata sit, atque ad eò lucu-
lenter explicata, vt non absque battologiæ nota id
ipsum nunc agere valeamus, paucis rem ipsam ab-
soluamus. P R O. Perge. C A M. Memor iam es fi-

gura in capite præcedenti à me propositæ? P R O.
In memoria habeo. C A M E. Nil itaque nunc ad-
dendum est, nisi vt contempleris eodem modo
ipsam præscientiam omnium futurorum, prouid-
entias origine in ipso prædestinationis opere sequi,
actum verò prædestinantem origine præcedere, si-
cut in ipsa reprobatione præcessit. P R O T. Sit ita,
quid tum deinde? C A M. His explicatis, vnico ar-
gumento vtar, quo omni necessitate exclusa, libe-
rū arbitrium cum prædestinatione coniungam. P R.
Quo? C A M. Dei bonitas sua generali prouidentia ab
æterno omnes per Christū redemptorē saluos esse
voluit, qui salui esse vellent: ab æterno sciuit Petrū
saluū esse velle: ergo generalis Dei prouidentia præ-
destinationem tanquam partem subiectiuam sub
se continens, specialiter in persona Petri execu-
tioni demandata ab æterno fuit. Hoc enim argu-
mentum omnem necessitatem excludit, liberū-
que arbitrium cum prædestinatione connectit. P R.
Minimè hoc quod in tempore consummatur, sed
id quod ante tempus prædestinationis factum est,
scire optamus. C A M. Cum nil Deus in tempore fa-
ciat, quod ab æterno non fecerit: hinc Paulus ea
quæ Deus prædestinando fecit, in tempore mani-
festata esse inquit. † P R O. Quis hoc audiat, propter
ea Petrum esse prædestinatum antequàm esset, quia
salutem voluit? Nota quidem propositio est, non
entis nullas esse partes. C A M E. Cum omnia, siue in-
causis, siue extra causas, tanquam suæ æternitati
ii. iij.

† 2. Tim. 4.

† Augu. de
corr. et gra.
c. 15.

coëxistentia ipse Deus cognoscat hac ratione futura omnia, antequam penes nos sint, tanquam producta ipse præscit. Hoc enim nemo, qui Paulo aduersari non velit, negare potest, eo dicente: Quos præsciuit, hos prædestinavit. quando etsi præscientia absque prædestinatione considerari potest, prædestinatio tamen ipsa sine præscientia esse nõ potest. † PRO. Contendis fortasse, prædestinationem Petri, gratis factam non esse? CAMB. Absit. PRO. Cur igitur Petri consensum requiris? putas ne quasi per partes, opus prædestinationis esse cõsummatũ? CAM. Sola dei voluntas est, qua Deus tanquam prima causa Petrũ gratis saluat. solus præterea Deus est, qui propter ea quæ fore vidit in Petro, tanquã causa secunda primæ voluntatis suæ vnita, iusto voluto Petrum in gloriam prædestinavit, Iudam verò reprobavit. † PRO. Ecce quàm bellè Pelagianam hæresim instauras, quibus placuit hominis factum prædestinationem præcedere. † CAM. Absit. illi nõ que, meritum condignum ex homine oriri, quod voluntatem Dei præcederet, ponebant: ego verò nullum meritum neque condignũ, neque congruũ, quod vel Dei voluntatem præcedat, vel ab homine in Deum tanquam causa prædestinationis referatur, propono: sed meritum congruum considero, quod Dei voluntatem sequatur: vt ex his quæ vidit in Petro, specialiter voluerit prædestinare Petrum: non autem vt propter illa quæ vidit in Petro, quasi in Deũ relata, prædestinauerit Petrum. Notatur enim

† Parte 2. c.

† De præd. sanct. c. 10.

† In Cath. c. 4. §. 1. c. 8.

† Dixi in cath. c. 3. et 4. §. 1.

causa per id quod in Petro præsciuit, sine qua Deus suam genericam voluntatem saluandi omnes, specialiter in Petro executioni non demandasset: non secus ac si diceremus, ex hoc voluit illud, sed non propter hoc, illud voluit. † PRO. Nõne Deus in iustitia originali, absque homine, iustos omnes genuit? CAM. Vtique. PRO. Eodem ergo modo massam perditionis regenerauit. CAM. Contrarium Nahum Propheta testatur, cum ait, Deus mundãdo non facit innocentem. † PRO. Quid hæc sibi verba volunt? CAM. Id quod Augustinus dixit: Qui fecit te sine te, non iustificabit te sine te. † PRO. Quid causę vt regeneratio aliter fiat, quàm ipsa generatio facta sit? CAM. Quoniam homo antequam generatus esset, nil corde vel ore in Deum commiserat, absque homine in originali iustitia creatus fuit. cum verò corde & ore à vero Deo apostatando serpenti obediuit: vt debitus honor vero Deo, ei obediendo daretur, statuit Deus vt hoc modo iustificaretur homo: nempe vt corde ad iustitiam in Iesum Christum crederet: oris autẽ confessione eum ad salutem confiteretur. † PRO. Quis ista testatur? CAM. Augustinus, quem vestrum esse contenditis in causa fuit, vt ista cogitarem, sic enim ipse inquit: Quomodo autem iustificat impiũ, nisi credentem & confitentem? quia corde creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem. † qui enim contradicit, quomodo poterit iustificari? sic enim Deus, qui equalis prouisor est, propterea eorũ

ii. iiij

Cui vult, quorum vult miseretur, quia eorum qui corde ad
miseretur iustitiam crederent, ore præterea Christum ad sa-
 ,, futem confiterentur, ab æterno misereri, secundum
 ,, propositum, hæc præsciens, voluit. Itaque voluntas
 ,, eius generalis, homine volente, quem velle præsci-
 ,, uit, specialiter gratis executata est: gratis inquam, eò
 ,, quòd præscientia futurorum, eius generalem volun-
 ,, tatem, in generali sua providentia ostensam, qua
 ,, omnes saluos fieri voluit, origine subsequitur: &
 ,, quãuis actum prædestinationis præcedat, ob quod
 ,, Dei prædestinantis voluntatem præcedere videtur,
 ,, ipsam tamen voluntatem eam ob causam non præ-
 ,, cedit, quia providentia generalis illa est, quæ præ-
 ,, destinationem, tanquam partem subiectiuam sub se
 ,, continens, præsciens Petrum salutem velle, eum (pri-
 ,, mam voluntatem exequendo) prædestinat. † Econ-
 ,, trario verò Deus quos vult, eam ob causam indur-
 ,, rat, quia generali providentia altera, qua voluit ab
 ,, æterno omnes rebelles ad ostendendum eius iustitiam
 ,, conferuari: præsciens Iudam nolle benedictionem, (quæ
 ,, elongata est ab eo) † Iudam, hanc voluntatem generalem
 ,, exequendo, in specie reprobavit. deinde autem quia
 ,, obduratio effectus reprobationis est, iusto iudicio
 ,, eundem induravit. Ita quidem ut neque induratio
 ,, absque præscientia peccati, quod reprobationem
 ,, origine præcedit: neque prædestinatio absque præ-
 ,, scientia futuri consensus hominis, bonique usus
 ,, gratiarum Dei, factæ fuerint. unde & illud quoque
 ,, satis explicatur, cum Paulus dicit, Non ex operibus

† Dixi in
 Catho. c. 4.
 §. 1.

† Psal. 108.

nostris, quæ suam voluntatem generalem vel spe-
 cialem, tanquam causam quæ ex homine in Deum re-
 feratur, præcesserint: sed gratis præcedente præ-
 ,, scientia boni usus in Petro, sua bonitate Petrum
 ,, prædestinavit. Poterat quidem Deus omnes sic iu-
 ,, stitia originali creare, ut ab ea excidere non possent:
 ,, poterat quoque omnes sic vocare, ut omnes redē-
 ,, pti essent: sed ubi tunc iustitia Dei? Hinc sanè, con-
 ,, gruenti modo unumquodque vocandum esse duxit, ut
 ,, omnes sponte ab eo adiuti venire possent, itaque obe-
 ,, diēti parti cuius miseretur in die magna diceret: Ven-
 ,, nite benedicti patris mei, parti verò alteri quæ re-
 ,, bellis fuit, Ire maledicti. Hæc Protestatibus referas
 ,, obsecro, ut videant an verba illa, Ergo cuius vult mi-
 ,, seretur, & quæ vult indurat: sic eorum sensu explicanda
 ,, sint, ut quasi absque causa Deus vel miseretur, vel
 ,, induret, ut ipsi, cum cocionando, cum scribendo, tum
 ,, varias picturas fingendo, pauperrimos idiotas fal-
 ,, lunt, vel potius iustitia comite misericorditer Petri
 ,, miseretur, Iudam verò condignè induret. Illud item
 ,, ne prætercas velim, quod apertis buccis coram in-
 ,, docta plebe etiam in hipocaustis recensere solent,
 ,, ut hac ratione, quia Paulus dixit: Quid adhuc
 ,, queritur, Voluntati eius quis resistit, proinde
 ,, prædestinatio & reprobatio necessariae sint. PRO:
 ,, Nonne Pauli verba illa sunt? C A M E. Paulus illa
 ,, scripsit, non tanquam sua, sed tanquam ab ho-
 ,, mine reprobo dicta. sic enim ipse exorditur. Di-
 ,, cis itaque mihi, tu reprobatus: Quid adhuc qua-
 ,, lz lz. j.

ritur, voluntati eius quis resistit? PRO. Si reprobatus ista dicit, quid aliud illi respondere poteris, nisi cum Paulo dicere, O homo, tu quis es qui respondeas Deo? Nunquid dicit figmentum &c. C. A. M. Illa lege quæ Driedoni in explanatione verborum horum ostendi: † vt quomodo reprobatus homo, Pauli autoritate nil loqui contra Deum potest: † *In catho.* eodem tu his lectis taceas: Quid enim reprobat^{6.}us vt dicat habet, qui in massa perditionis ob originale peccatum iustè relinqui poterat? quid deinde si vocatus vocationi Dei obaudire noluit? Canticum hoc nouū cum Ecclesia Catholica Protestantes concinant, nempe Deum voluntate sua generali motum, quæ solam diuinam bonitatem pro causa habuit, homines in gloriam ordinasse: cui secundam causam eorum quæ præsciuit addidit, vt eandem voluntatem, speciatim prædestinando electos, exqueretur. Concinant præterea, nulla opera legis factorum, aut humana, sed fidelia dūtaxat, Deum inspexisse: itaque Esau, quem fidelia non habiturum præsciuit, odio, cum reprobando, habuerit: Iacobum verò operibus fidelibus referunt prædestinando dilexerit. Concinant quoque ambas has propositiones veras esse: alteram nimirum, non volētis nec currentis hominis esse, qui absque Deo nec velle nec currere potest. Alteram, neque absque homine Deum eius salutem velle, neque hominem eo inuito currere, eò quod nō absque hominis cooperatione vtrūque perfici Deum ipse præ-

† *Vide in cath. c. 6. §. 3.* ordinavit. † Sic enim ambo vasa, alterum aptum in gloriam præparavit, alterum verò aptum ad thesaurizandum iram in diem iræ. Deus in multa patientia sustinuit. † Hæc sanè illa fuerunt, quæ ante tempora secularia in proposito Dei manebant, sicut nobis manifestata sunt in tempore. † Gratulentur itaque quotquot illuminati sunt, & gratiam quam non merentur, agnoscant. Gemāt, qui suo libero arbitrio, & iusto Dei iudicio indurati sunt, † *De præd. et gra. c. 14* & Dei iustitiam confiteantur. † Gaudeant omnino iusti, dum effectus prædestinationis singulis momentis manu atrectant, & perseverantiæ donum vsque in finem continuis orationibus impetrent: † *p. cor. 10* ne qui stare videatur, cadat: † & eius coronam alter accipiat. † *Apo. 3.* Coronam inquam præsentis iustitiæ ex merito gratiæ: siquidem id quod meremur, quodammodo nostrum est, & persequens peccatum amittitur. Tunc enim eo cadente, alter eam ob causam illam accipit, quia Deus nō permittit aliquem cadere, quin alios erigat, iuxta illud Iobis, Conteret multos & innumerabiles, & stare faciet alios pro eis, † nō autē quod prædestinatus coronam perdere possit, quæ amitti non potest. † Siquidem numerus prædestinatorum adeò certus est, vt neque augeri, neque minui possit: † tamen numerus prædestinatorum innumerabilis sit. † Gaudeat perpetuò is cui datur quotidie vt se peccasse pœniteat, quoniam ille timorem Domini humili confessione concipit, & per liberum arbitrium subdit se sanandum illi
lz lz. ij.

† *Iob. 34.*† *Glo. ad Rom. 8.*† *Augu. de cor. & gra. c. 13.*† *Auguini Apoca. Hom. 6.*

optimo medico, qui infirmis mederi in hunc mundum venit, à quo salutem firma spe sperare potest. Gaudeant hi qui charitatis effectus, opere penes se esse vident, quoniam hi viam fidem habentes prædestinatos se esse sperare possunt. Gaudeant qui verba Dei libenter audiunt, quoniam hac ratione se Dei esse considerare possunt. Gaudeant verè humiles, quia hi prædestinatos se esse coniectare poterunt: non autem hi qui fictam humilitatè ostendentes, superbia obscœnisque verbis impios homines debachantes, referti sunt. hi namque diabolum patrem habent. Gaudeant qui persecutionem propter Iustitiam patiuntur, quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Gaudeant denique omnes, quotquot Christus beatos esse prædicauit, si vsque in finem perseuerauerint, quoniã ipsorum erit regnum cœlorum. Gaudentes autem recto corde orent, quoniam et si initium fidei non orantibus datur, perseuerantia vsque in finem non nisi orantibus datur. Si verò non orauerint, maximum signum reprobationis erit: eò quòd denegatis mediis, finis assequi non potest. Credant quãso se accepturos quòd possunt, neque corde extollantur, credentes à se ipsis, sibi esse, quòd à Deo fingunt orare. Non enim aliter eis dabitur regnum Dei, quòd his qui perseuerant vsque in finem certum est esse dandum. Hæc paucis explicanda esse idcirco duxi, vt quasi epilogo breui lector questionis huius veritatem intelligere possit.

† De acti
cū Felice. c.
8.

† Dixi in
1^a. par. c. 2.

† Ioan. 8.
et ibi Tho.

† Ioan. 8.

† Matt. 5.

† Matt. 5.

† Augu. de
bon. per. c.
16.

† De bono
per. c. 2.

† Matt. 10.

si qua verò diffuse à nobis scripra videre voluerit, præsertim hi qui consionari volūt, iam in margine notationes habent, quæ illos dirigere possunt. Perpetuò Augustini memores, qui nos hortatur, vt nescientes quis pertineat ad prædestinatorum numerum, quis non pertineat: sic affici charitatis affectu debeamus, vt cannes velimus saluos fieri. itaque per bona opera nostrã salutem certam faciamus. quandoquidè propterea certa ab æterno fuit, quia Deus bonum vsum gratiarũ suarũ, in his fore, quos gratis prædestinauit, certo præsciuit. silentium oratorum imponendo, qui Pauli autoritate freti, cum ait, prædestinatis omnia cooperari in bonũ, et etiam peccata: Malam vitam ducere non timent, dicentes, quando tempus erit, à Domino excitatus operabor. Etenim si ita esset, cogitare adhuc deberent, plures mansiones in domo patris esse, et proindeque oblatam crucem sustinere eos debere, vt gratia comite maiorem sedem obtineant. nec dicant, Sat mihi erit si in cœlum intrauero: quãdò verba hæc reproborum, potius quàm electorũ sunt, qui Dei dona contemnunt, eiũque gratias despuunt.

lz. iij.

† Aug. de
cor. et grat.
o.

† 2. Pet. 3.

† Rom. 8.

† Ioan. 14.

CALVINVS.

CAPVT PRIMVM.

*Rationes ob quas operis author cum Caluino,
disputare de ipsa prædestinatione nolle.*

CALVINVS. CAMERARIVS.

POTERAS Camerari, opusculum meum de prædestinatione legere, vt videres quanta ego contra huc præuisum bonum vltim gratie, attulerim: illisque expensis, adeo nõ delirare. CAM. Profit tibi & tuis hæc sapientia libri tui. CAL. An sapientia refertus sit, breui periculum facere licebit. CAM. Parce Caluine, non possum hæc in re tibi satisfacere. CAL. Quapropter? CAM. Siquidem de his quæ disputatione digna erant, cum alijs disputauimus, qui ante te ea in medium attulerunt. CAL. Reliqua saltem explicemus, quæ ego inueni. CAM. Ignosce: non possum. CAL. Quid cause? CAM. Quoniam concionantem te potius quàm disputantem in toto illo libro audire videor: quæ de industria eam ob causam lingua Gallica scripsisti, vt indoctam plebem scripturæ expertem, gregi tuo adsciscere posses. CAL. Quid tu aduersus illa excipis? CAM. Hoc respon-

deo, vt quasi à me in alijs dialogis explosa taceant, & in vestrorum idiotarum seriniolis conseruentur, postquam Latinam linguam callentes formidant: CAL. Nonne nobilis Dominus Claudius Expenceus vestræ Sorbonæ doctor insignis, libellum Gallica lingua, veluti concionator de ipsa prædestinatione scripsit? CAM. Aliud est, veritate comite, vni Principi id poscenti, summatim lingua Gallica, ad eius edificationem, ipsam prædestinationis questionem enucleare, vt ipse fecit, cuius institutum approbo: Aliud, velle spineta scripturarum euadere, & ad castra oratorum transfugere, vt Gallica lingua, tua potius quàm Ecclesiæ documenta idiotis prædices. hoc quidem molestè fero. CAL. Per omnia inutilis liber meus erit? CAM. Hoc amici officium tibi me præstaturum polliceri possum, quod libris meis præstari opto. CAL. Quod? CAM. Vt absque liuoris animo, ea amicus lector emendet, in quibus tanquam ignorans homo, facile errare potui. CAL. O singularem stultitiam, vt tuo modo mecum disputare velis? CAM. Id ipsum Hieronymus aduersum Pelagij errores agere coactus fuit. CAL. Errores, hæc? Non quidem me accusare vnquam poteris, quin Augustinum mecum simul accuses, quem ita imitor, vt ne vna quidem syllaba ab ipso dissentiam.† CAM. Quis hoc audiens, risum cohibere poterit? vt qui Augustinum te vbique condonantem habes, tuum eum esse totiens dicere non crubueris? CAL. Optas itaque vt libellus hic meus,

lz. lz. iij.

† Cal. in sua præd. gallica fo. 33.

Caluinus, ne quidem syllaba, ab Augustino discedere proficitur.

pro scopo tibi sit, in quem tuas sagittas dirigere possis. CAM. Utinam antequam typis traditus fuisset, librum illum legissem, ut amoris sagitte fuissent. CAL. Age, ut lubet, modo mihi interroganti, tu respondeas. CAM. Cur tu potius, antequam roges, ea que in Catholico & Protestante dicta sunt non legis, ut legendo sileas? CAL. Audi quæso ea quæ rem hanc paucis explicare poterunt. CAM. Augustinum tu potius audi, cum tibi loquens ait, Si non vis intelligere, aut te fingis non intelligere, noli ostrepere volentibus & valentibus intelligere.† CAL. Audi paululum & me, qui omnes audire in hoc præuiso bono vsu gratiarum non denegasti. CAM. Maiora humanissimæ consuetudini tuæ, qua me cum Gebennæ essem complexus es, debeo. Perge.

CAPVT SECVNDVM

Causam prædestinationis solam Dei voluntatem esse Calvinus contendit.

CALVINVS, CAMERARIVS.

SOLAM Dei voluntatem, tum electionis, tum reprobationis causam esse contendendo, quæ pro mille rationibus nobis esse debet.† Non quidē quid huic meæ propositioni respondeas, habes Camerari, quin non solum antiquis patribus, verum etiam his qui hac nostra ætate scripserunt, ex diametro contradicas. CAM. Martini in re hac opinionem tu sequeris, à me paulò antè exclusam.† CAL. Mecum certandum

† *Con. Jul. lib. 4. c. 7.*

† *Cal. fol. 154. Sapie.*

† *Ex Aug. in li. 83. ques. 2.*

† *In 3. parte c. l.*

est. CAM. Fidem Catholicam se ignorare satis ostendit, quisquis in audacia cordis sui gloriatur.† CAL. Mihi responde si placet, qui omni humilitate reuertus, solam Dei voluntatem omnium causam esse contendo. CAMER. Num iniustam? CAL. Iustissimam, sed nobis occultam. CAMER. Satis est mihi, ut confitearis, ipsam prædestinationem quæ tota misericordia est, iustitiæ quoque partem continere, quam indagare haudquaquam prohibemur. CALVI. Quicumque causam inquirere voluerit, aliud quam Calvinum querat, & cum Paulo litem habeat, qui sibi respondebit: O homo, tu quis es qui respondeas Deo?† & alio in loco: O altitudo diuitiarum sapientiæ & scientiæ Dei, quam incomprehensibilia sunt iudicia eius! Quis cognouit sensum Domini? qui absque modo, cum modo, & contra omnes modos, omnia sibi beneplacita operatur.† Hoc repetitum volo, hoc omnibus Christi fidelibus persuasum, ut hanc rudem sapientiã discant: nempe nil aliud quærendum, quam crasso (quod aiunt) modo credere, Dei voluntate omnia fieri.† CAM. Sententias has o homo, o altitudo, parum protestantibus prodesse, paulò antè ostendi.† Tu verò Augustini aurigæ tui memor esto, cui placuit verba hæc, terreno, non autem spirituali homini dicta esse, qui omnia iudicat. Itidem & illa, Nunquid figmentum dicet ei qui se finxit, quare sic me fecisti?† Magno quidem præditus es ingenio, qui tibi loquens & doctis, veritate sacræ scripturæ

† *Hypo. li. 1. in prologo in princ.*

† *Rom. 9.*

† *Folio. 160 ex Augustino Ench. c. 91. 98.*

† *Caluin. i eodē libro. † Suprà in part. 3. c. 1.*

† *Aug. in li. 83. q. 68.*

Crasso modo.

ll. j.

testimoniis comperta, rudibus exemplis, eam idiotis patefacere poteris: non autem hac crassa doctrina à te inuenta, indoctam plebem gregi tuo, in eius perniciem adsciscere. CAL. Non absque causa, Paulus cum de prædestinatione ageret, Dei voluntatem, & fidem in Iesum Christum, coniunxit: nisi ut his duobus modis saluos nos fore doceret. † C A M. Quantum à veritate hæc tua sententia distet multis sacræ scripturæ atq; Augustini doctrinis, qui fidelia opera Deū præsciuisse perpetuò asseueravit, dudum fusissimè ostēdi. † De ipsa planè prædestinatione nūc agimus, quæ minimè cōcionibus, sed optimis poti⁹ firmisq; argumētis, antè q̄ prædicetur, explicāda est. Te igitur rogatū velim ut graues sentētias aut pponas, aut auscultes. CAL. Homine tibi equalē alloqui putas, qui tibi interrogātī, cur ita facis, respondeat, hæc causa est voluntatis meæ: aut tyranni vocem audiuisse censes, cū Deus eos prædestinasse inquit, quos prædestinare ab æterno voluit. Nōne scriptum est, in Deo nullam iniquitatem esse? † C A M. Eam ob causam, quia talem esse Deum confiteor, ut eius iustitiam, qua in ipsa prædestinatione vsus est, intelligam, cum Iobe, iusto bonoq; Deo dicam: Noli me condemnare. indica mihi, cur me ita iudices? † C A L. Ipse quoque alio in loco inquit, non posse nos Deo dicere, Cur ita facis? † C A M. Aliud est velle cum Deo disputare, quod scriptura vetat: † aliud verò, summa cum humilitate, ea quæ nobis incognita sunt, à Deo pe-

*Disputare
cū Deo ne-
modebet: oc-
cultā verò
ut reuelan-
tur, à Deo
pecere va-
lemus.*

† Calvinus
ut suprà.

† Cath. c. 7.
§. 3. & 9.

† psal. 90.

† Iob. 10.

† Iob. 11.

† Rom. 9.

tere ut illa nobis declaret. Sic enim Moyses, quando Deus dixit, Dimitte me, ut irascatur furor meus contra eos, & deleam eos, faciámque te in gentem magnam: minimè his verbis acquieuit, sed optimi serui instar Deum diligentis respōdit: Cur domine irascitur furor tuus contra populum tuum? † Itidem & Abrahamum benignè Dominus audiuit, antequàm ignis supra Sodomam deplueret. † & alia istiusmodi generis multa. CAL. Augustinus docet, cū interrogati fuerimus, quare Deus hoc vel illud fecerit, ut respondeamus, quia illi placuit. † C A M. Non quidem aliud respondere poterimus, quando ignoramus quare Deus sic voluerit. Atqui non propterea etiam in ipsa prædestinatione, causam eius inquirentes, ea quæ reuelata sunt tacebimus: ne dicamus Paulum malè egisse, cū electionis reprobationisq; nostræ causam declarauit. CAL. Posse nos reuelata Paulo, à Paulo audire nō inficior: sed cui reuelatum est id, quod Paulo occultum fuit: nēpe causam hanc speciatim scire, cur iste electus sit non ille: quam tu nunc inquiris? C A M. Pauli autoritate, bonum vsum præuisum, specialē causam congruam fuisse, qua Dei volitum rationale sit, dudum ostendi. † Sed quid si eam Paulus ignorasset (quod tamen omnino negamus) nōne Paulus de se ipso testatur, à multis accepisse, quibus Dominus reuelauerat, ea quæ in Ierusalem ipsemet passurus fuisset. & tamen hæc omnia ei ignota erāt: † Num ea quæ Paulus tacuit, reliquis scripturæ

† Exo. 32.

† Gen. 18.

† Fol. 155. ex
Augu. sup.
Gen. 60.
Manichæos
lib. 1. c. 3.

† Suprà in
Catholico
c. 3. c. 4. §. 1.
c. 8. §. 1.

† Act. c. 21.

ll. ij.

testimoniis probare non licet? Non quidem ferre
 possum Caluine, id quod perpetuò in ore ipse quo-
 que mulieres habent, dicentes, Paulus semel raptus
 usque ad tertiu[m] cœlum, ea vidit quæ non licet ho-
 mini loqui. † quasi Paulus illis verbis, causam præde- † 2. Cor. 12.
 stinationis inquirendam esse vetauerit. Dominum
 autem, cum inquit, nihil occultum, quod non ma-
 nifestetur, † haudquaquam audiant. Cur Augusti- † Luc. 8.
 num nò legunt, dum verba illa sic explanat, nem-
 pe ut partim in hac vita, partim in alia reuelentur; † De gra. et
 ea intelligendo quæ in hac vita nobis reuelata † lib arb. c. 23
 sunt? C A L. Si aliis reuelatum fuisset, Augustinus † Fol. 34.
 nostræ fidei lumen utique hoc sciuisset: sed occultâ † 35. 36. ex
 hanc specificam causam sibi esse ubique protesta- † Augu. de
 tur. † C A M. Causam electionis condignam, quæ † præd. sanc.
 Dei voluntatem præcedat, sese ignorare Augusti- † Epi. 59. 105
 nus ait: congruam autem præuisi boni vsus gratia- † 106. Corr. et
 rum quæ voluntatem Dei sequatur, nequaquam: † gra. c. 8.
 nec tecum asserit, malos absque causa, quæ volun- † Suprà in
 tatē Dei sequatur, reprobationem verò præcedat, † Cartho. c. 4.
 reprobatos esse. † Ea legas quæso quæ cum Caie- † 5. p.
 tano tractati, & perspicuè hæc omnia videbis. † Sed † Suprà in
 quid si Augustino aliter placuisset, an tunc spreto † Protestate
 Ambrosio & aliis, † soli Augustino reliqui ecclesiæ † parte. 4. c. 1.
 patres subscriberent? C A L. Quænam hæc causa † In Catho
 est? C A M. Catholicum lege, itidem & integrū Pro- † c. 9.
 testantem in quibus hoc egi: præterea nihil. † † Vide reli-
 quos docto-
 res sup. in
 Cartho. c. 7.
 † Præfati
 in Catho. c.
 4. §. I. & 8.
 §. I.

CAPVT TERTIVM.

Conatur Calvinus, Dei præscientiam pro Dei consilio
 usurpare, ut præuisum bonum vsus gratia-
 rum causam prædestinationis congruâ
 fuisse, ei liceat negare.

CALVINVS, CAMERARIVS.

MA X I M V S quidem error hic est, ut cum
 Paulus dicit, Quos præsciuit, & præde- † Præsciuit
 stinavit: hanc præscientiâ pro-notitiâ o- † Dei, consi-
 mnium futurorum vos vsurpetis, Augu- † liu[m] Dei Cal-
 stino contradicentes, qui nomen hoc præscientiæ, † uinus esse
 conrendit.

† Fo. 50. ex
 Aug. de bo-
 perf. c. 18.
 † Ephe. 1.
 pro Dei consilio capit. † C A M. Paulum authorem
 habet, qui Deum omnia secundum consilium
 voluntatis suæ operari testatur. † C A L. Eorum igitur
 consilium fuit, quæ intrinsecus erant, non
 autem quæ extrinsecus. C A M E R. Quis tibi hoc
 reuelavit, ô mi Caluine? Num consiliando alia

† In Catho
 lico c. 5.
 à se, sicut Scoto ostendi, intueri potest? † At ut
 os tibi obstruam, rogabo an consilium origine vo-
 luntatem præcesserit? C A L. Omnino. C A M E R.
 Integrum, an diminutum, ut quædam Deus i-
 neret? C A L. Absit. C A M. Præscientia igitur omnium
 futurorum, consilium origine eam ob rem præces-
 sit, quia si omnium futurorum non esset, utique
 integrū consiliū non diceretur. Hoc sanè sæpe Au-
 gustinus dixit, † à quo ne syllaba quidem tu, ut ais,
 † Vide in
 Catholico
 c. 9.
 discedere vis. C A L. Volo ego multis sacræ scriptu-
 ræ testimoniis commonstrare, absque vlla nostrorū.

operū præuisione Deum nos prædestinasse. C A M. Perge. C A L. Petrus suam epistolam electis secundum præscientiam Dei patris dirigens, Christi duntaxat meritorum memor fuit, qui ante mundi creationem, in redemptionem peccatorum nostrorum prædestinatus erat. Per quæ satis ostendit, nulla merita nostra conspecta fuisse, sed secundū Dei consilium omnia processisse. † C A M. Quoniam argumentum hoc, nil ad excludendum præuisum bonum vsum eam ob causam concludat, quia si vnum Petrus proponeret, non propterea aliud excluderet, quod in aliis scripturæ testimoniis continetur: quæram ego à te, an Deus Adamum peccaturum præsciuerit, quando sua prouidentia statuit vt Verbum carnem assumeret? C A L. Mea sententia præsciuit. C A M. Ergo præscientia hæc, futuri Christi prædestinationem, origine præcessit. C A L. Stent omnia in persona Christi. C A M. Sat est quocunque modo ostendere, ipsam præscientiam & consilium, prædestinationem origine præcedere. C A L. Si ista non placeant, alia Petri verba afferā, cum ait: Viri Israëlita, audite verba hæc: Iesum Nazarenum virum approbatum à Deo in vobis, virtutibus & prodigiis & signis, quæ fecit Deus per illum in medio vestri, sicut & vos scitis, hunc definito consilio & præscientia Dei traditum per manus iniquorum affligentes interemistis. † C A M. Petri verba esse fateor, quæ opinionem tuam condemnant: siquidem & præscientiæ Petrus meminuit. C A L.

Caluini argumenta, quibus præuisum bonum vsum negat.

† Cal. fo. 56.
Co. 52. ex
Petro 1. c. 2.

† Acto. 2.
Cal. fo. 51.

Eam ob causam præscientia & consilium à Petro ibi coniuncta sunt, ne casu id factum esse auditores putarent, sed potius Dei voluntate, qui secundum suum consilium omnia disponit. † C A M. Causam voluntatis Dei nos inquirere posse negas, dum te & Dei & Petri consiliarium facis. Fateor quidem apud ipsum, sapientiam, fortitudinem, consilium & intelligentiam esse. † Atqui expende amice, quomodo illa Petri verba, definito consilio & præscientia, tuam doctrinam confundant: quando tu præscientiam & Dei consilium pro vno capis: Petrus verò duo esse dicit: & cum simul concurrant, iustum volitum Dei prædestinantis, ex his quæ præsciuit esse, negare haudquaquam potes. C A L. Huic postremo responde argumento. Perinde enim est si dicas, præuisum bonum vsum gratiarum causam prædestinationis congruam fuisse, ac si diceres præuisa opera in ipso prædestinationis actu conspecta fuisse. cui sententiæ Paulus resistit, inquiens: Nunquid Deus repulit populum suum? Absit, quandoquidem reliquiæ secundum electionem gratiæ saluæ factæ sunt. Si autem gratia, iam non ex operibus. Quid ergo? Quod querebat Israël (ex operibus iustificari) non est consecutus, electio autem consecuta est sine operibus. † C A M. Quis est qui meritum operum Dei voluntatē præcedere dicat? Certè nemo, sed fidelia opera, quæ Deus, antequam prædestinaret tanquam ab eo facienda origine præsciuit, secundam causam, quæ primam causam volū-

ll. iijj.

† vt sup.

† Tob. 12.
Gen. 45.
Psa. 19. &
65.

† Rom. 11.

tatis Dei sequitur, fuisse, ut iustum eius volitū redderetur, cur Petrum non autem Iudam prædestinauerit, non affirmamus solum, sed probamus. †

CAPVT QVARTVM.

Tantæ Calvinus an suam conclusionem sustinere possit omnia necessariò euenire.

CALVINVS, CAMERARIVS.

QUIS recti sensus homo, omnia necessariò euenire negabit vnquam? Esaiã testãte, Deum homines obcæcasse; itaque obcæcasse, ut vsque in hodiernum diem omnia velata ipsis Israëlitis permaneant: quibus Ioannes addit, neque credere eos potuisse. † C A M. † *Esai. 6.*
 Quia aliorum Protestãtium hæc argumenta erant, *Rom. 2. 10.*
 omnes illorum vanitates, hominis obcæcati, atque *12.*
 indurati: paulò antè exclusi, † bellè docens, neque *† In Prote-*
 obcæcationẽ, neque obdurationẽ, in animẽ perniciẽ *stante par-*
 Deũ aliquãdo incepisse. illa lege, ne grauer multis *te 4. c. 3.*
 verbis tuis denuo respõdere. † Ioannis verò testimo- *† In sb. 95.*
 nio à te citato, Augustini autoritate, à quo nec syl- *96. 97. 98.*
 laba discedere tu vis, alibi respõdi, qui sic ait: Quare *99. corẽtis.*
 autem credere non poterant, si à me quæratur, cito
 respondebo, quia nolebant. Malam quidem eorũ
 voluntatem præuidit Deus, & per prophetam præ-
 nunciãuit ille, cui abscondi futura non possunt. † *† Ioan. 12.*
 C A L. Quare vni detur, alteri non, se ignorare Au-
 gustinus palàm profitetur. † C A M. Longè antè do- *† De bono.*
 cuerat, iuste spirituales gratias illis hominibus de- *per sc. 14.*

† *Sup. in*
Cathol. &
Protest.

† *Ad Simp.* negari, qui lumine oblato Deum non exquirunt. †
lib. 1. q. 2. C A L. Quomodo igitur inuentus Deus est à non
 † *Esai. c. 65.* quærentibus eum? † C A M. Deus est qui prius quæ-
 † *66. Ro.* rit, & dat ut ab his qui nõ quærebant, deinde cum
 † *Io. in fi.* quærunt, inueniatur. C A L. Quem in modũ? C A M.
 Superna namque sapientia humanam mouet, ut
 † *Sap. 6.* mota atque à Deo adiuta, altera scriptura succedat,
 quæ dixit: Inuenitur ab his qui quærunt eam. † ita
 † *Esai. 55.* ut Dominus vocare incipiat, dicens: Quærite Do-
 † *Matt. 7.* minum dum inueniri potest, † Quærite, & inue-
 † *Luc. 11.* nictis. † quasi hoc hominis officium sit, ut intrinse-
 cus vocatus, ipse cum Dei adiutorio dominũ quæ-
 rat. Neque aliam ob causam cum propheta aliquid
 petit, hanc Domino perpetuò causam proponit,
 † *Psal. 118.* quia exquisiui te. † Itidem & post obtentas gratias,
 † *sepe.* quando dixit, Quia iustificationes tuas exquisiui. †
 † *† Ut sup.* sciens quòd vniuersa viã Domini misericordia &
 veritas requirẽtibus testamẽtũ eius & testimonia
 † *Psal. 24.* eius. † C A L. Nõnne Christum astantes quærebant,
 quos in parabolis docebat: Apostolis verò omnia
 † *Luca 8.* arcana aperiebat? † C A M. Quid mirum, Apostolis
 vocatis iam, atque Dominum sequentibus, frater-
 nãque charitate Dominum rogantibus ut mysteria
 parabolæ illis aperiret, mysteria ipsa reuẽta esse:
 † *Matt. 13.* cæteris verò tacentibus nequaquam? † C A L. Nõn-
 † *Mar. 4.* ne quærebant? C A M. Minimè: siquidem quærere
 eum vobiscum simulabant, quemadmodum Iesu
 † *Augu. in* verba apostolis dicta declarant. † C A L. Cur ad ea
 † *eodẽ loco.* non animaduertis, quæ folio 103 & 104. scripsit
 m m. j.

Duplex
Dei provi-
dentia.

CAM. Quonia vana sunt. CAL. Quapropter? CAM. Principio Catholici, † duo tempora consideravi, † Cap. 1. quibus Dei bonitas omnes saluos esse sua generali providentia voluit, si homines salui esse vellent. Nec deinde eam ob causam sic factum esse, quia Iesus omnibus obtemperatibus, non autem dyscolis factus est causa salutis. † ita vt lux vera omnem † Heb. 5. hominem venientem in hunc mundum, quantum in se fuit, illuminaverit: non autem nolentes salua- uerit: quando quidem quotquot ipsum receperunt, iis, non aliis, potestatem dedit filios Dei fieri, qui credunt in nomine eius. † Quæ cum ita se habeant, † Ioan. 1. tu nunc animaduertere poteris concionem illam tuam, magna cum farragine doctrinarum Augu- stini malè applicatarum, satis impropria fuisse. † Pag. 103, 104.

CAPITIS QUARTI. §. I.

Cur Deus Adamum peccabilem creauit, cur item omnes per Christum absque vlllo hominum facto non saluauit.

CAMERARIVS. CALVINVS.

QVÆRERE multi solent, cur Deus qui poterat ante casum Adami omnes im- peccabiles creare, hoc nõ fecerit: vel sal- tẽ cum posset omnes absque eorũ con- sensu redimere, neque hoc fecit? CAL. Quid tu respõdes? CAM. Augustinus minimè ipsum Deum alio modo illos vocare constituisse respondet: † vt summã suam misericordiam in Verbi incarnatione

Cur Deus salutem ho- minis, si ip- se veller, per- petuo vo- luit.

† Ad Sim- pli. lib. 1. q. 2. De gen. ad lit. c. 7. & 8.

ostenderet: quo deinde dicamus: Multi secundum eius misericordem prouidentiam sunt vocati: pau- ci verò ob eorum duritiam electi. † CAL. Quid sim- pliciter vocasse iuuat, si vsque ad profundum cor- dis, vocatio secundum propositum non peruenit: † CAM. Potentem esse Deum sua absoluta potentia, omnes volentes facere, atque saluare, nemo est qui nesciat. † Verùm quia iustus est, in hominis pote- state reliquit, vt gratias refuter suas: itidem vt ab ac- ceptis decidere possit: ne aliter agendo, magnæ laudis ipse homo nequaquam esset. siquidem tunc sola Dei virtute, nihil cooperando, in iustitia vi- ueret. † Decebat præterea, vt qui inobedientia im- pius factus fuit, obedientia iustificaretur. qua in re Augustinum audiamus dicentem: Mirum est enim, quantum ista humilitas, qua subdimur creatori, ne tanquam eius adiutorio non egentes, de nostris viribus præsumamus, per scripturas omnes diui- nas, cura continua omnibus commendatur. Cur enim non crearet, quos sciebat bonis profuturos? vt & viles eorum bonis voluntatibus exercendis admonendisque nascantur: & iuste pro sua mala voluntate puniantur. † Ille nanque bonus Deus est, qui etsi alterum maiori lumine altero vocat, æqua- lis prouisor est, æqualiter ambos vocado. siquidem omnes congruenter sic vocantur, vt vnusquisque quatenus eget illuminatus, si vult venire, Deo tra- hente venire possit. † Melius esse iudicans miscere quosdã nõ perseueraturos certo numero sanctorum

† Matt. 20.

† Calvinus ex Aug. ad Simpl. lib. 1. q. 2. & de gra. & lib. arb. c. 21. † Augu. ad Simpl. lib. 1. q. 2.

† Aug. de Gen. ad lit. lib. 11. c. 4. c. 7. & 8.

† De Gen. ad lit. li. 11. c. 6.

† Suprà in carho. c. 6. §. 3.

suorum, ut quibus non expedit in hac vita securitas, non possint esse securi. multos enim à perniciosà elatione reprimit, quod ait Apostolus, quapropter qui videtur stare videat ne cadat. Voluntate autem sua cadit qui cadit, & voluntate Dei stat qui stat. † CAL. Multa mihi dicenda hac de re occurrunt, quibus propositio illa, Deus vult omnes saluos fieri, rectè intelligi possit. CAM. Satius tacere erit, ne potius in multos errores incidas. CAL. Quam ob causam? CAM. Per noctem librum tuum prædestinationis à pag. 125. vsque 138. seduld legi: nil tamen inueni quod nouo respõso dignum sit, præter ea quæ cum Catholicis disserui. † CAL. Sed minimè ea legisti quæ à pag. 60. vsque ad pag. 95. pro explicandis propositionibus quæ in cap. 9. ad Romanos continentur, scripsi. CAM. Ne verbum quidem oculos præterit meos. CAL. Cur illa non refers? CAM. Commentaria tua in caput illud, lectores habent: & quid præterea lingua Gallica dixeris, intuentur. Idem ea quæ ego cum Ioanne Driedone disserui, † omnia, legant, & inter me & te deinde iudicent.

† De bono.
per/c.8.

† Cap. 7. 9. 1

† In Catho.
c. 7. 9. 1

CAPVT QVINTVM.

Eam ob causam Calvinus adhuc mordicus contendit, nullum præuisum bonum vsum gratiarum causam prædestinationis fuisse, quia nil in homine est quod Deus præsciret.

CALVINVS. CAMERARIVS.

PATERIS tu promissionem illam factã Abrahamæ, ut pater multarum gentium esset, & hoc ex fide, quemadmodum Paulus testatur, † de prædestinatione Dei esse?

† De præd.
sanct. c. 10.

CAM. Perge. CAL. Quid promisit? num opera quæ absque fide ipsi facerent? CAM. Minime. CAL. Num fidem quæ ab ipsis oriretur, non autem donum dei esset? CAM. Nequaquam. CAL. Quid igitur in homine præsciuit, quod ad prædestinandum ipsum mouerit? CAM. Vsum bonum gratiarum præuidit, qui in ipso hominis consensu, & cooperatione cum gratia, consistit. CAL. Non posset igitur Deus quæ promisit facere, si ab hominis potestate adimplementum rei ab eo promissæ penderet: & scriptura falsa esset, quæ dicit credidisse Abraham Deo, dans gloriam Deo, quoniam quæ promisit, potens est & facere. † non autem dixit quia aliena facta prædestinando præsciuit. CAM. Hoc argumentum, Augustini authoritate paulò antè solutū fuit. † Augustinum audi, quæso, Caluine, postquam te Augustinianum facis, cum inquit: Non autem promittit fidem gentium, quam sibi homines faciunt: sed ut promitteret quod ipse facit, illa præsciuit homines esse facturos: † ut hanc tuam contemplationem Abrahami in fumum resolutã esse cernas. CAL. Sic Augustinus alibi loquitur: Solet enim dici: Ideo credere meruit, quia vir bonus erat antequàm crederet quod de Cornelio dici potest: sed quicquid antequàm in Christum crederet, & cum

mm. iij.

crederet, & cum credidisset, bene operatus est Cornelius, totum Deo tribuendum est: ne forte quis extolatur. † CAM. Fateor: modò tu quoque è re gione dicas, Cornelij consensum & cooperationem ibi affuisse, quam Deus præsciuit, sicut paulò antè dictum fuit. CAL. Volo adhuc Augustinum contra vos audacter defendere, dum minimè sententiam eius intelligentes, satis vanè de ipsa Dei præscientia sentitis. Putatis nanque omnium hominù facta Deum præscire: quod minime Augustinus negat: modò affirmetis haudquaquam ab illis Dei voluntatem pendere, qui omnia secundum propositum suæ voluntatis facit. Sic enim prædestinando, propria facta duntaxat, non aliena præscit. † CAM. Et sua & nostra facta simul tanquam causam secundam præscit. CAL. Quem authorem sequeris? CAM. Ea lege, quæ de re hac cum Scoto disputans dixi. † illa itè quæ cum alio protestante disserui. etenim si præsciencia prædestinationis causa nõ esset, ipsè quoque providentiæ necessariæ essent: & omnes in gloriã ordinati, illam obtinissent: omnes quoque redempti re ipsa fuissent.

CAPVT SEXTVM.

Quotquot autem prædestinati erant crediderunt.

CALVINVS, CAMERARIVS.

QUOTQUOT prædestinati erant, ad vitã eternam crediderunt, nõne aperte videmus necessaria omnia esse ppter prædestinationem? CAM. Fides, Dei donũ est, † illis ad vitã eternã in tempore datũ, qui ab æterno præ-

Canilla-
tio Calui
ni.

Quotquot
prædestina-
ti erant, cre-
diderunt.

destinati sunt: vt fides effectus prædestinationis sit, quæadmodũ Paulus testatur, cum ait, Quos prædestinavit, vocavit, iustificavit. † CAL. Dem hoc. CAM. Prædestinatio certa est? CAL. Vtique. CAM. Si certa, Deũ præsciuisse illos qui credituri erant, antequàm prædestinaretur, fateri compelleris: itaque illos credidisse, qui prædestinati erant. CALVI. Nõne illi qui presentes erant non præordinati, secundum naturam credere adhuc poterant, atque Dei verbum audire? CAM. Siue audiant, siue non, hi quibus datũ non est, nihil eis prodest: Augustinus respondet. † CAL. Nulli ergo fidei donum datur, qui non est prædestinatus? CAM. Non idcirco litera sic loquitur, vt proinde illis duntaxat donum fidei detur, qui prædestinati sunt: quandoquidem multi credunt, qui deinde ob eorum peccata, non sunt credituri: quorum Ioannes meminit, quando dixit: Propterea discesserunt, quia ex nobis non erant, tametsi credere aliquo temporis spatio cœpissent. † Et alio in loco: Noli negligere gratiam quæ in te est. † Rursum, qui existimat se stare, videat ne cadat. † Alioqui quomodo peccatum infidelitatis quod vos nobis obesse contenditis, dari posset? CAL. Si alij ad tempus credere possunt, cur dicit, Quotquot prædestinati erant, crediderunt? CAM. Quia aliud est credere etiã non credituros, quod est ad vitã eternã in fine nõ credere: aliud verò credere, & credituros, quod est ad vitã eternã vsque in finem credere: quos postremos verba illa ostendunt: quasi illi verè credat, qui secundũ prædestinationem credunt. CAL.

mm. iij.

† Rom. 8.

† De bono
perf. c. 14.

† 1. Ioã. c. 2.

† 1. Tim. 4.

† 1. Cor. 10.

† De præd.
sanct. c. 7.

† De præd.
sanct. c. 17.

† Sup. in
Carb. c. 5.
† Suprà in
prot. parte.
5. c. 1.

† Aug. de
præd. sanct.
c. 10.

Quid causæ? C A M. Quoniam qui prædestinati sunt, secundū propositū vocantur, certa cum præscientia eos credituros fore. verba contextus ponderanda sunt Caluine, quæ minimè dicunt, quotquot prædestinati erant, crediderunt. siquidem & non prædestinati crediderunt: sed sic dixit: Quotquot prædestinati erant, ad vitam æternā crediderunt. quod prædestinatorum duntaxat est. C A L. Quid si hoc modo legatur, Quotquot prædestinati erant ad vitam æternā, crediderunt? C A M. Idem sensus esset, quādoquidem si prædestinati ad vitam æternam erāt, ad vitam æternā crediderunt. Ceteri verò aut non crediderunt, aut ea ad tempus crediderunt, cui vita æterna non datur. Quibus fit, ut hæc sententiæ veræ sint omnes: Quotquot prædestinati erant, ad vitam æternam crediderunt. Non quia naturæ vi crediderunt, ad vitam æternam crediderūt. Quæ cum ita se habeant, iam vides quomodo quotquot obaudītos præsciuit, hos & prædestinauit.

CAPVT SEPTIMVM.

Sidonij & Tyrj, si Euangelij prædicationem audiissent, conuersi fuissent, Calvinus inquit, & tamen præscientia huius obauditionis nil illis profuit, vt prædestinarentur.

CALVINVS, CAMERARIVS.

SI Deus Tyrj & Sidoniis, qui audito euangelio non modò credidissent, sed eos peccasse pœnituisset, euāgelium non prædicauit: Bethsaide verò & multis non credētibus illud prædicauit: nōne ex hoc apertum

Tyrj & Sidonij.

consequens prouenit, præscientiam nimirum huius futuri boni vsus gratiarum, quæ nihil in prædestinatione profuit, chimæram à te inuentam esse? C A M. Minimè Iesus dixit, Tyrjos saluos prædicato euangelio fore, sed duo simul dixit: alterum, pœnitentiā esse facturos, tacens an in ea permanfuri fuissent. alterum verò, mitius ipsis fore. per quod, non permanfuros declarat. nam si permanfissent, salui fuissent. C A L. Si mitius illis fuisset, cur illis hanc ob causam euangelium prædicatum non fuit? C A M. Multi malè contextum ponderantes, propter pœnitentiæ præscientiam, mitius Tyrjos & Sidonios puniendos esse censent, in quo valde errant: quandoquidem eam ob causam remissius eos pœnas daturus dixit, quia euangelium eis prædicatum non fuit. C A L. Quo authore loqueris? C A M. Hæc Saluiani concilij sententia est. C A L. Valeat concilium. C A M. Sic quoque Augustino tuo aurigæ placuit, nēpe quibusdam in præmium, quibusdam verò ad iudicium euangelium prædicari: quod Tyrjis & Sidoniis euenisset, si euangelium eis prædicatum fuisset. † Hos enim si negaueris, minimè Lucam negare poteris, qui eodem in loco de Sidoniis loquens, nulla pœnitentiæ mentione facta, remissius illis quoque fore propterea, quia euangelium non audiuerunt, testatur. C A L. Cum sciret Iesus Tyrjos & Sidonios pœnitentiā ad tempus acturos: scire à te velim, cur hīc prauifus bonus vsus non effecerit, vt illis euangelium

nn. j.

† Matthæi
c. II.

† De præd.
san. c. 9.

† Luc. c. 10.

prædicaretur? C A M. Fortasse quia de illis erant, qui à fide deinde excidissent, & grauius non autem remissius, illis in die iudicij fuisset. C A L. Et hoc vnde? C A M. Catholicum quendam sua ætate virum doctum sic loquentem Augustinus approbat, † *De bon. p̄v̄sen. c. 10.* à quo nec syllaba te discedere profiteris. C A L. Cur saltem euangelium prædicatum non est Tyriis: & interea temporis dum credebant vt salui essent, morte præuenti fuere? C A M. Augustinus tibi respondet, tunc euangelium prædicatū fuisse, quando & vbi sciebat illos adesse qui electi fuerāt ab ipso ante mundi constitutionē, † vt quos prædestinavit † *De præd. vocaret. An. c. 19.* C A L. Nōne & non prædestinatis prædicatur? C A M E. Parum refert euangelium non prædestinatis prædicari, qui vsque in finem credituri non erant: quemadmodum contrā parum fuit, carnis auribus patrum veteris testamenti non esse prædicatum, qui animæ auribus Euangelium in scripturis conclusum audiuerunt, intelligentes agnum ab origine mundi ad nostram salutem occisum fuisse. † C A L V I. Cur in statu † *Apo. 13.* iustitiæ eos non occidit, quæro. C A M E. Duæ quæstiones diuersæ istæ sunt. altera, quare Deus quosdam præmaturè in statu iustitiæ morti tradidit: quare de re cum hæreticis longissimo sermone Augustinus disputauit. † Altera, cur iustos omnes, qui iniusti efficiendi erant, iustitiæ tempore non occiderit: de qua vltima quæstione Augustinus interrogatus, nil aliud respōdet, sed verba Apostoli affert: † *De præd. sanc. c. 14. & seq.* † *Vt suprā.*

Cur homines perituros in statu præsentis iustitiæ non occidit.

Quis cognouit sensum domini? Vtunque tamen fuerit, sententiam hanc notatu dignam tibi hodie communicabo, nempe vt quodcumque affirmatiuè quæritur, quare Deus hoc fecit: non ex nostra officina, sed ex sacra scriptura id quod respondeamus sedulo inquiramus. Siquidē scriptum est, Deum non fecisse verbum quod non reuelauerit amicis suis. † Cū autem negatiuè quæritur, quare hoc vel illud Deus non fecit? nil aliud respondeas quàm id quod Augustinus respōdet: Quis cognouit sensum Domini? quandoquidē minimè in scriptura legimus, omnia Deum amicis reuelasse quæ † *Vt suprā.* facere potuit, non tamen fecit, sed ea quæ fecit. †

Quid nobis de his quæ Dei cōsilio facta sunt, indagare licet.

† *Gen. 18. Amos. 3.*

CAPITIS SEPTIMI. §. I.

Hoc loco duos gemellos, Calvinus proponit, qui simul moriantur, in quibus nullus præuisus bonus vsus adest: quærens cur vnus prædestinetur, alter verò reprobetur.

CALVINVS, CAMERARIVS.

DONE duos gemellos, qui in meritis nullam causam, in demeritis verò æqualem culpam originalem habent: quorū vnus baptizatur, alter non: itaque vnus assumatur, alter verò damnetur: vbi tunc præuisus bonus vel malus vsus? Augustino hoc quærenti responde. † C A M. Non quidem æqualis conditionis sunt, si alter circuncisus tempore Abrahæ erat, aut baptizatus post Christi aduētum fuerit, alter non. nn. ij.

† *Augu. de bon. p̄v̄s. c. 11.*

CAL. Quam præscientiam boni vel mali vsus tu coniectare possis, quæro. CAM. Ambrosius Augustino, principio libri istius respondit, Deum bonum vsum gratiarum, per se vel alios, qui ad eius commodum gratis uti possunt, intueri. † Et quia in electo, † *In Cath. c. 4. §. I.* bonum vsum gestantis, atque ecclesiæ, dum pro ipso crediderunt, cæteraque implerunt apta ad implendum sacramentum fidei, quod baptisma est, præuidit: idcirco & prædestinavit. in altero autem hunc bonum vsum non vidit, quem propter peccatum originale reprobavit. CAL. Ab alio ergo pendet salus atque reprobatio nostra? CAM. Primum de salute, sic fieri posse fateor: secundum de reprobatione, nego. CAL. Quapropter? CAM. Siquidem cum saluantur, ecclesiæ & gestantis fides, infirma paruulorum supplere possunt. negligentia verò non gestantis, causa perditionis non est, sed peccatum mundi. CAL. Ab illa ergo opinione Catholicorum discedis, qui tenent paruulos merè passiuè in iustificatione se habere, atque in cæteris effectibus prædestinationis? CAM. Immo potius illam approbo, modo rectè intelligatur, paruulos scilicet quo ad proprium indiuiduum merè passiuè manere: sed habito respectu ad ecclesiam & gestantem, nequaquam. tunc enim ambo paruuli merè passiuè sese haberent, quando soli ambo sic manentes, vnus condèneretur, alter verò saluaretur. quod minimè fit. siquidem vbi saluantur, adiutor eis datur pro salute acquirenda. CAL. Cur Deus vtrique

adiutorium hoc quod vos imaginamini, nõ dedit? CAM. Deum interroga, vt tibi hoc quærenti, suæ voluntatis causam enarret.

CAPVT OCTAVVM.

Georgium Siculum Calvinus rectè propter quædam irridet. Deinde verò minus rectè Francisci Spiera partes sustinet. Author autem operis, omnes corripit.

CALVINVS, CAMERARIVS.

HOC VNVM à te impetratum velim, vt inter me & Pighium iustus iudex sis. CAM. *Pighius* Quæ me cogit necessitas, vt contra alios promam sententiam? Eam enim ob causam, quia nil noui Pighius præter ea quæ cum Catholicis differuimus attulerat, etsi doctus vir sit, silentio illum prætereundum duxi. CAL. Georgij Siculi saltem delyria audi. CAM. Si huius Georgij errores nostris poderibus examinabimus, quatuor erimus, sincero subtilique legentium iudicio simul iudicandi: Georgius nimirum Siculus, Franciscus Spiera, Tu, & Ego. CAL. Ab ipso Georgio initium sumamus. CAM. Cum virum hunc, neque patres, neque scholas, ne quidem à limine salutasse: Paulum item quem explanandum suscepit, † *In caput 9. 10. & 11.* me intellexisse: scripta eius ostendat: corripere eum magis potero, cur naturali minusque recta ratione loquens, cum nesciret Francisco Spieræ respondere, ad hoc asylum confugit, vt specialem prædestina-

tionem dari omnino negaret: quendam verò generalem proponeret, ab eterno factam: ipsam verò reprobationem in tempore: in quibus Paulo, patribus Catholicis, scholis, Manicheis, Pelaginis, ac vobis, re tota sic aduersatus est, vt an magnopere errauerit, vel potius insaniuerit, facillè cognosci nō possit. Quis viri huius doctrinam suscipiat, cū ait omnes homines prædestinatos esse? Num Paulus sic loquitur, Deus qui omnes prædestinauit, omnes cum proposito vocauit, iustificauit, glorificauit? Minime: sed hunc in modū locutus est, Quos prædestinauit, hos vocauit, quos vocauit, hos iustificauit. † Hęc enim cū omnibus communia non † Rom. 8. sint, satis ostendunt nequaquam ipsam prædestinationem, omnium hominum fuisse. Prædestinatus nanque Christus fuit specialiter secundum modū prædestinationis suę. † prædestinati quoque & alij, † Rom. 1. qui secundum propositum Dei vocati sunt sancti. † Rom. 8. sancti, inquam, vt propriis & singularibus operibus essent sancti, sicut Paulus testatur cū ait, Vt sciat vnusquisque vestrū &c. † & alio in loco dicit, Qui † 1. Tes. 5. c. prædestinauit nos. † non autē omnes. CAL. Quam † 4. tu putas erroris huius causam fuisse? CAM. Nesciēs † Eph. 1. bonus iste pater distinguere, inter ea quę ex ordine prouidentiarum, & ex ordine prædestinationis, vel reprobationis proueniunt: cū animaduerteret Deum voluisse omnes in iustitia originali creare, itaque in æternam gloriam eos dirigere: rursus Deum velle omnes saluos fieri: his auditis hanc

eternam omnium prædestinationem fuisse cogitauit: atque hoc ductus errore, farraginem magnam scripturarum aceruauit: quam indocti concionatores, alienos labores plerunque describentes, memorię commendare solent, vt auditores ad pœnitentiam hortentur. quę scripturę omnes in summa id dicunt, quod Paulus Romanis hoc vnico testimonio recenset, An diuitias bonitatis eius & paciētis & longanimitatis contemnis? Ignoras quoniā benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit? Secundum autem duritiam tuam, & impœnitens cor, thesaurizas tibi iram in diem irę & reuelationis iusti iudicij Dei, qui reddet vnique secundum opera sua. † Et hoc quidem vt pater Georgius ex his inferret, omnes Deū prædestinasse, quos deinde ad pœnitentiā adducit: illos verò in tēpore reprobasse, qui quantumlibet ad pœnitentiā vocati se peccasse pœnitere nolūt. In duos maximos errores incidens: alterum, quia nō cogitat Paulum speciatim loquutum fuisse, O homo? cōtendis? te adducit? duas cohortes omnium deinde faciens, eorum scilicet qui vitam æternam ad quam prædestinati sunt quērūt: illorum item qui sunt ex contentione, ab eterno reprobati iam ab illo, qui vtriusque futuram vitam ab eterno præsciuit. † Alterum verò, quia nescit inter prædestinationem, reprobationemque, & effectus seu executiones earum discernere. Nescit præterea omnia hęc quę in tempore Deum agere scripturę acclamāt, quandoque prouidentiarū effectus esse, quę in finem suum tendunt, prout natura pro-

† Rom. 2.
† Rom. 2.
† Rom. 2.

nn. iij.

uidentiae Dei in finem tendere est †. quandoque praedestinationis effectus, dum cum proposito electos vocat. quandoque reprobationis, ut vocatos qui ex contentione sunt induret, ac in reprobum sensum tradat. † Hinc planè illud quoque huius boni viri delirium prouenit ut diceret, Cain minime antequam natus esset, reprobatum fuisse, quia Dominus post eius natiuitatē ei dixit, Quare iratus es? Similiter & Esau tunc reprobasse, quando primogenita vendidit. quasi Deus ad ostiū reprobatorum quoque non stet, pulsans ut ei ianua aperiat. itaque quod sua prouidentia decreuit, omnibus specialiter principio offerat, donec resistentes indurat: quē in modum prouidentia Dei certa est ex parte eius, & simul facto hominis frustratur. Hinc quoque & alia deliria prouenerunt, ut diceret, Deum non antè Adamum redimere voluisse, nisi postquam in horto peccauit. Ac denique ipsa vasa quorum Paulus meminit, post Euangelij praedicationem esse facta. † Quis enim hunc hominem non irideat? qui Paulum in exordio suae epistolae induens, volens alios corripere, nesciat ipse Deum nihil facere in tempore respectu hominum, quod ab aeterno absque tempore non fecerit. Non quidem & hoc legit, nempe Deum eam ob causam id quod vult, actu perpetuo velle: quoniam nunquam velle incipit, qua de re, cum Paulus de ipsa gratia nobis in tempore data verba faceret, sic ait: Collaboro secundum virtutem Dei, qui nos

† 1. q. 22. 1. 0

† Diximus
i Catholico
c. 1. §. 3.† Haec omnia
Georgii
in explan.
epi. ad Ro.
c. 9. 10. &
11. et in epi-
stola quoque
sua.

liberauit, & vocauit vocatione sua sancta, non secundum opera nostra, sed secundum propositum suum, & gratiā quae data est nobis in Christo Iesu, ante tempora secularia (audiat Georgius, ante tempora secularia) manifestata autem est nunc, per illuminationem saluatoris nostri Iesu Christi, qui destruxit quidem mortem, illuminauit autem vitam & incorruptionem per Euangelium. tira quidem ut omnia dona quae in ipso Euangelio continentur, sic manifestata sint in tēpore, sicut praeparata sunt ante tempora secularia. Conticere certè illi fatius fuisset: praesertim cum non aduertit, haec omnia à Paulo enarrata, quae in tempore fiūt, propter praescientiam omnium futurorum praesentia ipsi Deo fuisse, & tam electionem quam reprobationē origine praecessisse. † Porro cum verborum Iesu meminisset, dicentis, Gaudete quia nomina vestra scripta sunt in caelis, † & alio in loco, Qui peccauerit mihi, delebo illum de libro vitae. † illorum item, Siquis minuerit de verbis prophetiae huius, auferet Deus partem eius de libro vitae: † ratur librum vitae quid creatum esse, in quo omnes homines, tāquam à Deo in gloriam electi, ab aeterno scripti fuerint: omnes (nemine excepto) praedestinos fuisse dixit. unde ob propriam culpam, deinde tanquam in tēpore reprobat, deleantur. Et hoc unde, nisi quia patres, & praesertim Augustinum, nunquam legit? ut sciret praedestinationem ab aeterno factā, sic stabilem esse, ut mutari deinde nō possit, etiam si pec-

† 2. Tim. 1.

† Diximus
sup. i Cath.
c. 1. §. 9.
† Luc. 10.
† Exo. 32.

† Apo. 22.

cauerit prædestinatus, cui omnia cooperantur in bonum. † Non quidem hic bonus vir, librum vitæ aliud à prædestinatione esse nouit. Quis aures ad audiendum attentas huic homini præstare poterit, qui Paulum in sententiis illis, quas in capite nono ad Romanos aceruat, de ipsa potentia Dei: non autem quod actu ita processerint, locutum esse cōtendit? Paulo persepe dicente, dilexit, odio habuit, fecit, preparauit. Miserebor cuius misereor, & misericordiam præstabo, cuius miserebor, ea quæ actu facta sunt, scribens. Ecce Caluine, quos fructus hi producant, qui spretis patribus, & scripture testimonia proprii capitis insania interpretari, & de rebus magnis disputare volunt. huius enim tanti mali vos Protestantes causa estis, cum, non recto hominum sensu, quæstiones terminandas esse, sed vestro potius contorto, quo scripturam deprauatis, coniectandum esse ubique acclamatis, scripturam id appellantes, quod vestro ex capite promanat. Quantum autem ad Francisci Spieræ, ipsius Georgij competitoris causam attinet, pari passu ambulantes, stulti tandem facti sunt ambo. Franciscus, dum se certum reprobationis suæ esse asseuerare non pertimescit: Georgius verò, dum mutari posse in tempore æternam prædestinationem vel reprobationem sustinere conatus fuit. In hoc tamen differunt, quia Franciscum Rabinorum ignorantia à nobis in Protestante manifestata decepit, Gregorium autem sua ignorantia crassa fatis. Quid autem ego effecerim,

† Diximus
in protest.
parte. I. c. 2.

hic libellus ostendit, quid verò tu: libri tui, & integer hic Calvinus commonstrant. Reliquum est vt cæteri iudicent.

CAPITIS OCTAVI. §. PRIMVS.

Reliquæ Caluini exceptiones.

CALVINVS, CAMERARIVS.

NANE legisti quæ à pag. 139. vsque ad 152. scripsi, docēs solius Dei opus fuisse, cum septē millia virorū sibi reseruauit: † CAM. Minimè quidem absque eorum consensu salui facti sunt: & Augustino te opponis, cui placuit, etiam in his quæ Deus ab homine exigit, vt homo pro instrumento ei sit, non fieri absque hominis arbitrio libero. † Longum sermonem de his habuimus. noli ad vomitū redire. CAL. Ad eò Laconicus es, vt quasi per acies sentētiās meas colligens, viginti paginas vnius argumēti loco habueris: & cum vni propositioni satisfecisse te putas, reliquis posthabitis, iam siles? CAM. Quid ad me si modò Stoici, modò Peripatetici, modò Astronomi, modò oratoris personam induens, cum de ipsa Dei prouidentia agis, multa afferas quæ ad rē non faciunt? Mihi certè nihil curæ est, quid Aristoteles, Euclides vel Ptolemæus, sed quid scriptura doceat. Nil item oratorem induere, vt auditoribus vel scribendo vel concionando aliter quàm scriptura docet, falso aliqua persuadeam. Siquidem cum Dominus dixit, Paracletus docebit vos omnia: † mi-

† Rom. II.

† De gra. et
lib. ar. c. 21.

† Ioan. 14.

p colorant origene in aug in hoc q deus p fac futura qz inu/ et q t p m 185
 via deus in p d e r n a t i o n e o p e r e s p i s s i u 189
 p duobus x p s q d i d i o r i s o p e r a l i b e r i u m b i d e a t e s p i n a d i n s i 190
 p m e r i t i c o d i g n i e x f a c i s i l i s a n t e r i t 198 p
 p h e r e e n e g r e d e s p r e s i p i d o r u m i p p r i n c i p i u m y p l e g y q u o d d e l e a t 206
 e e l i b r o v i t e e t e o m n i s f u b a s 208 q
 p n u q z d e u s a l i q u e i n d i e p r i n e t e r a r i p u l t q u i e x i l l a t e r a r e p a r t e 218
 p e n t e s u r i o b n o p e c c a t i
 p t r a s i t i n m e d i a n o p e r e s e t q u o s e r f i i n t e l l i g a t p r i n t r a p t o r i m 219/220
 r e p r o b i t e n s u s 221 q
 p p a r t e q u o m i n d u r a t i p p l a n a r i t e t n u b u d i n a n t o r u m d i s s i f a n s 228 231
 p r e p b a r o e t h i n q u o m a n a p o p u l o p r a d a d e o q u o d v i d e a t d e i b o 239
 p n i t e s p r i n c i p i u m e x m a l i s b o n a d i c e r e d e m a l i s n o f i n e r e a t 242
 p m a l a t d e i a n s i n t e r r a t e m a g e r e b o n a v i l i e s t
 p i n i l l i g e n t i s d e u s e x a m i n i e t n o d e d i s t i n c t i o n e i p s i u m r e p l o q 244
 p t e n d i t e s t n o b i p o p u l a o p e r a m i s q u o d e r a d e r e t e a t
 p q u i b z r a t i o n e s r e p b i s i n v e r f e r t e s q u i d i n e r i m a d i a d i c e r e t 250
 p e b e r e t e t n o t h i n g g e n e r a n t i n b o n o q u i n o e l e r t 252
 p d u e t u m e s y r r a m m u d p e c c a t i o n e s q u o d e s t p r e r i u m e t f u t u r u m 249
 p v i d e o a n t i b u m 2 q 2 s i m p l i c i t e r i n m e d i a r e s f a c i u t 249
 p i n d i c a t i o n e s q u o d p e c c a t a i l l a t o b a q u a d a d h u c q u e r i t a 253/254
 p v o l u n t a t u s r e s p i t i n p r o v e p t i b i l i t a t e a p p u n t 255/259
 p a d g r a d u e h a r f e t d e u s e x p r i n t q u e s r e s p o n d e t a u t a d h o c 253
 p h o r i f e r i n i l l o q u o s n o m a n t e s u 202 q